

MUASIR AZORBAYCAN ODOBİYYATI

MƏHƏMMƏDHÜSEYN
ŞƏHİRİYAR

SEÇİLMIŞ ƏSƏRLƏRİ

ŞƏHİRİYAR MƏMMƏDHÜSEYN NÜHMƏHƏM

(Məmədhüseyn Nühməhəm 1900-1901-ci illərdə "Şəhər İmam" adlı ədəbiyyat dərnəkini təşkil etdi. 1901-ci ilin 15 dekabr tarixində ədəbiyyat dərnəkini təşkil etdi. 1901-ci ilin 15 dekabr tarixində ədəbiyyat dərnəkini təşkil etdi.)

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

ILHAM ƏLİYEVİN

“SEÇİLMİŞ ƏSƏRLƏRİ”

Məmədhüseyn Nühməhəm 1900-1901-ci illərdə "Şəhər İmam" adlı ədəbiyyat dərnəkini təşkil etdi. 1901-ci ilin 15 dekabr tarixində ədəbiyyat dərnəkini təşkil etdi. 1901-ci ilin 15 dekabr tarixində ədəbiyyat dərnəkini təşkil etdi.

“SEÇİLMİŞ ƏSƏRLƏRİ” - 1900-1901-ci illərdə ədəbiyyat dərnəkini təşkil etdi. 1901-ci ilin 15 dekabr tarixində ədəbiyyat dərnəkini təşkil etdi. 1901-ci ilin 15 dekabr tarixində ədəbiyyat dərnəkini təşkil etdi.

“AVRASIYA PRESS”

BAKİ-2005

KƏLAMIN VÜSƏTİ

Məhəmmədhüseyin Şəhriyar İranda XX əsrə ərsəyə gəlmış ən görkəmli şairlərdən biri, Azərbaycan və İran ədəbiyyatlarının faxridir. Ana dilində və farsca yazılmış əsərləri ilə o, hələ öz sağlığında klassiklər səviyyəsinə qalxmış, Yaxın Şərqi ədəbiyyatını bədii möcüzələrlə, təravəti obraz və ifade vəsiti ləri ilə zənginləşdirmiş, xüsusi şəhərinə poeziyasına “Heydərbabaya salam” kimi yüksək dərəcədə xəlqi və sənətkarlıq baxımından nadir əsərlərdən birini töhfə vermişdir.

LİAHM SİLYEVİN

1

894.301.1 - məsliflər nizli əsərlər nəşriyyatı

Haqqında yazılmış kitab və məqalələrdən məlum olur ki, Seyid Məhəmmədhüseyin Şəhriyar 1907-ci ildə Təbriz şəhərinin Bağışçı bölgəsində, o zamanın tanınmış hüquqsūnalarından Hacı Mirağa Xoşgınabının ailəsində dünyaya gəlmüşdir. Məhkəmədə vəkillik etməklə ailəsini dolandırın atası şerî və musiqini çox sevən bir ziyan idi. Oğlunun tehsili ilə əvvəller şəxson özü məşğul olmuş, öz kitabxanasındaki qiymətli əsərləri oxumağa balaca Şəhriyari o həvəsləndirmişdir. Anası Kövəb xanımın da sinəsi dolu imiş. Onun Azərbaycan şifahi xalq yaradıcılığından və klassik irlərimizdən, xüsusən S.Ə.Şirvaninin qəzəllərindən oxuduğu bəzi nümunələri Şəhriyar yetkin çağlarında belə xatırlamış, Seyid Əzimin “Gəlim” rədifi qəzəlinə gözel bir nəzirə də yazmışdır... Gələcək şair ilk mədrəsə təhsilinə Təbrizdə başlamış, yay tətillərini Xoşgınabda məşhur Heydərbaba dağının əteklerində keçirmiş, tanınmış müəllimlərdən Molla İbrahimin yanında biliklərini təkmilləşdirmişdi. Sədinin “Gülüstan”ı, Hafızın qəzəlli, Qurani-Kərim, bəzi ərəb-fars lügətləri Şəhriyarin hələ uşaq yaşlarında öyrəndiyi əsərlərdən olmuşdur. Düşdürücə ecazkar Heydərbaba mühitinin, atasından eşitiklərinin, nəhayət, böyük həvəslə oxuduğu kitabların təsiri ilə Şəhriyar yeniyetməlik illərində ilk qələm təcrübələri olan şeirlərini yazmağa başlayır. Əlinə düşən hər

təzə kitabı acgözlükle oxuyan ərəb və fransız dillərini mükəmməl öyrənmək üçün əlavə məşqələlərini davam etdirən Şəhriyar Təbrizdə orta təhsilini başa vurub 1922-ci ilde Tehran Universitetinin tibb fakültəsinə qəbul olunmuşdur. 20-ci illərin ortalarından etibarən artıq istedadlı bir şair kimi tanınmağa başlayan Şəhriyar Sürəyya adlı bir qızın aşiq olmuş və bu məhəbbəti ilə əlaqədar onun başı bir çox bələlər çəkmişdir. Sürəyyanın varlı-hallı ohumları bu izdivaca etiraz əlaməti olaraq Şəhriyara təzyiq göstərir, onun Tehrandan Nişabura sür gün edilməsinə müvəffəq olurlar. Beləliklə də şair ali təhsilini yarımcıq qoymağə məcbur olur. O, bir müddət İranın müxtəlif şəhərlərində o cümlədən də Məşhəddə yerli idarələrdə məmurluq edir. 30-cu illərin ortalarında Tehrana qayıdır banklardan birinə işə düzəlir. Çox sevdiyi atası 1934-cü ildə vəfat etmiş, şair bu münasibətlə xüsusi bir şeir yazımışdır. Sonraları anasının vəfatından doğan kədər duyğularını isə Şəhriyar “Evvay məderim!” şərində dərin semimiyət duyğusunu ilə eks etdirmiştir. 1950-ci illərin əvvəllərində Təbrizə gələn şair 1953-cü ildə ibtidai məktəbdə dərs deyən Əzizə xanımla evlənmişdir.

1954-cü ildə Şəhriyar Xoşgınaba gedib Heydərbabanın əteklerində öz usaqlıq təssürratlarını yenidən yaşamış, doğma el-obsasından aldığı təzə intibahlar əsasında məşhur “Heydərbabaya salam” poemasını yazımışdır. Şəhriyar yaxşı tarcalar, bu qədim musiqi aletində müğamları və xalq mahnılarını ifa etməyi xoşlardı. Sairin çox güzel xətti varmış. Əmək düşəndə Quran ayələrini və sevdiyi şairlərin əsərlərindən kiçik parçaları böyük məhəbbətlə və özünəməxsus bir incəliklə köçürüb dostlarına bağışlaşmış.

Şəhriyar və ailəsi uzun illər boyu maddi sıxlıqlar içinde yaşamışdır. Yaradıcılığının tədqiqatçılarından şaire Hökume xanım Billuri öz monografiyasında onun 1976-cı ildə Tehran qəzetlərinin birinə verdiyi müsahibənin mətnini dərc etmişdir. Həmin müsahibə zamanı şair demişdir: “Mən illərdir ki, yalnız çox vacib olduqda evdən çıxıram. Mənim hər şeyim bu bir otaqda yerləşmişdir. Gör-düyünüz kimi, onun bəzəyi ancaq sadəlikdir... Üç uşaqlıma burada yaşayırıam. Qazancım vaxtilə işlədiyim, Fəxri ustاد adı aldığım yer-dəndir. 16 aydır ki, maaşımın bir az artırılması üçün qərar çıxarıblar. Qərar var, ancaq pul yoxdur. Bilmirəm qonaqt fali niyə elə şairin bəxtinə düşmüşdür?.. 22 il bundan əvvəl aldığı palta hələ də

təzələməmişəm... Pul mənim üçün bəlkə də əl çirkidir. Lakin baş-qaları üçün ki, belə deyil! Bu məsələlər mənim daxili rahatlığıni pozur. Kimsədən gileyim yoxdur, ancaq dərvişliyi uşaqlarına aşlaya bilmirem..."

İranda şahlıq rejimi devrildikdən sonra hökumət orqanları Şəhriyarın güzərənini yaxşılaşdırmaq üçün tədbirlər görmüş, ona abad mənzil vermiş ve müvafiq təqəd təyin etmişdir. Cox tössüf ki, artıq gec idi. Gençlik çağlarından başlayaraq həyatı maddi məhrumiyyətlər içərisində keçən şair xüsusən, sürgün illərində çəkdiyi ağır fiziki və mənəvi əzablar nöticəsində dəfələrlə bərk xəstələnmiş, inqilabdan sonra da xeyli vaxt öz evində və xəstəxanalarda müalicə olunmuşdur. Şəhriyar 1988-ci ildə sentyabr ayının 18-də Tehranin "Mehr" xəstəxanasında ağ ciyər ilthabından və ürək çatışmazlığından vəfat etmişdir.

Öz vəsiyyətinə əsasən şairin cənazəsi Təbrizə götürilmiş və Surxabdkı məşhur "Şairlər qobristanı"nda dəfn edilmişdir. Həmin gün bütün Təbrizdə dükən-bazar bağlanmış, şairin dəfn mərasimi ümumxalq matəminə çevrilmişdir. Şəhriyarın qəbri böyük məhəbbətlə abad edilmişdir. Qəbrinin üstündə tikilən məqbərənin mərkəzində qızılı sırmayıni xatrladan zərif məmrər sonduqda şair əbədi yuxuya dalmışdır. Burada İran xalqlarının mədəniyyət tarixini nümayiş etdirən gözəl bir muzey də yaradılmışdır. Məqbərənin önündə qonaqlar Şəhriyarın öz abidesi ilə yanaşı Azerbaycan Respublikası hökumətinin Bakıdan hədiyyə göndərdiyi Nizami Gəncəvinin heykəlini də ehtiramla seyr edirdilər.

Şəhriyar doğulub boy-a-başa çatdığı ölkədə mövcud olan poetik ənənələrə və aldığı tohsile uyğun olaraq əsərlərinin çoxunu fars dilində yazmışdır. Böyük alim və şairlərin, Şəhriyar irsi araşdırıcılarının döñ-döñe etiraf etdikləri kimi bu əsərlərində o, elə yüksək sənətkarlıq nümayiş etdirmiş və şeirləri elə geniş yayılmışdır ki, əsrimizin İran ədəbiyyatı tarixi onun yaradıcılığı olmadan natamam görünürdü. Şairin 90-ci illərde Tehranda buraxılmış dördcildilik əsərləri külliyyatının hərəsi təqribən 750 səhifədən ibarət olan üç cildi məhz bu əsərlərindən tərtib edilmişdir.

Hansı dildə yazmasından asılı olmayaraq, Şəhriyar həmişə vicdanının səsini qulaq asan, qəlbində tügən edən duyuları, başından keçən fikirləri səmimiyyətlə əks etdirən bir sənətkar idi. Özü bu barədə çox gözəl demişdir:

Dedim: Azor elimin bir yaralı nisgiliyəm mən;
Nisgil olsam da gülüm, bir əbədi sevgiliyəm mən.

"Türk" dedim: Elimin farşca da dördəni söyler diliyem mən.
Haqqā doğru nə qaranlıq işə, el məşəliyəm mən.
Əbədiyyət gülüyəm mən!

O, klassik şərin demək olar ki, bütün şəkillərində yazmış, ədəbiyyatı yüksək məzmunlu mükəmməl qəzel, qəside, məsnəvi, qitə və rübabılərlə zənginləşdirmişdir. Şairin lirikası qəzel dahisi hesab olunan Hafiz Shirazidən sonra keçən 600 il ərzində İranda lirikanın en yüksək pillosu hesab edilir. Şəhriyarın dərin fikirlə zəngin olub ince duyular tərənnüm edilən qəzəlləri İranda xalq arasında geniş yayılmışdır. Mən ölkənin Tehran, Təbriz, Ərdəbil, Marağa, Məshəd, Astara və digər şəhərlərində keçirilən ədəbi, elmi məclislərdə Şəhriyarın ana dilli əsərləri ilə yanaşı, farsca qəzəllərinin də uşaqdan-böyüye çoxlarının dilində ezber olduğunu, həm də ince zövqlə ifadə edildiyinin dəfələrlə şahidi olmuşam. Məlum olduğu kimi, ilk məhəbbət oxunun daşa deyməsi şairi uzun müddət sizlətmış, onun bir sıra qəzəllərinə dərin kədər aşılımışdır:

Sızlayır əhvalıma şübhə qəder tarım monim,
Tekce tarımdır qara günlərdə dildərəm monim.
... Ey, bu qəmli könlümün tabi-qərarı, söylö bir,
Əhd-i-peymanın nə oldu, noldu ilqarım mənim?
... Şəhriyaram, görçi mən öz mülkümün sultaniyam,
Göz yaşından qeyri yoxdur dürr-i-şəhvarım monim.

(Tərcümə Mübariz Əlizadənindir)

Şəhriyar özün illər boyu Səməl Azerbaycan və Bakı haqqı ilə rüyaya malı olmuşdur. Şəhriyarın əsərlərində ictimai motivlər geniş yer tutur. Şairin odəlov saçan beytlərində İranda şahlıq rejiminin rəzarətləri göstərilir, ölkənin taleyinin o zaman əslində yad əllərdə qaldığı ifşa olunurdu.

O zamankı İranda zülm və ədalətsizliyin baş alıb getməsi, bir çox məmurların oğularla əlbir olub xalqı talaması, cəmiyyətin həyatındakı ətalet və fanatizm, məktəblərin düşdürüyü dözülməz dərəcədə ağır vəziyyət onun yana-yana bəhs etdiyi ictimai bəlalardır. Bir qəzəlində şair özgələr əlində oyuncaq olmuş şahın yaman günlərə qoyduğu İranın həyatından üreklerə yol salan canlı bir lövhə çəkmişdir:

Gedər bədbəxtliyin ardınca hər iranlı sərgərdan,
Bu bədbəxt millət istiqbal edər bədbəxtliyi her an.
Baxın, fəqir bir rəmmal bir bədbəxtə açmış fal,
Dolub bədbəxt ilə bu ölkədə hem küçə, hem meydan.
Dilənci söyknəib divara, sanki bir nəfər rossam
Çəkib bədbəxtliyin timsalını, divara vermiş can.
Satar İranı xainlər, xiridar ocnəbilərdir,
Neçin eqli-vətən tutmaz vəton dəllalına divan?!

Şəhriyarın yaradıcılığında məsnəvi geniş yer tutur. "Elm və Hikmət", "Kəmalülmükün ziyarəti" mesnəvilərində o, yaradıcı ziyanlıların, istedadlı rəssam, şair və alimlərin acınacaqlı taleyindən bəhs etmiş, xalqa baş ucalığı gətirə bilən özü kimi böyük zəka sahiblərinin yaddaqalan canlı obrazlarını yaratmışdır. "Gecənin efsanəsi", "Qardaşım oğlu Hüşəng", "Eynşteynə müraciət" əsərləri fəlsəfi səciyyə daşıyır. Miniatür poema təsiri bağışlayan sonuncu əsərlərində şair təkcə öz elinin-obasının, vətəninin və xalqının yox, bütün dünyadan taleyi üçün mənəvi məsuliyyət daşıyan qüdretli bir sənətkar kimi çıxış edir. O, 20-ci əsrin en böyük elmi kəşflərindən biri olan atom enerjisindən insanların rıfahı üçün deyil, iradəsini başqalarına qəbul etdirmək vasitəsi kimi istifadə edən təcavüzkar imperialist dairelərini tutarlı vasitələrlə ifşa edir, xalqları ayıq-sayıq olmağa, öz taleyini odla oynayanlara tapşırmamağa çağırır.

* * *

Şəhriyarın doğma ana dilində yazdığı əsərlər onun yaradıcılığının bizim üçün xüsusilə qiymətli olan tərkib hissələrindən biridir. Hələ müəllifin sağlığında klassik bir əser kimi etiraf edilib şərəfləndirilən

"Heydərbabaya salam" poeması da buraya daxil olmaqla, həmin əsərlər müəllifinə təkcə Azərbaycanda və İranda yox, həm də Türkiyədə, İraqda, Orta Asiyada, ümumiyyətlə dilimizin anlaşıldığı bütün ölkələrdə haqlı şöhrət qazandırmışdır. Bunun birinci səbəbi, əlbəttə, "Türkin dilitək sevgili, istəkli dil olmaz" deyen şairin ana diline sonsuz məhəbbəti və dilimizin zənginliklərinə dərindən bələd olmasına.

"Türkin dili" adlı şerində Şəhriyarın belə bir kəlamı da var: "Şair ola bilməzsən, anan doğmasa şair!". Bununla o, şair üçün həyat təcrübəsinin və təhsilin məna və əhəmiyyətini azaltmadan demək istəyir ki, şairlik hər şeyden əvvəl istedadın bəhrəsi, istedad isə Allahın vergisidir. İstedadsız isə şair olmaq əsla mümkün deyil. Öz böyük istedadını reallaşdırmaq üçün doğma Azərbaycan dilinin əsrarəngiz axar-baxarı Şəhriyar üçün vüsətli bir hünər və yaradıcılıq meydani olmuşdur.

Şəhriyarın ana dilli şeirləri arasında Bakıdakı qələm dostlarına yazdığı mənzum məktublar geniş yer tutur. Xalq şairleri Suleyman Rüstəm və Məmməd Rahimə, şərqsünas alim, professor Rüstəm Əliyev ünvanlanmış şeirlərində, habelə "El bülbülü", "Döyünmə söyünmə", "Qafqazlı qardaşlar ilə görüş" və "Gözüm aydın" əsərlərində Bakı həsrəti, Şimali Azərbaycandakı qardaşları ilə görüşüb onları bağırma basmaq arzusu özünün çox güclü ifadəsini tapmışdır. Şahlıq rejiminin İranda, sovet rejiminin Azərbaycanda tügħyan etdiyi bir vaxtda yazılmış bu misraları heç bir Azərbaycan övladı həyəcansız oxuya bilməmişdir:

Bizi yandırı yaman ayrılıq,
Bu darixdiran duman ayrılıq,
Başa sovurur saman ayrılıq,
Aman ayrılıq, aman ayrılıq.
... Qan döryasına cuman ayrılıq,
... Qəddimi edib kaman ayrılıq.

Şəhriyar uzun illər boyu Şimali Azərbaycan və Bakı həsrəti ilə govurlusa da, keçmiş Sovetlər İttifaqı ilə keçmiş şahlıq İrəni arasındaki sərhədlər, tanınmış xalq xadimləri üçün qoyulmuş qadağanların sərtliyi, maddi çətinliklər, nəhayət, hər iki tərəfdə tədriclə qarşılıqlı mü-

nasibətlərin buzu əridikdən sonra isə xəstelik, qocalıq ona bu arzusunu gerçəkləşdirməyə imkan verməmişdir. Hətta bir dəfə Bakı sefəri haqqında Şəhriyara konkret vəd verilmiş, vaxtında ünvanına gedib çatmayan bir dəvətnamə də göndərilmiş, şair öz şimal qardaşları qarşısında oxumaq üçün irəlicədən iki şeir də yazmışdır. Lakin dərin təessüflər olsun ki, səfer baş tutmamış, böyük şairin arzusu gözündə qalmışdır. Aşağıda bir parçası verilen "Qafqazlı qardaşlar ilə görüş" şerisi məhz bu münasibətlə yazılmışdır.

Sacının qəmli simlərində mənim,
Bakının başqa bir torənəsi var.
Sinəmin dar xərabösində dərin
Bu covahirlərin xəzanəsi var.

Mən sizin şanlı qəhrəmanları
Sözlərimdə həmişə yad edərəm.
Züləm qarşı qılınc sözüm kəskin,
Qəhrəmanlar kimi cahad edərəm.

Sən kimi qardaş öz qarışdanı
Atmayıb, özgə kimse tutmayacaq.
Qoca Təbriz də yüz min il keçsə
Bakı qardaşların unutmayacaq!

Gəlmisik doğma yurdumuz Bakıya,
Qoy bu, tarixdə iftixar olsun.
Şəhriyardan da bu üfüqlərə
Bir sinif nəğmə yadigar qalsın...

Şəhriyar klassik şərq bədii təfəkkürü ilə ayrılmaz vəhdət təşkil edən həqiqətən də qüdrəti bir şairdir. Onun sənətinin bu məqama yüksəlib, qısa bir müddədə neinki təkcə fars dilli poeziyanın, neinki təkcə ümumtürk bədii fikrinin, bütünlükde ümumşərq mədəniyyətinin hadisəsinə çevriləməsi bir sıra digər keyfiyyətləri ilə yanaşı, bir də bununla şortlenir ki, şair şerə, söz möcüzəsinə tapınıb özünü bir sənətkar kimi dərk etdiğinden etibarən poeziyanın yalnız ayrı-ayrı fördlərin, görkəmli söz ustalarının deyil, bütün xalqın, insanlığın mənəvi dünyasının ən qiymətli tərkib hissələrindən biri kimi qavramışdır.

mış, bu meyarla da istər öz əsərlərinin, istərsə də başqa istedadlarının özündən əvvəl yaratmış olduğu əsərləri dəyərləndirmişdir;

Şersiz insanlar yaşaya bilməz,
Şərə kəm baxana insan deyilməz.
Ey şeir, hayatım, ömrüm sonindir,
Gözümün işığı setirlərindir.
Sənənən başım üstə açılan seher,
Sənsiz gözümüz də gecəyə bənzər,
Şersiz bu dünya kədər, qom kimi,
Şersiz cənnət də cəhənnəm kimi...

El arasında deyildiyi kimi "Niyyətin hara, mənzilin də ora". Şəhriyarin əsərləri hər seydən əvvəl, kədəri, dərdi, felakətləri, yer üzündə insanların öz əli ilə sünü surətdə bərqərar edilən cəhənnəmin dünyadan uzaqlaşdırmaq, hər kəsə özü haqqında, varlığı, qayəsi, insanlıq vəzifəsi barsında düşündürmək, aşılıdıği nəcib, xeyirxah, zərif duyğularla, öz adına, şərəfinə layiq ömrür surməyə dəvet etmək, dünyani güzlərə, bolluq, gözəllik, firavanlıq mənbəyinə çevirmək, bir sözə, cənnəti yer üzündə bərqərar etmək kimi böyük məqsəd izləmişdir. Bu gün biz inamlı deyirik: Şəhriyarin idrak və zövq mənbəyi olan əsərləri, eləcə də onun döne-döne yüksək qiymətləndirdiyi sənət bahadırlarının təkrarsız ırsı olmasayı, dünya nə qədər solğun, insanlar mənən nə qədər yoxşul və mişkin görünərdi!

Bu ümuməşəri dəyərlər cərgəsində öz layiqli yerini tutan Şəhriyar ırsının Azərbaycan ədəbiyyatı üçün məna və əhəmiyyəti xüsusilə böyükdür. Şəhriyarin ırsı, o cümlədən də xüsusən ana dilində yazılmış əsərləri, Azərbaycan poeziyasının xalq həyatı ilə qaynayıb qarışmasında, şeir dilimizin mənəvi sərvətlərimizdən, ədəbi dilimizin şəhərdən-şəkərindən gözü dolusu barınib-behrələnməsində müqayisəyəgəlməz dərəcədə böyük xidmətlər göstərmüşdir.

Şah dağım, çal papağım, el dayağım, şanlı Səhəndim!
Başı tufanlı Səhəndim!
Başda Heydərbaba tek qarla, qirovla qarışıbsan,
Son ipok telli buludlarla üfüqdə sarışıbsan.
Savaşarkən barışıbsan.

Bircə bəndini nümunə kimi verdiyimiz “Şəhəndiyə” şeri dərin xəlqi mözmunu zəngin, obrazlı ifadə vasitələrilə və bu dərəcədə ahəngdar əks etdirməyin bariz nümunəsi kimi S.Vurğunun, R.Rzanın və B.Vahabzadənin ən yaxşı əsərlərile, Şəhriyarın özünün “Heydərbabaya salam” poeması ilə yanaşı durur. Ədəbiyyatımızın ənənəvi janrı olan qəzəli də ana dilimizdə sadə, aydın və yenə də ahəngdar səsləndirmək baxımından bu beytlər nadir nümunələrdir:

Çoxlar incikdi ki, sən onlara naz eyləmisen;
Mən də incik ki, menim nazımı az eyləmisen.

...Hər baxışda çalışan kirpiyi mizrab kimi,
Bir qulaq ver bu sımq könlü nə saz eyləmisen!

Bir halda ki, söhbət obrazlılıqdan və ahəngdarlıqdan düşdü,
Şəhriyarın “Aman ayrılıq” şerinin bu bəndinin üstündə qotiyən sükkutla keçmək olmaz:

Ayrılıq gəle bir kərəm qıla:
Bir neçə gün de bizdən ayrıla.
Qəm də bir biz tok saralıb-sola;
Hani bir belə güman, ayrılıq?
Aman ayrılıq, aman ayrılıq!

Yüz illər boyu Şərq, o cümlədən də Azərbaycan şərində ayrılıqdan (hicrandan) döñə-döñə, acı-acı şikayətlər edilmiş, vəton həsrindən də az yazılmamışdır. Lakin bu şeirdə ayrılıq ilk dəfə olaraq geniş miqyaslı ictimai anlam səviyyəsinə qaldırılmışdır. Şair ayrılığı müşəxxesləşdirib ondan xalqa kərəm qılmağı dileyir, həmişəlik olmasa da, bari bir neçə günlüyü ayrılığın bizdən uzaqlaşması tövənnəsi ilə az qala ona yalvarın ki, xalqın bir çayın iki sahilində yaşayan, dəmir pərdo ilə ayrı salınmış iki parçası qısa bir müddətdə, bir neçə günlüyü də olsa bir-biri ilə görüşə, qovuşa bilsin, qohum-qardaş bir-birinin ölüb-qalanından xəber tutsun...

Şəhriyar ayrılığı bir növ qarğış obyektiñə çevirmişdir; həm də misraların birində bənzeyənlə benzədilən arasındaki münasibətlər çox ustalıqla səciyyələndirilmişdir: “qəm də bir biz tək saralıb sola”.

1990-cı ildə hər iki tərofdən qohum-qardaşın dəstə-dəstə sərhəd xəttini yarıb bir-birilə görüşməsi epizodları yəqin ki, çoxlarının yadındadır. Sərhədçilər o zaman adamlara niyə atəş aça bilmədilər? Çünkü onları Şəhriyarın, onun xalqının ahi tutmuşdu; qəm də ahin təsirində saralıb-solmuş, ayrılıq qısa bir müddətə də olsa bizzən üz döndərmİŞdi...

Mənim qənaetimə görə, indi sorhədlerimizdə gedış-gelişin səhmana düşüb vüsətlenməsində “Heydərbabaya salam” və “Aman ayrılıq!” müəllifi Şəhriyarın tarixi xidmətləri heç bir diplomatın, əlbəttə, heç bir silahlı qüvvənin xidmətləri ilə müqayisədə ölçüyə gəlməz dərəcədə böyükdür.

Tamamile təbiidir ki, bu gün Şəhriyarın həyat və yaradıcılığı onun sənətinin qaynaqları, poeziyada sələfləri, şerinin mənə və mətləb dərinliyi, kəlaminin vüsəti, incəliyi, poetikasının sirləri, əsərlərinin bütün hüceyrələrinə hopub onların mahiyyətinə çevrilmiş xəlqiliyin üfüqləri Təbrizdə də, Bakıda da, Ankarada da, İstanbulda da, Berlində də bir sira digər Asiya və Avropa elmi dairələrində də alimlərin diqqət mərkəzindədir.

Mən isə gələcəkdə hortərefli işlənəməni vacib hesab etdiyim bir-iki məsələyə dair mülahizələrimi oxuculara çatdırmaq istərdim. Bu vacib məsələlərdən biri Şəhriyar yaradıcılığının və Azərbaycan poeziyasının ırs-varış münasibətlərinin araşdırılması ilə bağlıdır.

Şəhriyarın yaradıcılığını alımlar haqı olaraq Şərqiñ Xaqani, Nizami, Sədi, Hafız kimi dahi söz və fikir bahadırlarının ırsı ilə üzvi əlaqədə tedqiq edirlər. Lakin onun ana dilində yazmış sənətkarlarla əlaqələrindən nadir halları çıxmak şərtiyle demək olar ki, bəhs edilmir. Halbuki, Şəhriyarın əsərlərində bilavasitə Füzulidən də, XVIII-XX əsrlərdə inkişaf etmiş “bu taylı” poeziyadan da nə isə bir duz var. Başqa cür desək, Şəhriyarın mövzu və mənacın zəngin, səkilcə, təsvir və ifadə vasitələri etibarilə əlvən sənət bağçasında klassik Azərbaycan dilli şerin ətrini verən çəçəklər də az deyil. Tipoloji baxımından bu keyfiyyətlərin araşdırılması Şəhriyar ırsının məktəblərimizdə öyrənilməsi baxımından da çox maraqlıdır.

Elə Molla Pənah Vaqifdən başlayaqq. Onun ən geniş yayılmış şeirlərindən birini – “Bayram oldu...” qoşmasını yadımıza salaq:

Bayram oldu, heç bilmirəm neyloym,
Bizim evdə dolu çuval da yoxdur.
Düyilə yağ hamı çoxdan tükmüş,
Ət heç ələ düşməz, matal da yoxdur.

Allaha bizmişik naşükür bəndə,
Bir söz desəm dəxi qoymazlar kəndə.
Xalq batıb noğula, şokoro, qondo,
Bizim evdə axta zoğal da yoxdur.

Bizim bu dünyada nə malımız var,
Nə do evdə sahibcamalımız var.
Vaqif, öyünmə ki, kamalımız var.
Allaha şükür ki, kamal da yoxdur

İndi də tanınmış şairəmiz Hökumə xanım Billurinin tərcüməsində Şəhriyarın “Yoxdur” rədifi qəzelindəki bəzi beytlərə fikir verək:

Bizim ki, süfrəmizdə yavan çörek də yoxdur,
Toxa nə var, yoxsula isti xörək də yoxdur,
Qış günü pambıqdan ağ, üzüm kömürdən qara
Ocaqda yandırmağa quru tezək də yoxdu.
... Nə camaldan, nə də ki, kamaldan pay almışam
Həsrətinə yanmağa bir şüx məlek də yoxdur!

Biri Azərbaycan dilində, aşiq şeri ahəngində, qoşma janrında, digəri isə fars dilində, klassik Şərq şeri ruhunda, qəzel janrında təqribən 150 illik zaman fərqində yazılmış bu iki orijinal əsərdə biri-biri ilə səsləşən ümumi cəhətlər vardır! Şeirlərin ikisi də üzü qara yoxsulluqdan acı-acı şikayət notları ilə aşilanmışdır. Bu əsərlərin ikisində də yoxsulluq istedad, hünər sahibi olan sənətkarların dərdi kimi ümmüniləşdirilmişdir. Lakin bir vacib poetik detal “Bayram oldu...” qoşması ilə “Yoxdur” rədifi qəzəli xüsusi bir ortaq məxrəcə gətirir ki, onu ayrıca qeyd etmək vacibdir. Həmin ortaq məxrəcə hər iki

müəllifin təbiətindəki səmimiyyətin, şuxluğun lirik təzahüründən ibarətdir. Diqqət edilərsə, Vaqifin də, Şəhriyarm da qəhrəmanları evində başına dolanmalı sahib camalın (mələyin) yoxluğundan şikayət edirlər. Hər iki şeirdə sahibcamalın yoxluğu ilə bu lirik qəhrəmanlar kamal payından da “məğmun” qaldıqları barədə yalnız şairlərə məxsus bir səmimiyyətlə gileyənlərər.

İndi də M.Ə.Sabirin “Ey dərbədər gəzib ürəyi qan olan cocuq” misrası ilə başlayan satirasını və Şəhriyarın “Yetim” şerini götürək:

Ey dərbədər gəzib ürəyi qan olan cocuq!
Bir löqmə nan üçün gözü giryən olan cocuq!

(M.Ə.Sabir)

Öz yurdunda son nələr çəkdiñ, nələr, ey yetim!
Ayaqyalın, başaçıq, sen dərbədər, ey yetim!

(M.Şəhriyar)

Məsələ təkcə onda deyil ki, götirilən və götirilməyen beytlərdə iki böyük şairin bu və ya digər sözü, ifadəsi üst-üstə düşür. Məsələ hətta onda deyil ki, hər iki sənətkar eyni mövzuda yazmış, ikisi də müraciət şəklini seçmiş, hər ikisinin də xitab obyekti kimsəsiz, aćyalavac, dərbədər, yetim bir uşaqdır. Bu əsərlərdə diqqəti cəlb edən dərha çox onların kompozisiyasındaki, süjet dönümündəki səsləşmə və məzmun uyarlığıdır.

Hər iki şerin əvvəlində yetim bir uşağın ürəkləri parçalayan ağır bir vəziyyəti təsvir edilir; sonra isə hər iki müəllif bu vəziyyəti doğuran səbəblər üzərində düşünür və ikisi də təqsiri cəmiyyətdə, onun öz geləcəyi olan övladlarına ədalətsiz münasibətində də görür:

İnsan kimi bilinsə idi qədrü-qiyəmətin,
Açmış olurdu məktəbi-milli cəmiyyətin.
Həqli deyil o kim, sənə der: var qəbahətin;
Məncə qəbahət isə olur hali millətin.
Etseydi tərbiyət səni əqli vilayətin,

Sailliyo qalırdımı hərgiz də rəğbotin?!
Başsız qalıb ayaqlara üftan olan cocuq.
Ey dərbədər gəzib, ürəyi qan olan cocuq!

(M.Ə.Sabir)

Xalq düşüño bilsoydi sənin seadetini,
Dünya bilsoydi elmo tükənməz rəğbotini,
Əl açıb dilənməz din bu böyük hümmətinlə,
Yandırırmazdın məni de kövrök tabietinlə.
Sən bağbansız, baxımsız qalan bir körpə ağac;
Ömür süren dərbədər, ac-yalavac, ey yetim!
Məktəb sənin dərdinə qılar əlac, ey yetim!

(M.Şəhriyar)

Qoyulan məsələ ilə əlaqədar bircə nümunə də gətirməklə fikrimi
yekunlaşdırıram. S.Ə.Şirvani keçən əsrin ortalarında yazıb:

Getmə, tərsə balası, mən də sənə sayə golim,
Damənindən yapışb səhni kəlisəye golim.

Bu da M.Şəhriyarın kələmi:

Getmə, tərsə balası, mən də sənə sayə golim,
Əl qatanda sənə möşətə təmaşəye golim.

(Bu sonuncu səsləşməyə prof. Həmid Məmmədzadə diqqəti cəlb
etmişdir).

Bütün bu müxtəsər xatırlamalardan, beləcə kiçik ekskursiyalar-
dan sonra kim deyə biler ki, M.Şəhriyar M.P.Vaqifin və S.Ə.Şirvaninin
lirikasından, yaxud M.Ə.Sabirin satirasından təsirlənməmiş, yeri gə-
ləndə onlardan esil böyük sənətkarlarla məxsus bir tərzdə yaradıcılıq
yolu ilə bəhrələnməmişdir? Buradaca Şəhənde məktubunu yada
salmaq yerinə düşərdi. Səmimi etirafından belə məlum olur ki,
Şəhriyar bir şair olaraq fəaliyyətə başlayandan özünü ruhən, mənən
Sabire borclu bilmışdır...

Ümumiyyətlə, Şəhriyarın həyat və yaradıcılığı ətrafında araşdırma-
lar aparılmalı məsələlər hələ çoxdur. Sadə bir məsələni, şairin tərcüməyi-
halını, daha konkret desək, təvəllüd tarixini götürək. Şəhriyarın
doğulduğu il son vaxtlarda nəzərdən keçirdiyim mənbələrdə ən azı
beş cür yazılıb:

1904 (Y.Gədikli. "Şəhriyar və bütün türkçə şerləri" kitabı, səh.
18, İstanbul, 1990);

1905 (H.Billuri. "Məhəmmədhüseyn Şəhriyar" kitabı, səh. 19,
Bakı, Elm, 1984);

1906 (Azerbaycan Sovet Ensiklopediyası. 10-cu cild, səh. 25,
Bakı, 1987; Prof. H.Məmmədzadə də "Xalqın sevimli şairi" adlı mü-
qəddiməsində Şəhriyarın təvəllüd tarixini 1906-cı il kimi qeyd et-
mişdir. Bax: M.Şəhriyar. "Aman ayrılhq". Bakı, 1981, səh 4);

1906-1907 (Q.Beqdəli. "Məhəmmədhüseyn Şəhriyar" kitabçası,
səh. 5, Bakı, Azərnəş, 1963);

1907-1908 (Əhməd Atəş. "Şəhriyar və Heydərbabaya salam"
kitabı, səh.7, Ankara, 1964).

Bunları oxuyur və düşünürəm: axı, Şəhriyar qədim, yaxud erken
orta əsrlərin qaranlıqları içərisində uzun müddət naməlum qalıb tə-
zəcə aşkarla çıxarılan şairlərdən biri deyil. O bizim çağdaşımız, cəmi-
si on yeddi il bundan əvvəl səhhətini diqqətə izleyen minlərlə şeir
pərəstişkarlarının gözü önündəcə dünəyini dəyişmiş böyük və nadir
istedad sahibi, çox məşhur bir sənətkardır. Onun bu dünyası,
insanları, xüsusiələ də şeirsevənləri forəhləndirən təvəllüd günü niyə
müxtəlif mənbələrdə bu dərəcədə ferqli olan 5 variantda yazılır?
Özlərindən asılı olmayaraq bir-biri ilə mübahisəyə girişən, bəlkə də
bir-biri ilə öčeşən bu rəqəmləri dəqiqləşdirməyin vaxtı çatmamış-
dır mı? Şairin doğum tarixi barədə bu ferqli rəqəmləri götürdüyüümüz
kitabları yananların hamısı tanınmış şəhriyarşunas alımlərdir və onun
həyatını, yaradıcılıq yolunu öyrənmək, töbliq etmək, əsərlərini nəşr
etmək sahəsində onların hər birinin, eləcə də Əsgər Fərdinən təqdi-
rəlayiq xidmətləri var. Mən inanıram ki, həmin alımlar də, şəhriyar-
şūnaslığın yeni nəslini təmsil edən tədqiqatçılar da ümumi obyektiv
bir qənaətə gələcək və ədəbi ictimaiyyəti şairin doğulduğu il barədə
elmin son sözü ilə tanış edəcəklər.

Şəhriyarin böyük həyatı problemlər qaldırın irsi məhdud, məhəlli səciyyə daşımıyb, vüsətli, yaşıri mahiyyətdədir. Onun əsərlərində özünün kəskin və amansız ifşasını tapan sosial eybəcərliliklər, mənəvi qüsurlar təkcə vaxtile Rza şah rejimi altında inləyon İrana deyil, elə Stalin rejimi altında yaman günlərə qalmış keçmiş Sovetlər İttifaqına da aid idi.

Mərkəzin zəhhakları zülmü səməyə qaldırır,
Ta ki, baş qaldıra bir gün Azərbaycan Gavəsi.

— deyən Şəhriyar hər iki ölkənin, bütünlükdə isə geniş miqyasla regionun insan azadlığına qənim kəsilmiş ədalətsiz qanunları ayaqlayaraq yüksəlir, oxucu və dinləyiciləri pak və ülvİ duygular, bəşəri ideallar uğrunda öz zəhhaklarımıza qarşı çarpışmağa səsləyirdi. Bu bir həqiqətdir ki, “Heydərbabaya salam” əseri ədəbiyyatımızın şedevrlərindən biri olmaqla qalmayıb, bütünlükə Azerbaycan bədii təfəkkürü sahəsində yeni bir mərhələnin başlanğıcını qoymuşdur. Bu poema İranda şahlıq rejiminin, Azərbaycanda şəxsiyyətə pərəstiş ehvali-ruhiyyəsinin tilsimində düşmüş şeir üçün bir növ “İsrafilin suru” rolunu oynamışdır.

Heç kəsə sərr deyil ki, Şəhriyarin özü də bura daxil olmaqla Cənubi Azərbaycan şairleri əksər hallarda öz əsərlərini fars dilində yazırlar. Bu, əlbəttə, ölkədə bütün savadlı oxucuların, hər halda onların böyük çoxluğunun yaxşı bildiyi dil olduğu üçün həmin şairlerin şərfinə, söhrətinə kəsr gətmirdi. Bundan fərqli olaraq Şimali Azərbaycanda şeir ana dilimizde yazılırdısa da, yenə nadir istisnaları çıxmış şərtlə, xalqın dərdi-odu onda özünün köklü inikasını tapa bilmirdi. Kommunist rejimini, onun bədnəm liderlərinin tərənnümü şeirdə geniş yer tuturdu. Günahsız insanların kütłəvi qırğınları ilə əlamətdar olan Oktyabr (1917) çevrilişinə, ilk Azərbaycan Demokratik Cumhuriyyətini zorakı yolla devirən 28 Aprel (1920) çevrilişinə, öz müdhiş fikir və əməlləri ilə Rusiya imperiyasının, burada məskun olan bütün xalqların tarixinə sinif çaxnaşmalar, qırğınlar gətirmiş Leninə, xalqımızın ən ağılli, qeyrətli oğullarını mün-

təzəm surətdə qırmış Stalinə, milli fəlakətlərimizə “qanun” donu geydirən sosializm quruluşuna, təqvimlərdə qırmızı rənglə verilən cürbəcür qondarma “bayram” günlərinə minlərce şeir həsr olunmuşdu. İş o yera çatmışdı ki, böyük söz ustası Mirzə Əli Möcüz Şəbüstəri də bu cəhətdən özünü saxlaya bilməmiş, şimalı qardaşlarının təsiri ilə “Tutaq Lenin əteyindən, ona penah aparaq, Zəmanəmizdəki həllali-müşkülət odur” misraları da daxil olmaqla Vladimir İliçə xüsusi əsər həsr etmişdir. Sovet Azərbaycanı şairlerinin tamamılıq başqa mövzularda yazılmış bir çox şeirləri isə əksər hallarda Stalinin adı ilə yekunlaşdırılmış və bu xalqlar cəlladı “bəşəriyyətin xilaskarı”, “bütün zamanların əvəzolummaz dövlət xadimi”, “sörkərdələr sərkərdəsi” kimi təriflənirdi.

50-ci illərin ortalarından etibarən “Heydərbabaya salam”ın müxtəlif yollarla Bakıya gəlib çıxmazı, döne-döne nəşr edilib yayılması, heç şübhəsiz, ölkədə əmələ gələn ciddi ictimai təbəddülət şəraitində, doğrudan da, köhnə, konyunktur, kommunist partiyalı şerin iflasını sürətləndirdi. Onun öz töbii axarına düşməsi prosesinə elə qüvvəti bir təkan verdi ki, həmin təkanın nəcib təsirindən şerimiz öz varlığında, xalqın çağdaş həyatına, tarixinə münasibətdə, bədiilik axtarışlarının istiqamətində bu gün də məmmun-məmmun barınmaqdadır.

Şəhriyarin heyat və yaradıcılıq yolu haqqında az yazılmayıb. Lakin deyilənlərdən də göründüyü kimi, onun sənətinin bəzi problemləri bizdə hələ də şairin adına layiq yüksək səviyyədə öyrənilməyibdir. 21 il əvvəl tanınmış şair və şərqşünas alim Hökumə Büllürinin yazdığı kitabı və 42 il əvvəl klassik ərsin görkəmli tədqiqatçılarından prof. Q.Beqdəlinin çap etdiridiyi kitabçanı nəzərə almasaq, Şəhriyar haqqında bizim nə geniş və hərtərəfli, sanballı monoqrafiyamız, nə də elmi-kütłəvi səciyyə daşıyan kitabçamız var. Halbuki onun ərsini döne-döne, əsaslı şəkildə öyrənmeyin bir çox cəhətdən ciddi əhəmiyyətə malik olması danılmaz həqiqətdir. Şəhriyarin həm farsca, həm də ana dilində, həm klassik türslubda, həm də bir novator kimi yeni səpkidə yazdığı əsərlərin, onlarda qaldırılan milli və bəşəri problemlərin araşdırılub təhlil edilməsinin yaşadığımız bu milletlər yarışı zamanında bir çox xalqların öz müqəddəratlarını təyin etmək yoluna düşmək üçün çarpışlığındı indiki vəziyyətdə milli özünüdürk baxımından böyük əhəmiyyəti vardır.

“Heydərbabaya salam” poeması şairin göz açıp gördüyü doğma ellər, Cənubi Azərbaycan haqqında, milli həyatımız, məişətimiz, psixologiyamız haqqında vüsətli bir şairənə ensiklopediyadır. On illər boyu doğma yerlərdən, əziz adamlarından ayrı düşmüş Şəhriyar Heydərbaba mühiti baresində ürəyinin başında gozdirdiyi, düşünüb daşındığı mətləbləri bu əsərində yüksək dərəcədə təbii və zərif boyalarla tərənnüm etmişdir.

Başdan-başa Azərbaycan şifahi xalq ədəbiyyatının ruhu ilə aşınmış “Heydərbabaya salam” axar-baxarlı, zəngin Azərbaycan dilinin özünəməxsus orijinal ahəngi olan cənub dialektyndə yazılımışdır. Əsər bilavasitə təbiətin ən böyük, əzəmetli, ən yaşarı tərkib hissəsi olan dağ (Heydərbabaya) muraciət şəklində qurulmuşdur. Bunun özü də onun xəlqilik ruhunu qüvvətləndirən bir əlamətdir. Azərbaycan folklorunda, aşiq ədəbiyyatında, klassik və çağdaş poeziyamızda dağlara müraciətə deyilmiş və yazılmış yüzlərlə poetik nümunə mövcuddur. Heydərbaba dağına canlı xüsusiyətlər verən şair özü bu əsərini no üçün məhz dağa müraciətə yazmasının səbəbinə belə izah etmişdir: “Dağ göylərə yaxındır. O, təbiətin şah əsərlərindən biridir. Dağ tarixin əbədi olaraq görən açıq gözündür. O, vətənde baş verən hadisəleri seyr edərək öz sine dəftorina yazar. Şairin göylərə qalxan nalərlərini eks etdirib bütün yer üzünə yayaraq hamının qulağına çatdırmağı təkcə o bacarıq”.

“Heydərbabaya salam” poeması iki hissədən ibarətdir. Onun birinci hissəsində 77, ikinci hissəsində isə 48 bənd var. Bəndlərin her biri 5 misradan hörülmüşdür. İlk üç misra aaa, dördüncü, beşinci misralar isə bb şəklində qafiyələnilərlər. Hamısı birlikdə kamil bir əsər kimi poemanın vəhdətini təmin edən bəndlər, eyni zamanda, hərosi ayrıldıqda, bir lövhəni, hadisəni, obrazı, yaxud xatirəni eks etdirən bitkin bədii vahid təsiri bağışlayır.

Diqqətli oxucu əsərdə ilin bir-birindən gözəl olan fəsillərini, bu fəsillərin yer üzünə götürdiyi əlvan lövhələri görür, dağəteyi yamacarda əkinin-biçinin, bağın-bostanın gözəlliyinə tamaşa edir, burada bir parça çörək üçün əlləşib-vuruşan insanların təkrarsız mənəvi aləminə dahr, elin-obanın toy-bayramında, dərdli-matəmli günlə-

rində qiysi də olsa iştirak edir. Xalq həyatının təsviri o qədər təbii və səciyyəvi təfərrüatları ilə verilir ki, oxucu əsərin personajları ilə birlikdə az qala həmin həyatı yaşıyan adamlardan birinə çevirilir.

Səhər tezdən naxırçılar gelərdi,
Qoyun-quzu dam-bacada mələrdi,
Əmməcanım körpələrin bələrdi,
Təndirlərin qavzanardı tüstüsü,
Çörəklərin gözəl iyi, istisi.

Bununla belə “Heydərbabaya salam”ın əhəmiyyəti təkcə adət-ənənələri, mərasimləri, təbiot hadisələrini zəngin boyalarla canlandırmamasından ibarət deyil. Xalqın tarixi taleyi, Azərbaycanın başına gələn böyük faciələr, sarsıcı ictimai hadisələr də şairin diqqətindən yayılmamışdır.

Heydərbaba, göylər bütün dumandı,
Günlərimiz bir-birindən yamandı.
Bir-birizdən ayrılmayıñ, amandı!
Yaxşılığı əlimizdən alıblar,
Yaxşı bizi yaman günü salıblar.

Bu misralar artıq bir kəndin, bir obanın dəndləri çərçivəsini aşır və ikiyə parçalanmış Azərbaycanın böyük faciəsi haqqında şair naləsi təsiri bağışlayır. Şəhriyar bilirdi ki, onun şimaldakı qardaşları, məktəb, mədəniyyət, elm sahəsində müəyyən nailiyyətlər əldə ediblərse də, sovet imperiyasının təqiblər, hebslər, sürgünler, edamlar məngənsində sixılırlar. Şair Arazın üstündən bu taydakı qardaşlarına əl uzadıb onlarla aqlaşmaq, bu yolla da dəndlərinə şərīk olmaq istəyir:

Bir uçeydim bu çırpınan yelinən,
Bağlaşeydim dağdan aşan selinən,
Ağlaşeydim uzaq düşən elinən,
Bir göreydim ayrılığı kim saldı,
Ölkəmizdə kim qırıldı, kim qaldı.

Poemada şairin bir sıra əziz adamları xatırladılsa da, əsərin mərkəzində Şəhriyarn özünün bədii obrazı canlanır. Ümumiyyətə, poemalarda lirik qehrəman və müəllif arasında tam eyniyət olmasa da yaxnlıqlar, səsləşmələr, uyarlıqlar geniş müşahidə edilir. "Heydərbabaya salam"da bu cəhət daha qabarlıq şəkildə nəzərə çarpir. Çünkü şair uzun illərin hicranından sonra səyahət məqsədilə hər hansı bir əsər rəngiz ölkəyə, yaxud istirahət üçün yaylağa yox, əzizləri ilə görüşmək, onların ruhundan mənəvi halallıq almaq üçün elinə-obsasına gəlmışdır. Kövrəkliyi doğuran digər başlıca səbəb isə budur ki, bu qehrəmanın ən əziz və en doğma adamları olan atası, anası, nənəsi, ömür-gün yoldaşı, bir çox qohumları və qonşuları, uşaqlıq və gənclik illərinin yaxın dostları artıq həyatda yoxdur. Onların hər biri ilə əlaqədar şairin qəlbində zaman-zaman şirinli-acılı xatirələr oyanır. Bu xatirələr həyatı və əziz olduğu qədər də həzin və kədərlidir. Şəhriyarin insanpərvərliyi və vətənpərvərliyi də ilk növbədə bu yaxın adamlarına, əzizlərinə bu dünyamı tərk etmiş bütöv bir nəslin taleyinə münasibətdən canlanır.

Poemada Xosginabin dağəteyi kəndlərinin təbiəti çox əlvan və zəngin boyalarla təqdim edilmişdir. Onun ayrı-ayrı bəndlərində təbiət rəngden-rəngə düşüb cilvəlonır. Burada təsvirlər o qədər təbii və oynaqdır ki, oxucu özünü ildirimlərin gurultusunu, sel-suların şaq-qıltısını eşidər kimi, bundan sonra yeni bir nizamla boy göstərən təzə-tər çəçəklərin, otların ətrini qoxulamış kimi təsəvvür edir. Azərbaycanın təsərrüfat həyatı, xalqın adət və ənənələri, toyu-yası, məişətinin növ-növ lövhələri, ayin və mərasimlər elə incəlikle təqdim olunur ki, onların esasında cənub ellərində yaşayan soydaşlarımızın gün-güzərəni, etnoqrafik xüsusiyyətləri haqqında çox zəngin bədii məlumat əldə etmək mümkündür.

Əsərdə yalnız təbiət lövhələrinin və etnoqrafik məqamların yox, psixoloji anların da təsvirində şair böyük ustalıq nümayiş etdirmiştir.

Qarı nənə gecə nağıl deyəndə,
Külək qalxıb qap-bacanı döyəndə,
Qurd keçinin şəngülüsün yeyəndə
Mən qayıdırıb bir də uşaq olaydım,
Bir gül açıb ondan sonra solaydım.

Bu misraların ayrılıqda hər birində və bütünlükdə onların əməle gətirdiyi bənddə insan əhval-ruhiyyəsinin elə anları verilmişdir ki, yaşıdan asılı olmayaq onu oxuyanların hər birində həyatın həmin anlarını yenidən yaşamaq arzusu baş qaldırır. Poemanın mühüm məziyyətlərindən biri xalqın gələcəyinə inam duyğusunun yüksək poetik ifadəsilə bağlıdır. Heydərbaba dağının timsalında bütün Azərbaycanı ümumiləşdirən şair xalqın öz sədətini sədəqə şəklində yox, mürtəcə qüvvələrə (qurdlara) qarşı igid oğullarının mübarizəsi sayesində əldə edəcəyinə inanır, o gözəl əyyami qolbinin ən dərin güşəsindən gələn böyük səmimiyyət duyğusu ilə tərənnüm edir:

Heydərbaba, mərd oğullar doğınən,
Naməndlərin burunların ovğınən,
Gədiklərdə qurdları tut, bögginən,
Qoy quzular aym-şayın otlaşın...

Əsil söz sənətkarının böyüklüyü həm də bununla ölçülür ki, onun istor sağlığında, istərsə də dünyasını dəyişməsindən on illər, qəri-nələr keçəndən sonra əsərlərini oxuyan hər kəs, ilk növbədə isə sözə qarşı həssas olan yüksək səviyyəli bədii zövq sahibləri, şeirsevənlər dərindən təsirlənir, həmin sənətkarla, onun kəlamı ilə özü və öz zəmanəsi arasında, mənsub olduğu ölkə, qövm və cəmiyyətin taleyi arasında, fikir və duyğuları arasında nə isə bir uyarlıq, yaxnlıq, doğmalıq, səsləşmə, tipologiya görür. Önündə kəlmə-kəlmə, beyt-beyt, vərəq-vərəq açılan şair kəlamı işığında oxucu tam səmimiyyətlə öz daxili aləmini, qolbini, şüurunu ona etibar edir; özünü həyəcanlandıran, narahat edən çox vacib, taleyüklü mətləblər barəsində ondan məsləhət alır, öz fikir və duyğular axarını şair kəlamının yüksək mənə pərdəsinə kökləyir.

Belə mötəbər şairin misraları hər oxunuşda diqqəti oxucunun şüurunda, qelbində əks-səda verir. Onu hala-həyəcana götürür, həyatın neçə-neçə müşküllərini həll etmək işində nəsillərin əlindən tutur. Dahi sənətkardan Firdovsi Tusinin "Şahnamə"si, Nizami Gəncəvinin

“Xəmsə”si, Füzulinin “Leyli və Məcnun” məsnəvisi məhz belə mötəbər, tekarsız ədəbi qaynaqlardır. Sədinin “Gülüstan”ı və “Bustan”ı, Hafız Şirazinin, Komali Xocəndinin, Hacı Seyid Əzim Şirvaninin, məliküşüəra Baharın ən yaxşı qəzelləri, Molla Pənah Vaqif Qarabağının zərif qoşmaları, M.Ə.Sabirin satiraları da qədirşünas oxucuya mehz belə təsir bağışlayır. Əsərlərindəki mötəbər fikirlərin, əlvan duyğuların, ince mətləblərin təqribən son yarımla əsrə yetişən yeni-yeni nosillərə güclü təsir göstərməsi, onların mənəviyyatında böyük intibahlar oyatması baxımından Seyid Məhəmmədhüseyin Şəhriyar da bu cür nadir sənətkarlardan biridir.

Bu, əlbəttə, bəzi digər məqamları da nəzərə almaq şərtiə, Şəhriyar ırsinin iki çox mühüm keyfiyyətilə bağlıdır. Həmin keyfiyyətlərdən birincisi budur ki, şairin həm fars, həm də Azərbaycan dilində yazmış olduğu müxtəlif mövzulu əsərlərin bir çoxu bütün zamanlar, ölkələr və insanlar üçün gərəkli, maraqlı olan dərin və ali fikirlərə, ince və zərif bəşəri duyğularla zəngindir. İkinci vacib keyfiyyət isə bu fikir və duyğuların bir söz ustası kimi müəllif tərəfindən yüksək derəcəli sənətkarlıqla, təzə, təravətli, orijinal, bədii ifadə vasitələri, ürəyə yatan ahəng və cazibədarlıqla, ən yüksək bədililik tələblərinə cavab verən səviyyədə təsbit olunmasıdır.

Şəhriyarın yaradıcılığında xalqın maddi və mənəvi həyatının bütün cəhətləri, insan taleyinin bütün yönleri üçün görməli, götürməli, öyrənməli, faydalananlı məqamlar istənilən qədərdir. Bu misralar əsasən Qurban bayramı münasibətilə xalqa ünvanlanmış mübarəkabaklıq sözlərindən ibarətdir.

Başdan, candan keçən millət,
Bayramın mübarek olsun!
Küfrü kəsib biçen millət,
İslamın mübarek olsun.
Ay atalar, ay analar,
Ehsansız qəbul olubdur.
Kuyi-Minada kəsilən
Qurbanız qəbul olubdur.
Cihadə bel bağlayandan
İmanız qəbul olubdur.

Səflər içərə san verdin sən,
Cəbhələrde can verdin sən.
Milletüvə kömək çıxdın,
Qansızlara qan verdin sən.

O pak qana qanlar qurban, bayramın mübarek olsun!
O pak cana canlar qurban, bayramın mübarek olsun!
... Dünyadan vaz keçən oğul, bayramın mübarek olsun!
Şəhid camin içən oğlu, bayramın mübarek olsun!

(“Bayramın mübarek olsun”)

Şəhriyarın bu sözleri məşhur “Hədiqətüs-süəda” əsərində Kərbəla faciəsinin ürəkləri yandıran məqamlarını təsvir etmiş böyük Azərbaycan şairi Məhəmməd Füzuli Bağdadının kəlami ilə çox gözəl səsləşir:

Zillet ilə ləzzəti olmaz həyatın, dustlar,
Nəqdi-can sərf eyləyib, dünyada kam almaq gerək!
İcz ilə dönmək ədudən səhli dir, himmət tutub
Ya şəhid olmaq gerək, ya intiqam almaq gerək!

Hər iki əsəri oxuyarkən bəzən adama elə gəlir ki, Şəhriyar da, Füzuli də bu misraları yazanda öz qələmlərini mürəkkəbə yox, ürəklərinin qanına batırılmışdır. Odur ki, Füzulinin İmam Hüseyn faciəsini əks etdirən məşhur məqtəlini müqəddəs Kərbəlada qələmə almasından 450 il, Şəhriyarın isə Təbrizdə camaatla bayramlaşmasının nəticəsində doğulmuş “Bayramın mübarek olsun” şerinin yazılmışından isə təqribən 30 il keçdiyinə baxmayaraq, həmin əsərlər dərin ümumiləşdirmə keyfiyyətinə malik olduqları üçün bir çox digər ölkələrdə, o cümlədən də bizim tərəflərdə hər kəsi düşündür. Qəlbində Allah nuru olan bu şairlər oxucu və dinləyicilərinə təlqin edirlər ki, azadlıq, istiqlaliyyət, müqəddəs dinimiz yalnız xəyal bəsləməklə əldə edilən nemətlər deyildir. Dini mübarəkimizi, azadlıq və istiqlaliyyətimizi, vətən sərhədlərinin toxunulmazlığının əldə silah cəbhələrə gedən qeyrətli vətən balaları öz qanı və canı ilə qazanmalıdırlar. İranın qeyrətli övladları Yaxın Şərqi ən güclü

orduya, hərbi texnikaya malik olan şahlıq səltənətinə qarşı şanlı mücadiləsində, beynəlxalq imperializmin fitnələrindən doğmuş “Körfəz mühəribəsi” zamani yadellilərə qarşı apardığı qəhrəmanlıq mübarizəsində bunu döñə-döñe sübut etmişdir.

Şəhriyarm azadlıq və istiqlaliyyətin tərənnümüne həsr olunmuş bu ruhlu əsərləri İranın şimal qonşusu olan Azərbaycan cümhuriyyətindəki bugünkü durumu, xalqımızın düşar olduğu ağır müşkülləri və təcavüze qarşı mübarizəsini də müvəffəqiyyətə ehtiva etməkdədir. On beş ildən artıqdır ki, Azərbaycan öz nankor qonşusu Ermonistanın silahlı tacavüzünə məruz qalmışdır. “Arxalı köpək qurd basar” demişlər. Rusiya cəbbəxanalarından gah gizlin, gah aşkar yollarla alınan, bahisi hər dəfə milyard dollarla hesablanan ağır silahlarla təchiz olunmuş düşmən torpaqlarımızın iyirmi faizini işgal etmiş, o ərazidə ələ düşən, dişə deyən nə varsa, hamisini soyub aparmışdır. Məscidlər, məktəblər, səhiyyə ocaqları, ictimai iaşə binaları dağıdılmışdır. On minlərlə Azərbaycan votəndəsi həlak olmuş, hesabı dəqiq bilinməyən soydaşımız yaralanmış, bir milyondan artıq müsləman öz doğma ev-eşiyindən, od-ocağından qaçqın düşməndür. Çadırlarda acınacaqlı güzəran keçirən bu zavallı həmvətənlərimizin bir qisminə kömək əli uzatdığı üçün əlime düşmüş bu fürsətdən istifadə edərək, İran İslam Cümhuriyyətinin dövlətinə, bu ölkədəki öz din qardaşlarımıza dərin minnətdarlığımı bildirirəm.

Ədalət nazılər, amma üzülməz deyiblər. Əlbəttə, bele qalmağayaq. Ya beynəlxalq dairələrin nəzarəti altında sülh yolu ilə və yaxud da Şəhriyar şerinin qəhrəmanları kimi qanımız, canımız, başımız bahasına torpaqlarımızı tecavüzkardan təmizləyəcəyik və o zaman, el arasında deyildiyi kimi, bizim də küçəmizdə bayram olacaqdır, inşallah!

Mən buna bütün varlığımla inanıram və oxucuları da inandırıram ki, həmin bayramda məsud vətəndaşlarımızın oxuyacaqları mahnilər, şeirlər arasında Şəhriyarın bu misraları da özüne yer alacaqdır:

İnqilabdan kam almışıq,
Nəngi verib, nam almışıq,
Küfrdən islam almışıq,
Taza ilə taza girdik,
Qişdan çıxıb, yaza girdik.

Çox maraqlıdır ki, ustadın hansı şerini diqqətlə oxuyuruqsa qələbimizdə bu baxımdan aydın intibahlar oyadır, inam hissimizi qüvvət-ləndirir. Şəhriyarin bu qəbilden olan əsərləri 1970-ci illərin sonlarında İranda, 1980-ci illərin sonlarında Qafqazda, Orta Asiyada və Qazaxistanda avtoritarizmin süqutu üçün adamları ruhən hazırlayırdı. Şəhriyar öz ölkəsindəki rejimin eybəcerliklərini, Savak baş-kəsənlərini öz amansız tazianələrinə hədəf edəndə dünyamın bir sıra digər ölkələrində hökm sürən qeyri-insani rejimləri, o cümlədən də yaxın qonşuluqdakı dindəşlərinə əsarət altında saxlayan bolşevik-dəşnak qaragürühunu da biabırçılıq sütununa mixlamış olurdu. Bu nöqtəyi-nəzərdən yanaşdıraq Şəhriyarın demək olar ki, bütün şeirləri güclü düşündürmə, duyğulandırma imkanlarına malikdir:

Barilaha! Sən bizi ver bu şeyatindən nicat,
İnsanın nəslin kəsib, ver inse bu cindən nicat.

... Şurəvidən də nicat umduq ki, bir xeyir olmadı,
Olmasa çay sandığında, qoy gələ Çindən nicat.

(“İnsü cin”)

Məsəl var, deyərlər: “İmanım bir yere, gümanım bir yere”. Şair gümanının, seyyar xəyalının, simurqu da min dəfələrdən birində dolana-dolana, dolaşa-dolaşa gedib Şurəvi üstünə qonmuşdur. Fəqət dərhal hiss edib, başa düşmüdü ki, ondan heç bir xeyir gözləmək olmaz. Doğrudan da axı, Şurəvi milyonların başına bəla kəsilən öz dövletində məskun qövmlərə bir gün vermədiyi halda, İrana necə nicat vere bilərdi? Yəqin məhz bu qənaətdə olduğu üçün şair sözünü davam edərək demişdir:

Şəhriyarın da əzizim, bir tutarlı ahi var,
Düşməni Əhrimən olsun, tapmaz ahimdən nicat!

Dərgahi-alidə peyğəmberlərdən sonra ikinci yerdə şərəflənən əsil şairlərin ahi isə həqiqətən də çox tutarlı olur. Hələ XII əsrđə Şəhriyarm sənətdə ulu babalarından olan Əfzələddin Xaqani əbəs yerə deməmişdi ki,

Hər səhər qalxar göyə ah ilə əfqanım mənim,
Qərq olar qanda şəfəq tek çeşmi-giryənəm mənim.
...Ah odumla hər dəfə aldim hədəf, etdim şkar,
Ol qoca qurd ayaqdan saldı peykanım mənim.
Pas kimi sardi meni dövran ki, yandırsın, hemən
Ah odunda yandı, his oldu o dövranım mənim!

(“Həbsiyə”)

Bəli, mürtəcə şah mütləqiyətinin və kommunist Əhrimənin çöküb darmadağın olması hər iki ölkədə ilk növbədə ictimai-siyasi proseslərin nəticəsidir. Lakin bu işdə Allahın sevdiyi, böyük istedad və daşı deşən ah əta etdiyi, dualarının müstəcəb qıldıığı Xaqani, Füzuli, Şəhriyar kimi, habelə Şurəvi zindanlarında qətlə yetirilmiş Seyid Hüseyn, Əhməd Cavad, Mikayıl Müşfiq kimi böyük ədəbi simaların ah-nalesinin də labüb rolu vardır. Şəhriyarin aşağıdakı bəyti də fəqət bu kontekstdə düzgün başa düşüle bilər:

Küfrü gördüz necə ciy-ciy yedi islam cigerin?
Siz do Küfrün cigerin indi kabab etməlisiz!

(“Qeyrət vəqtidir”)

Ustad Şəhriyarin “Allah bayraqı” şerində də çox dərin mənalı, ibrətamız beytlərlə qarşılışırıq. İrandakı İslam inqilabı ərefəsinin və o gərgin günlərin bəzi dəhşətli məqamlarını yada salan bu əsərlərində şair sonsuz bir iftixar duyğusu ilə deyirdi ki, uzun müddət şeytanın yuxuya verdiyi və oyanışına bütün vasitələrlə mane olduğu xalqı bu qəfət yuxusundan islam oyatdı. Ona görə də dünyagörmüş şair Qurani-Kərimin “Baqara” surəsindəki 138-ci ayəni (“Allahın rənginə bəyan, kimin rəngi onunkundan gözəldir?”) əsas götürüb öz həmvətonlərinə müraciət edərək onları ağı qaradan seçməyə, zahiri parıltılara uymayıb mahiyətə varmağa, islami döyerlərə sadıq qalmağa təkidlə dəvət edirdi:

Hər rəngi at, fəqət boyan Allah boyagına,
Hər aldadən boyaqlara qəlbini boyanmasın!
Xalqın gözün oyardi şahın mərqəzəbələri,
Qoy bir oyulsun öz gözü, ta göz oyammasın!

Dinimizdən, onun fəaliyyətindən cin-bismillahdan qorxan kimi qorxub vahiməyə düşen bolşevik hökmranlığı xalqımızı öz dini – mübərəki olan islamdan, şair demiş, Allah boyagından ayrı salmaq üçün çox hoqqalardan çıxdı, çox ağır cinayətlər törətdi, çox məscidləri bağlayıb, xarabazara çevirdi. Məscidlərin bir qismindən fabrik, zavod, anbar, idarə, kino klubu kimi istifadə etdilər, bəsirət əhlini göz görə gözsüz qoysular. Ağrı dualı minlərce din xadimini minbərlərdən düşürdüb səhhətinə və yaşına baxmadan həbs etdilər, Sibire, Uzaq Şərqi sürgün etdilər, qətlə yetirdilər. Keçmişdə Bakıda qazi olub Qurani-Kərimi Azərbaycan dilində şərh etmiş Mir Mehəmməd Kərim ağa milisin zirzəmisiñde güllələnəndə onun 84 yaşı var idi...

Bu işdə çox canfoşanlıq eləyən o zamankı rəhbərliyin başçısı Mircəfər Bağırov olub ki, xalq arasında gizlində deyilən ikinci adı bir an əvvəl Şəhriyardan gətirdiyim birinci beytdə nifretlə yad olunan Mirqəzəb id. Mirqəzəb Bağırov bednam Stalinin Bakıda heç bir məhdudiyyət bilməyən buyruqçusu id. O öz iradəsi və şəxsən öz əllerlə çox xalqsevər ziyalim o cümlədən də nüfuzlu din xadimlərini qanına qołtan etmiş, ocaqları söndürmiş, qapıları bağlı qoymuşdu.

Fəqət yenə də şair demiş, şeytan by mənfur eməllərini çox davam etdirə bilmədi, haqq öz yerini aldı, öz istiqlaliyyətinə qovuşandan sonra xalqın ilk nəcib, vacib kütləvi tədbirlərindən biri bu oldu ki, Azərbaycanda məscidlər bərpa edildi, yeni, daha vüsətli Allah evləri tikildi, Bayıl qəsəbəsində vaxtile partladılmış Səkinə xanım məscidinin yerində ucaldılan gözəl bir Allah evinin bünövrəsinə isə ilk daşı Qafqaz Müləmənləri İdarəsinin rəisi Şeyxüislam Hacı Allahşükür Paşazadə ilə birlikdə müstəqil Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev canabları özləri qoysular!

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev İslam konfransının VIII zirvə toplantısı münasibətilə Tehranda olarkən İranın Ali dini rəhbəri Ayətullah Seyid Əli Xamneyi cənabları ilə görüşəndə ona demişdir: “Xalqımızı 70 il ərzində İslam dinindən ayırmaga çalışıblar. Bilirsiniz ki, biz Sovetlər İttifaqının tərkibində ateist təribiyəsi, təbliğatı altında yaşamışıq. Ancaq buna baxmayaraq, xalqımız öz dinindən heç vaxt ayrılmayıbdır, onu qəlbində, ürəyində saxlayıb və imkan olan kimi hər şey açılıbdır. Bu da dinimizin – İslam dininin nə qədər qüdrətə, gücə malik olduğunu göstərir. Bir daha bəyan edirəm ki,

Azerbaycan öz müstəqilliyini bundan sonra heç vaxt əldən verməyəcək və öz dinindən də ayrılmayacaqdır” (“Azerbaycan” qəzeti, 16 dekabr 1997).

Biz müeyyen edə bilmədik ki, ustad Şəhriyar muğamat dəstgahlarının elə şairanə təsnifatını verən “Sazlı şairimiz Xazinin ruhuna təqdim” əsərini nə vaxt yazıb... Lakin onun həmin şeirlə Azerbaycan xalqının Qarabağ yarasına mənəvi bir məlhəm qoyduğu göz qabağındadır.

Sıızılder sinəmin sazi, “Dəraməd” eylərəm “Şuri”,
“Çobanım” sən de “Səlmək” işsizlət taru-fənburi.
“Qarabağım” çıxıb əldən, “Segahım” qoy yetim olsun;
İgidlər yurdusa bir gün ucalsın təblü-şeypuri!

Ustadın bu fikirlərini davam etdirmək caiz olsaydı, deyerdim ki, əgər Qarabağ soydaşlarımız, bütün xalqımız öz qəhrəmanlıq ənənəsinə sadıqlırlarsə, onlar artıq “Yetim segah” oxumaqla dərdə dərman edə bilməzler; indi təblü-şeypur “Cəngi” üstündə vurulmalı, Qarabağda “Qarabağ şikəstəsi” də öz əsil sahiblərinə qaytarılmalıdır!

Ümumiyyətlə, Şəhriyarın yaradıcılığında əsər tapmaq çətindir ki, onda ümumbehəşəri qayələr, insanlıq xas olan uca keyfiyyətlər, bütün ölkələr və bütün zamanlar üçün müqəddəs olan mənəvi mötləblər yüksək sənətkarlıqla ifadə edilməsin. 16 bəndən ibarət “Eyvay madərim!” şərində Şəhriyarlər Kövkəb xanım arasındaki zərif və kövrək ana-övlad münasibətləri yadda qalan çox ince təfərrüatları ilə öz bedii inkişafını tapmışdır. Lakin eyni zamanda ustad dünya ədəbiyyatının bedii qaynaqlarından biri olan ana mövzusuna elə bir fikri-bedii vüsət vermiş, bu münasibətləri elə səciyyəvi məqamları ilə və elə məntiqi bir ardıcılıqla nezmə çəkmüşdir ki, onun əsəri, dünyanın hansı qitəsində yaşamasından asılı olmayaraq, hər bir loyaqətli insan üçün ardınaq qoşulmalı örnək soviyyəsinə qalxmışdır:

Bilirsən mənə bir vaxt nələr, nələr demiş o?
Həqiqətlər söyləmiş, əfsanələr demiş o.

Onun nağıllaryla qanadlanmış xeyalim,
Bayatılar, laylalar, təranələr demiş o.

Beşiyimin başında gah gülmüş, gah ağlamış,
Qundağının bağımlı noğmələrlə bağlımiş.

Mənim eşqim, ilhamım, hər noyım var, onundur,
Bu qəmlər, bu ələmlər, bu misralar onundur.

Mən yazmırıam, bəlkə də yazar indi bu şerি,
Onun qızıl şüa tek könlük titroyışları.

Mən onun sayəsində boy-a-başa çatmışam,
Anam məni doğubdur, men alem yaratmışam.

Bu fikir aliliyi, bu şairanəlik və bedii vüsət Şəhriyarın “Heydərbabaya salam” və başqa poemalarına, bir sıra qəsidi və qitələrinə, “Aşıqin gileyi”, “Həzin nälələt”, “Yaniqli saz”, “İnsan ol!”, “Tarım mənim” kimi yüzlərcə qəzelinə də yaşarlıq bəxş edən səciyyəvi əlamət və keyfiyyətlərdir.

Beləcə mühüm bəşəri problemləri diqqət mərkəzinə çəkib öz qənaətlərini ifadə edən Şəhriyar bəzən klassik irdən, bir şairin bir misrasından, hətta müəyyən təbii təbəddülata uğratmış olsa da, tək bir cəfəriyəsindən belə öz ilhamına qanad taxır, təbini cuşa götürür. Məsələn, “İman müşterisi” şerini alaq. Bu əsərdə təkanverici poetik məqam Hacı Seyid Əzimin “Aparır” rədifi qəzelinin bu beytidir:

Ey kaman qaşlı, məni yarolədi qəmzon oxu,
Zülfünü bas yarama, qoyma məni qan aparır.

İncə ruhlu qəzelxan Seyid Əzim məhəbbətin tərənnümünə həsr olmuş bu qəzelinin Şəhriyari xüsusiələ mütəəssir etmiş beytində bir-birindən doğan hadisələrin təbii ardıcılığı yolu ilə qəribə bir psixoloji vəziyyət, poetik məqam yaratmış, bununla da əsərinə məntiqi və estetik bütövlük aşılmışdır. Hələ sağlığında, yəni keçən əsrin ortalarında Qafqazda və Yaxın Şərqdə tanınmış bu görkəmli şairin ənənəvi məhəbbət mövzusuna həsr edilən qəzelindəki bir cəfəriyəsindən faydalanan Şəhriyar isə doğma vətəninin ictimai bələlərini

göstərməyə, ürəyində qövr eləyən böyük dərdləri dilinə gətirməyə imkan verən tamamilə yeni, yüksək mənalı bir qəzəl yazmışdır:

Bütün qəzəl...
Aman Allah, yene şeytan gəlib iman apara,
Qoruyun, qoymayın imanızı şeytan apara!
Qanlı dirnaqlarlarıñ ingilis el qatdı bize,
Baxışan, rus da Arazdan keçir, İran apara.
Anama söyləyin, oğlun yixıləb songorde,
Tellərin bas yarama, qoyma, məni qan apara.

Şəhriyar şerinin təsir qüvvəsi ilk növbədə izlədiyi qayənin böyüyündə, fikir və duyguların yaşarılığındadır. Onun əsərlərini döndənə oxuduqca, biz ən müxtəlif, aşkar və gizli yollarla İrana rəxnə salmaq istəyen şər kabusunu, iman aparmağa gələn şeytanları, "Parçala, hökm sür!" deyib öz qanlı pencələri ile ölkəni tehdid edən imperializmin mənfi obrazını görmüş kimi olurq. Ölkəsinin ərazi bütövlüyü uğrunda, mənəviyyatının, dininin, dilinin, imanının tehlükəsizliyi uğrunda can nisar edən meğrur oğullarla, belə oğulları yetişdirən ağ saçlı qəhrəman analarla görüşmüş, onların mübarek əllerindən öpmüş kimi olurq. Xəyalımızda bu mərd İran anaları ile Qarabağ davasında qoşa-qoşa şəhid vermiş vətənpərvər analar arasında uza-nıb gedən ilahi bir nur zolağı görür və bu nur zolağının bundan sonra daha böyük qüvvətlə bərq vuracağına iman gətiririk.

Beləliklə də, qətiyyətlə təsbit etmək üçün əlimizdə kifayət qədər fakt, elmi bədii sənəd və əsaslar mövcuddur ki, rişələri, hüceyrələri ilə əsil xalq şairi olan Şəhriyarın irsi İrənzəmin hüdudlarından kənarda da hüsn-reğbətə qarşılanan, başa düşülən, təkcə ustadin vətəni, xalq üçün deyil, bir çox digər ölkələrin xalqları üçün də həm dünən, həm də bu gün vacib əhəmiyyətini qoruyub saxlayan regional və qlobal bəşəri problem və motivlərlə çox zengindir. Bu problem və motivlərin yalnız bir qismindən, bu yazının verdiyi imkanlar çərçivəsində bəhs edə bildim. Lakin bu fikirdəyəm ki, onun adını çəkmədiyimiz bir sıra digər əsərləri də bu baxımdan araşdırılın tədqiq edilməyə, haqqında xüsusi kitab və məqalələr yazılmışa möhtacdır. Qənaətimiz bundan ibarətdir ki, ustad Seyid Məhəmmədhüseyin Şəhriyar ırsinin bu cəhətlərini işıqlandıran sanballı kitabı onun istedadlı pərostişkarları, inşallah, çox gözləmli olamayacaqlar.

Şəhriyarın həm farsca, həm də ana dilinde, həm klassik üslubda, həm də yeni formada yazdığı əsərlərində çox sanballı milli və bəşeri problemlər qaldırılmışdır. Onların bir çox xalqların öz müqəddərətini əline alıb dövlət müstəqilliyini qorumaq uğrunda çarpışlığındı indiki vəziyyətdə milli özünüdürk baxımından böyük əhəmiyyəti vardır.

60-ci illərdə, xüsusən, "Heydərbabaya salam" poeması Bakıda tam halda nəşr edildikdən sonra Şimali Azərbaycanda Şəhriyarın yaradıcılığına maraq xeyli artmış, şairin əsərləri yurdumuzun istisnasız olaraq bütün bölgələrində geniş yayılmışdır. Bu taylı şairlərin Şəhriyarın əsərlərində vaxtaşısı anılması, onun da mübarək adının və məşhur poemasının bu taylı şairlərimizin əsərlərində döndənə tərennüm edilməsi, güney və quzey Azərbaycanın şairləri arasında yazışmalar, "Heydərbabaya salam"ın bu tayda mavi ekranda görünməsi, radio dalğalarında seslənməsi, bu əsərin motivləri əsasında tamaşalar gösterilməsi, Şəhriyar ırsının Bakıda, onun böyük sələfi Nizami Gəncəvinin adını daşıyan Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi muzeyində xüsusi bir guşədə layiqinə canlandırılması xalqımızın öz tarixinə, ənənələrinə qovuşması, öz dövlət müstəqilliyini əldə etməsi prosesində çox böyük mənəvi kömək etmişdir. Şairin vəfatından illər keçdikcə onun ədəbi ırsına oxucu marağının daha da artır. Hər iki tayda adamlar xoş gündə də, iş müşküle düşəndə də ilk növbədə, özünün say-seçmə şairlərindən biri kimi Şəhriyarın sənət kəhəşanına müraciət edir, onun fikir və duygular xəzinəsindən qəni-qəni faydalananırlar. Bu zəngin və universal xəzinədə insan həyatının bütün möqamlarını, xalq psixologiyasının ovqat qammasını əks etdirən əsərlərle qarşılaşırlar. Şəhriyar on illər bundan əvvəl doğulmuş bu misralarını ele bil ki, xalqımızın erməni təcavüzünə məruz qaldığı mehz bu fəlakətli günləri haqqında demisişdir:

Bəhiştimiz cəhənnəm olmaqdadır,
Zilhiccəmiz məhərrəm olmaqdadır.

Lakin xoşbəxtlikdən Şəhriyarın həbə-hal səciyyəsi daşıyan bələ optimist misraları da vardır:

Dedim: - Mənneñetdän özgə ne varsa,
Çökdim, qılıcı çökdim, haməmə mən.
- İnsanı, vəsəni, hərəmə vər, dedi.
Həç vaxt qələmən cələmən bu bərəmənən
Dedim: - No gəzəldir səmə, ay, giləmə
Ey cəhət: rəmətə cəqapı ač!
Dedi: - Ey gəzəlliç pələsən şur.
Dünyazın cədələs bəyriğimən!

Yaman günün öndərə az də dəfəsən laqq öz yerini intacəq, xai-qırmızı-istiqlal amarlığının qılıcını qoş Qanbağın bütün
gusaları da qəzəbən qəzəbən, qoşaq qoşaqlaşan dinc nəfəs
naşı, xanqı qəməvyyətindən perlaq romz, xanqı qəməvyyətinin
Səfriyənə sonət ve gözəlliç bayraqı da qədim Azərbaycan torpağı
üzərində obdu dağlaşmışdır.

Bakir Nabiyev
akademik

Qura giminə semeviştin yazdırıb,
Şəhərəzərəmət mülkəyə tələb etdiyən
Mənim əməkdaşlığımda qəzəbən
Həm həm qəzəbən qəzəbən

HEYDƏRBABAYA SALAM

İnsan oynolo, mən pürvə, işi yığıncaq
Amma bəyriğimən, qırmızı buraxmaz,

BİRİNCİ HİSSƏ

Heydərbaba, ildirimlər çaxanda,
Sellər, sular şaqqıldayıb axanda,
Qızlar ona soñ bağlayıb baxanda,
Salam olsun şövkətüzə, elüzə,
Mənim də bir adım gəlsin dilüzə.

Heydərbaba, kəhliliklərin uçanda,
Kol dibindən dovşan qalxıb qaçanda,
Baxçaların çiçəklənib açanda,
Bizdən də bir mümkün olsa yad ełə,
Açılmayan ürokları şad ełə.

Bayram yeli çardaxları yixanda,
Novruzgülü, qar çıçəyi çıxanda,
Ağ buludlar köynöklerin sıxanda,
Bizdən də bir yad eleyən sağ olsun,
Dərdlərimiz qoy dikəlsin, dağ olsun.

Heydərbaba, gün dalıcı dağlaşın,
Üzün gülsün, bulaqların ağlaşın,
Uşaqların bir dəstə gül bağlaşın,
Yel geləndə, ver gətirsin bu yana,
Bəlkə mənim yatmış bəxtim oyana.

Heydərbaba, sənin üzün ağ olsun,
Dörd bir yanın bulaq olsun, bağ olsun,
Bizdən sora sənin başın sağ olsun,
Dünya qəzov-qədər, ölüm-itimi, qəzəbə
Dünya boyu oğulsuzdu, yetimdi.

Heydərbaba, yolum sənnən kəc oldu,
Ömrüm keçdi, göləmmədim, gec oldu,
Heç bilmədim gözəllərin nec oldu,
Bilməz idim döngələr var, dönüm var,
İtginlik var, ayrılıq var, ölüm var.

Heydərbaba, igid əmək itirməz,
Ömür keçər, əfsus bərə bitirməz,
Namərd olan ömrü başa yetirməz,
Biz də, vallah, unutmariq sizləri,
Görəmməsək, halal edin bizləri.

Heydərbaba, Mirejdər səslənəndə,
Kənd içənə səsdən-küydən düşəndə,
Aşıq Rüstəm sazin dilləndirəndə,
Yadındadı nə hövləsək qaçardım?
Quşlar təkin qanad çalıb uçardım.

Şəngülava yurdu, aşiq alması,
Gah da gedib orda qonaq qalması,
Daş atması, alma-heyyə salması
Qalıb şirin yuxu kimi yadımda,
Əsər qoyub ruhumda, hər zadımda.

Heydərbaba, Quru gölün qazları,
Gədiklərin sazax çalan sazları,
Kənd-kövşənin payızları, yazıları,
Bir sinema pərdəsidir gözümüzde,
Tek oturub, seyr edirəm özüm də.

Heydərbaba, Qaraçəmən caddası,
Çovuşların gələr səsi, sədasi,
Kerbəlaya gedənlərin qadası
Düşsün bu ac, yolsuzların gözünüə,
Təməddünün uyduq yalan sözünə.

Heydərbaba, şeytan bizi azdırıb,
Məhəbbəti ürəklərdən qazdırıb,

Qara günün sərnevıştin yazdırıb,
Salıb xalqı bir-birinin canına,
Barışığı bələşdirib qanına.

Göz yaşına baxan olsa, qan axmaz,
İnsan olan, xəncər beline taxmaz,
Amma heyif, kor tutduğun buraxmaz,
Behiştimiz cəhənməm olmaqdadır,
Zilhiccəmiz məhərrəm olmaqdadır.

Xəzan yeli yarpaqları tökəndə,
Bulud dağdan yenib kəndə çökəndə,
Şeyxülislam gözəl səsin çəkəndə,
Nisgilli söz ürəklərə dəyərdi,
Ağaclar da Allaha baş əyərdi.

Daşlı bulaq daş-qumunan dolmasın,
Baxçaları saralmasın, solmasın,
Ordan keçən atlı susuz olmasın,
Deynə, bulaq, xeyrin olsun, axarsan,
Üfüqlərə xumar-xumar baxarsan.

Heydərbaba, dağın, daşın sərəsi,
Kəhlik oxur, dalında fərəsi,
Quzuların ağı, bozu, qərəsi,
Bir gedəydim dağ-derələr uzunu,
Oxuyaydım: “Çoban, qaytar quzunu”.

Heydərbaba, Sulu yerin düzündə,
Bulaq qaynar çay-çəmonin gözündə,
Bulaqotu üzər suyun üzündə,
Gözəl quşlar ordan gəlib keçərlər,
Xəlvötleyib bulaqdan su içərlər.

Biçin üstü sünbül biçən oraqlar,
Elə bil ki, zülfü darar daraqlar,
Şikarçılar bildirçini soraqlar,
Biçincilər ayranların içərlər,
Bir huşlanıb, sondan durub biçərlər.

Heydərbaba, kəndin günü batanda,
Uşaqların şəmin yeyib yatanda,
Ay buluddan çıxıb qas-göz atanda
Bizdən də bir sən onlara qissə de,
Qissəmizdə çoxlu qomü qüssə de.

Qarı nənə gecə nağıl deyəndə,
Külək qalxıb qap-bacanı döyəndə,
Qurd keçimin Şəngülüsün yeyəndə
Mən qayıdırıb bir də uşaq olaydım,
Bir gül açıb ondan sora solaydım.

Əmməcanın bal bəlləsin yeyərdim,
Sondan durub üs donumu geyərdim,
Baxçalarda tiringəni deyərdim,
Ay özümü o əzdirən günlərim,
Ağac minib, at əzdirən günlərim.

Həçi xala çayda paltar yuyardı,
Məmməedsadıq damlarını suvardı,
Heç bilməzdik dağdı, daşdı, duvardı,
Hər yan gəldi, şıllaq atıb aşardıq,
Allah, nə xoş, qəmsiz-qəmsiz yaşırdıq!

Şeyxüllislam münaçatı deyərdi,
Məşəd Rəhim ləbbədəni geyərdi,
Məşəd Hacəli bozbaşları yeyərdi,
Biz xoş idik, xeyrat olsun, toy olsun,
Fərq eyləməz, her nolacaq, qoy olsun.

Məlik Niyaz vərəndilin salardı,
Atın çapıb, qiyqacından çalardı,
Qırğı təkin gədik başın alardı.
Dolayıya qızlar açıb pəncəro,
Pəncərələrdə nə gözəl mənzərə!

Heydərbaba, kəndin toyun tutanda,
Qız-golinlor həna, pilte satanda,
Bəy gelinə damnan alma atanda,

Türki dedim, ocsənber ödəri,
Mənim də o qızlarında gözüm var,
Aşıqların sazlarında sözüm var.

Heydərbaba, bulaqların yarpızı,
Bostanların gülbesəri, qarpızı,
Çörçilərin ağ nabatı, saqqızı
İndi də var damağında, dad verər,
İtgin gedən günlərimdən yad verər,

Bayram idi, gecəqusu oxurdu,
Adaxlı qız bəy corabın toxurdu,
Hər kəs şalın bir bacadan soxurdu,
Ay nə gözel qaydadi şal sallamaq,
Bəy şalına bayramlığın bağlamaq.

Şal istədim mən də evdə ağladım,
Bir şal alıb tez belimə bağladım,
Qulamgilə qaşdım, şalı salladım,
Fatma xala mənə corab bağladı,
Xan nənəmi yada salib ağladı.

Heydərbaba, Mirzəmmədin baxçası,
Baxçaların turşasırın alçası,
Golinlorın düzənləri, taxçası,
Hey düzülər gözlərimin rəfində,
Xeymə vurax xatirələr səfində.

Bayram olub, qızıl palçıq əzərlər,
Naxış vurub, otaqları bəzərlər,
Taxçalarda düzənləri düzərlər,
Qız-golinin findiqası, hənası,
Həvəslənər anası, qaynanası.
Bakıçının sözü-sovu, kağızı,
İnəklərin bulaması, ağızı,
Çərşənbənin girdəkəni, mövizi,
Qızlar deyər: "Atil-matil, çərşənbə,
Ayna təkin bəxtim açıl, çərşənbə".

Heydərbaba, kəndin günə batandı.
 Yumurtanı göyçək, güllü boyardıq,
 Çəqqışdırıb sinanların soyardıq,
 Oynamadandan birce məgər doyardıq?
 Əli mənə yaşıl aşiq verərdi,
 İrza mənə novruzgülü dərərdi.

 Novruzəli xərməndə vəl sürərdi,
 Gahdan enib küləşlərin kürərdi.
 Dağdan da bir çoban iti hürərdi,
 Onda gördün ulaq ayaq saxladı,
 Dağa baxıb qulaqların şaxladı.

 Axşam başı naxırçılar gələndə,
 Qoduqları çəkib vurardıq bəndə,
 Naxır keçib gedib yetənde kəndə
 Heyvanları çılpaq minib qovardıq,
 Söz çıxsayıd, sinə gərib sovardıq.

 Yaz gecəsi çayda sular şarıldar,
 Daş-qayalar seldə aşib xarıldar,
 Qaranlıqda qurdun gözü parıldar,
 İtlər, gördün, qurdu seçib ulaşdı,
 Qurd da, gördün, qalxıb gədikdən aşdı.

 Qış gecəsi tövlələrin otağı,
 Kötillərin oturağı, yatağı,
 Buxarıda yanar odun yanağı,
 Şəbçərəsi, girdekanı, iydəsi,
 Kəndi basar gülüb-danişmaq səsi.

 Şüca xaloğlunun Bakı sovqəti,
 Damda quran samavarı, söhbəti,
 Yadımdadı şəsli qəddi, qaməti,
 Cünəmməyin toyu dönüb yas oldu,
 Nənəqızın bəxt aynası kas oldu.

 Heydərbaba, Nənəqızın gözləri,
 Rəxşəndən şirin-şirin sözləri,

Türk dedim, oxusunlar özləri,
 Bilsinlər ki, adam gedər, ad qalar,
 Yaxşı-pisdən ağızda bir dad qalar.

Yaz qabağı gün güneyi döndə,
 Kənd uşağı qar güllerin sövəndə,
 Kürəkçilər dağda kürek züvəndə,
 Mənim ruhum elə bilin ordadır,
 Kəhlilik kimi batıb qalıb, qardadır.

Qarı nənə uzadanda işimi,
 Gün buludda əyirərdi teşini,
 Qurd qocalıb çəkdirəndə dişimi,
 Sürü qalxıb dolayıdan aşardı,
 Baydaların südü aşib-daşardı.

Xəccəsultan əmme dişin qıṣardı,
 Molla Bağır əmoğlu tez misardı,
 Təndir yanıb, tüstü evi basardı,
 Çaydanımız ərsin üstə qaynardı,
 Qovurğamız sac içinde oynardı.

Bostan pozub götürərdik aşağı,
 Doldurardıq evdə taxta-tabağı,
 Təndirlərdə bişirərdik qabağı,
 Özün yeyib, toxumların çırtdardıq,
 Çox yeməkdən lap az qala çatdardıq.

Vərzəğandan armudsatan gələndə,
 Uşaqların səsi düşərdi kəndə,
 Biz də bu yandan eşidib biləndə,
 Şillaq atıb bir qışkıraq salardıq,
 Buğda verib armudlardan alardıq.

 Mirzə Tağıyanın gecə getdik çaya,
 Mən baxıram seldə boğulmuş aya,
 Birdən işiq düşdü o tay baxçaya,

"Evvay, – dedik, – qurdu". Qayıtdıq qaşdıq.
Heç bilmədik nə vaxt gədikdən aşdıq.

Heydərbaba, ağacların ucaldı,
Amma heyif cavanların qocaldı,
Toğluların ariqlayıb acaldı,
Kölgə döndü, gün batdı, qas qərəldi,
Qurdun gözü qaranlıqda bərəldi.

Eşitmışəm yanır Allah çırığı,
Dair olub məscidizün bulağı,
Rahat olub kəndin evi, uşağı,
Mənsur xanın əli-qolu var olsun,
Harda qalsa, Allah ona yar olsun.

Heydərbaba, Molla İbrahim var, ya yox?
Məktəb açar, oxur uşaqlar, ya yox?
Xərəmən üstü məktəbi bağlar, ya yox?
Məndən axunda yetirəsen salam,
Ədəbli bir salami-malakəlam.

Xəccəsultan əmmə gedib Təbrizə,
Amma ne Təbriz ki, gələmmir bizi,
Balam, durun, qoyaq gedək əmmizə,
Ağa öldü, tifağımız dağıldı,
Qoyun olan yad gedibən sağıldı.

Heydərbaba, dünya yalan dünyadı,
Süleymandan, Nuhdan qalan dünyadı,
Oğul doğan, dərdə salan dünyadı,
Hər kimseyə her nə verib alıbdi,
Əflatundan bir quru ad qalıbdi.

Heydərbaba, yar-yoldaşlar döndülər,
Bir-bir mənə çölde qoyub çöndülər,
Çəsmələrim, çiraqlarım söndülər,
Yaman yerde gün döndü, axşam oldu,
Dünya mənə xərabəyi-Şam oldu.

Əmoğluynan gedən gecə Qıpçağa,
Ay ki çıxdı, atlar geldi oynağa,
Dirmaşırdıq, dağdan aşırıq dağa,
Məş Məmixan göy atını oynatdı,
Tüfəngini aşırı şaqqıldatdı.

Heydərbaba, Qara gölün dərəsi, ibə
Xoşginabın yolu, bəndi, bərəsi,
Orda düşər cil kəhliyin fərəsi,
Ordan keçər yurdumuzun özünə,
Biz də keçək yurdumuzun sözünə.

Xoşginabı yaman günə kim salıb?
Seyidlərdən kim qırılıb, kim qalıb?
A Mirqafar dam-dasıını kim alıb?
Bulaq genə golib gölü doldurur?
Ya quruyub, baxçaları soldurur?

A Mirqafar seyidlerin tacıydı,
Şahlar şikar etməsi qıyqacıydı,
Mərdə şirin, namərdə çox acıydı,
Məzəlumların həqqi üstə əsərdi,
Zalimləri qılıc təkin kəsərdi.

Mirmustafa dayı, ucaboy baba,
Heykəlli, saqqallı, Tolstoy baba,
Eylərdi yas məclisini toy baba,
Xoşginabın abrusu, ərdəmi,
Məscidlərin, məclislerin görkömi.

Məcdüssədat gülərdi bağlar kimi,
Guruldardı buludlu dağlar kimi,
Söz ağzında ərirdi yaqlar kimi,
Alnı açıq, yaxşı, dərin qanardı,
Yaşıl gözlər çıraq təkin yanardı.

Mənim atam süfrəli bir kişiyydi,
El əlindən tutmaq onun işiydi,
Gözellərin axıra qalmışdı,

Ondan sonra dönərgələr döndülər,
Məhəbbətin çıraqları söndülər.

Mirsalehin delisovluq etməsi,
Mirəzizin şirin şaxsey getməsi,
Mirməmmədin qurulması, bitməsi,
İndi desək, ehvalatdı, nağıldı,
Keçdi-getdi, itdi-batdı, dağıldı.

Mirəbdülün aynada qaş yaxması,
Cövcülrindən qaşının axması,
Boylanması, dam-divardan baxması,
Şah Abbasın dürbünü, yadəş bəxeyr,
Xoşgınabin xoş günü, yadəş bəxeyr.

Sitarəmmə nozikləri yapardı,
Mirqadır də hərdəm birin qapardı,
Qapıb, yeyib, dayça təkin çapardı,
Gülməliydi onun nəzik qappası,
Əmmənin də ərsininin şappası.

Heydərbaba, A Mirheydər neynəyir?
Yəqin genə samavari qeynəyir.
Day qocalıb, alt əngiyinen ceynəyir,
Qulaq batıb, gözü girib qaşına,
Yaziq əməmə, hava gəlib başına.

Xanım əmmə Mirəbdülün sözünü
Eşidəndə əyər ağız, gözünü,
Məlkamida verər onun özünü,
Davaların şuxluğınan qatallar,
Əti yeyib, başı atıb yatallar.

Fizzə xanım Xoşgınabin gülüydü,
A Miryəhya əməqizinin quluydu,
Rüxsarə artist idi, sevgiliydi,
Seyid Hüseyn Mirsalehi yamsılar,
A Mircəfər qeyrətlidir, qan salar.

Səhər tezdən naxırçılar gələrdi,
Qoyun-quzu dam-bacada mələrdi,
Əmməcanım körpələrin bəlerdi,
Təndirlərin qovzanardı tüstüsü,
Çörəklərin gözəl iyi, istisi.

Göyərçinlər dəstə qalxıb uçallar,
Gün saçanda qızıl pərdə açallar,
Qızıl pərdə açıb, yiğib qaçallar,
Gün ucalıb, artar dağın cəlahı,
Təbiətin cavranınar cəmali.

Heydərbaba, qarlı dağlar aşanda,
Gecə karvan yolun azib, çəşanda,
Mən hardasam, Tehranda, ya Kaşanda,
Uzaqlardan gözüm seçər onları,
Xəyal golib, aşib keçər onları.

Bir çıxaydım Damqayanın daşına,
Bir baxaydım keçmişinə, yaşına,
Bir görəydim neler gəlib başına,
Mən də onun qarlarıyları ağlıardım,
Qiş dondurən ürəkləri dağlıardım.

Heydərbaba, gül qonçəsi xəndandi,
Amma heyif, ürək qəzəsi qandı,
Zindeganlıq bir qaranlıq zindandı,
Bu zindanın dərbəcəsin açan yox,
Bu darlıqdan bir qurtulub qaçan yox.

Heydərbaba, göyər bütün dumandı,
Günlerimiz bir-birindən yamandı,
Bir-birizdən ayrılmayıñ, amandı,
Yaxşılığı əlimizdən alıblar!
Yaxşı bizi yaman günə sahiblər!

Bir soruşun bu qarğınmış fələkdən,
Nə istəyir bu qurdüğü kələkdən?

Ondan sənətə qızınlıq Məndilər,
Deynə, keçirt ulduzları ələkdən,
Qoy tökülsün, bu yer üzü dağılsın,
Bu şeytanlıq qurğusu bir yiğilsin!

Bir uçaydım bu çırpınan yelinən,
Bağlaşaydım dağdan aşan selinən,
Ağlaşaydım uzaq düşən elinən,
Bir görəydim ayrılığı kim saldı?
Ölkəmizdə kim qırıldı, kim qaldı?

Mən sənintək dağa saldım nəfəsi,
Sən də qeytər, göylərə sal bu səsi,
Bayquşun da dar olmasın qəfəsi,
Burda bir şir darda qalib bağırır,
Mürüvvətsiz insanları çağırır.

Heydərbaba, qeyrət qanın qaynarkən,
Qaraquşlar sənnən qopub qalxarkən,
O sildirim daşlarının oynarkən,
Qovzan, mənim himmətimi orda gör,
Ordan əyil, qamətimi darda gör.

Heydərbaba, gecə durna keçəndə,
Koroğlunun gözü qara seçəndə,
Qıratını minib, kəsib-biçəndə,
Mən də burdan tez mətləbə çatmaram,
Eyvaz gəlib çatmayıncı yatmaram.

Heydərbaba, mərd oğullar dögginən,
Naməndlərin burunların ovginən,
Gədiklərdə qurdları tut boğginen,
Qoy quzular ayın-şayın otlaşın,
Qoyunların quyuqların qatlaşın.

Heydərbaba, sənin köylün şad olsun.,
Dünya varken ażzin dolu dad olsun,
Səndən keçən tanış olsun, yad olsun,
Deynə: mənim şair oğlum Şəhriyar,
Bir ömürdür qəm üstünə qəm qalar.

Bu yonosılığarda kəsib təqmişk,

Çapışlığı: İKİNCİ HİSSƏ
Heyderbaba, gəldim səni yoxluyam,
Bir də yatam, qucağında yuxluyam,
Ömrü qovam, bəlkə burda haxliyam,
Uşaqlığa deyəm: bizə gəlsən bir,
Aydın günler, ağlar yüzə gülsən bir!

Heydərbaba, çekdin məni gotirdin,
Yurdumuza, yuvamıza yetirdin,
Yusifivi uşaq ikən itirdin,
Qoca Yəqub, itmişəm də tapıbsan,
Qavalıyb qurd ağızından qapıbsan.

Mən gördüyüüm karvan çatib köçübüdү,
Ayrılığın şərbətini içibdi,
Ömrümüzün köçü burdan keçibdi,
Keçib gedib gedər-gəlməz yollara,
Tozu qonub bu daşlara, kollara.

Burda şirin xatirələr yatıblar,
Daşlarıylan başı başa çatıblar,
Aşnalığın daşın bızdən atıblar,
Mən baxanda qavzanıllar, baxıllar,
Bir də yatıb yandırıllar, yaxıllar.

Gedənlərin yeri burda görünür,
Xanım nənəm aż kəfenin bürünür,
Dalımcadır, hara gedim sürüñür:
– Bala, geldin? Niya belə gec geldin?
Şəbrim sənnən güləşdi, sən güc geldin.

Qəbiləmiz burda qurub ocağı,
İndi olmuş qurd-quşların yatağı,
Gün batanda sənor bütün çrağı,
“Və bəldətin leysə ləha ənisu
İlləl yəafirə və illəl-isu”.

Zaman keçir, üfüqlerdə toz qalır,
Karvan kimi uzaqlarda toz salır,
Duman gəlir, yürekleri çulğalar,
Ürək deyir: Zaman, keçmə, amandur,
Keçənlərdə gözüm var, bir dayan, dur!

Ruzigarın dəyirmanı firlanır,
Məxluq onun dişlərinə tullanır,
Bax ki, bəşər yene necə allanır,
Həmisiqliq şadlıq umur özüne,
Qəbri görür, toz qondurmur üzüne.

Köhnələrin sür-sümüyü dərtlib,
Qurtulanın çul-çuxası yırtılıb,
Molla İbrahim lap əriyib, qurtulub,
Şeyxüllislam səhman qalib, qvraxdi,
Novruzeli qaçaq keçib, qoçaxdi.

Ahilları yetmiş keşən çürüdüb,
Cahilları dünya qəmi kiridib,
Qız-gəlinlər et-canların eridib,
Rəxəndənin nəvə tutur əlini,
Nənəqızın kürəkəni, gəlini.

Cox şükru var, yene gəldux, görüşdux,
İtenlərdən, bitənlərdən soruşdux,
Küsmüşdux, Allah qoysa, barişdux,
Bir də görüş qismət ola, olmaya,
Ömürlərde försət ola, olmaya.

Burda xəyal meydanları genişdi,
Dağlar, daşlar bütün mənənə tanışdı,
Göræk məni Heydərbaba danışdı:
– Bu nə səsdi, sən aləmə salıbsan,
Gəl bir görek özün harda qalıbsan?

Kəcavəylə bu çaydan çox keçmişik,
Bu çeşmələrdən nə sular içmişik,

Bu yoncalıqlarda kəsib biçmişik,
Çəpişleri qidixlayan günlərim,
Çəpiş kimi oynaxlayan günlərim.

Bu xırmandı “Aradanxır” oynardıq,
Comalaşıb qarışqatək qaynardıq,
Yavaş-yavaş baxçalarda ağnardıq,
Ağaclardan çilik-ağac kəsərdik,
Qoruqunun qorxusundan əsərdik.

Bu tövlədə sarı inək doğardı,
Xanım nənəm inekləri sağardı,
Ana iysi dam-divardan yağırdı,
Mən buzovu qucaqlardım qاشmasın,
Deyərdi: – Bax, bayda dolsun daşmasın.

Bu damlarda çoxlu cızıq atmışam,
Uşaqların aşıqların udmuşam,
Qurquşunu saqqa alıb satmışam,
Uşaq necə heç zadinan şad olar,
İndi bizim qəmi tutmur dünyalar.

Məktəb qalır, uşaqlar dərs alırlar,
Hey yazırlar, hey pozurlar, yalırlar,
Molla İbrahim özü, evi qalırlar,
Amma bizim yoldaşlardan qalan yox,
Bunlardan bir bizi yada salan yox.

Bir vaxtında bu məktəb pərgar idi,
Bir Müseyyib, bir Məmdəson var idi,
Biri xəlfə, biri vorzışkar idi,
Axund bizlə oynamamaq gedərdi,
Özü bizə oynamamaq öyrəderdi.

Dedim, balam, o Məmdəson nolubdu?
Məlum oldu tifil bala ölübü,
Nə var, nə var, burnundan qan gəlibdi,

Bir yel əsir, baxırsan Məmdəsən yox,
Bu kənddə bir burun qani kesən yox.

Dedim, deyin Müseyyibə nə gəldi?
Qulam, gördüm, ağlar göz ilə gəldi,
Dedi: o da bahalıq düşdü, öldü,
Dedim, yazılıq bizlə hasıl bölənlər,
Bitməyəndə aclarından ölenlər.

Bu məktəbdə şerin şəhdin dadmışam,
Axundan ağızından qapıb udmuşam,
Gahdan da bir axundu allatmışam,
– Başım ağır, – deyib, qaçıb getmişəm,
Baxçalarda gedib gözdən itmişəm.

Azad olanda məktəbdən çıxardıq,
Hüküm çəkib biri-birin sıxardıq,
Yolda hər nə gəldi, vurub yıxardıq,
Uşaq demə, ipin qırmış dana de,
Bir dana da demə, əlli dana de.

Məlikniyaz itkin gedib yox olub,
Mir Aslan xan səktə ilə yixilib,
Hərə qaçıb bir dərədə sıxlıb,
Çörək qəmi çıxıb xalqın ayına,
Hər kəs qalib öz canının hayına.

Kəndli yaziq çıraq tapmir yandıra,
Görüm sizin bərqiz qalsın andıra,
Kim bu sözü ərbablara qandıra:
Nədir axır bu millətin günahı?
Tutsun sizi, görüm, məzlumlar ah!

Hər nə alır baha verir qiyməti,
Ucuz fəqət əkinçinin zəhməti,
Bitənindən artıq biçən ücəti,
Kend uşağı gedir yolda işləyo,
Orda bəlkə qəndi tapa dişləyo.

Bu cəmi 52

Kəndli gəlin kimi dünyani bəzər,
Öz övroti yamaq-yamağa düzər,
İynə bəzər xalqı, özü lüt gəzer,
İndi də var çarşabları albaxdı,
Uşaqların qıç-paçası çılpaxdı.

Bu baxçada aş təresi əkərdik,
Hey su açıb kərdiyə göz dikərdik,
Çıxmaq həmin derib aşa tökərdik,
Finqlışlar qaşıqlardan aslanı,
Yağlı desəm, quru ağzin İsləm.

Bu döşlərdə quzuları yayardıq,
Axmasınlar, ulduz tekin sayardıq,
Quşqovanı çəkib daşa dayardıq,
Quşqovan da elə bil ki, qabandı,
Qurd uzaqdan deyer bəs ki, çobandi.

Xanım nənəm naxoş olan il idi,
Qiş var ikən külək idi, yel idi,
Qiş da çıxdı, yağış idi, sel idi,
Yük-yapımı hey çatırdıq ki, gedax,
Sel küsgündü, möcbur olduq qeyidax.

Neysan düşdü, biz də düşdük yağışa,
Kim bacarar sellər ilə boğuşa?
Hey deyirdik, bəlkə yağış yiğışa,
Balaklısı fayıtoncumuz gəlməşdi,
İmamiyə qəhvəsində qalmışdı.

Bu zəmidə gedib gözdən itərdik,
Tonqal qurub sütləlli ütərdik,
Deyib, gülmək muradına yetərdik,
El də gülşün, muradına yetişsin,
Ürəklərin yaraları bitişsin.

Xəlvərcilər burda xəlver daşırıdı,
Bu külliükdən ulaqlar dırmaşırıdı,

Bu cəmi 53

Sellər kimi nemət aşıb-daşırı,
Hər iş dedin hər kimseyə görərdi,
Can dərmanı istəseydin verərdi.

İndi bəşər ac qurd kimi uduxub,
Çömbələnti göz qıçırdıb duruxub,
Baxırlar ki, görsünlər kim smixib,
Tökülsünlər onun leşin yırtınlar,
Hərə bir diş ənsəsindən qırtınlar.

Heydərbaba, səndə dəfinələr var,
Dağlar vədiəsi xəzinələr var,
Amma sənə bənzər də sinələr var,
Bu sinələr dağlar ilə damışır,
Dağlar kimi göylər ilə qonuşur.

Gör hardan mən sənə saldım nefəsi,
Dedim qaytar sal aləmə bu səsi,
Sən də yaxşı simurq etdin mögəsi,
Sanki qanad verdin yelə, nosımı,
Hər tərəfdən səs verdilər sesimi.

Heydərbaba, səni vətən bilməsdim,
Vətən deyib, baş götürüb gəlməsdim,
Səni görüb göz yaşımı silmişdim,
Halbuki, lap qəmlı qurbət səndəymis,
Qara zindan, acı şərbət səndəymis.

Kim qaldı ki, bizə bugun burmadı,
Altandan-altandan bizə kələk qurmadi,
Bir mord oğul bizə havar durmadı,
Şeytanları qucaqlayıb gəzdiz siz,
Insanları ayaqlayıb, əzdiz siz.

Divar ucaldı, gün bize düşmədi,
Zindan qaraldı, göz-gözü seşmədi,
Gündüz gözü mənim lampam keşmədi,

Sel də basdı, əmmiz dolub göl oldu,
Cox yazığın evi çönüb çöl oldu.

Əvvəl başı məndən istiqbal etdiz,
Sondan çönüb işimdə ixal etdiz,
Öz zənnizcə ustadi iğfal etdiz,
Eybi yoxdur, keçər gedər ömürdür,
Qış da çıxar, üzüqara kömürdür.

Mənim yolum məhəbbət caddəsiydi,
Son sözlərim haqqın iradəsiydi,
Məhəbbətin risalet vədəsiydi,
Yoxsa məndə bir kəs ilə qərez yox,
Siyaset adlı məndə bir mərez yox.

Haqq nə deyir? Küfrə qarşı getməyiz,
Nurdan çıxıb zülmət içər itməyiz,
Fırıldağ fırıratək bitməyiz,
Gördüz də ki, olmadı küfrün dibipi,
Pul da versə, almağa tikmiş cibi.

Şeytan bizim qəlbimizi çöndərib,
Allah deyən yoldan bizi döndərib,
İlanlı çəsməyə bizi göndərib,
Minnət qoyur ki, arxınız nəhr olub,
Biz görürük sular bizə zəhr olub.

Heydərbaba, gileylikdən nə çıxar?
Zülmün evin səbrü təhəmmül yixar,
Dərvish olan səbrin əlin börk sixar,
Gel qayıdaq, çıxaq Ağa düzüne,
Keçək yenə məhəbbətin sözüno.

Deynə uşaq bir-birilə saz olsun,
Bəlkə bu qış bir də çönüb yaz olsun,
Çay, çəmənlər ördək olsun, qaz olsun,
Biz də baxıb förehlənib bir uçaq,
Sınıq-salxaq qanadları bir açaq.

Sellər kriti nemet sub-değardı
Bu baxçadan alçaları dərərdik,
Qış adına çıxıb damda sörərdik,
Hey də çıxıb yalandan çöndərərdik,
Qış zumarın yayda yeyib doyardıq,
Bir külli də minnət xalqa qoyardıq.

Evlər qalır, ev sahibi yox özü,
Ocaqların ancaq işildar közü,
Gedənlərin az-çox qalıbdir söyü,
Bizdən də bir söz qalacaq, ay aman!
Kimlər bizdən söz salacaq, ay aman!

Bizdən sonra kürsülerin tovunda,
Kəndin nağıllarında, söz-sovunda,
Qarı nənənin çaxmağında, qovunda,
Heydərbaba özün qatar sözlərə,
İçki kimi xumar verər gözlərə.

Aşiq deyər: Bir nazlı yar var imiş,
Eşqindən odlanıb yanar var imiş,
Bir sazlı, sözlü Şəhriyar var imiş,
Odlar sönüb, onun odu sönmöyib,
Fələk çönüb, onun çarxi çönmöyib.

Heydərbaba, alçaqların köşk olsun,
Bizdən sonra qalanlara eşq olsun,
Keçmişlərin gələnlərə məşq olsun,
Övladımız mazhəbini danmasın,
Hər içibos sözlərə aldanmasın!

Düşənəcən dərərdən qızılırlı
Böyük qızılırlı qızılırlı
Seytanın qızılırlı qızılırlı
Kəşəf qızılırlı qızılırlı
İnsanları ayaqlayıb, nədiz si.

BEHCƏTABAD XATİRƏSİ

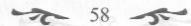
Ulduz sayaraq gözlemişəm her gecə yar,
Gec gəlmədədir yar, yenə olmuş gecə yar.
Gözlər asılı, yox nə qaraltı, nə də bir səs,
Batmış qulağım, gör nə döşürməkdədi dari.
Bir quş: "Ayiğam!" – söyləyərək, gahdan inildər,
Gahdan onu da, yel deyə laylay, huş aparı.
Yatmış hamı, bir Allah oyaqdı, daha bir mən,
Məndən aşağı kimse yox, ondan da yuxarı.
Qorxum budu, yar gəlməyə, birdən yarılı sübh,
Bağrim yarıılır, sübhüm, açılma, soni tar!
Dan ulduzu ister çıxa, göz yalvari çıxmala..
O çıxmasa da ulduzumun yoxdu çıxarı.
Gəlməz, tanıram böxtimi, indi ağrar sübh,
Qaş böyle ağardıqca, daha baş da ağarı.
Eşqin ki qerarında vəfa olmayıacaqmış,
Bilməm ki təbiət niyə qoymuş bu qərarı?
Sanki xoruzun son banı xəncərdi, soxuldu,
Sinəmdə ürək varsa, kəsib qırdı damarı.
Rişxəndilə qircəndi səhər, söylədi durma,
Can qorxusu var eşqin, uduzdun bu qumarı.
Oldum qaragün ayrırlı o sari teldən,
Bunca qara günlərdi edən rəngimi sari.
Göz yaşları her yerden axarsa, məni tuşlar,
Dəryaya baxar, bollidi, çayların axarı.
Əzbəs məni yapraq kimi hicranla saraldıb,
Baxsan üzünə, sanki qızılğıldı qızarı.
Mehrabi-şəfəqqədə özümü səcdədə gördüm,
Qan içərə qəmim yox, üzüm olsun sənə sari.
Eşqi var idi Şəhriyarm güllü-çiçəkli,
Əfsus ki,qəza vurdu, xəzan oldu baharı.

QARANLIQ GECƏLƏR

Aman Allah, yenə şeytan gəlib iman apara,
Qoruyun, qoymuyun imanuzu şeytan apara.

Mənim insanlığımın gör nə hasarı yavadır,
Ki günüz qılı-biyaban gəlir insan apara.

Çörek almış əlinə, ac necə taqət gotisin?
Elə bil yaz gecəsi qız gəlib oğlan apara.

Qanlı dirnaqlarılan ingilis el qatdı bize,
Baxısan rus da Arazdan keçir İran apara.

Qəm aşib-dasdı daha, xəlqilə şuxluq eləməz,
Sel gorək el dağıda, ev yixa, eyvan apara.

Xərməni saqqıza verdik, nə yaman çərçidi bu?
Hey gəlir kəndə, bizə dərd verə, dərman apara.

Bu qaranlıq gecələrde qapımız pis döyülür,
Nə bilim, bəlkə ocoldır, dayanıb can apara.

Anama söyləyin: oğlun yixılıb səngərdə,
"Tellərin bas yarama, qoyma məni qan apara".

Aradan bir də bizi bölsələr ərbablarımız,
Qorxuram qoymiyalar Təbrizi Tehran apara.

Qara tufan ki, dəxi xəlqə şuluxluq eləməz,
Sel gorək el dağıda, ev yixa, eyvan apara.

Səlqəli oğru vilayətdə çoxalmış olsa,
Şəhriyardan da gərək bir dolu divan apara.

BAYATILAR

Xəzən geldi, gül apardı,
Bir şeyda bülbül apardı,
Yanmışdım mən, kül olmuşdum,
Yel də gəldi kül apardı.

Üzdüm el bir nazlı yordan,
Gözel üzlü gülüzardan.
Bu gəl...
Baş...
Yuxu...

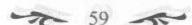
Yar hər yerə mənnən getdi,
Əcəl gəlcək onnan getdi.
Dayan, golim yola salım,
Xoş günüm də sənnən getdi.

Zitla...
Elim getdi, ölüm qaldı,
Aylıq Alovlandım, külüm qaldı.
No və...
Uçurdu bülbülüm bağdan,
Dədə...
Deyəydi bir gülüm qaldı.

Kimi...
Cibda Üzüyüm qaşsız qaldı,
Ne al...
Çəmənəm quşsuz qaldı,
Deli...
Ay aman, İqbəl getdi,
Qişdə...
Təbrizim başsız qaldı.
Qar...
Yarı kaş görmiyəydim,
Hey...
Vəsli xoş görmiyəydim,
Kim...
Zində...
Yerin boş görmiyəydim.

Noya...
Şah Əlinin al quşuydu,
Bir...
Hakimlərin tay-tuşuydu,
Kun...
İncəsənət toy tutanda
Qar-y...
Toybəyinin sağduşuydu.

Niya...
Eyle səs, eyle münacat,
Eyle tesxiri-səmavat,
Hey...
Eyle tovfiq, eyle dövrən,
Kün...
Bir də heyhat, bir də heyhat...

Üreyimin həmdəmiyidin,
Hər sərrimin möhremiyidin,
Özün yara almamışkən
Hər yaranın mölhəmiyidin.

QARANIJO GECOLOR

Navarın kisin tutduq,
Anten Aliqbalın səsin tutduq,
Qoruyun Navarda toy tutmamış
İqbalin yasın tutduq.
Ki günün
Yükümü çatdim mən də,
Çörek alı Qoy gedim itim mən də,
Ele bil yäqbaltək atam ölüb,
Qalmışam yetim mən də.
Qanlı din
Gül budağım dolmiyaydı,
Dolurdu da solmiyaydı,
Ya bən-adəm ölmiyəydi,
Ya təkindən olmiyaydı.
Xərənəni
Hey gəli Senlə getdi xoş həyatım,
Altmış illik xatiratım.
Bu qəzə
Sanki ağızimdə dad öldü,
Zəhr olub qəndim-nabatım.
Anama
"Telisini" Baxdim qələm qaşına,
Yazdim qəbir daşına:
Səndən sonra kül olsun
Qorsuna
Bu dünyanan başına.

NECƏ KEÇDİ ÖMRÜN

Səlqən qırmızı vəlvetdə cəvəlmis olsa,
Bir uşaqlıqda xoş oldum, o da yer-göy qaçaraq,
Quş kimi dağlar uçub, yel kimi bağlar keçdi.
Sonra birdən qatar altında qalıb, üstündən
Deyə bilməm nə qədər sel kimi dağlar keçdi.
Ürəyimdən xəber alsan necə keçdi ömrüm,
Göz yaşımıla yazacaq: mən günüm ağlar keçdi.

Yel-yağışda yeyimib gün sapılenda gitəcəklər,

Cələrin reyə YATA BILMƏYİRƏM

Qoşa kahilək kəşfətəciliyən qəzəbən
Qarda Bu gecə mən ki, yata bilməyirəm,
Yaz o Başı başlara qata bilməyirəm.
Bolu Yuxusuzluq məni qatlaşdırırdı,
Adət Mən bu namərdə bata bilməyirəm.
Ona Ogru qaldırırdı qazan-qablamanı,
Tərid Kim ol atsın hacata, bilməyirəm.
Adası Oğrunun kim yetişib ombasına san,
Baxıbu Zixlaya bir zopa, ta bilməyirəm.
Şir Aylıq aldıq, kira verdik getdi,
O da Nə yeyək, ey yay, ata, bilməyirəm.
Dədəmiz yox, kima çəkmək barati,
O da Kimi salmaq barata, bilməyirəm.
O na Cibdə qalmışsa da bir beş manatim,
Mən Nə alım beş manata, bilməyirəm.
Eşq Dəli şeytan da deyir yorgəni sat,
Şəhər Qışdı, yorgəndi, sata bilməyirəm.
Sən Qar deyir, gəl, kişisən, pambıq ataq,
Söz Kişi, mən pambıq ata bilməyirəm.
Yasa Hey gəlib məndən alırlar şətəli,
O da Kim salıb mazı mata bilməyirəm.
O nə Zindəganlıq xorata bir şey olub,
Lülə Nəyə lazımlı xorata, bilməyirəm.
Görə Bir sümükdür ki, boğazlarda qalıb
Ne zər Kim ata, ya kim uta, bilməyirəm.
Kənən Qar-yağışda bu nə qondum-köcdüm,
Nəyə Niye düdüklə bu ota, bilməyirəm.
Baxı Bu kitablar azi bir at yükündür,
Şəhər Bunu kim çatsın ata, bilməyirəm.
Baxı Hey soyuqdan quruyub bəy dururam,
Vəy Kimdi yengə-muşata, bilməyirəm.
Şəhər Əl ki, tutmur yazam, əl tapmaqda
O da Qələmə, ya davata, bilməyirəm.
Gecəmiz Ə Gecəmiz şübh olacaq, ya hölö var,
Quşuz Quşuzram hey saata bilməyirəm.
Baxıram Quş uçar, amma nə dərman eləmək

Daş dəyən qol-qanata, bilməyirəm.
Ay qadaşlar, mənə bir el yetirin,
Yüküm ağırdı, çata bilməyirəm.
Təbi-şerim dayanıb soncuq atır,
Mən də ki, soncuq ata bilməyirəm.

SƏHƏNDİM

Şah dağım, çal papağım, el dayağım, şanlı Səhəndim!
Başı tufanlı Səhəndim!
Başda Heydərbabatək qarla, qirovla qarışbsan,
Son ipək telli buludlarla üfüqdə sarışbsan,
Savaşırken barışbsan.
Göydən ilham alalı sırrı səmavata deyərsən,
Hələ ağ kürkü bürün, yazda yaşıl don da geyərsən,
Qoradan halva yeyərsən.
Döşlərində sonalar sinəsítək şüx məmələrde
Nə şirin çeşməlerin var.
O yaşıl telleri yel hörmədə aynalı sehərdə,
İşvəli eşmələrin var.
Qoy yağış yağsa da yağsin, sel olub axsa da axsin,
Yanlarında dərələr var.
Qoy qələm qaşların uçsun fərələrlə, hamı baxsin,
Başlarında herələr var, sildirimlər, sərələr var.
O etəklərdə nə qızlar yanağı lalələrin var,
Quzular otlayaraq, neyde nə xoş nalələrin var,
Ay kimi halələrin var.
Gül-çiçəkden bezənəndə nə gəlinlər kimi nazın,
Yel əsəndə o sularda nə dərin razü niyazın,
Oynayar güllü qotazın.
Titreyər saz telitək şaxələrin çayda, cəməndə,
Yel o tellərdə gezəndə nə Koroğlu çalı sazin.
Ördeyin xəlvət edib göldə pərilərlə ciməndə,
Qol-qanaddan ona ağ hövlə açar qəmzəli qazın,
Qiş gedir, qoy gelə yazın.
Hələ novruzgülü var, qarçıçeyin var, gələcəklər,

Yel-yağışda yuyunub gün səpiləndə güləcəklər,
Üzlerin tez siləcəklər.
Qişda kəhlik həvəsilə çölə qaçdıqda cavanlar,
Qarda qaqqıldayaraq nazlı qələm qaşlarım olsun.
Yaz o döşlərdə nahar məndəsin açdıqda çobanlar,
Bollu, südlü sürürlər, dadlı qovurtmacların olsun!
Ad alib səndən o şair ki, sən ondan ad alarsan,
Ona hər dad verəsən, yüz o müqabil dad alarsan,
Taridan hər zad alarsan.
Adaş olduqda sən onla daha artıq ucalırsan,
Baş ucalıqda Dəməvənd dağından bac alırsan,
Şir əlindən tac alırsan.
O da şerin, ədəbin Şah dağıdır, şanlı Səhəndi,
O da səntək atar ulduzlara şeir ilə kəməndi,
O da Simurqdan almaqdadi fəndi.
O nə şair ki dağın vəsfine misdaq onu gördüm,
Men sonintek ucalıq məşqinə məşşaq onu gördüm,
Eşqə, eşq əhlinə müştəq onu gördüm.
Şeir yazanda qələmindən baxasan dürr səpələndi,
Sanki ulduzlar ələndi.
Söz deyəndə görəsən qatdı gülü, püstəni, qəndi,
Yaşasın şair əfəndi!
O nə şair ki, xəyal mərkəbinə şov şığıyanda,
O nəhəng at ayağın tozlu buludlarda qoyanda,
Lülələnməkdədi yer-göy, neçə tumar sariyanda,
Görəcəksən o zamanda:
Nə zaman varsa, məkan varsa kəsib biçdi bir anda,
Keçəcəklər, geləcəklər, nə bu yanda, nə o yanda,
Nə bilim qaldı hayanda?
Bax nə hörmət var onun öz demişi, tük papağında,
Şəhriyarin tacı öymiş başı durmuş qabağında,
Başına sovrulan inci, çarıq olmuş ayağında,
Vəhyidir şeri, mələklərdi piçıldar qulağında,
Şəhdi var bal dodağında.
O da dağlar kimi şanında nə yazsam yaraşandır,
O da zalim qoparan qarla, küləklə duruşandır,
Quduza, zalimə qarşı sine gərmiş, vuruşandır.

Quduzun kürküne zalim birelortek daraşandır,
 Amma vəchinde fağır xalqı eyilmiş soruşandır,
 Qara milletda hünər bulsa, hünərlə arاشandır,
 Qaralarla qarışandır, sarışandır!
 Gecə həqqin gözündür, Tur töretmış ocağında,
 Əriyib yağtek ürkəkləri yanırlar çirağında,
 Mey, məhəbbətdən içib, lale bitibdir yanagında,
 O bir oğlan ki, pərilər su içərlər çanağında,
 İnci qaynar bulağında.
 Təbi bir sevgili bülbüл ki, oxur gül budağında,
 Sarı süməbül qucağında.
 Sular əfsanədi söylər onun əfsunlu bağında,
 Səherin çənli çağında.
 Şairin zövqü nə əfsunlu, nə əfsanəli bağlar,
 Ay nə bağlar ki, "Əlif leyli" də əfsanəde bağlar.
 Od yaxıb, dağları dağlar,
 Gül gülərə, bulaq ağclar.
 Şairin aləmi ölməz, ona aləmdə zəval yox,
 Arzular orda nə xatırlaya imkəndi, mehal yox,
 Bağı-cənnət kimi orda, "Bu haramdır, bu halal" yox.
 O məhəbbətdə mələl yox,
 Orda haldır, daha qal yox!
 Gecələr orda gümüşdəndi, qızıldan nə günüzlər,
 Nə zümürrüd kimi dağlardı, nə mərmər kimi düzərlər,
 Nə qızıl telli inəklər, nə ala gözlü öküzler,
 Nə gözəl, ay kimi üzərlər!
 Güllər orda təvələd, qızılırlar
 Hillə karvanıdı çöller, bəzənər sursə bu karvan,
 Dəvə karvanı da dağlar, yükü atlaşdı bu heyvan,
 Sabirin şəhrinə doğru qatarı çökəmədə sərvən,
 O xəyalimdakı Şirvan!
 Orda qar da yağar, amma daha güller sola bilməz,
 Bu təbiət o təravətdə, məhəldir, ola bilməz,
 Əmr peymanəsi orda dola bilməz.
 O üfüqlərdə baxarsan nə dənizlər, nə boğazlar,
 Nə pərilər kimi qu quşları uçmaqdə nə qazlar,
 Gölə çimməkdə nə qızlar.

Həlqə-nəvvərər 64

Balıq ulduz kimi göllərdə, dənizlərdə parıldar,
 Abşar mirvarisin sel kimi tökdükde xarıldar,
 Yel küsüldər, su şirıldar.
 Qəsrər vardi qızıldan, qalalar vardi əqiqdən,
 Rəfayel tablosutək səhnələri Əhdi-ətiqqdən,
 Doymasan köhne rəfiqdən.
 Cənnətin bağları tek bağlarının huru qüsuri,
 Düzülüb qürfədə, eyvanda cəvahir kimi huri,
 Əldə hürilərinin cami-biluri,
 Tüngünün gül kimi səhbəyi-tohuri.
 Nə maraqlar ki, ayıq gözlərə röyədi deyərsən,
 Nə şəfqəqlər ki, dərin baxmada dəryədi deyərsən,
 Uyduran cənnəti-məvədi deyərsən!

Zöhrenin qəsri brilyan, hasarı incidi, yaqut,
 Qəsri cadudu, mühəndisləri Harut ilə Marut,
 Orda Mani dayanıb qalmış o surətlərə məbhut,
 Qapı qulluqçusu Harut!
 Orda şerin, muzikin mənbəyi sərçəsmədi qaynar,
 Nə pərilər kimi fəvvaredən əfşan olub oynar,
 Şair ancaq onu anlar!
 Dolu mehtab kimi istəxrdi fəvvarelər ilə,
 Mələkə orda çimir ay kimi məhəparələr ilə,
 Güllü güşvərələr ilə,
 Şerü musiqi şabaş olmadı əfşandi, pərişan,
 Sanki ağ şahidir olmaqdə golin başına əfşan,
 Nə gəlinlər ki, nə ənnik üzə sürtülü, nə kirşan,
 Yaxa nə tülkü, nə dovşan!
 Ağ pərilər sari köynəklə buludlardan enirlər,
 Süd gölündə mələkə ilə cimərkən sevinirlər,
 Sevmirlər, öyünlürər.
 Qavzananda hərə elde dolu bir cam aparırlar,
 Sanki cəngilərə, şairlərə ilham aparırlar,
 Dərya qızlarına peyğəm aparırlar.
 Denizin örtüyü mavi, üfüqün səqfi səmavi,
 Aynadı hər nə baxırsan; Yer olub göyle müsavi,
 Qərq onun şerine ravi.

65

Qürfeler ay bulud altında olartek görünürler,
 Göz açıp-yumma, çıraqlar kimi, yandıqda sönüller.
 Söhnelər çorxi-felakət burlub gah da çönüller,
 Kölgelekler sürünlüller.
 Zöhre eyvanda ilahə libasında görünərkən,
 Baxasan, Hafizi də orda cəlalətlə görərsən,
 Ne sevərsən!
 Gah gören Hafizi-Şiraz ilə eyvanda durublar,
 Gah gören ortada şətrənc qurarkən oturublar.
 Gah gören saz ilə, avaz ilə əyləncə qurublar,
 Sanki sağər də vurublar.
 Xacə əlhan oxuyanda, hamı işdən dayanırlar,
 O nevalerle periler gah uyub, gah oyanırlar,
 Lalələr şölesi əlvən şışə rəngi boyanırlar,
 Ne xumar gözlə yanırlar.
 Qanad ister bu fəza, qoy qala tərlənlə Səhəndim,
 Eşit öz qissemi, dastamı, dastanlı Səhəndim:
 Səni Heydərbaba ol nərələrile çağıranda,
 O səfil, darda qalan, tülük qovan şir bağıranda,
 Şeytanın şıllağı qalxan qatırı noxta qranda.
 "Dedə Qorqud" səsin aldim, dedim arxamdi, inandim,
 Arxa durduqda Səhəndim, Savalantek havalandim,
 Selə qarşı qavalandim.
 Coşqunun da qani coşdu, mənə bir haylı səs oldu,
 Her səsiz bir nəfəs oldu.
 Bakı dağları da hay verdi səsə, qiyha ucaldı,
 O tayin nərələri sanki bu taydan da bac aldı,
 Qurd acaldıqda qocaldı.
 Rahimin nəresi qovzandi, deyən topalar atıldı,
 Sel gəlib nəhər qatıldı.
 Rüstəmin topları səsləndi, deyən bomlar açıldı,
 Biza gül-qonça saçıldı.
 "Qorxma, göldim!" – deyə, səslerde mənə can dedi qardaş,
 Mənə "can-can" deyərək düşmənə "qan-qan" dedi qardaş,
 Mənə sultan dedi qardaş.
 Mən də canım çığırıb: Can sənə qurban dedi, qardaş.
 Yaşa oğlan! Sizə dağdan döli ceyran dedi, qardaş.

El sizə qaplan dedi, qardaş!
 Dağ sizə aslan dedi, qardaş!
 Dağlı Heydərbabanın arxası hər yerda dağ oldu,
 Dağa dağlar dayaq oldu,
 Arazim ayna çıraq qoymada, aydın şəfəq oldu,
 O tayin nəresi qovzandi, ürəklər qulaq oldu,
 Yenə qardaş deyərək qaçmadı başlar ayaq oldu,
 Qaçdıq, üzləşdik Arazda, yenə gözlər bulaq oldu,
 Yenə qəmlər qalaq oldu.
 Yenə qardaşsayağı sözlerimiz birsayaq oldu,
 Vəsl iyn almada, əl çatmadı, eşqim damaq oldu,
 Hələlik qəm saralarkən qaralar döndü ağ oldu,
 Arazin süd gölü daşdı, qayalıqlar da bağ oldu,
 Sarı sünbüllərə zülf içrə oraqlar daraq oldu,
 Yoncalıqlar yeno bildircinə yay-yaz yataq oldu.
 Gözdə yaşlar çıraq oldu,
 Lalo bitdi yanaq oldu,
 Qonça güldü dodaq oldu,
 Ne sol oldu, ne sağ oldu,
 Hamısı birsayaq oldu!
 Elimi, arxamı gördükde zələm ovçu qıṣıldı,
 Sel kimi zülmü basıldı, zinə ark oldu, kəsildi.
 Gül gözündən yaşı sildi,
 Tor quran ovçu atın qovmada sindi, geri qaldı,
 Özü getdi, yeri qaldı.
 Amma Heydərbaba da bildi ki, biztək hamı dağlar,
 Bağlanıb qol-qola zəncirdə, buludlar odur ağlar,
 Ne bilim, belkə təbiət özü namərdə gün ağlar,
 Əyri yolları açarkən, düz olan qolları bağlar,
 Saf olan sinəni dağlar!
 Dağların hər nə qoçu, tərləni, ceyranı, maralı,
 Hamı düşgün, hamı yorgun, sinələr dağlı, yaralı,
 Gül açan yerde saralı!
 Amma zənn etmə ki, dağlar yenə qalxan olacaqdır,
 Mehşər olmaqdadı, bunular hamı vulkan olacaqdır.
 Zülm dünyası yanarken də tilit qan olacaqdır,
 Vay!.. Nə tufan olacaqdır!

Dedin: Azər elinin bir yaralı nisgiliyəm mən,
 Nisgil olsam da, gülüm! Bir əbədi sevgiliyəm mən,
 Yad məni atsa da, öz gülşəninin bülbülyəm mən,
 Elimin farsica da dərdini söylər diliyəm mən,
 Həqqə doğru nə qaranlıq işə el məşəliyəm mən,
 Əbədiyyət gülüyəm mən.
 Nisgil ol çərciyə qalsın ki, cəvahir nedə, qanmir,
 Mədəniyyət debin eylir bədəviyyət, bir usanmir,
 Gün gedir, az qala batsın, gecəsindən bir oyanmir,
 Bir öz əhvalına yanmir!
 Atar insanlığı, amma yalan ənsabı atammaz,
 Fitnə qavzanmasa bir gün, gecə asude yatammaz,
 Başı başlara qatamraz.
 Amma məndən sarı, sən arxayın ol, şanlı Səhəndim,
 Dəli ceyranlı Səhəndim.
 Mən daha ərş-i-əla kölgəsítək başda tacım var,
 Əldə Musa kimi Firona qənim bir ağacım var,
 Hərəcim yox, fərəcim var,
 Mən Əli oğluyam, azadələrin mərdi, muradı,
 O qaranlıqlara məşəl, o işıqlıqlara hadi,
 Həqqə, imana münadı.
 Başda sinmaz sıpərim, əldə kütəlməz qılıcım var.

AĞA MİRSADIĞIN XEYRATI

Atamız yurdudu, gahdan gəlib ehsan veririk,
 Can çətin vermərik, inşalla ki, asan veririk.
 Əzan olcaq qaçaraq səfədə durub san veririk,
 Mirəbülfazl edib ehsan-bizi kəndə götürüb,
 Şəhriyar kəndi tapıb, kəndlisin amma itirib.

Özü kəsmiş şışəki, həm bişirib, həm düşürüb,
 Pilovun da dadaşı Möhsün əmoğlu bişirib.
 Süfrede quştek uşaqlar dəni bir-bir döşürüb,
 Qılıq olmaz, daha burda qəbul olsun ehsan,
 Çıx müsəllayə, çağır Allahu, golsin neysan.

Mənim ilhamılə burda qonuşub dil-dodağım,
 Qurana, Hafizə burda açılıb göz-qulağım.
 Mən də Musa kimi, Heydərbabadır Tur dağım,
 Burda kəşf oldu ki, həqdən nə kəramat olacaq,
 Necə şətrənc ki, şahlar hamisi mat olacaq.

Bu bizim kənd ola bilsə, hani bəs əmmələrim?
 Əmmə də dursa, deyir bəs hani övladım, ərim?
 Növhələrdən də qalan olsa, haçan var xəbərim?
 Dağılıb, kim nə bilim, öldü ya qaldı nərədə,
 Canı çıxmış uşağın hər birisi bir dərədə.

Bir Zivər əmqızının oğlu Hacı Müctəba var,
 Hac Sadıqlı deyilən bir Hacəlu Əliağa var,
 Bir də Mirzəmədin oğlu hələlik baxçada var,
 Qocalıb, amma yenə bir "Qarabağ" oxudu,
 Qarılartək teşisin bir əyirib, bir toxudu.

Hani Moll İbrahimin dərsi, hani tay-tuşlar?
 Şeyxüisləm hani, yurdunda oxur bayquşlar!
 Kim deyirdi ki, müsəlman qavi-yer alqışlar?
 Babiyə, bolşevikə gör nə giriftar olduq,
 Bələşib hər nəcisə, gör necə murdar olduq!

Qələlər darbadığın, sərbaz ölüb, səngəri boş,
 Dirilərdən də dəxi yağ əriyibdir, dəri boş.
 Şəhriyar kəndə gəlib, kənd uşağının yeri boş,
 Biz görənlər hamı getmiş, hamı itmiş-batmış,
 Hamısı işleyib, axırdı yorulmuş, yatmış.

Kimdi məntək bağırınlar səsinə səs versin,
 Dünya bizlə atışır, kimdi atış bəs versin?
 Görək Allah verə, olmaz bunu hər kəs versin.
 Hamı getmiş, dəxi ol qafilədən bir kəs yox,
 Zinqirovlardan düşüb vəlvələdən, bir səs yox.

Hani ol mərd atalar, mərdi becərdən analar?
 Hani ol nazlı gəlinlər, o həyalı sonalar?
 Hani ol südlü inəklər, alagözlü danalar?

“Çun şovəd əsr Ququş zanhəmə qismət nəbovəd,
Nəbovəd xeyr dəran xane ke esmət nəbovəd”.

Onda hər kəs bize baxsaydı deyərdi gavurux,
Gavurun şərrini indi başımızdan savırıx,
Qovururdu o bizi, biz onu ancaq qavırıx,
Belə getsə, edəcək Mehdiyi-mövud zühur,
Din görək qalibü qahir ola, kafir məqhur.

Məclisin ehsani Amir Sadığın xeyratıdır,
Bu mahalın çıraqı Xoşginabın sadatıdır,
İndi meydanda qalan təkcə Hüseynin atıdır,
Müstəcab oldu bizim qərndə şeytan duvası,
Xoşginabı dağdırıb eylədi bayqus yuvası.

Arzığöz qalmış idim öz ata yurdum vətənə,
Yandı-qındı verir indi ata yurdum da mənə,
Heyvanat qıssəsidir dünya “Kəlilə-Dimnə”,
Ta ki axırdı bir az qovzanıb insan olacaq,
Azi insan da olursa, çoxu heyvan olacaq.

İndi qəm-qüssənin ağzin da görək bağlayasan,
Qəm ağız açsa görək oxşayasan, ağlayasan.
Neyə lazım bu qədər xəlq ürəyin dağlayasan,
Bir dua eylə ki, xəlqin ürəyi şad olsun,
Dünya məxrubədise, axıret abad olsun.

ƏMİOĞLUM MİRƏBÜLFƏZLƏ

Maşının xumsuna, Heydərbabanın tənzilinə,
Mirəbulfəzl götirmiş məni öz mənzilinə,

Təslim oldum sözünə, çarə nədir? Taksicidir,
Gördüm artıq danışım, əl atacaq həndilinə.

Bir məsəl var ki, qonaq-qardaşa dəstur verilib:
“Bir təarüfle düş atdan, atı bağla dilinə”.

Məni qoymuş maşına, yol uzunu sürdü gecə,
Hey alıb dən-düşü artıq qalayıb zənbilino.

Xoşginab seyyidinin əmri qonaqsız keçməz,
Qonağın burda görək qarmı yeməkdən dəlinə.

Bir qonaq da götürüb, çox da əziz, öz bacısı
Cəlilə əməqizi, dən düşmüş onun da telinə.

Cəlilə əməqizi da qardaşının lap tayıdır,
Mehriban, sanki bir alma, yaridan düz bölnüə.

Yaxşı bir mənzili var, sohni gözəl, yurdun da bol,
Bax ağaclarına, bax quşlarına, bax gülünə.

Xanımı tazə gelindir, adı Məryəm xanım,
Toy tutub kətsayağı, alma da atmış gəlinə.

Tazə ev, tazə gəlinlə bir işiqlanmalıdır,
Çılçıraqdır ki, verib zinət evin qəndilinə.

Vardı əvvəl xanimandan iki nazlı uşağı,
Bax Pəri, Pərvizi tek sən gülünə, bülbülinə.
Biri Pərvindi ki, danişgahı var, aylığı var,
Yəni bir qız, mütəccəddid, əli vurmüş belinə.

Biri Pərviz ki, dəbiristanı nisfə yetirib,
O da inşalla görək cövheri-zati bilinə.

Bu əmoğlu, şükür Allaha, halaldır çörəyi,
Müxlisəm mən də bunun sədə qubul-mənqəlinə.

Zəhmətilə qazanıb, taksiisi var, şəxsisi var,
Düz yola sərf eləyib hər nə ki gəlmış əlinə.

Dünbələndüz bir adamdır, iki dünyası da var,
Gəlməyib əyri-yalan söz bu cavanın dilinə.

Şəhriyar şeridi bu, yaz ürəyə qoy qalsın,
Ürəyində yazılın söz, da gərəkməz silinə.

BƏLALI BAŞ

Yar günümü göy əskiye tutdu ki, dur, məni boş'a,
Cütçü görübən öküzə, öküz qoyub buzov qoşa?
Sən əllini keçib yaşun, mən bir otuz yaşında qız,
Söyle görün otuz yaşı nə nisbəti elli yaşa?
Sən yero qoydun başunu, mən başıma nə daş salım?
Bəlkə mən artıq yaşadım, neyləməli? Dedi: yaşa.
Bir də bəlali baş neçin yanına süpürgə bağlaşın?
Börkü başa qoyan gərək börküne də bir yaraşa.
Bir də kəbin kəsilməmiş, sən mənə bir söz demədin,
Yoxsa cəhazında gərək goleydi bir hoqqə-maşa.
Dedi: qəza gəlib tapıb, bir iş idi olub keçib,
Qurbanam ol ala gözə, heyranam ol qələm qaşa.
Mənki özümdə bir günah görməyirəm, çərə nədir?
Pis bəşərin qaydasıdır, yaxşını tapsa dolaşa.
Dostla mürüvvət etməli, düşmən ilə keçiməli,
Qayda budur, heyif deyil bəşər yoluñ azib, çəşa?
Mən də sənin dayoğluvam, sən də mənim bibim qızı,
Könül baxırsa güñəşə, göz də gərekdir qamaşa.
İndi bizim maral kimi üç balamız vardi, gərək.
Ata-ana savaşsa da, bunlara xatır barışa.
Her kişiye əyali da öz canitek hörükənlənib,
Hədye də olmaz eləsin arvadı qardaş-qardaşə.
Bu dünya bir yol kimidir, biz axıret müsafiri,
Kəcavədə hamaş gərək öz hamaşlıon yanaşa.
Axiroti olanların dünyası qəmsiz olmayıb,
Seldi, gələr, axar, keçər, amma gərək aşib-daşa.
Məsəldi: "Yer ki, bərk olur, öküz öküzdən inciyir".
Hey dərtlər ipin qıra, yoldaşıyla bərk savaşa.

Bizim də ruziyarımız yamandı, bizdə eyb yox,
Bəlkə vəzifədir: bəşər qonşular ilə qonuşa.
Həqqi-həyat yox daha bizlərə, çox böyük başı
Zindanımızda həqqimiz, bir bacə tapsaq, tamaşa.
Amma onun şəmatəti, Allaha xoş gəlmeyibən –
Getdi, mənim həyatımı vurdı daşa, çıxdı başa!

NAZ EYLƏMİSƏN

Çoxlar incikdi ki, sən onlara naz eyləmisən,
Mən də incik ki, mənim nazımı az eyləmisən.

Etmisən bu nazi viranə könüldə sultan,
Evin abad ola – dərvishə niyaz eyləmisən.

Hər baxışda çalışan kipriyi mizrab kimi,
Bir qulaq ver, bu sıniq könlü nə saz eyləmisən.

Başdan aç yaylığı, əfşan elə susən-sünbü'l,
Sən bizim bayramımızsan, qışı yaz eyləmisən.

Kakili başda vurub eyləmisən tac kimi,
O qızıl teldən onu güllü qotaz eyləmisən.

Sən Gün ol, qoy qəmimiz dağda qar olsun, ərisin,
Mənim ancaq işimi suzū güdəz eyləmisən.

Sinə bir deşti-Muğandır, quzu yan-yanə yatub,
Mənim ağlar gözümü orda Araz eyləmisən.

Xəttü xalından alıb məşqimi "Quran" yazaram,
Bu həqiqətdə məni əhli-məcaz eyləmisen.

Dəstəməz eylədiyin çeşmə müsəlman qanıdır,
Bilmirəm hansı kələsada nəməz eyləmisen.

Bu gözəllik ki, cahanda sənə vermiş tanrı,
Hər qədər naz eləsən eylə ki, az eyləmisən.

Mən “Əşiran” oxusam, pəncə “İraq” üstə gəzər,
Gözəlim, türk olalı tərk-i “Hicaz” eyləmisen.

Mən bu mənada qəzəl yazmağa halım yox idi,
Sen mənimtək qocanı firfirabaz eyləmisen.

Məni bu suz ilə atdin, aralandın, bilirom,
Aranı bir para namərd ilə saz eyləmisen,

Ey dan ulduz, məni sən yaxşı tanırsan ki, səhər
Üfűqü xəlvət edib razü niyaz eyləmisen.

Şəhriyar darda qalib, dağda daşa daldalanıb,
Özün insaf ele, Məhmudi Ayaz eyləmisen.

MƏMMƏD RAHİM HƏZRƏTLƏRİNƏ CAVAB

Ağ göyərçin, ağ qanadın açarsan,
Dam-divardan bir qovzanıb uçarsan,
Ulduzlanıb, Baki deyə, qaçarsan,
Öpüşləri Rahim bəyə səpərsən,
Qardaşımın bal dodağın öpersən.

Deynə: Qardaş, məktub gəldi yetidi,
Sevincimiz qalxıb qəmlə atışdı.

Atışdıqca yaralarım bitişdi,
Qara baxtın yenə üzü ağ olsun,
Yar da bizdən yad eyləyib, sağ olsun!

Bu dünyaya bir yol kimdir, bizi axarət müsəffir,
Heç kimseyə belə sovqat gelməyib,
Heç bir üzə belə bir gül gülməyib.
Göz yaşımı anam belə silməyib,
Belə meyvə görəməz bizim qanalar,

Heydar! Qocalmasın sizi doğan analar!

Bakıdan çox sovqat gəlib Təbrizə,
Sabiq zaman biz çox gələrdik sizə,
Siz də nolaydı bir gələydiz bizə,
Ayrılığın daşın birdən ataydıq,
Cəni-cana, malı-mala qataydıq.

Uca dağlar bir-birlərin görərlər,
Görüşlərin baxışla göndərərlər,
Səba ilə pəyam alib verərlər,
Şair olur bir-birini görməsin?
Saz, söz ilə pəyam alib verməsin?

Qurban olum mən o şirin dillərə,
Uzaq düdük, həsrət qaldıq ellərə,
Səhər-axşam yalvarıram yellərə,
Qardaşımı məndən salam yetirsin,
Ondan da bir xəber-əter gotırsın.

O taydadi Şəki, Şirvan, Qarabağ,
Bu tayda da Meşgin, Əhər, Qaradağ,
Bir-birini Arazdan almış soraq,
Araz bizi ayırmadan dağlayıb,
Son özü də gecə-gündüz ağlayıb.

Bu təqsimat bundan artıq olmaz,
Atom əsri ixtilaflar qalanmaz,
Bir qanım olmasa, dünya dolanmaz,
İndi dünya yüz də desən sağ-soldu,
Muşək üçün iki saatlıq yoldu.

İnsanlıq, insanlığı xoşlayın,
Bir milletlik birləşməyə başlayın,
Bu xan-xanlıq hökumətin boşlayın,
Bu gün bəşər gərək olsun bir millət,
Bir milletə olarmı yüz hökumət?

Bizlər ki, lap bir dil, bir qan qardaşıq,
Qardaş qalsın, insanlarıq, yoldaşıq,

Ayaqlara pis sarışib sarmaşıq,
Pasport ilə, deyir, getsən sözüm yox,
Pasport deyir: Adım vardi, özüm yox.

Hardan gəlim, rəsmilikdə dəvət yox,
Olsa da, mən qocalmışam, qüvvət yox,
Uşaqlıyam, ayrılmaga qüdrət yox,
İndilikdə olduq ürək qonağı,
Ürək olsun qonağının yatağı.

“Köşki balabanlar Araza baxar,
Araz suyu hənuz gözlerdən axar”,
El nisgili pis yandırar, pis yaxar.
Qəm var iken qardaş deyib qaynardıq,
“Yoldaş, məni qurd apardı” oynardıq.

Araz deyər: Ulduz kimi axaram,
Gözaltıyla sağa-sola baxaram,
Qəhərlənib ildirimtək çaxaram,
Kəsməliyem iki qardaş arasın,
Ağladıram, bağlamadan yarasın.

Neyçün bizdən rəsmi dəvət etmisiz?
Qonşuluqda artıq galib getmişiz?
Yadımıztək dadımıza yetmişiz?
Sizin əliz bizdən artıq açıqdı,
Mənim ağzım açılmaqdan ucuqdu.

İndi bizim dövlətlər də yanlaşır,
Getbəgetdə çətinlər asanlaşır,
Sülhün yeli əsməyə səhmanlaşır,
Biz də xoruz vəzifəsin banlıyaq,
Son görüşmək səhmini səhmanlıyaq.

Bax Xəzərə, hənuz qəmi dərin gör,
Qış çıxmayıb, ruzigarı sorin gör,
İlk baharin ancaq sözün şirin gör,

Ümidplov bişər gözəl bir şeydir,
Ümid ki var, demək, yeməkdən yeydir.

Bir vaxt olur bu sözlər da sovuşı,
Bəşər hamı qardaş kimi qovuşı,
Onda biz də qalxızarıq çovuşı,
Ziyarətə gəllik sizin ellərə,
İndilikdə qoy yalvaraq yellərə.

Savalana salamını yetirdim,
Ondan sənə ilham alıb gotirdim,
Bir neçəsin yolda salıb itirdim,
Ağır hümmət, qan qiyməti, sədaqət,
Qalsın hələ, yoxdur dilimdə taqət.

Üfüqlərə röya rəngin yaxıram,
Eynalıdan, Ərk üstündən baxıram,
Timsaluvı dağlar üstə taxıram,
Sen de hünər atın minib çaparsan,
Dumanlı dağlıarda məni taparsan.

Harda çatdırın göy çeşmənin başına,
Bulaq otu vəsmə çəkmış qaşına,
Əylən yerə, bir dirseklen daşına,
Duman keçsin, göz yaşını sonda gör,
Qardaşının səfasını onda gör.

Çox “Bakıdan fanar gəlir” oxurduq,
Son “Oduma yanar gəlir”, oxurduq,
Gör “Başıma neler gəlir”, oxurduq,
İndi duydum onda gəlirmiş fanar,
Son gələcəyimiş oduma bir yanar.

Eşq əhlisən, yaxşı məni qanarsan,
Çox kipləmə, od tutub odlanarsan,
Gözlər yağış yağırmasa, yanarsan,
Mənim qaynar çeşmə kimi gözüm var,
Odur məndə hər cür oda dözüm var.

Böylə ki, sən alqışlayırsan məni,
Gedenlərə nisgil edim qoy səni.
Dur! Ey gülün xəzan olan xərməni,
Gör bizim də dördümüz qanan var,
Bizlərə də bir ürekden yanın var.

Yaxımlarım qoydu məni qıraqda,
Yananlarım qaldı məndən uzaqda,
El yaylaqda, özüm qaldım qışlaqda.
İtirdilər xidmətimin əməyin,
Qədrin bilin el-arxanın, köməyin.

“Təməddünün” gözü görüm kor olsun,
Ağzindəki şirin şərbət şor olsun,
Bal da yəsə zəhər olsun, çor olsun,
Ağzımızın dadın qapıb apardı,
Ürəkləri çəkib kökdən qopardı,

Gah ərəbi, gah əcəmi kişləsin,
Hey bu onu, hey o bunu dişləsin,
Ərbabların karxanası işləsin.
İndi dəxi milletlər də ayılıb,
Ağızların dişləri də sayılıb.

Biz millətlər çox qanqallar biçmişik,
Acı-acı içkiləri içmişik,
Amma dəxi bürkülüri keçmişik,
İndi nisbet üfüq açıq işiqdır,
Mənimse də qiblə somtim açıqdır.

Getbəgetdə artıq dünya ayılır,
Gizlin qalmır, səs-sədalar yayılır,
Sayılmayan kimsələr də sayılır,
Məni, seni az-çox tehvıl alan var,
Sənin kimi məni yada salan var.

“Təməddünün” qanunları qoxuyub,
Dəxi hamı onun elin oxuyub,
Sərhədləri tor atantək toxuyub,

Salıb xalqı kor quş kimi qəfəsə,
Sinələrdə yer qalmayıb nəfəsə.

Heydərbaba üz Bakıya çöndərir,
Hey gül görür, dərib size göndərir,
Sözlərini hey əndərir, döndərir,
Sənəl Süleyman Rüstəmi yad edir,
Bu şivəyle Şəhriyari şad edir.

Azər ayı, 1346

MƏMMƏD RAHİMİN İKİNCİ MƏKTUBUNA CAVAB

İgidlər yurdum Qafqazım, sənə məndən salam olsun,
Sənin eşqindən İranda, hənüz səbri talan vardır.
Anam Təbriz mənə gəhvaredə söylərdi: Yavrum, bil!
Senin qalmış o tayda, xalli-telli bir xalan vardır.
Bu dünyadə oğul, eşq əhlində küfr əhli düşmandır,
Bir Allah can verərse, min də bizdən can alan vardır.
Onu bizdən ayırdı ruzigarnı sazı nasazı,
Onunçun sizləram, hər yerde görsəm saz çalan vardır.
Araz düşman əlində bir qılıc tek ortam kəsdi,
Onun övladı varsa, bil səni yada salan vardır.
Məni başdan çıxarmaqçın, yaramazlar da söylərdi:
Sözə çox etibar etmə ki, düz vardır, yalan vardır.
Boy atdım, axtarıb tapdım, nə hasil getməgə, gördüm.
Aramızda yolu bağlı, qaranlıq bir dalan vardır.
Bizi küfr əhli istərse, yükün çatmaq üçün istər,
Bizə bunlardan artıq qalsa, bir yirtiq palan vardır.
O gün ki, Rahimin məktubi gəldi çatdı, baxdim ki,
Anam qanile qəlbini çırpinanlardan qalan vardır.
Daha Heydərbabanın nəresin qaytarmadan, gördüm
O tayda sinələrde sanki minlər Savalan vardır.
Ürək qanılı mən də yazdım: ay nazlı anam Qafqaz,
Sənin də Şəhriyarin tək bu tayda bir balan vardır.

EL BÜLBÜLÜ

Gedənliyənən dəqənlik və vəzifələr
Sair Əbülfəzl Hüseyniyə
Dəri

El bülbülü, sən mənim öz balımsan,
Yaman gündə hasarımsan, qalamsan,
Bir Allaha sən də mən tək qulamsan,
Ondan sonra heç bir kəsden azın yox,
Naz balasan, bir kəsə də nazın yox.

Kənd uşağı, cumalaşdıq, çoxuduq,
Təndir aşın içmiş idik, toxuduq,
Sözləriyi kelmə-kelmə oxuduq,
Qəm sazının yeno simin bağladıq,
Bir oxuduq, bir cəldiq, bir ağladıq.

Nisgilli sözlərin məni otdadı,
Ağrin alım, mənim bağrim çatdadı,
Arzum bu dağ-daşı qatib-qatdadı,
Gəldim sənin başın qoydum diz üstə,
Naz balamı öpdüm, qoydum göz üstə.

Gedənlərdən dedik, yandıq, yaxıldıq,
Dedik: Necə durmuşduq, yixıldıq!
Sixıntılar çəkdik, yaman sixıldığ.
Dedik, amma xanlar qəmi yekəydi,
Səndən sarı ürokler bir tikəydi.

Nənəqız əmiqizi dedi: Can bala!
Anan semi görmədi, heyvan bala!
Həsrət qaldı sənə Əmirxan bala!
Demə, sənin başsağlığı unutduq,
Əmirxana biz təzədən yas tutduq!

Heç darıxma, sən mənzilə çatıbsan,
Maşın alib, at-qatrı satıbsan,
Qarğıları, qər-qəmişi atıbsan.
Bülbü'l olub qonubsan güllər üstə,
Güller kimi dayan sünbüller üstə.

Siz qədimdən adlı-sanlı xanlarsız,
Hər biri min cana dəyən canlarsız,
Sirri-həyatı oxuyub anlarsız,
Bilirsiz ki, dünya qəzov-qəderdi,
Qəzov-qədər qəmin yemək həderdi.

Dünya “bu şahdı”, “bu gəda” qanmayıb,
İndiyətək bir kəsə aldanmayıb,
Heç bir çraq sübhə qədər yanmayıb.
Baş altımız gah alçaqdır, gah uca,
Ölüm baxmir bu cavandır, bu qoca.

Sənin atan bir şux, zərif kişiydi,
Xəlqi ayıq salmaq onun işiydi,
Şuxluqları ağızlar kişmişiydi,
Hamı onu həsrətilən yad edir,
Əzizləyib rəhmətinən şad edir.

Məlik Niyaz xanzadalar başıydı,
At belində üzüklerin qaşydı,
Əfsanə tək pərilər oynasıydı,
Qəm gündündə bir kəndi mat edibdi,
Qeyrətə bax! Baş götürüb gedibdi.

Kamil özünsən ki, kamal əhlisən,
Şerin nişan verir ki, hal əhlisən,
İncə, zərif zövqü xəyal əhlisən,
Gündən-güne hünərdən çağlaşarsan,
Bir gün ələr Sabirlə bağlaşarsan.

Yaman günər keçib-gedib itəndi,
Bir yaxşılıq muradına yetəndi,
O tay-bu tay fərqi yoxdu, vətəndi,
Orda burdan, yüz il sənət qabaqdı,
Kənd, gördüyü həman taxta-tabaqdı.

Ora bizim qızıl Kəbə Bakıdı,
Şanlı bakiçilar xaki-pakıdı,
İncəsənətlərin abü-xakıdı,

Orda hünər mədənlərtək qazılıb,
“Məşədi-İbad”, “Arşın malçı” yazılıb.

Cahilliqda tora düşən çox olar,
Qış yaxınlar, tor atanlar yox olar,
Məzlmuların ahi bir gün ox olar,
Zülmün dəyər üreyinin başına,
Avçı qoyar baş yoherin qaşına.

Yaziq cavan şeytani görçək çasar,
Yoldan çıxıb buludlu dağlar aşar,
Həqqi tapan Xızır olu, minlər yaşar,
Nə yaxşıdı Allah sözün inanmaq,
Bəlalara səbr eləyib dayanmaq.

İgid qurbət çəkməmişkən ayılmaz,
Şöhrəti dünyəni tutub yayılmaz,
Enişdə-yoxuşa əskik sayılmaz,
İgid bir vəqt qansızlara qan verər,
Bir vəqt özü qansızlıqdan can verər.

Mən də illər uzaq düşdüm elimdən,
Ata öldü, fələk vurdυ belimdən,
İndi düşməz “ata” adı dilimdən,
Bəli, oğul, bizlər hamı həmdərdik,
Güller əkdik, amma tikanlar dərdik.

Bir kəsə nə ata qalar, nə əmi,
Bicilməyə əkilibdi bu zəmi,
Sənin kimi oğul vardi, nə qəmi?
Əmirxanan sönməz daha ocağı,
Mektəb imiş sənin ana qucağı.¹

Bu dünyada bizdən qalan bir səsdi,
Bu karvanın zəngi qalırsa, bəsdi,
Unutsa hər kəs atasın nakəsdi,
Unutmasan, sən atanı yad elə,
Ehsan ilə onun ruhun şad elə.

¹ Əbülfəzl Hüseynin anasının adı “Mektəb” idi.

Şanlı Rüstəm şeri gəlib çatıbdi,
İçki kimi əhvalımı qatıbdi,
Sanma təbim bəxtim kimi yatıbdi,
İstəmirəm gözləri yaşlandırim,
Közmələnən yaranı aşlandırim.

Yazıb, ölsəm, nə xalqı zar istərom,
Nə qəbrimin üstə gülzər istərom,
Araz qıraqında mezar istərom,
Açıq qoyun, gözüm o yarı görsün,
O sazlı, sözlü Şəhriyari görsün.

Deynə: Şair, sən körpünü keçmişən,
Əbədiyyət qaraltısın seçmişən,
Xızra çatıb, abi-həyat içmişən,
Sənin təbin Xızır axtaran çeşmədi,
Dəryə kimi mövəcə eşmə-eşmədi.

Sən ölümün yazısını pozubsan,
Üstündə bir əbədiyyət yazıbsan,
Mezarını ürəklərdə qazıbsan,
Sən kiminə bir də daha ölmək yox,
Adamları badam kimi bölmək yox.

İstdəiyin ürək sözü məndədi,
Arxayın ol, mən də gözüm sondədi,
Farslar deyr “cuyəndə yabəndə”di,
Bir gün olar bu dağları çaparlar,
İstəklilər bir-birini taparlar.

Onda sən də atı minib çaparsan,
Öz haqqıvuru qurd ağızından qaparsan,
İtmışları axtararsan, taparsan,
Alnimizə yazıblar axır vəslisi,
Qayıdalım, tapalım axır əсли.

Şəhriyar, sepişməsi mədə, püfəqəmərədi men,
Bir uyuşmaq dəpiləngəsənəti püfəqəmərədi 1348, Bəhmən ayı, 1971

**QARDAŞIM
SÜLEYMAN RÜSTƏMƏ İTHAF**

Bizi yandırır yaman ayrılıq,
Bu darıxdırın duman ayrılıq,
Göze sovrur saman ayrılıq,
Aman ayrılıq, aman ayrılıq!

Bir gözün açar, bir gözün yumar,
Arazi sərin gördükdə umar,
Xəzəri derin gördükcə cumar,
Qəm dəryasına cuman ayrılıq,
Aman ayrılıq, aman ayrılıq!

Arazim vursun baş daşdan-daşa,
Göz yaşı gərək başlardan aşa,
Neca yad olsun qardaş qardaşa,
Nə din qanır, nə iman ayrılıq,
Aman ayrılıq, aman ayrılıq!

Göylərin Günün, Aymın gizlədir,
Ulduz axtarır, sayın gizlədir,
Oxunu atır, yayın gizlədir,
Qəddimi edib kaman ayrılıq,
Aman ayrılıq, aman ayrılıq!

Ayrılıq gölə bir kərəm qila,
Bir neçə gün də bizdən ayrıla,
Qəm də bir biztək suya sovrula,
Hani bir belə güman, ayrılıq,
Aman ayrılıq, aman ayrılıq!

Dedim: Ayrılıq, qinama məni,
Səni görmüşəm ellər düşməni,
Yüz min kərə də sinasam səni,
Haman ayrılıq, haman ayrılıq,
Aman ayrılıq, aman ayrılıq!

Amansız gözün yuman ayrılıq,
Can cızlığından uman ayrılıq,
Nə qəmlı yazar roman ayrılıq,
Dillərə salan duman ayrılıq,
Aman ayrılıq, aman ayrılıq!

Sən unutsan da, Süleyman, məni,
Unutmayacaq Şəhriyar səni,
Yaz gələr, bülbüл qapsar çəməni,
İndilik sevsin zaman ayrılıq,
Aman ayrılıq, aman ayrılıq!

SÜLEYMAN RÜSTƏMƏ

Hökmdir hakimə, ta hökm edə fərraş arasında,
Bölələr yağ-balı fərraş ilə ağbaş arasında.

Aş içəndə üləma az qalır udsun qaşığın da,
Neyləsin, şəkkə eleyib qaşiq ilə aş arasında.

Tapsa millet yavan aş, özləri bozbaşı yesinlər,
Yenə bir nisbət olar aş ilə bozbaş arasında.

Göz yaşımsan, ay Araz, qoyma gözüm baxsa da görsün,
Nə yaman perdə çəkibson iki qardaş arasında!

Demə dağ-daşdı, Süleyman, səni məndən ayıran şey,
Bir çibandır ki, çıxıbdır göz ilən qaş arasında.

Ağ göyərçin, nə rəvadır ki, işıqlıq quşu sentek,
Yata bayquş yuvasında, qala xəffaş arasında.

Gör necə qızları, övrətləri saillik edirlər,
Millətin namusudur, firlanır övbəş arasında.

Xalqı dərtibla dəyirman daşıtək, dağları ilə,
Bizi dartanda qalayıdı əli bir daş arasında.

Şəhriyar, sən yazan əşarı uzaqdan tanıram mən,
Bir uyuşmaq dəxi var nəqş ilə nəqqəş arasında.

QARDAŞIM SÜLEYMAN RÜSTƏMƏ

Gün çırtadı, göz qamaşdı,
Araz menlo xosunlaşdı,
Eşqim ayaqyalın qaşdı,
Səsin geldi, Süleymanım!
Sənə qurban mənim canım!

Mən ölmüşəm, ağlayan yox,
Gözlərimi bağlayan yox,
Bir od yaxib dağlayan yox,
Soyuq bizi kiridi bdi,
Şaxta bizi qurudubdu.

Neftimizi basdırırlar,
Millətə qan quşdururlar,
Bir iddəyə qısdırırlar,
Qalan qalır acəsusuz,
Cavandısa acıdı, quduz.

Qırx ildi ki, dustağam mən,
Qaralar içra ağam mən,
Deyirsən bes ki, sağam mən?
Bağırmadan iş qurtulub,
Boğaz-bağırsaq yırtılıb.

Biz millətin var harası?
Hardan sağalsın yarası?
Öz şeytani, öz barası,
Buna deyir: "Qaç çaparı",
Ona deyir: "Vur şikarı!".

Bir əl silah, bir əl yalın,
Biri tünük, bir qalın,
Deyir ki, haqqızı alın!
Amma hansı kömək ilə?
Yemək olur demək ilə?

Millət yıxan – öz qalası,
Sərbəz kimdir? – Öz balası.
Öz qanıdır, öz colası,
Necə deyim: Çal çatlasın,
Qovuq kimi vur patlasın!

Böyükbaşlardı təqsirkar,
Kiçikbaşda nə təqsir var?
Yenə ərteş dura havar,
Millətin də işi işdir,
Yoxsa dava mərgümüşdür.

Millətə varmı faydası?
Hər qab sinir – öz baydası!
Bu şeytanın öz qaydası:
"Dədəm mənə kor deyibdi,
Hər gələni vur deyibdi".

Qorxum budur, oyun ola,
Millət yenə qoyun ola.
Kimdir bize boyun ola?
Ki, qurdubiz qova bilək,
Qurdun şerrin sova bilək.

Amma bizim mücahidlər,
Hər biri min cana dəyer,
Topa, tanka baxar məyər?
Qan-qan deyir hayxırmasi,
Açıqlı bir şir balası.

Köməkləşən gedir maha,
Bize kömək yoxdur daha,
Bizimki qalmış Allaha.
Şeytan quluymuş şahımız,
Bizim də var Allahımız.

Biz bir dərya qan vermişik,
Zindanlarda can vermişik,
Qırx nəsil qurban vermişik,

Şəriətitək insanlar,
Təxti kimi pəhləvanlar.

Biz etisab etdik tamam,
Əliyalın etdik qiyam.
Qoynu, gəlir nayib-imam!
Cehad desə, dərtləriq,
Qırılsaq da qurtularıq.

Başlara sovrulur saman,
Gözləri doldurub duman,
Ya Əli! Ya imam-zaman,
Dada çatın, ki dardayıq,
Qurddu, küləkdi, qardayıq.

Səsin mənə nəfəs oldu,
Qəbir genə qəfəs oldu,
Bir balaca həvəs oldu,
Dedim, genə durum yazım,
Özümə bir qəbir qazım.

Hərdən belə səsin gəlsin,
Gözümüzün yaşılmış silsin,
Mənim de bir üzüm gülsün.
Haçan səni görə biləm?
Qol boynuva hörə biləm?

Qardaşların gözündən öp,
Bəxtiyarın üzündən öp,
Səmədin də sözündən öp,
Mən də tekəm, sizə qurban,
Tək canım hammuzu qurban!

Təbriz, Deh ayı, 1357

Qurram ŞATIR OĞLAN

Şatur oğlan, görüm Allah sənə versin berəket,
Qoy unun yaxşı ələnsin, xəmirin əllənsin.
Çox bişir, yaxşı bişir, göydə firildat kürəyi,
Minber üstə çörəyin qoy qalanıb təllənsin.
Təndirin Tur tekin ərşədən alsın işığı,
Ərsinin beyrəqi-əhrar təkin millənsin.
Kasibin qisməti yox bağlı plov döşləməyə,
Bu yavan səngəyi bir qoy sahalib sellənsin.
Qeyrətin qurbəni, sən müştərimi tez yola sal,
El içinde yaramaz arvad-uşaq vellənsin.
İki riyallığı satsın xozeyin bir tūmənə,
Dişi düşmüş qocanın ağızı nədir dillənsin?
Ey menim şerime çox mail olan vərdeşət,
Deynə: Şair çörəyi qoy qurusun, güllənsin.
Mən lığırısa yeyə bilsəm də, füüs lazım olar,
Bu susuz bağça nə lazım bu qədər bellənsin?
Sarı yazılıqdan olan güllü, qızarmış səngək,
Gərek ağızında əriktək əzilib həllənsin.
Tehranın qeyrəti yox Şəhriyari saxlamaga,
Qaçmışam Təbrizə, qoy yaxşı-yaman bəllənsin.
Bağçamız fasid olub, hər gül əkərsən açmaz,
Yeri daşlıqdı, gərek toprağı qərbillənsin.
İddiası çox olan boş təbile benzəyəcək,
Neyləmek, zurnaçının burnu gərek yellənsin.
Bu gicəllənmedən, ey çərxı-folək, sən də yorul!
Bu həyəsiz günə gözler nə qədər zillənsin?
Sədinin bağı-Gülüstəni gərek həşrə qədər,
Alması sellələnib, xurması zənbillənsin.
Lənət ol badi-xəzənə ki, Nizami bağının
Bir yava gülbəsərin qoymadı kakillənsin.
Arizu cəlgələrində biz əkən tum-dənələr,
Deyəsən, sağələnib, qoy hələ sünbüllənsin.
Qissə yox, qafiyə yox, axtarram, tapmayıram,
Yeridir Şəhriyarin təbi də tənbəllənsin.

Təbriz, Tir ayı 37

QAÇAQ NƏBİ

Dur qəfəs qapısın bir açaq, Nəbi,
Bu sıniq qanadla bır uçaq, Nəbi,
Ay qoçaq Nəbi!

Qazamat istidi, yata bilmisən,
Analar beişiyin sata bilmisən,
Öz ata yurdunu ata bilmisən,
Qeyrətin qurbəni, ay qoçaq Nəbi,
Ay qoçaq Nəbi!

On beş il gavurun zülmünə dözdün,
O nəqşə çəkdikcə, nəqşəsin pozdun,
Şimdə ki, obadan-eldən el üzdün,
Qəm yükün çatmışam, dur köçək, Nəbi,
Ay qoçaq Nəbi!

Dördbir dövərmizi saldatlar aldı,
Qələlər ucaldı, qaranlıq saldı,
Zindanın işıqsız, güneşsiz qaldı,
Hümmətin ucadır, dam alçaq, Nəbi,
Ay qoçaq Nəbi!

Bir kəsin qalmayıb yarü yoldaşdan,
Qalsa da, fayşadır, doymaz oynışdan,
Gecəli qoy aşaq bu dağdan, daşdan,
Zindanı qazmışam, dur qoçaq, Nəbi,
Ay qoçaq Nəbi!

Dedin bəs vətən də sabiq vətəndir?
Gördün ki, dostum yox, hamı düşməndir,
Vətəndən qalan bir quru kövşəndir,
Ondan da əl çəkib vaz keçək, Nəbi?
Ay qoçaq Nəbi!

Çöllərdə çəkmişdim vətən zillətin,
Görəmiş özüm də çəkim qurbətin,

Qırıram vətənin ipin, ülfətin,
Cigərdən ayrılmır bir piçaq, Nəbi,
Ay qoçaq Nəbi!

Vətəndən doymuşam, məni qınama,
Dur gedək, bu xəlqi artıq sinama,
Dur görüm! Bu ağac bənzir anama,
Telindən qoy qırım bir saçaq, Nəbi,
Ay qoçaq Nəbi!

Haraltı olmalı? Bile bilmədik,
Ləkəsin bu qanın silə bilmədik,
Bir də biz bu yana gələ bilmədik,
Arazin suyundan bir içək, Nəbi,
Qeyrətin qurbəni, ay qoçaq Nəbi!

KƏRƏC XATİRƏSİ

Sən Əli, yaxşı bu dağda oturaq eyləmisen,
Şəhri, dünyani Əlitək setalaq eyləmisen.
Ürəyində əkilib yaxşı təvəkkül toxumu,
Yaxşı bitdikcə də sən yaxşı alaq eyləmisen.
Əl-qolun var ki, təkəlli, bu dağın böyründə
Bu sayaq bir avadanlıq əl-ayaq eyləmisen.
Qeyrətin dağ kimidi, dağ-dağa əlbət dayanar,
Sən də dağlar kimi dağları dayaq eyləmisen.
Açılb burda üfüq, dağdı, ağacdı, bağdı,
Dağ'a dirseklenib, o mənzeri bağ eyləmisen.
Bir qürur var bu faşir qürfəde, bir istığna,
Sanki fironların qəsrine lağ eyləmisen.
Bu qala-qallı şəhərdən çəkilibsen qıraqa,
Nazlı Məsuməni gözlərdən iraq eyləmisen.
Bu səfali komadan kəndimizin iysi gəlir,
Məni də bu qoca vaxtimda damaq eyləmisen.
Köcdürüsən elə bil Tehrana Heydərbəbəni,
Nənəqiz əməqzinin sən üzün ağ eyləmisen.
Nənəqiz əməqzinin burda camalı görünür,

Lalədən qızlara yandıqca yanaq eyləmisen.
 Gecələr sübhə kimi burda çiraqlar sönməz,
 Ayı, ulduzları yüz şanlı çiraq eyləmisen.
 Zövqdən bilmir adam burda yata, orda yata?
 Ay-günəşlər oturağında yataq eyləmisen.
 Burda bir çeşmə də tap, qoy baxa Heydərbabaya,
 Bilmirəm hansı gözü Daşlıbulaq eyləmisen?
 Çoxlu kənd evləri baxsan qara palçıqdi, suvaq,
 Burda sən kənd evini bir ağ otaq eyləmisen.
 Cəmilə əməkzizinin iyəni saplandı, dedim:
 – Kəndi də Tehrana yırtıqca yamaq eyləmisen.
 Seidin əksini gördüm, nə gözəl oğlandı!
 Görüm inşallah onu barlı budaq eyləmisen.
 Mir Əbülfəz məni bir də gətironməz buraya,
 Gördü ki, sən məni artıqca qonaq eyləmisen.
 Şəhriyar, səndə cavamlıq yenidən pöhrə verir,
 Yoxsa Heydərbabani burda soraq eyləmisen?

GETMƏ, TƏRSA BALASI

“İzn ver toy gecəsi mən də sənə dayə gəlim,
 Əl qatanda sənə məşşatə təmaşaya gəlim”.

 Sən bu məhtab gecəsi seyre çıxan bir sərv ol,
 İzn ver, mən də dalınca sürünüb sayə gəlim.

 Mənə də baxdin o şəhla gözülən, mən qaragün
 Cürətim olmadı bir kəlmə təmənnaya gəlim.

 Mən cəhənnəmdə də baş yastiğə qoysam sənə,
 Heç ayılmam ki, durub cənnəti-məvayə gəlim.

 Nənə qarnında da sənələ əkiz olsaydım mən,
 İstəməzdim doğulub bir bu dünyaya gəlim.

 Sən yatıb cənnəti röyada görəndə gecələr,
 Mən də cənnətdə quş ollam ki, o röyaya gəlim.

Qıtlıq illər yağışıtək quruyub göz yaşımız,
 Kuyi-eşqində gərək bir də müsəllayə gəlim.

 Sən də sehrayə marallar kimi bir çıx, nolu ki,
 Mən də bir seyre çıxanlar kimi sehrayə gəlim.

 Allahından sən əgər qorxmayıb olsan tersa,
 Qorxuram mən də dönüb dini-Məsihaya gəlim.

 Seyx Sonan kimi donquz otarıb illərcə,
 Sən bir görmək üçün məbedi-tərsaya gəlim.

 Yox, sənəm! Anlamadım, anlamadım, haşa mən
 Buraxım məscidi, sənle kəlisaya gəlim!

 Gel çıxaq Turi-təcəllayə, sən ol cilveyi-tur,
 Mən də Musa kimi, ol Tura təcəllayə gəlim.

 Sırdır Şəhriyarın şeri, olında şəmsir,
 Kim deyər mən belə bir şir ilə dəvəyə gəlim?

Azər ayı, 1353

FƏXRİYYƏ ÖLÜMÜ

Seyidin vay səsi gəldi, ocaq söndü, çiraq öldü,
 Bizim Fəxriyyəmiz ölsə, cəmənler soldu, bağ öldü.
 Seyid eyləncələr qurmuş, bu şəhrə dil-damaq vermiş,
 Seyid ölsə, deyin eyləncə köcdü, dil-damaq öldü.
 Seyidin xətminə getmek, bu asanlıqda ki olmaz,
 Dizimdə qüvvətim qurtardı, el yatdı, ayaq öldü.
 O bir oğlan idi, yas məclisində varid olsaydı,
 Görərdin toy tutuldu, güllər açdı, qaş-qabaq öldü.
 Bizi bir ömr güldürdü, dönüb axırda ağlatdı,
 Deyin gözlər sulansın, bağımız yandı, bulaq öldü.
 Gözüm qalmışdı yollarda ki, bir gəlsin, üzüm gülsün,
 Qara bəxtim kitab açcaq, qara görsəndi, ağ öldü.

Seyidin qüssəsi yaddan çıxardı hər nə matəm var,
 Bu dərdü dağ gəlcək hər nə varsa dərdü dağ oldu.
 Bu il biz intizardaylıq ki, Təbrize qonaq gəlsin,
 Xəber gəldi ki: qızların qara geysin, qonaq öldü!
 Hünərmənd ölməmiş, bir bax, hüner bağında tufandır,
 Ağaclar sindi, yarpaqlar saraldı, qol-budaq öldü.
 Nə tek Təbrizin, Azərbaycanın fəxri Fəxriyyə
 Gedib eldən uzaq düşdü, eziylərdən iraq oldu.
 Bizi başsız qoyub getdin, deyirlər yarū-yoldaşlar:
 Niyə bu bivəfa çıxdı? Niyə bizdən qabaq oldu?
 Sənə ölmək yaraşmir, xalqı ağlatma, diril, qoy gol,
 Görək birdən genə gülümək dirildi, ağlamaq oldu.
 Mən ölmüşdüm neçə illər boyu, son sağ idin amma,
 Özüm də qalmışam heyran: ölüən dirçəldi, sağ oldu.
 Letayif söyləmək fənnindən indi bir nəbüg itdi,
 Məhafil gərm qılmaq sənətindən bir ocaq oldu.
 O cür kəskin məhərət bir də doğmaz, bir də doğrulmaz,
 Qəmə-qəddarə qatlandı, qılınc sindi, bıçaq oldu.
 Təbiət öldü senə Şəhriyarin dağlı təbindən,
 Duman qovzandı, cengəl itdi, dərya batdı, dağ oldu.

DÖYÜNMƏ – SÖYÜNMƏ

Bir qərn də qardaşdan uzaqlaşmaq olurmuş?
 Qardaş deye, bir ömr sorاقlaşmaq olurmuş?
 Birdən də bu qardaşa qucaqlaşmaq olurmuş?
 Bunlar belə ki, ərz elədim, goldi və oldu!
 Mən hər nə məhal fərz elədim, geldi və oldu!
 Biz ayrılanı qərndi qardaşlarımızdan,
 Leşlər kimi ayrı düşəli başlarımızdan,
 Üzmüs əli qafqazlı qarınşalarımızdan.
 Gör mən nə hal ollam bu qızıl gülləri tapsam,
 Rüstəm Əliyev tək gülü bülbülləri tapsam.
 Qardaş! Gözüm axtarmada, qoy bir səni tapsın,
 Eşqim tilismən dağları Ferhad kimi çapsın,

Düşmən var isə, əmcəyini təndirə yapsın,
 Həsrət qalalı biz sizə bir qərn yarimdr,
 Ağlar gözümüzün şahidi şerim, setarimdr.

Oğraş qaşalan Həlmə, gözü qaşdan ayırmış,
 Cəllad qəməsiyle bədəni başdan ayırmış,
 Candan ciyəri, qardaşı qardaşdan ayırmış,
 Bir millətə dünya boyu bir faciə doğmuş,
 Biz ellərin ol qəhrəman ehsasını boğmuş.

Yatsın yava gözlər, hələlik bəxti oyatdım,
 El arxama çatdıqda bu gün arzuma çatdım.
 Qardaş, səni tapdıqda qomı, qüssəni atdım,
 Sanki Bakını, Gəncəni verdin mənə, qardaş,
 Tapdim elimi, arxaimı, qurban sənə, qardaş.

Sən təhvil alırsan məni, qardaş da sanırsan,
 Minlər yad içində məni görçək də tanırsan,
 Qəlbimdə, dilimdə nə sözüm varsa qanırsan,
 Rüstəm, Bakıdan söyle mənə, can sənə qurban,
 Təbriz sənə layiq nədi, Tehran sənə qurban!

Qardaş, yenə sənsən ki, dalımda dayanıbsan,
 Qardaş yata bilməzsə, uyubkən oyanıbsan,
 Mən hər oda yanmışsam, ona sən də yanıbsan,
 Yad qardaş olanmaz bize, qardaş da yad olmaz,
 Qəlbim sən ilə şad olu, sənsiz də şad olmaz.

Sizlərcə “böyük” inqilabız xalqı ayıtdı,
 Çapqın mal olan, mal-davar olsun da, qayıtdı,
 Amma bizim insanlarımız getdi ki, getdi,
 Qafqaz qayıdır dönmedi öz kəc mədarindən,
 Qismət hələ yox Şəhriyara Bəxtiyarından.

Rüstəm, sənə qurban! Bu salamı götürərsən,
 Ol qəhrəman ellərdə gəzərkən yetirərsən,
 Ordan da gələndə bize şadlıq götürərsən,

Deynə Domurul bürcünü düşman yıxa bilməz,
 Qardaş nə qədər yadlaşa, yaddan çıxa bilməz.

 Sarğında o süsənlərə, sünbüllərə könlüm,
 Bülbül kimi qandır, o qızılgüllərə könlüm,
 Vahidlərə, Qabillərə, Bülbüllərə könlüm,
 Şair olalı borclulu Sabirlərə ruhum,
 Vurğunu Süleyman kimi sahirlərə ruhum.

 Rahimli, Süleymanlı görünüm Bəxtiyar olsun,
 Gülgün bacım Azər qadını bərqrər olsun,
 Osman, Nəbi, Kürçaylı, Rəsul, Tude var olsun,
 Fürsətde Sehənd ilə sizə gül səpərik biz,
 Her göz sizi görmüşsə, o gözdən öpərik biz.

 Eşqində könlük göz yola dikmiş yarı gözler,
 Könlük yar itirmiş, arayib axtarı gözler,
 Dil sobr eləyib dinməsə də, yalvari gözler,
 Aşıq gözündür, çəsmeyi-Zəmzəm de deyirlər,
 Hicran odudur, nari-cəhənnəm də deyirlər.

 Bir gün olu ki, fatihe biz sağ-sola verrik,
 Dünya hamı bir millət olub, qol-qola verrik,
 Düşmən də məhəbbət tapa, bizlər yola verrik.
 Qardaş üzünə həsrət olub çəkməm o gün ah,
 Xalqı oda yandırmağa bir tək qalı Allah!

 Men har nə mahal forz edədim, goldi vo oldu! 12.9.1349

ƏZİZƏ

Nə zərif bir gəlin, Əzizə, sənilədən
 Mənə layiq tarım yaratmışdı.

 Bir zərif ruha bir zərif cismi
 İzdivac qüdrətile qatmışdı.

Eşqimin bülbülü səni tutmuş,
 Hər nə dünyadə gül var, atmışdı,

 Sanki dustaq ikən mən azad idim,
 Elə eşqin məni yahatmışdı.
 Fəlak olımdan qızılgülərə mərcanum,
 Sevgilim sanki həmnəfəs olalı,
 Qəfəsimdən məni çıxartmışdı.

 Cənnət etmiş mənim cəhənnəmimi,
 Yandırıb-yaxmasın azatmışdı.

 Qara gün qarqası qonanda mənim
 Ağ günüm varsa da, qaratmışdı.

 Adıbatmış əcəl gələnde bize,
 Mən ayım çıxdı, gün de batmışdı.

 Saralıb gün, şəfqdə qan çanağın
 Qorxudan titrədib calatmışdı.

Mərəm, 1339

Qara bayquş çalanda ağ quşumu,
 Zəfrəntək məni saratmışdı.

 Kor qəza öz yoluñ genəldəndə,
 Çarənin yolların daratmışdı.

 Nə qədər ovdum, aqmədin gözvü,
 Göz süküti-əbədlə yatmışdı.

 O ala göz oyanmadı ki, mənim
 Bəxtimi min kərə oyatmışdı.

 Daha kipriklerin olub neşər,
 Yaramın közməsin qopatmışdı.

 Səni verdim Behiştı-Zəhrayə,
 Mənə Mövla əlin uzatmışdı.

Sən nə yaxşı eşitmədin, balalar
“Ana vay” naəsin ucatmışdı.

Ürəyi doğranan anan mələdi,
Dünya zəhrin ona yalatmışdı,

Sən son bahar etdiyin çəməndə xəzan
Hər nə gül-qönçə var, sozatmışdı,

Nə yaman yerdə köcdü karvanımız?
Nə yeyin yük-yapın da çatmışdı?

Qırxa son yetmədin, cavan getdin,
Mən gedəydim ki, yeddim atmişdı,

Qoca vəqtimdə bu qara bəxtim,
Məni qultek bəlayət satmışdı.

QƏM BASDI QƏLYANIMI

Qışın qərə qeyidi alıb mənim canımı,
Xortdan deyib qocalıq, kosib mənim yanımı.
Bu siqar da zəlitək düşüb mənim canıma,
Dodaq-dodağa qoyub sorur mənim qanımı.
Sazaq sazin quraraq, qulaqqı sankı, burur –
Çəkibdir ipliyimi, qırıbdı qeytanımı.
Yenə qışın qosunu payız marsın çalaraq,
Kərdimdə varsa biçər lələmi, reyhanımı.
“Üşüdüm ha üşüdüm!” – deyir mənim dərdimini,
Kürsü tovun itirib, axtarır dərmanımı.
Payızlamış zəmiyəm, vəryan mənə nə gerək,
Döñergə döndərəcək döndükçə vəryanımı.
Qoy çalxasın bizi bu zəmana nehre kimi,
Mənim südüm curlyüb, turşutsun ayranımı.
Hünər dilin, qələmin işdən salan məni də
İşdən salıb, itirib pak adımı-sanımı.

Heydərbaba yolutək yol bağlanıb üzümə,
Ovçu fələk ovlayıb sürüylə ceyranımı.
Nazlı yarım gedəli sönüb mənim çıraqım,
Xan varsa da, nə kari, evin ki yox xanımı.
Məryəm köçüb gedibən, Şəhrzadım da gedir,
Fələk əlimdən alıb dürrümü, mercanımı.
Yetimtək üz-gözümü neybət basıb, basacaq,
Yaman qarışdıracaq səlqəmi, səhmanımı.
Nə diz var ki, sürünüm, nə üz var ki, qayıdım,
Nə yük qalıb, nə yabı, soyublar karvanımı.
Eldən məni qocalıq azğın salıb, salacaq,
İtirdi Təbrizimi, uduzdu Tehranımı.
Bizim də çayxanamız, çay tökərək qonağı,
Doldurdu zerdab ilə mənim də fincanımı.
Qəlyanla, Şəhriyarm, qaldır qəmi, baxalım,
Mən də xoruldadram, qəm basdı qəlyanımı.

Mehr ayt, 1359

TÜRKÜN DİLİ

Türkün dilitək sevgili, istəkli dil olmaz,
Ayri dilə qatsan bu əsil dil əsil olmaz.
Öz ləfzini farsa, orəbe qatmasa şair,
Şerin oxuyanlar, eşidənlər kəsil olmaz,
Şerin gərək ehsas ilə riqqətlə qarışın,
Kənd əhli bilirlər ki, dosabsız xəşil olmaz.

Ötməz, oxumaz bülbüllü salsan qəfəs içrə,
Dağ-daşda doğulmuş dəli ceyran həmil olmaz.

Sözlər də cəvahir kimidir, əslili bədəldən
Təşxis verən olsa, bu qədər zir-zibil olmaz.

Sağ gündə dolar taxta-tabaq ədviyə ilə,
Onda ki, nənəm sancilanar, zəncəfil olmaz.

Şair ola bilməzsən, anan doğmasa şair,
Missən, a balam, hər sarıköynək qızıl olmaz.

Çox da ki, Sərəbin suyu var, yağı, balı vardır,
Başı ərşə də çatdırısa, Sərəb Ərdəbil olmaz.

İnsan odu, tutsun bu zəlil xalqın əlindən,
Allahı sevərsənse, bu insan zəlil olmaz.

Millet qəmi olsa, bu cocuqlar çöpe dönməz,
Ərbablarımızdan da qarınlar təbil olmaz.

Məndən də nə zalim çıxar, oğlum, nə qısaçı,
Bir dəfə bunu qan ki, ipəkdən qızıl olmaz.

Düz vaxtda dolar taxta-tabaq ədviyyə ilə,
Onda ki nənəm sancilanar, zəncəfil olmaz.

Fars şairi çox sözlerini bizdən aparmış,
Sabir kimi bir süfrəli şair pəxil olmaz.

Türkün məsəli, folkloru dünyada təkdi,
Xan yorğanı kənd içrə, məsəldir, mitil olmaz.

Bu Şəhriyarın təbi kimi cımmeli çeşme
Kövser ola bilsə, demirəm, Səlsəbil olmaz.

ZAMAN SƏSİ

Sübə oldu, hər tərəfdən ucaldı əzan səsi,
Guya gəlir məlaikələrdən Quran səsi.
Bir səs tapanmiram buna bənzər, qoyun deyim:
Bənzər buna, əgər eşidilsəydi can səsi.

Sanki uşaqlığım kimi nənnimdə yatmışam,

Laylay deyir mənə anamın mehriban səsi.

Sanki sefərdəyəm, oyadırlar ki, dur çatax,

Zəngi-sütür çalır, keçərək karvan səsi.

Sanki çoban yayib quzunu dağda ney çalır,
Röya doğur quzu qulağında çoban səsi.

Cismim qocalsa da, hələ eşqim qocalmayıb,

Cingildəyir hələ qulağında cavan səsi.

Sanki zaman güloşdi, məni güpsədi yere,

Şerim, yazım olub yixılan pəhləvan səsi.

Axırzamandı, bir qulaq as, ərşə titrədir

Millətlerin haray-mədədi, el-amən səsi.

İnsan xəzənidir, töklüri can xəzəl kimi,

Saztək xəzəl yağanda sizildar xəzən səsi.

Qırx ildi dustağam, qala bilməz o yağlı səs,

Yağsızsa da, qəbul elə məndən yavan səsi.

Mən də, səsim ucalsa, gərəkdir, yaman deyəm,
Millet acıxlıdır, ucalıbdir yaman səsi.

Doldur nəvarə qoy qala, bir gün bu körpələr,

Alqışlasınla zövq ilə bizdən qalan səsi.

Miğnatılsısa səsde çekər, inqilabda bax,

Azadlıq alıdı Sərdarının qəhrəman səsi.

İnsan qocalmış olsa, qulaqlar ağrılaşar,

Sanki yaziçı qulaqla guruldar zaman səsi.

Bax bu dərin sükutə səhər, hansı bir nəvar

Zəbt eyləye biler belə bir cavidan səsi?

Sancır məni bu fişqa çalanlar da, Şəhriyar,

Mən neyşayım ki, fişqaya bənzər ilan səsi.

AZADLIQ QUŞU “VARLIQ”

Hərçənd qutulmaq hələ yox darlığımdan,
Amma bir azadlıq doğulub varlığımızdan,
“Varlıq” nə bizim təkcə azadlıq quşumuzdur,

Bir mündə də vermiş bizi həmkarlığımızdan.
Bəh-bəh, nə şirin dilli, bu cənnət quşu tuti,
Qəndin alıb ilham ilə dindarlığımızdan.
Dil açmadə karlıq da gedər, korluğumuz da,
Çünki lallığımız doğmuş idi karlığımızdan.
Düşmən bizi əlbir görə, təslim olu naçar,
Təslim olurq düşmənənən naçarlığımızdan.
Hər inqilabın vur-yixi son bənnalıq istər,
Dəstur gərek almaq daha memarlığımızdan.
Huşyar olasız, düşməni möglub edəcəksiz,
Düşmənlorımız qorxurı huşyarlığımızdan.
Birlik yaradın, söz bir olar biz kişilərdə,
Yoxluqlarımız bitdirəcək varlığımızdan.

Təbriz, 15 Xordad, 1358

O TAYDAN GƏLƏNƏ

Vətəndən ayrı düşən övladım! Qayıt vətənə!
Qayıt ki, göz yola tikmiş anan qayıtdı sənə.

Anan səni itirib, axtarıb yenə tapdı,
Deyir: Bala, sayıq ol, tapdığın itirmə yenə.

Cəvahiri itənin dördünü kimə deyəsən?
Yenə tapılsa, deyin bəs cəvahiri itənə.

Xəzanda ol qara yel bülbü'l dedi: Qoy, get!
Gül ilə qaldı görüş, ölməsək, göy ot bitənə.

Göy ot bitib, gül açıb, yaz gəlib, oxur qazalaq,
Qişı çıxardıb uşaqlar, qaçılıla çay-çəmənə.

Sənən tanışlarının çıxları qabaqda gedib,
Dali qalan elə bir təkcə münhəsirdi mənə.

Sənə tanış qalan olsa mənim kimi qocalar,
Cavansa sən gedən illərdə körpə bir etənə.
Gül əkmədə, qoca bağban, bükülsə bel nə qəmin?
Dalınca rəhmət oxullar bu gülləri ekənə.

Mənim də qədrimi bil, gül başın tikan saxlar,
Canın da, ta dirisən, ehtiyacı var bedənə.

Adın nə qoysa qoyub, şeytanımızdır, bu gədə,
Sadizmi var, nə dədə xərcinə gəlir, nə nənə.

Əcinnətək təmiz insanları kəsib biçdi,
Bizim cəzirəmizi qoydu xali əz səkənə.

O, Allahın danıb, öz nəfsinə tərəhhümü yox,
Desən də bu nədi, oğlum? Deyər: – Əmi, sənə nə!

O taylı sızsız olan yerdə Şəhriyar qəzəli
Oxunsa da, elə bil müşkü yollusan Xütənə.

Təbriz, 4.4.1358

SƏNƏTİ MƏMLƏKƏT

Keçən gecə bir kürəyim qovuşdu,
Əcəl mənə yaxınlaşib, yovuşdu.
Sonra yenə çaldı, keçdi, sovuşdu,
Bu it canım qurdu yenə qaçırdı,

Qurd da ancaq kürəyimi bir çırtdı.
Hey uyдум, hey ayıldım, ta oyandım,
İlan kimi bir qırırlıb dayandım,
Fikrə gedib, yenə od tutdum, yandım,
Bu sür-sümük evcik ki, qurdu yılmaz,
Kənkan deyər: İp qırılmaz, can çıxmaz.

Düşmən bize dişlərini qıçırdır,
Körpə kimi belimizi qacırdır,
Xəmir kimi ayaqlayıb acırdır,
Belə bu yurd yapır bizi təndirə,
Udur, amma inanmuram sindirə.

Dini-dəbi alıb bizdən tünledi,
Dədələri xoruz kimi dənlədi,
Uşaq da ki, bilməz vətən, din nədi,
Uşaqları hammal edib işlədir,
Çini qabı sindiriban pişledir.

Mülkü gerek ərbab verə kətdiyə,
Kətdiyə də şəherdə iş bətdiyə,
Kətdə qari-qoca başın bitdiye,
Kətdə daha bir hampalıq süren yox,
İtlərdə də bir çömbəlib hüren yox.

Indi gerek Amrikadan dən gəle,
Çörək gedə, Fransadan pen gəle,
Dən-düşümüz İsveç, Norveçdən gəle,
Gəlməsə bir gün, acımızdan ölek,
Qapış-qapış bir çörəyi min bölek.

Minnət qoyur, ölkə olub sənəti,
Səktədi, sildi, sərətan-sövqəti,
Ətlər olmuş at əti, ya it əti,
Donmuş ətin iysi başı çatlaşdır,
Qarnımızı qovuq kimi patlaşdır.

Hey burs açır, hey seminar-sendika,
Montajın da adın qoyub fabrika,
Dəmir-dümür mark ingilis-Amrika,
Göz baxdıqca hey maşındır, hey qaraj,
Amma dibdə cibim dolu, qarnım ac!

PƏRVANƏ VƏ ŞƏM

Bərq olmadı, qızım gecə yandırı laləni,
Pervanenin o dəmdə baxirdim ədasına.
Gördüm təvafi-Kəbədə yandıqca yalvarır,
Söylür: “Dözüm nə qədər bu eşqin cəfəsına?
Ya bu hicab şiseni qaldır ki, sovrulum,
Ya söndürüb bu fitnəni, batma əzasına”.
Baxdim ki, şəm söylədi: “Ey eşqə müddəsi!
Aşıq haçan olub yetə öz müddəasına?
Bir yarı-məhləqadi bizi böylə yandiran,
Şəbər eylə, yandiran da çatar öz cəzasına”.
Amma bu eşq atəsi ərşidi, candadır,
Qoy yandırıb xodunu yetirsin xudasına.

“BEYADI-DUSTİ DİRİNƏM MƏHƏMMƏDƏLİ MƏHZUN”

Köhnə dəstum Məhəmmədəli
Məhzunun xatirəsinə
Hər kimseyə qəndən hər kimseyə qəndən

Məhzun da o nazlı kişilərdən birisiydi.
Zövündə qəzel sanki qəzalın sürüsüydi.
Mən yağ dərisitək onu əvvəl dolu gördüm,
Sonda yağı süzmüşdə, qalan bir dərisiydi.
Məhzun bir ovuc torpaq idı dost ayağında,
Forq eyleməyib – bu ölüüsü, o dirisiydi.
Şair dediyin dəryada mirvariyyə bənzər,
Mirvari çoxu rizədi, Məhzun irisiydi.

DAN ULDUZU DA BATDI

Nənəqiz əməqzinin vay xəbəri çatdı mənə,
Kət gözümdə ele bil titrədi, dam-daş usdu.
O, bizim karvana dan ulduzu hökmündə imiş,
O da batdı ki, dayanma, daha karvan köşdü.

O gözəllik ki, görürdük hamı “Heydərbaba”da,
Bu gözəllərlə ölüb, göz yaşı gözdən düşdü.
Sanki bir körpünün üstündə durubsan, baxısan,
Üz qoyub axırətə, sel kimi ellər keşdi.
Nənəqız əməqizinin gözləri “Heydərbaba”da
Qocalıb ölməsinə bir əbədi qarşdı.
Şəhriyarin da o mənzumadə kəşkin qələmi
Gülə yay-yaz, tikana sanki külekdir, qışdı.

QARDAŞIMIN MƏZARI

Duşizə Şəhin Pəzirənin dilicə

Daş nə bilir mən beləli başım var,
Bu qəbr üstə axan bir göz yaşım var,
Arzi-gürzi tarixçəsindən qalan
Burda ancaq bir yazılı daşım var.
Fatihəni unutmayın ki, burda
Mənim də bir yaralı qardaşım var.

DÜNYA NƏ YAMAN TAPMACADIR

İl keçdi, bahar oldu, xəbər yox gülümüzdən,
Gül açmadı, qovzanmadı ses bülbülmüzdən.
Bayram günümüz yashı görüşlərə keçərkən
Şadlıq nə umaq biz ayımızdan, ilimizdən.
Təqvimələ bilməm ələ, gördüm məne təqvim
Gözdağı ki, Təqvimə də getdi əlimizdən.
Biz bağçamızı belliyə billik? Daha heyhat!
Nomid əcolin beldəri vurmuş belimizdən.
Təqvimə olardandı ki, yaddan çıxa bilməz,
Yaddan necə çıxın, adı düşmür dilimizdən,
El içərə başı bir yere gahdan o yiğardi,
O getdi, yiğincaq da yiğisdi elimizdən.
Yoldaş səpələndi, elə bil sam yeli əsdi.

Sərsamdı qalan bizlərə bu sam yelimizdən.
Dünya nə yaman tapmacadır, baş çıxaran yox,
Biz baş tapaq ancaq bu qubul-mənqəlimizdən.
Təqvimi kimi düz kişi? Heyhat, tapılmaz,
Bir şəm idi ki, köçdü bizim məhfilihimizdən.
Üç nazlı bala, həmsərile qaldıla başsız,
Yansaq da, od əl çəkməyəcəkdir külümüzdən.
Bir Kafiyə ondan bacarı yadigar olsun,
Baş yolmada, bir təldi qalan kakılımımızdən.
El bir də desin: “Sel Saranı qapdı, qaçırdı”.
Ağlaşı buludlar da bu daşqın selimizdən.
Bir məzrəədir Şəhriyarin ömrü, nə hasıl?
Sel qoymuri bir çöp də qala hasilimizdən.

ANCELA

Gözlərimin ağı-qarası Ancela,
Ürəyimin dağı, yarası Ancela.
Sənli-mənli ürəyimiz dağlıdır,
Dərdimizin yox çarası, Ancela.
Hər kimseyə qəmdən bu bir hissədir,
Ata dağı bir dağ kimi qüssədir,
“Sel Saranı apardı” tek qissədir,
El yarası, sel Sarası – Ancela.
Mən də yaman saralmışam, solmuşam,
Dolandırıqca dordə-qəmə dolmuşam.
Gəmim sıñıb, dəryada qərq olmuşam,
Dəryanın də həp arası Ancela,
Gözlərimin ağı-qarası Ancela.
Nazlı yarım getdi, günüm qərəldi,
Onun dağı qəlbimi yardı, dəldi,
Özü getdi, paket içində gəldi,
Bilərziyi, güşvarası Ancela,
Gözlərimin ağı-qarası Ancela.

Bel bükülür, yapılmışam belimdən,
 Həzyan kimi adı düşməz dilimdən,
 Hara gedim? Hamı gedib olimdən,
 Qəriblərin var harası, Ancela?
 Gözlərimin ağı-qarası Ancela.

 Sən mənim öz nazlı, gözəl balamsan,
 Mən dəniz olsam da, qızıl alamsan,
 Kəhliliyim, fəriyim, falamsan,
 Buludların mahparası Ancela,
 Gözlərimin ağı-qarası Ancela.

 Türkiyəyə getdin, unutdun məni,
 İslambulun oycusu sepdiləni,
 Qapdı demək mirvari görək səni,
 İslambulun Marmarasi Ancela,
 Gözlərimin ağı-qarası Ancela.

 Gördün bala, necə tifaq dağılı,
 Fələk vurur, şərab küpü cağılı,
 Biz də ollux "Sarı inək" nağılı,
 Fatiməsi, Qundaraşı Ancela,
 Gözlərimin ağı-qarası Ancela.

 Heç bilmədim ne vaxt tutuldu toyun,
 Bir görmədim, gəlin gedəndə boyun,
 Musiqimiz, şerimiz olmuş oyun,
 Heyvərələr zəmburası Ancela,
 Gözlərimin ağı-qarası Ancela.

 İncə, zərif zövqün qalırımı, ya yox?
 Ərən səndən bir zövq alırımı, ya yox?
 Şərə də bir nəzər salırımı, ya yox?
 Ya şeir onun dir-dirası Ancela,
 Gözlərimin ağı-qarası Ancela.

 Gəlin görək göz bir-birin heç tanır?
 Ya yadlaşış, tanışlığın da danır?
 Ömür keçir qara yeltək firlanır
 Ruzigarın firfirası Ancela,
 Gözlərimin ağı-qarası Ancela.

DÜZ HARA QAÇSIN İNSAN?

 Cana gelmişik biz bu canan əlindən,
 Ki nə ins aman tapdı, nə can əlindən.
 Müselmanə bax, dinü iman qan ağlır,
 Bu dinsiz, imansız müsəlman əlindən.
 Bu şeytəndi, biz ahu, göydə tovlar,
 Qaça bilməz Adəm bu şeytan əlindən.
 Alar əvvəl imanı, sondan da canı,
 Nə iman qalar dəbdə, nə can əlindən.
 Qarışqa kimi dív nejadi qimildir
 Ki, xatəm çıxıbdır Süleyman əlindən.
 Badımcən çoxu bazılarda küçükler,
 Da tərpoşmek olmaz badımcən əlindən.
 Xoruz tek bizi dənləyib qurtaribdir.
 Çinə qalmayıb noçinədan əlindən.
 Pənah olsa biz xəlqə kafər, qoy olsun
 Siğıntı düşək kürfə iman əlindən,

 Gedib çöldəki heyvana yalvaraydıq,
 Ki gəlsin, bizi alsın insan əlindən.
 Elə turşadıb İranın ayanın ki,
 Gözəller gözü yaşıdı İran əlindən.
 Salıbdır ələ sanki Musa əsasın,
 Qaçıraq ejdahalar bu Söban əlindən.
 Nə soltanlar olmuş əlində oyuncaq.,
 Nə gəlsin oyuncaqlı soltan əlindən.
 Beş-üç nefrə başbilən də qalırsa, uşaqtək
 Qaçıb gizlənibler bu xorfdan əlindən.
 Evim, zindanım, məmurum öz içimdə,
 Hara qaçsin insan bu zindan əlindən?
 Biz insan olaq, ya ki heyvan, aman yox,
 Nə insan qurtarmış, nə heyvan əlindən.
 Nə divlər ki qaytanla zəncirləniblər,
 Qəneflər qırılmış bu qaytan əlindən.
 Salıb xəlqi dərman adilən nə dərde
 Ki, dərd ağlayır belə dərman əlindən.

O bəy-xan yazıqlar nə insanmışlar,
Əbəs ağlayırdıq o bəy-xan əlindən.
Verərdik qədim divana ərzə, indi
Kimə ərzə vermək bu divan əlindən?
Nə tufana rast gəlmışik biz, məgər Nuh
Gələ qurtara xəlqi tufan əlindən.

"RÜTƏB VERİB, TƏZƏK ALDIQ"

Zəmanə bax ki, nə pis nəslı yaxşı nəslə qatır,
Nə çəkdirib ulağa madyanı, bax, doğdu qatır.
Südük atan it atılmış bizim atın belinə,
Suya yatan at olub bəxtimiz, su gördü yatır.
Döntüb çörəkçixana oldu bir qatırçixana,
Xəmir tağarda neçindir – qeyis! Şatır nə şatır!
Deyəndə: Bu nə çörəkdir? Şatır söyüş də verir,
Söyüş verir ki, dəxi qalmasın xalanda xatır.
Bu oldu bizde təməddün! Məsəldi, "düz yerdə
Bizim ulağ gedə bilmir, şoxumda şıllaq atır".

Rütəb satıb alirux biz də eşşeyin tezəyin,
Alan görün nə alır, bir baxın, satan nə satır?
Bu tir-tikan da batur ox kimi mənim gözümə,
Daha həyat gözümüzə güneş də olsa, batur.
Nə yaxşı ki, yeni karvan açında yüklərimi
Bizimki yüklərimini bağlayıb çatıyla çatır.

MƏLUL YAZIQ NEYLƏSİN?

İtirmişəm kələfçənin başını,
Tapammiram üzüyümün qasını,
Maşın bizi təbiətdən ayırıb,
Mürdəşirə verim belə maşını.
Naxoşluq da qocahqla əlbirdir,
Qoymaz qoca dolandırı başını.
Ağız-burun zinə verir çəsmə tək,
Silənmirəm gözlərimin yaşını.

Düz qaməti çəkən nəqqas dünyanın
Göz üstündə eyri çəkmiş qasını.
Yorulmuşam, bu dünyadan doymuşam,
Bir ataydım bu külliyyün daşını.
Bir göz damı qəbirda versə, kasib
Çul-palazın yiğisdirib, daşını.
Uymuş millət həbərutdan ayılıb,
Yiğisdirib çersini, xashaşını,
Cahad gelib, məlul yaziq neyləsin?
Namərd məgər tək qoyu yoldasını?
Aşuradır, qoca məlul başyaran,
Qan görəndə qeyrət başı qasını.
Qanla şəhadət gullerin suvarır,
Almış ələ topların abpaşını.
"Orteşi bist milyonu"¹ tənzim olur,
Şah İsmayıllı yiğir qızılbaşını.
Cəbhə dalında bacı şeyhə çekir,
Şəhid verir cəbhədə qardaşını.
Şeytan da yığmış başına her nə var,
Səddamlar tək əcamir-ovbaşını,
Amerikanın qazanları dib qapıb,
Qıjqırdacaq bozbaşını, aşımı.
Min il səbrin tufanı var dalında
Nuh ki, daha gizlədənəməz yaşımlı.
Fəcr açılıb, bülbülb doğur çalılar,
Qurub boğur bayquşla xəffaşını,
Nayib imam gəlib, keçib ixtilaf,
İslam tapır itmiş qarandaşını,
Təfriqəni cəm edir əsnafımız,
Börkçi basır bağrina keffəşini.
Vəhdətimiz bir qazanda qaynadır
Noxudunu, ləpəsini, maşımı.
Sənət yetir xudkəfaliq mərzinə,
Ustakar etmiş ehtiyac naşımı.
Şəhriyarn Məqsudiyyə zindanın
"Otuz bir" yaz oxumuşam kaşını.

¹ İyirmi milyonluq ordu

ƏZİZƏ CAN

Dərdin olmuş mənə bir simli xəncor yarası,
Fikrə getdikcə yaram günbögün artıq eşilir.
Göz yaşım qanla qarışmış, ürəyim göynəmədə,
Bir bileydin içərimdə nə çibanlar deşilir.

Əzizim, doymadım səndən,
Nə tez məndən doybub getdin,
Əcəl gəlcək bu qurbətde,
Məni yalqız qoyub getdin.

Toy, yas ol, gəlin getdi,
Qol, şil ol, elin getdi,
Vur başa, yazılıq bağban,
Bağ solub, gülün getdi!

BƏDÖV AT

Bədöv minib, ay bədöv bəsləyənlər,
Bədövdə nişane neçə gərəkdi.
Finxırıb, çımxırıb çub şığıyanda
Ceyrantək tullanıb keçə gərəkdi.
Uzaq qaraltısı qarışqadisa,
Qulaxlar şaxlanıb seço gərəkdi.
Dirnağı altında daş-qum, dağ-dərə,
Döşənib yumuşaq keçə gərəkdi.
Səlqəli bal pətək saxlayanındır,
Mənim də şan balım beçə gərəkdi.

ALNIMIN YAZISI

(Sərbəst şeir)

Ayılanda da indilər yuxudan
Huş azib, tez tapanmiram özümü.
Bilmirem hardayam, bura haradır,
Ev-əsik yad golir hələ gözümə.
Elə bil qalmışam keçənlərdə,

Deyirəm bəs yenə haman adamam,
Yenə sabiq kimi idarəm var,
Tələsik istirəm duram, baxıram,
Bel-buxun, qol-qıçım daha qalxmir,
Daha qüdrət yoxum, durum ayağa.

Ocalıq heç hələ yadımda deyil,
Deyirəm bəs yenə naxoşlamışam.
İstirəm səsleyim yenə xanımı
Ki, davan var getir, yena naxoşam.
Amma ev sanki bir qəbristandır,
Hop tutub qızların cığan-vığanı.
Nə küsübələr ki, heç danışmırlar,
Heç xanımdan da səs-səda yoxdur.

Elə bil bir də silkəllilə məni,
Huşum azmiş yolun tanib qayıdır.
Özümü axtarib, yeno tapıram,
Oxunur ancaq alnimin yazısı.

Burda birdən çökür qaranlıqlar,
Sanki dam-daş uçur mənim başıma.
Qalmışam dam-dıvarlar altında,
Bir qaranlıq qəbirdeyəm ki, dahan
Heç tərəfdən işıqlığım yoxdur.

İçərim sanki öz səsimlə deyir:
– Sən ölübkən, qəbirdə xortdamışan!
Nə xanım? Arvadin on ildi ölüb!
Arvadin öldü, qızların köcdü,
Ocalıq geldi, qəleni aldı.
Səni kor quş kimi basıb qəfəsə, ad təddi elminə,
Nə qoyubsan, əmi, nə axtarısan?
Bir kəsin qalmayıb. Hami getdi,
Qoca da sən kimi qərib olmaz.
Qocalar içrə də yetim sənsən,
Sən imişsən ölen, xanım dirilib.

Yaramın közməsi qopub acışır,
Hər zadin ziddi də özüylə gələr.
Qərə gün ağ günü salır yadıma,
Sinəmin sazları sizildirlər.

Dibdə qəlbimdə zar-zar ağlıyaraq,
Farsi bir qıtə var, düşür yadıma.
Azəri Beydili belə yazmış,
O yazılı da mənim halımda imiş:
“Pirəm o adəti-teflan darəm,
Ba mən in şuxi təbərzani.
Vəqtə əz xənde məra qolrizi,
Vəqtə əz gerye qolab əfşani.

Əgorəm xənde nə əz bixerədi,
Və gərəm gerye, nə əz nadani.
Əvvələm xənde ze bidərdi bovəd,
Vaxərəm gerye ze bidərmanı”.¹

ALLAH BOYAĞI

İslam oyatdı xalqı, başın qovzayan qaçıır,
Şeytan bacarmadı ki, yatanlar oyanmasın.
Hər rəngi at, fəqət boyan Allah boyağına,
Hər aldadən boyaqlara qəlbin boyanmasın.
Xəlqin gözün oyardi şahın mirqəzəbləri,
Qoy bir oyulsun öz gözü, ta göz oyanmasın.
Təbliğ o payədə gərek olsun ki, müddəi
Bir nöqtəsində zəfino barmaq qoyanmasın.

¹ Qocayam, amma uşaqların adətindəyəm.
Menimlə töbüt belə zarafat eleyir.
Elə vaxt olur ki, güləmeyimlə gül töküür,
Bəzən də ağlamağımıla güləb tökürmə.
Əger gülüremse ağlışlıqdan deyil,
Əger ağlayıramsa da nadanlıqdan deyil.
Əvvəl güləmeyim derdsizlikdəndir,
Sonrakı ağlamağım dörəmansızlıqdandır.

Əlfəzə möhkəm etməli, mənəni çox lətif,
Sözlər gərək soğandısa, hər kəs soyanmasın.
Amma gecə namaz da qılırsan, yavaşça qıl,
Qoy zəhmətlə huşlanan olsa, oyanmasın.
Ağzında dadlı sözlərvü sən də, Şəhriyar,
Eylə bişir ki, xəlq dadından doyanmasın.

XAN NƏNƏ

Xan nənə, hayanda qaldın?
Belə başıva dolannam.
Necə mən səni itirdim!
Da sənin tayın tapılmaz.

Sen ölen gün əmmə geldi,
Məni gövdü ayrı kəndə.
Mən uşaq, nə anlayaydım?
Başımı qatıb uşaqlar,
Neçə gün mən orda qaldım.

Qayıdır gələndə baxdım,
Yerüvü yiğisdiriblər.
Nə özün və nə yerin var,
“Hani Xan nənəm?” soruşdum.
Dedilər ki: Xan nənəmi
Aparıblar Kərbəlaye.
Ki şəfasın ordan alsın.
Səfəri uzun səfərdir.
Bir-iki il çəker gəlinə.
Necə ağladım yanıqlı,
Neçə gün elə çığırıldım
Ki səsim, sinəm tutuldu.
O, mən olmasam yanında,
Özü heç yere gedəmməz.

Bu səfər nolubdu, mənsiz
Özü tək qoyub gedibdi.
Hamidan acıq ederkən,
Hamiya acıqli baxdim.
Sora başladım ki: mən də
Gedirəm onun dalinca.

Dedilər, səninki tezdir,
İmamın məzarı üstə -
Uşağı aparmaq olmaz,
Sən oxu, Qurani tez çıx,
Sən onu çıxınca, bəlkə
Gələ Xan nənə səfərdən.

Tələsik rəvanlamadaqda
Oxuyub Qurani çıxdı.
Ki, yazım sənə: Gəl indi,
Daha çıxmışam Qurani.
Mənə sovqat al gələndə.
Amma hər kağız yazanda
Ağamın gözü dolardı.
Sən də ki, gəlib çıxmadın,
Neçə il bu intızarla
Günü, heftəni sanardım.
Ta yavaş-yavaş göz aćdım,
Anladım ki, sən ölübsən!

Bilə-bilmiyə hənuz da
Ürəyimdə bir itik var.
Gözüm axtarar həmişə,
Nə yamandi bu itikler.
Xan nənə, canım, nolaydı,
Sən bir də mən tapaydım,
O ayaqlar üstə bir də
Döşəmib bir ağlıyadı.
Qolu həlqə salmış iptək
O ayağı bağlıyadı.

Ki, daha gedəmmiyeydin.
Gecələr yatanda, sən də
Məni qoynuva alardın.
Necə bağrıva basardın,
Qolun üstə gah salardın.
Açı dünyam atarkən
İkimiz şirin yatardıq.
Yuxuda lülü atarkən
Səni mən bələşdirirdim.
Gecəli su qızdırardin,
Özüyü təmizleyerdin.
Gene də məni öpərdin,
Heç mənə acıqlamazdın.
Savaşan mənə kim olsun,
Sən mənə havar durardın.
Məni sən, anam döyəndə
Qapıb aradan çıxardın.
Elə istilik, o istək
Daha kimsədə olurmu?
Ürəyim deyir ki: Yox-yox.
O derin, sefali istek
Mənim o əzizliyim tek
Sənilə gedib, tükəndi.

Xan nənə, özün deyərdin
Ki, sənə behiştə Allah
Verəcək nə istəyirsən.
Bu sözün yadında qalsın,
Mənə qövlünü veribsən.

Elə bir günüm olursa,
Bilisən nə istərem mən?
Sözümə dürüst qulaq ver:
Sən ilən uşaqlıq əhdin.

Xan nənə, aman, nolaydı,
Bir uşaqlığı tapaydım.

Bir də mən sənə çataydım,
Sənilən qucaqlaşaydım.
Sənilən bir ağlaşaydım.
Yenidən uşaq olurkən
Qucağında bir yataydım.
Elə bir behişt olursa,
Daha mən öz Allahımdan
Başqa bir şey istəməzdəm.

BACIM OĞLU BƏHRUZUN BAYATILARI

Əcəl kəsdi yanırı,
Axır aldı canırı.
Qırxıvı tutan gecə
Oxudum elanırı.

Başıva dolanmadım,
Başımı yolannmadım.
Xanbamin qəm günündə
Şərik də olanmadım.

Bu xəbər xoşa gəlməz,
Bu yatan huşa gəlməz,
Zəhməti başa gəlsə,
Nisgili başa gelməz.

Göz açdı bir zamanda
Ki hamı əlamanda,
Nə çekdi qurd əlindən
Bu qaranlıq dumanda.

Eşidib bilənmədim,
Yasıva gəlenmədim.
Sənlə mən, yaziq balam,
Bir deyib gülənmədim.

O şirin dil aşması,
Dad-duzlu danışması,
Nə qoşaymış, quşumun
Qonmasılə uşması.

Sel gələr divar yixa,
Qəm gələr ürək sixa.
Ev yıxan cavan dağı
Olur ki, yaddan çıxa?

Yas gərək qara geyə,
Yashilar xınov yeyə.
Bacılar başın yola,
Qardaş vay! – deyə-deyə.

Yas gəli, qəm yedirdi,
Saz kimi söz dedirdi.
Qabağca biz gedirdik,
Niyə Bəhruz gedirdi?

Yaz gələr əbir versin,
Qış gələr qəbir versin,
Cavana qəbir verən
Qocaya səbir versin.

Qurtarıb məhərromin,
Quyladı axır qəmin.
Qoydu biz qalanlara,
Dünyanın cəhənnəmin.

Bikəse kəs verən yox,
Səsinə səs verən yox,
Fərmanlar hamı “Atəş!”
Bir “Atəşbəs” verən yox.

Ürək ki xoş olmasın,
Dünyada kaş olmasın.

Ana can, oğlu yeri
Boşdusa, boş olmasın.

Səadət səidlərə,
Lənət də yezidlərə.
Bəhruz da şəhid oldu
Qoşuldu şəhidlərə.

Pozular bu nizamlar,
Gələcəklər imamlar.
Şəhidlər duracaqlar,
Alınar intiqamlar.

DOKTOR CAVİD DƏ GETDİ

Dünya əvəz deyişdi,
Heyva verən nar ali.
Amma mənim qəlbimdə
Geniş yerin dar ali.
Doktor Cavid də getdi,
Yaralıyam, yaralı,
Qoca – əcəl malıdır
Köhnəni simsar ali.
Sarı çeyirtkə gəlsə,
Sel qabağın sar ali.
Amma əcəl qabağın
Nə bel, nə beldar ali.
Yay can ala bilməsə,
Qiş gəli çarçar ali.
Yoxdan ki bir zad çıxmaz,
Behiştə də var ali.
Sən vari iysar elə,
Darlığı iysar ali.
Şəhid ol yar yolunda,
Şəhid olan yar ali.
Allah yolundan çıxan
Nuru satar, nar ali.

İman olsa, Allahın
Dilindən ilqar ali.
Men nə orda, nə burda,
Həc bilmirəm haralı.
Bülbül ceh-ceh alanda,
Qarğı da qar-qar ali.
Qarabəxt dağa çıxsa,
Dağın basın qar ali.

UŞAQLAR

Uşaqlar dil açanda,
Ağaclar gül açanda,
Gözün bir işıqlansın,
Sazın bir aşıqlansın.

Bir oğlan, bir qız gördün,
Bir ay, bir ulduz gördün.
Eşqin bir yada gəlsin,
Ağzin bir dada gəlsin.

Deyirdim iten yaxşı,
Cövüz kimi bitən yaxşı
Dünyanı dolanmışam,
Hər yerdən vətən yaxşı.

MƏCNUN

Məcnun ile mən məktəbi-eşq içərə oxurduq,
Men Müşəfi xətm etdim, o, "Vəlleyli" də qaldı.
Bir gün də eşitdik ki, düşüb çöllərə Məcnun,
Vəlleyl olub virdi, cavankən də qocaldı.
Bir gün də xəber gəldi ki, vəlleylisli ilə
Can verdi, cahan içərə yaman vəlvələ saldı.

YOYUN OLDUQ

İtimiz qurd olalı, biz də qayıtdıq qoyun olduq,
İt ile qol-boyun olduq.
İt əlindən qayıdib, qurda da bir zad boyun olduq,
İt ile qol-boyun olduq.
Qurdumuz dişlərini hey qara daşlarda itiltidı,
Qoyunun da işi bitdi.
Son, soxuldu sürüyə, bir sürüünü sökdü-dağıdı,
Əkililib, it gedib itdi.
Biz də baxdıq it ile qurd arasında oyun olduq.
It ile qol-boyun olduq.

ÇABALIR ÜRƏK SİNƏMDƏ

Aynaya baxanda gördüm saqqalima dən düşübdü,
Mən ki çox qocalmamışam, bilmirəm nədən düşübdü.
Hünər olsa ruh cavandır, hələ-hələ düşgün olmaz,
Ondakı gördün düşüsən, bu nəfir bədən düşübdü.
Oraya ki, sən gedirsən, quyular açıbdi ağzin,
Şeytanın toru yamandır, hər gəlib-gedən düşübdü.
Nə qədər başın səlamət, əl-ayaq da başsız olmaz,
Ayağa dəmir düşəndə, başıva çədən düşübdü.
Quyudan ki, xəlqə qazdın, çıxa biləsən səlamət,
Adam incidən bəlayə adəmincidən düşübdü.
Çabalır ürək sinəmdə başı kəsilmiş toyuqtək,
Pilləni çıxanda gördüm sine nəfədən düşübdü.
Sərçədən, sıçandan artıq toru biz quranda düşməz,
Amma şir torun quranda fil, ya kərgədən düşübdü.
Şəhriyar Ədəndən ayrı, mirvari yetim qalandı
Yəməni-Cənubidən də baxasan Ədən düşübdü.

QARABASDI HEKAYƏSİ

Dünən gecə cinlər qoşun çəkdilər,
Mən qorxudan cinqırığım çıxmadi.
Yorgən üstdən mənə sırix çəkdilər,

Mən də sırtix, heç sıriğim çıxmadi.

Birdən durub cırıqların çıxarddım,
Kimdi desin mən cırığım çıxmadi.

AĞIZ YEMİŞİ

Bir gün ağız qalı boş,
Bir gün dolu dad olu,
Gün var ki, heç zad olmaz,ın eñi,
Gün var ki, hər zad olu.
Bəxtin dura, baxarsan, qadın
Yadlar qohum-qardaşdı,
Amma bəxtin yatanda, Rüstem.
Qohum-qardaş yad olu,
Çalış adın gələndə
Rəhmət oxunsun sənə,
Dünyada səndən qalan
Axırda bir ad olu.
Gördün işin əyildi,
Durma, əkil, gözdən it,
Dostun gərer darixar,
Düşmən görər şad olu.

YAR QASIDI

Son yarımin qasidisən,
Əylən, sənə çay demişəm.
Xəyalını göndəribdi
Bəski mən ax-vay demişəm.
Ax! Gecələr yatmamışam,
Men sənə lay-lay demişəm.
Sən yatalı, mən gözüüm
Ulduzları say demişəm.
Hər kəs sənə “ulduz” deyə,
Özüm sənə “ay” demişəm.
Səndən sora həyata mən

Şirindisə, zay demişəm.
 Her gözəldən bir gül alıb,
 Sən gözələ pay demişəm.
 Sənin gün tək batmağıvi
 Ay batana tay demişəm.
 İmdi yaya qış deyirəm,
 Sabiq qıṣa yay demişəm.
 Gah toyuvu yada salıb,
 Mən deli nay-nay demişəm.
 Sonra yene yasa.batıb
 Ağları hay-hay demişəm!
 Ətək dolu dərya kimi,
 Göz yaşıma çay demişəm.
 Ömrə, süren mən qaragün
 Ax demişəm, vay demişəm!

GÖZÜM AYDIN

Gözüm aydın, görürəm sevgili qardaşları, Basmışam bağırma öz doğma qarındaşları.
 Açımişam qolları xəlqimle üzük həlqəsi tək, Salmışam helqəye qiymətli üzük qaşları.
 Fələkin çərxini sindirmişəm əvvəl daşda, Ətəyimde hələ də saxlamışəm daşları.
 Açımişam qərimizin bağlı qalan yollarını, Tapmışam yüz sənə qürbətdəki yoldaşları.
 Bu Süleymandı yanımda, göresən, mən inanım? Gah açıb, gah qiyıram gözlerimi, qaşları.
 Yığışın, şənlik edek, qərimizin bayramıdır, Sil gözümdən bu yüz ildən bəri göz yaşlarını.
 Yüz yaşım olsa da, olsun, yox üzümdə qırışım, Cavanam, kim nə bilir, gizlədirəm yaşlarını.
 Qoçu qurbanlarımı kəsdi Vətən oynasımız, Qanımı xeyrat edərkən yedi bozbaşları.
 Ana oynasını qeyrət gözü görse, kor olur, Men nə gözle görə billəm vətən oynaşlarını.
 Gedəlim Qafqaz uşaqlarını təclil edəlim, Şəhriyaram, dara saqqallarımı, saçları.

CAN RUSTƏM

Bir xəber çatdı mənə Nuhi-nəbi qarşıştı, İçərimdə bilesən qopdu ne tufan, Rüstəm.
 Yandı bir ləhzədə, xərmən kimi arzum, ümidi. Canım ol yanğıda yandıqca dedim: "Can Rüstəm".
 Bəllidir – Rüstəm olan ağlamaz, amma oxlar Sənə dəydikcə ürkəklərdən axar qan, Rüstəm.
 Həftxanlardan aşırsan, alısan div yarasın, Qərnimiz qəhremanı, Rüstəmi-Dəstən, Rüstəm.
 Nə qədər varsa bu dünyada Azərbaycan eli, Şanlı Rüstəmlər üçündür şərefü şan, Rüstəm.
 Tilisim çay dərələrdə nə qoçaq salmışıdin

Bir ümid körpüsü ki, yol sala karvan, Rüstəm.
 Div yataрen iki qardaş qonuşurdıq gecələr, O qonus el qəminin dərdinə derman, Rüstəm.
 Divlər amma aylılıb duyular əhvalimizi, Hələlik qaldı ümid körpüsü viran, Rüstəm.
 Hizbi-şeytandan olan qoy səni ixrac eləsin, Başda yazmış səni öz hizbini rəhman, Rüstəm.
 Qalmışam mən də bu tayda qolubağlı, asılı, Səf çəkib qarşıda qom, sanki verir san, Rüstəm.
 Qardaşın qardaşılı bir görüşü, bir qonusu Qadağan olmada, bax zülmə nə tüğyan, Rüstəm.
 Yetişib vədəsi haqqın, emin ol, dem dəmidir, Açıla həqq qapısı, mat qala şeytan, Rüstəm.
 Nəbi tək bizado qılıc Rüstəmi çıxalar var imiş, Şəhriyar arzugöz oldu ki, Səhəndilə gələ
 Sen qolem Rüstəmisən, can sənə qurban, Rüstəm. Şəhriyar arzugöz oldu ki, Səhəndilə gələ
 Bəxtiyar məclisinə, başda Süleyman Rüstəm.

İNSANSAZ İNQİLABIMIZ

Burulur seltək inqilabımız,
 Durulmaqdadır məncəlabımız.
 Arıdır bizi, övsəyir bizi
 Qərbilleyərək inqilabımız.

Bir ümmət olaq, boyaqlar getsin,
Nə qırmızımız, nə də abımız.
Mübarek olsun imam xəttimiz,
Sazişkarlardan ictinabımız.
Ciracaq hər cür nisbət naməni
İمام xəttinə intisabımız.
Mübarek olsun imam xəttində
Hər əyabımız, hər zəhabımız.
Casus yuvasın cavanlar aldı,
Mübarek olsun fəthi-babamız.
Qar-yağışsa da, Qüdsə çatarıq,
Fəthülfüthudur qar-doşabımız.

Cəbhə – Kərbəla, Fəllahilərtək
Hüseynilərdir həmrakabımız.
Hizbi-cümhuri inficarında
Behiştilərtək Bu Türabımız.
Məhərrəm gəlir, aşura gəlir,
Şöle çəkəcək iltihabımız.
Şəhid mehrabdır Əsədullahə,
Bizim saqımız, qan – şərabımız.
Aşura bizim məktəbimizdir,
Qanla yazılımış bu kitabımız.
Ya Hüseyin, biz də Kərbəlamızda
Çox Əşgerimiz, çox Rübəbimiz.
O qatılı gözlə bir baxış, bəlkə
Azala bizim də əzabımız.
Vabəstəlikdən bəlkə qurtulaq,
Açıla qoldan bu tənəbəmiz.
Xudkefə olaq, öz ocağımız,
Öz ciyərimiz, öz kababımız.
Burda tikilə, burda toxuna
Öz başmağımız, öz corabımız.
Möhtəkir bilsin: baha satandan
Yağ-bal almağa yoxdur qabımız.
Özümüz yenə sabun bisirrik,
Qoy heç olmasın forzan-fabımız.
Hizbulah yolu dünbələndüzdür,

Müzməhil olsun kəc əhzabımız.
Bizim babımız müstəzəfindir,
Müstəkbər deyil bizim babımız.
Fərsin xabı tək sağ-sola yatmaz
Düzüne yatar bizim xabımız.
Bu yoxsullardan soruşnlara
Məhsərde varmı bir cavabımız?
Bu gün Səddamin odundan qaqaq,
Allah oduna varmı tabımız?
İranın ərzi xarico getməz,
İslamdır bizim ərziyabımız.
Mühəsireyi-iqtisadını
Sindirər bizim etisabımız.
İmparrializmə bac verənmerik,
Bağlanıb daha bu hesabımız.
Da bizdən ona rəiyət çıxmaz,
Mötəmen olsun xan-ərbəbimiz.
Cavanlar! Cahad qolun çıtmayın,
Abad olacaq hər xarabımız.
Kampiyütər də düzəldənməsek,
Kamil olacaq üstürləbimiz.
Avarələri bağrıza basın,
Mühacir – ənsardır savabımız.
Döyünmə də var, söyünmə də var,
Olacaq labüb iżtirabımız.
Ayətullahi-Mədəni kimi,
Gün batarsa da, var mehtabımız.
Ayətullahi-Meşkini tək nur
Nuralar duayı-müstəcabımız.
İnsansaz məktəb hələ də durur,
“Gülüstan” kimi var “nəsab”ımız
Molla Möhsünü Kaşı əsəri
Cənnət bağıtək var “Əbvbəb”ımız.
Münzəvi olmuş şairlerimiz,
Zəhirəddini-Fariyabımız.
Şəhriyar, qovza Heydərbəbəni,
Qoy abad olsun Xoşginabımız.

DƏRYA ELƏDİM

Türki bir çeşmə isə, mən onu dərya elədim,
Bir soyuq mərəkəni məhsəri-kübra elədim.
Bir işlətiydi, Süha ulduzutek görsənməz,
Göz yaşımıla mən onu üqdi-Süreyya elədim.
Ümidim var ki bu dərya hələ oğyanus ola,
Ona zəmin bə zəmine ki, müheyyə elədim.
Ürfana çatmasa şerü ədəb əbqa olmaz,

Mən də ürfanə çatıb, şerimi əbqa elədim.
Əbədiyyətə yanaşdım doğula Hafızə tay,
Şirazın şahçıraqın Təbrizə ehda elədim.
Türkinin canını almışdı heyasız tağut,
Mən həyat aldım ona, haqq üçün ehya elədim.
Feyzi-Ruhülküdüs oldu mədədim Hafiztek,
Mən də Hafız kimi ecazi-Məsiha elədim.
Qəmə-qəddarələr ağzında dil olmuşdu söyüş,
Mən sevinc etdim, xəncəri xurma elədim.
İndi göylerdə gözəl səfə, səfa ilə gəzir,
Məncəlablarda üzən ördəyi durna elədim.
Bax ki "Heydərbaba" əfsanətek olmuş bir Qaf,
Mən kiçik bir dağı sərmənzili-ənqa elədim.
Burda Rövşənzəmirin də hünərin yad edəlim,
Mən onun da qələmin tutiyi-quya elədim.
Nə tek İranda mənim vəlvəle salmış qələmin,
Bak ki Türkiyyədə, Qafqazda nə qövqa elədim.
Bak ki Tehranda nə Fərzanələr olmuş Valeh,
Bak ki Təbrizde nə şairləri Şeyda elədim,
Həm "Səhəndiyye" Səhəndin dağın etdi başuca,
Həm mən öz qardaşının haqqını ifa elədim.
Açı dillərdə şirin türki olurdu hənzəl,
Mən şirin dillərə qatdım onu, halva elədim.
Hər nə qalmışdı keçənlərdən ona bal pətəyi,
Əridib mumlu balın şəhdi-müsəffa elədim.
Türki, vallah, analar oxşağı, laylay dilidir,
Dərdimi mən bu dəva ilə müdava elədim,
Şəhriyar, heyf, sovuxdur bu dəyirman hələ də,
Dartmağa yoxdu dəni, mən də müdara elədim.

"ƏSLİ-KƏRƏM" ŞERİNƏ

BİR HAŞİYƏ

Kərəm deyər: Mən bir səfəl səyyadam,
Har marala tor ataram, mar gəli.
Yar bağının bülbülləri oxuyur,
Bizin yurda sıyrə də yox, sar gəli.

"Əslİ-Kərəm" dastanından

Evdə bir il ah çəkərəm, xəbər yox,
Evdən çıxam mən o yana, yar gəli.
Tay-tuşlarım çölə çıxa, gün çıxar,
Mən çıxanda yağış getsə, qar gəli.
Yazıq quzum! Aclişa döz, darixma,
Bu gün-sabah bahar gəli, bar gəli.

Bizə gələ-gelməyə bir kal iydə,
Qonşumuza heyvə gəli, nar gəli.
Xan evinə şir gələ, quyruq bular,
Bizim evə kor it gələ, har gəli.
Xəlqə qonax gəli gözü sürməli,
Bizim evdən kor getməmiş, kar gəli.

Bəxtimə arvad nə çıxa, bilmirəm,
Hər Bəlli dir ki, sərsağa sovsar gəli.
Qoy Bir "ütç ətək" endəzədir eynime.
Orsun "Salisbury" gen gəlməsə, dar gəli.
Dövlətliyə yas da gələ oynayar,
Biz kasiba toy gələ, axsar gəli.

Qəm yükündən kendxudann hissəsi
Xərdal olu, bizimki xalvar gəli.
Şura Kendde bizi döyüllə, bir havar yox,
Biz bir kələmə haqq danişaq, car gəli.
Mon Darğa şayırlar bizə sərkər çıxar,
Dar dibindən qurtula, sərdar gəli.
Bundan belə özgə görəm özgədən
Minnət çəkir, qeyrət mənə ar gəli.

İşçi, toyuq kəsəndə mən baxanmam,
 Bilməm necə ürəyindən var gəli?
 Qəmdən mənim bir eynək var gözümde,
 İşiq-aydın gün gözümə tar gəli.
 Eşqim düşüb yadıma, gözlər daşar,
 Baharda sel atləni – çaylar gəli.
 Cox şairin təbi donar buz kimi,
 Şəhriyarın şeri də qaynar gəli.

SABİRİN XORUZU

Süb həyalilə xoruzlandı kənd,
 Mən də Hopop tək bir ağız banladım.
 Qalmadı salim mənə də qol-qanad,
 Banlamağın mən də dadın anladım.
 Cüclərim gölmədilər bağırma,
 Ağrımı aldım yanına, yanladım.
 Bax, necə heyvan eleyirlər məni?
 Mən necə bu heyvani insanladım?
 Aqıl olub əql məni danladı,
 Aşıq olub mən də onu danladım.
 “Əl atib Allah ətəyin tut” – dedi,
 Gör necə müşgülləri asanladım.
 Tehranı Dəccal mənə Təbrizlədi,
 Mən də gəlib Təbrizi Tehranladım!
 Qapqara zülmət gecəni sizlayıb
 Sübə qədər sursatı sahmanladım.
 Xalqı oyatdım bu sıniq qəlb ilə –
 Allaha şeytanları şeytanladım.
 Küfr, müsəlmanları kafirlədi,
 Mən də dedim: -Küfrü məsəlmanladım.
 Şükr ola, mən istəmişəm züldən
 Bir para zalimləri peşmanladım.
 Bax ki, xoruztək açılında sohər,
 Mən də açıq səslə qoçaq banladım.

ALLAH VƏDƏSİ

Qoy bu inqilab sel kimi axsin,
 Göy guruldasın, ildirim şaxsin.
 Müstəzəfin qoy, haqqqa çatarkən,
 İsləm baydağın dağlara taxsin.
 Məzəlumun ahi qoy alov çəkib
 Zülmü rişədən yandırıb-yaxsin.
 Allah süfrəsi açıq olarmı? –
 Bir iddə yesin, bir iddə baxsin?!

İNS VƏ CİN

Bar ilahi! Sən bizə ver bu şəyatinidən nicat,
 İnsanın nəslin kəsib, ver insə bu cindən nicat.
 Bizdən ancaq bir qalırsa, şeytan artıb min doğub,
 Hansı röyada görüm mən, bir tapa mindən nicat?
 Beş min ildir bu səlatine giriftar olmuşuq,
 Din də goldı, tapmadıq biz bu slatindən nicat.
 Bir yalançı din də olmuş şeytanın bir möhrəsi,
 Doğru bir din ver bize, ver bu yalan dindən nicat.
 Hər dua şeytan eder, dünya ona “Amin” deyər,
 Qoy dua qalsın, bize ver sən bu “Amin”dən nicat.
 Ərsini tendirlerin guvduşlarında oynayır,
 Kimdi bu guvduşlara versin bu ərsindən nicat?
 Ya kərəm qıl, kinli şeytanın elindən al bizi,
 Ya ki, şeytanın özün ver bircə bu kindən nicat.
 Öldürür xəlqi, sora xətmin tutub, yasin oxur,
 Bar ilahi, xəlqə ver bu hoqqə yasindən nicat.
 Şürevidən de nicat umduq ki, bir xeyr olmadı,
 Olmasa çay sandığında çay, gələ Çindən nicat.
 Mən toyuq tək öz hinimdə dustağam iller boyu
 Bir xoruz yolla, tapam mən bəlkə bu nindən nicat.
 Şəhriyarın da ezişim, bir tutarlı ahi var,
 Düşməni Əhrimən olsun, tapmaz ahindən nicat.

QAFQAZLI QARDAŞLARLA GÖRÜŞ

Ey səfəsin unutmayan Qafqaz,
Gəlmışəm zövq alam mərağından.
Qeyreti coşgun olmayan nə bilər,
Ki nələr çəkmişəm fəraigindən.

Qoy gəlim bir qucaqlaşış öpüşək,
Bir çəkək ruzigar əlindən dad.
Tanrınnın şükr edək cəlalma ki,
Bu qədərlilikcə olmuşuq azad.

Oxuruq biz sizin təranələri,
Yadigar ömürlərdən, illərdən,
Bakının söz-soyu, hekayələri
Düşməz illər durunca dillərdən.

Sazımın qəmlı simlərində mənim
Bakının başqa bir təranəsi var.
Sinəmin xərabəsində dərin,
Bu cəvahirlərin xəzanəsi var.

Mən sizin şanlı qəhrəmanlarızi
Sözlərimdə həmişə yad edərəm.
Zülmə qarşı qılınc sözüm kəskin,
Qəhrəmanlar kimi cəhad edərəm.

Sən kimi qardaş öz qardaşını
Atmayıb, özgə kimse tutmayacaq.
Qoca Təbriz də yüz min il keçəsə,
Bakı qardaşların unutmayacaq.

Gün o gündür ki, həq yolun düzələr,
Onda biz də düzü-düze qosarıq.
Ayıranmaz o gün bizi şəmşir,
Əbədi vəsl üçün qucaqlaşırıq.

Rahimin, Rüstəmin elin sıxmaq,
Mənə dünya boyunca izzəti var.

Qocalıqda bu izzəti tapmaq
Bir cavamlıq qərərcə ləzzəti var.

Dilimiz, qanımız bir olduqda
Qırmaq olmaz bu əhdü-peymani.
Xəlq ilə əhdil möhkəm etdiķdə
Boşlaya bilmərik bu imanı.

Gəlmışık doğma yurdumuz Bakıya,
Qoy bu tarixdə iftixar olsun.
Şəhriyardan da bu üfüqlərdə
Bu sımq nəğmə yadigar olsun.

QƏMLƏ ATIŞ-BARIŞ

Qəmə dedim: Haçanatək bizi bezikdirəcaqsan?
Dedi: Siyir, budu göldim! Dedim ki, si...dirəcaqsan!
Dedi: Palan kimi tikdirmişəm qalın sənə bir çul,
Dedim ki, eşşək özünsən, tikme, sökürecaqsan,
Dedi: Dübürdüvə də qoşmuşam hovla, xəberin yox,
Dedim: Hovlanı qoşandan sora nə əkdirəcaqsan?
Dedi ki: Çor tapşırdım gələ, dedim: Nəçə misqal?
Dedi: Nəçə neçə misqal? Qapanda çəkdirəcaqsan!
Dəvə gəlib çuri çatmış, qapında istiri çöksün,
Dedim ki: al dəvəni öz qapunda çökdirəcaqsan.
Dedi: qanın tökərəm, hər kim oldu hizbi-ədalet,
Dedim ki: Hizbi-zələlat qannın da tökdürəcaqsan?
Dedi: Samavərə də neftimiz tükəndi, da sən də
Qaz üstə "Kitri" də çay dəmləyib birikdirəcaqsan.
Dedim: Qayış yaxama tikme, al qutar bu canı get!
Dedi: Hələ neçə bayram donun da tikdirəcaqsan.
Abı mahutları bəzzazzə kəsəndə, dərzi biçəndə -
Gözəlcə tikdirib ağ buxçalarda bükdürəcaqsan.
Darıxmə! Gəl barışaq! Qışların çıxıb-çıxarında,
Mişovda kəhliyi qarda qovub hənikdirəcaqsan.
Hələ qocalmamışan, qoy sənə erus gələ, damad,
Fərihəleri hələ kəhlik sayağı səkdirəcaqsan.

QAFOQAD YALAN DÜNYA GÖRÜŞ

Bu cəvənlidən dərəcələrəkən var

Ey sefərin unluşanın

Gələndənərən qızıl

İmamın qızılından

Dəvət qızılından

Təxət üstündən salan dünya.

Xəstə Qasım

Sənən bəhrən yeyən kimdir?

Kiminkisən? Yeyən kimdir?

Sənən doğru deyən kimdir?

“Yalan dünya, yalan dünya!”

Sənən fərzanələr atdı,

Qapıb divanelər tutdu,

Kimi aldı, kimi satdı,

Satan dünya, alan dünya,

Atı ezel dağqaldıq,

Yorulduca dali qaldıq,

Atı satdıq, ulaq aldiq,

Yəhər oldu palan, dünya.

Çatıb səndən keçən keçdi,

Əcəl camın içən keçdi,

Olan-oldu, keçən-keçdi,

Nə istirdin alan dünya.

Boğulaydın doğan yerdə,

Doğub, xalqı boğan yerdə,

Oğul nəşin oğan yerdə

Ana zülfün yolan dünya.

Qazanıb, hey talanıbsan,

Qalanıb hey calanıbsan,

Əzəldən çaxalanıbsan,

Yenə də çalxalan, dünya!

Nənə qarnı ilk beşiyin,
“Rəhab” ilə “panogah” isto,
Mörkəb xan
Qəbristanlıq son deşiyin.

“Qənarəgüm”
İgidler yurdu
“Humayun”

Ki, miliət
Səni bayquşlar alqışlar,
Deli viranəni xoşlar.

Dolan eqlə seni boşlar,
İçi boşla dolan dünya.

Sənə Qarunlar allandı,
Yığdı xəz
Bəni-amad
Boy-xan
O xarab kat
Sila dəvəti
Arınz
Müstəbüd
Sənən təkəd
Bir “bəli, qurban”
Anma “xəz”
Düz məşə
İndi hər
Verim
Ağzamzad
Dedi - Sənə
Amla - Hudav
Bu - Jəzə
Həqiqi
BİZ
DİN
YƏHƏR
NƏ
İSTDƏK
ÖLKƏ
YƏL
YƏL
QALANIB
QALANIB
ƏZƏLDƏN
YENƏ DƏ

Ocaq ikən sənəymışsən,
Çanaq ikən çönenmişsən,
No pis qarı nənəymışsən
Nağıl! Yalan-palan dünya.

Biri ayna, biri pasdır,
Biri aydın, biri kasdır,
Gece toydur, səhər yasdır,
Gül içinde solan dünya.

İgidlərin başın yeyən,
Qocalar bozbaşın yeyən,
Qəbirlərin daşın yeyən,
Özü yenə qalan dünya!

Nə qandın, kim gül əkəndir?
Kim qılinc tək qan tökəndir?
Teymur hələ kürəkəndir,
Çingiz canın alan dünya.

Yaman qurğu, yiğilaydın!
Tufanlarda boğulaydın!
Noleydi bir dağılaydın,
Bizi dərdə salan dünya.

SÜLEYMAN RUSTƏMƏ

İkinci məktub

Demədin sözüme niyə ağladın?
Söz ki sən söyledin, mənə saz oldu.
O sözə ağlayan tak mən deyiləm,
Siz çalan sazlara aləm baz oldu.

Bir gecə daradı ahüm qəfəsi,
Ah çökib Araza saldım nəfəsi,
O taydan səslədin, aldim o səsi,
Onda qış çevrilib mənə yaz oldu.

Xızır ilə istədim aşnalıq salım,
Qismətim yar olsa, əbədi qalmı,
Yəni ki, o hüsnün mətahin alım,
Can nəqdin sanadım, gördüm az oldu.

İsfənd, 1348

SAZLI ŞAIRİMİZ SAFİ RUHUNA TƏQDİM

Sızıldar sinəmin sazi “Dəraməd” eylərəm “Şuri”,
“Çobanım” sən de “Səlmək”lə sizildat tari-tənburi.
“Hüseyni” kəkilin “Üzari” getdi, nəzmi olmuş kəsr,
Çağır “Şahnaz”ını, mənzum edək bu şeri-mənsuri.
“Şikəstə” qəddi “Azərbaycan” “Dilkəş”lə qilsin “Rast”,
“Əraqi” – “Rak”dən endir firuzda bağla “Mahur”i.

Çal ol “Cargah”də “Zabil”, “Müxalif varsa “Məğlub” et,
“Hasar” içrə darixdim, qoy dara çəksinlə “Mənsur”i.
Sazunda simlərin ol tar zülfün tək olub nacur,
Daraq, mizrabə kövr et, bəlkə kövr etsin bu nacuri.
Sızıldat “Dəştə” və “Sarəng” – “Türk əfşarını” neydə,
“Bəyati-kürd”ü çal, son “İsfəhan” kök eylə sənturi.

136

“Rəhab” ilə “Nəva”dən pəncə qoy “Rast pəncgah” üstə,
“Mərkəb xan” edir məhdur, qoy İsrafil çala suri.
“Qarabağım” çıxıb əldən “Segahim” qoy “Yetim” olsun,
İgidlər yurdusa, bir gün guruldar təbli-şeypuri.
“Humayun” dəstgah olsan sazında, Şəhriyar, yad et
Ki, millət şairi Safi bize yazmış bu dəsturi.

İMAN İLƏ GETDİ

Yığdı xeyrү bərəkət süfrəsin, ehsan ilə getdi,
Əmn-amanlıq da yükün bağladı, aman ilə getdi.
Bəy-xan olmasa, – deyərdik, – olacaq kəndimiz abad,
O xarab kət de vəlakin ele bey-xan ilə getdi.
Silu dair olalı hər nə deyirman yiğisildi.
Amma xalis-təmiz unlar da deyirman ilə getdi.
Müstəbib sultani saldıq ki, ola xəlqımız azad,
Sonra baxdıq ki, azadlıq da o sultan ilə getdi.
Bir “bəli, qurban!” olub indi bizi min “bəli, qurban”,
Amma “xələt verən” o bir “bəli qurban” ilə getdi.
Düz müselmənə deyirdik: qulağı tüklüdü bədbəxt,
İndi bax, gör ki, o düzlük de müselman ilə getdi.
Verme, – Sabir dedi, – o dolma-fisincanı axunda,
Ağzımızdan da dad ol dolma-fisincan ilə getdi.
Dedi – insanımız azdır, hamı insan gərək olsun,
Amma insanlığımız da o az insan ilə getdi.
Bu qəder dəftərə əsnad ilə bir haqqə çatan yox,
Haqq verənlər pitigi Mirzə Qələmdən ilə getdi.
Bizdə bir din qala bilmüşdi miras, bir də bu İran,
Din gedəndə dedi: “Tək getmərəm!” İran ilə getdi.
Yorğanı oğru qapanda dedi Molla Nəsreddin:

– Neyləsin, çıplaq idi, oğru da yorğan ilə getdi.
İstdik qanla yuyaq ölkəmizin ləkkəsin, amma
Ölkəmiz xalis özü ləkkə olub qan ilə getdi.
Hava insanı boğur baş-başa “qaz-karbonik” olmuş,
Yel də əsmir, ele bil, yel də səliman ilə getdi.

137

„Su Kərəcdən xlor ilə gəli bu paslı dəmirdə,
Göresən „Şah suyu“ tek çeşmə nə ünvanilə getdi? M“
Türki olmuş qadağan, divanımızdan da xəbor yox,
Şəhriyarın dili də “vay!” deyə divan ilə getdi.

O soz O MİKİMƏ CAN

Siz canın sənətindən qızılsıza.

Sən vətəndən sarı qəlbin döyünlürsə, maralım,
Vətənin də maralından sarı qəlbini döyünlür.

Vətəni bağruva bassan söyünərsən yenə sən,
Ki vətən də balasın bağırına bassa söyünür.

Mənim eşqim ucalıb, qırbat olub dünya məno,
Dost duyanın döyünlür, düşmən duyanınır, öyünlür.

Təbriz, Abanmah, 1365

“Bəzən “peş-dəpənt” odu pəş-dəpənt, “peş-dəpənt”
Dəpənt - 1348

“Hüseyin” xələf Aşərin o pəş-dəpənt, “eli əcəbi”
Xosrovun - 1348

“Sikə” - 1348

“Güclər” - 1348

“Çal” - 1348

“Həsər” - 1348

“Nəfəsən” - 1348

“Sazlıda” - 1348

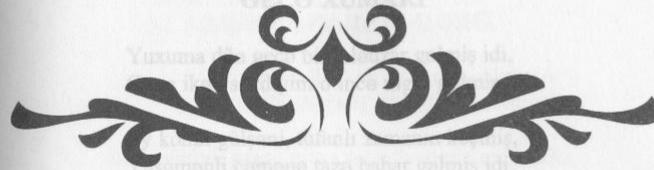
“Daraq” - 1348

“Şəldər” - 1348

“Bayati” - 1348

Qəzallar

GÖZ KUMARI

Meh oğl neşə gətirmədi cəmən susəmimi;
Gül gülləsi qızılışla gəlməmiş idi.

Tərcümə seirləri

Eşidiroğlu - 1348

Ferhad - 1348

Xosrovun - 1348

Cox qəğıdən məmə bir ar da yaxın düşmədi heç
- budeq strus idi, fıştına bar gelmiş idi.

Göz açıb gördüm o gənclik scherindən yox oşor,
Qocalıq gändüzü məşən kimi tar gelmiş idi.

Məstiyin dadlığı çöhrəmdə görülmüşürlə daha,
Ağrı sərmiş bagımı, dordlı xumar gelmiş idi.

Qəzəllər

GECƏ XUMARI

Yuxuma dün gecə bir laləüzər gəlmış idi,
Gənc ikən sevdiyim o incə nigar gəlmış idi.

Ey könül gülşəni, tufanlı zamanın keçmiş,
Yasəmənli çəmənə tazə bahar gəlmış idi.

Meh əsib rəqse gotirmişdi çəmen susənini,
Gül gülür, bülbü'l gün gülşənə yar gəlmış idi.

Eşidirdim fəleyin mən əbədi neğməsini,
Mehri-cöhrəmdə mənim xəndə nisar gəlmış idi.

Fərhadın tişəsi əfsanə deyib Şirindən,
Xosrovun qarşısına orda şikar gəlmış idi.

Sərvi-nazım mənə bir an da yaxın düşmədi heç,
Qol-budaq atmış idi, üstüne bar gelmiş idi.

İstədim bir də tutum mən, ətəyindən yapışım,
Yolum üstə mənim o sevgili yar gəlmış idi.

Çox çağırdım mən uzaqdan, səməri olmadı heç,
Qaçdı ahu kimi yar, yer ona dar gəlmış idi.

Göz açıb gördüm o gənclik səhərindən yox əsər,
Qocalıq gündüzü axşam kimi tar gəlmış idi.

Məstliyin dadlığı çöhrəmdə görünmürdü daha,
Ağrı sarmış başımı, dərdli xumar gəlmış idi.

Ah! Əfsunkar ömür, həsrətə bənzər kimidir,
Kimsə bilməz ki, neçün aləmə xar gelmiş idi.

Şəhriyar yazdı bu şux incə pərişan qəzəli,
Çünki yar zülfü tək aləm ona tar gəlmış idi.

ƏHDİNİ QIRAN SƏNƏM

Ay üzlü qırdı cəfa ilə əhdi-söhbətimi,
Qərəzlə çırpdı daşa şışeyi-məhəbbətimi.

Görüb o qönçə dodaqlı çətin həyat sürürəm,
Bəyənmədi belə ağır keçən məişətimi.

Könlədə kimseyə kin bəsləməzdim, ah, könlüm,
Edibəsə ayinə tək aydın hər küdürütimi.

Zəlalətin yoluna qoymayın düşüm məni siz,
Təmiz ürekli hanı, eylesin dəlaletimi.

Nə istəse üreyin, razılıq verər bu könül,
Ya istə izzətimi sən mənim, ya zillətimi.

O sərv-i-nazi-nəhalın ola həmişə uca
Ki, sayəsində onun tapdım istirahətimi.

Ona məlamət əğər eylesəm bu aləmdə,
Rəvadı cümlə-cahanım çekim məlamətimi.

Nə əmri olsa itətdi borcum hər yerde,
Gərək qəbul edə ancaq o da itətimi.

Niyaz ilə baş əyib dərgəhi-xudavəndə,
Onunla mən görürəm cümlə rənci-möhnetimi.

Gileyli olmamışam mən kərəmlə feyzindən,
Yetər, verib mənə tabi-səfayı-niyyətimi.

Çekilməsəm yox əcəb bir kənara üzlətdən,
Yetib səadətə könlüm, atıb o üzlətimi.

Həqir külbəm olub aşiyah vəfaya mənim,
Salibdi üstümo kölgə humayi-himmetini.

Səzədi dövləti azadlığın həmişə ona
Ki, Şəhriyar sanır azadələr rəyyətini.

CƏNNƏT QUŞU

Mənimlə bir gecə, aydan gözəl yarım, səhər etdin,
Günoştek aşyanımdan səhər vaxtı səfər etdin.

Gəlir otrin şəbistəni-vəfadən indi də hər an,
Gecə şamtək otir saçdır, mənim ilə səhər etdin.

Səfa verdin bu dərvishə, olum kuyində mən qurban,
Böyük sultan idin dərvishə, canan, xoş nəzər etdin.

İki quş tək qucaqlaşdıq, məhəbbətlə, fəqət əfsus,
Humayim, sən səhər üçdün, məni bibalü pər etdin.

Uçub göylərdə sən seyr eyləyirkən bir kiçik quşdun,
Neçin torpaqdakı zindan yuvama sən güzar etdin?

Məne munis baxışlarla baxıb bir başqa tədbir tök,
Mənim bünyadımı baxmaqla son zirü zəbər etdin.

Gözün yadılə vəhşi laləyə mən munis olmuşdum,
Qəzalımla dağlara saldım, işimi qəm-kədər etdin.

Səmavi gözlərinlə ilk görüşdə bir dəfə baxdın,
Mənə eşqin cahanında nə vardırsa xəbər etdin.

Anamın ağlaram hər an onu mən yada saldıqca,
Ata yurdundan, ay canan, bu tifli dərbədər etdin.

Alıb Leyli sorağıni tozundan karivanın mən,
Məni Məcnun kimi tozlar içində bisipər etdin.

Nə atəşpara idin könlümün iksiri, şimşəkli
Paxır tutmuş misi sən döndərib bir anda zər etdin.

Bütün aləmdə indi, Şəhriyar, şerin sevilmişdir,
Olub şeyda qocaldıqca, sözünlə çox hünər etdin.

AŞIQİN GILEYİ

Sənin hicrində elə yandı könül, can, sorma,
Məni bir atəşə yaxmış ki, bu hicran, sorma.

Giley etdikdə sənə, üz çeviribsən məndən,
Gileyim var nə qədər səndən, a canan, sorma.

Oldu Kənan ayı Misrin o gözəl taxtı sənin,
Qismətim oldu mənim külbeyi-əhzan, sorma.

Sərvi-nazım, belə naz ilə çəkilsən, getsən,
Çəkmərəm el ətəyindən sənin asan, sorma.

Eşq dəryası mənə sahili göstərdi əzəl,
Ömrümü verdi yelə sonra bu tufan, sorma.

Düz deyib eql ki, mən siğmaz idim bir qabığa,
Sındırıb qəlbimi ol püsteysi-xəndən, sorma.

Bu səsi ləli-ləbin məncə halaldır, gözəlim,
Gül dodağındı sənin dəndlərə dərman, sorma.

Göyə pərvaz eləmek şövqü gəlibdir səndən,
Boyuna olmuş o bir sərvi-xuraman, sorma.

Eşq dəftərçəsinin xətti olur şövqi-ümid,
Qəm-kədərlə ona gəlmışsə də payan, sorma.

Şəhriyar, gəz bu qara telli gözəllərdən uzaq,
Eşqdən oldu könül öyle perişan, sorma.

MƏHƏBBƏTƏ GƏLMİŞ AYÜZLÜ

Nə oldu ki, yenə də yadi-aşına etdin?
Yaxınlıq eyləməyin əhdini bina etdin.

Küsüb həmişə cəfa eyləmək şuarın idi,
Nə oldu, mehrə gəlib sən bizə vəfa etdin?

Mənə cəfa eləyəndə, sənə vəfali idim,
Görəndə mehri-vəfa, sən yenə cəfa etdin.

Gəl, ey gözəl, mənə namehrıbanlıq etsən də,
Səfa getirmək ilə məclisi səfa etdin.

O gözlərin ki baxır naz ilə, gözəl canan,
Sənə deyən tapılarmı nə macəra etdin?

O sərvi-qamət ilə, sərvinaz zülfün ilə
Əyib mənim belimi, halımı fəna etdin.

Mən ahu gözlərinə canımı desən, verrəm,
Sən isə, ahu gözəl, xəttimi xəta etdin.

Əger cahannın işi keçməsə muradım ilə,
Gələndə son bizi şadılıqla aşına etdin.

Mənim bu canıma min dərd göndərib, canan,
Gələndə dərdlərimə ən gözəl dəva etdin.

Xəzinədəri sən oldun mənim qəzəllərimin,
Bu Şəhriyarı – könül şahını gəda etdin.

HİDAYƏT ÇIRAĞI

Yatıbdı fitnə, itirmə bu fürsəti, ey dost,
Çatıbdı növbə, edək ünsü ülfəti, ey dost
Itirmə fürsəti, olsan forasət əqli eger,
Ki, fitnə məhv eleyir bir də fürsəti, ey dost.

Ürəkdən indi gülə, sərvə, laləyə yanıram,
Təbiətin bağı görmüş çox afəti, ey dost.

Təəssüf eyləməyirsən mögər gedənlər üçün?
Bilek biz indi qənimət bu söhbəti, ey dost.

Cahan tikanlığının varsa bir ətirli gülü,
Odur məhəbbət! Əziz tut məhəbbəti, ey dost.

Deyəndə düşmən eger, bağla dostunun əlini,
Uyub ona gel itirmə mürrüvvəti, ey dost.

Fələk həmişə biriyçin edirmi dövr mögər,
Dəyirmanında onun vardı növbəti, ey dost.

Verir qəzanın əli bizlərə gülü, tikani,
Görək nədir qədərin indi qisməti, ey dost.

Xəzani seyr elə bir, gör o xatiratı açan
Əcəb açıbdı bu gün lövhi-ibrəti, ey dost.

Cahanın işlərini bilmək istəyirsən eger,
Dal indi seyrə xəzani-təbiəti, ey dost.

Tutubdu qələbi, gözü qəflət uyqusu necə gör,
Oyaqların gözü görmür həqiqəti, ey dost.

Qüsürü varmıdı bəxtin, yox isə himmətimiz?
Kömək edər bizə bəxt görəsə himməti, ey dost.

Mənim dediklerimə hüsni-rəğbətin olmuş,
Həmişə dinləmisən, dinlə söhbəti, ey dost.

Cavana xeyri olar, söhbət eyləsə qocalar,
Eşit sənə dediyim bu nəsihəti, ey dost.

Düşüb qabaqda gedir Şəhriyar, əlində çiraq,
Yarır hidayətinin nuru zülməti, ey dost.

TUFAN ŞAMI

Uzun illərdi könül şam kimi odlarda yanır,
Eşqi pərvənədən öyrənmiş o, əyləncə sanır.

Hanı nur çeşməsi, ey zülmətə dönmüş gecələr!
Canım atəşlər içində necə gör qarsalanır.

Dikmişəm göz üzünə, sanma təəccüblü bunu,
Könül uymur iki dünyaya, o müjgəni anır.

Heç zaman sənməyəcək atəsimiz, çox itidir,
Güclü tufan kimi göz yaşlarımız dalgalanır!

Səpər etrafına göz yaşlarını, sevgili yar!
Gör könül qanı ilə gözdə necə dür yaranır!

Zülfünү bir yana çəksəm, görünər ay tək üzün,
Bu hünər badi-səbadəndi bu eldə dolanır.

Qəlbimin Yusifi ki, olmuş əsiri qəminin,
Vermərəm mən iki dünyaya bunu, yar inanır.
Şəhriyar, köhnə hərifdir bu fələk, mən uşağam,
Könlümü şahmat edib gör necə əyləncə sanır.

QƏDİM ƏHDİ-PEYMAN

Hani ol əhdi-qədim, haradadir ol yarı-nədim,
Döndü könlüm qana, düşdükçə yada əhdi-qədim.

Hani qəlbə cana peyvənd eləyən türə, daha
Qoymayırla oxşamağa qəlbimizi ince nəsim.

Bir açıq əl kimi könlümde səxavət var ikən,
Onu dargöz kimi, yarəb, nə rəva təng eləyim.

Yada düşdükçə uşaqlıq, atamin qayğısı, ah!
Tökülür göz yaşı, sinəmdə olurdürri-yetim.

O keçən xatirələr qaldı vətən tək çox uzaq,
Onları üfqə edir şami-qəriban tərsim.

Yarəb! Ahu kimi cananları ya sülhə gətir,
Ya gol arıflərə vermə bu qədər zövqi-səlim.

Simuzər oldu məhək gövhəri mərd insan üçün,
Görüm olsun üzünüz qarə sizin, zər ilə sim.

Dərd deyilmə ki, ola çapqala bir aslan esir?
Ya ki, möhtac ola bir alçağa bir şəxsi-kərim.

Bülbülün qarğası nə layiqdir ola həmnəfəsi,
Ruhu naəhlin ola söhbəti bir dərdi-səlim.

Boynumu əymərəm heç varlıların nemətinə,
Himmətim çıxdu qənaətlə bu dünyada mənim.

Tanrı! Göz dikmişəm aləmdə sənin lütfünə mən,
Har bəla gəlsə mənə, qəlbimi etdim təslim.

Ey nigərim, nə qüsür varsa, səbəbkərə bizik,
Yaman iş görməyə qoymaz o xudavəndi-həkim.

Şəhəriyar, dostun olub qəm nə zamandan bəridir,
Xoş olur qəlbə, eger söhbət edə yarı-qədim.

KƏC BƏXT

Nəzerim onda ki ol türreyi-tarrare düşər,
Bu məhəbbətzədə könlün güzəri darə düşər.

Güzərin düşdü, gülüm, indi də bazarə tərəf,
Qorxuram razı-nihanım da bu bazarə düşər.

O qara zülfünə qoyma tuta ay tək üzünü,
Əfi tək kölgə salar, ay üzünü qarə düşər.

Tari-zülfünə o mehrab qaşını görəsə eger,
Həvəsi söylə kimin kilsəyə, zünnarə düşər?

Kim səri-zülfünə uymuşsa, bilir halımızı,
Dərdlinin dərdini çəkmək yenə qəmxarə düşər.

Şəmə pərvanənin, əlbəttə, olur söhbəti xoş,
Dərd olar onda ki, yar söhbəti eğyarə düşər.

Kuyinə düşsə güzərim, gözəlim, incimə gel,
Gülün hər yerdə bilirsin, etəyi xarə düşər.

Saqinin nərgisinin məsti olub məclisimiz,
Şəhəriyar, burda utanmaq yazıq huşyarə düşər.

DƏLİ PƏRİ

O göyərçin ki, vəfa dağına düşmür səfəri,
İtdi gözdən nə yaziq, bir də görünmür o pəri.

Yenə röyada pəri zülfünə görməkdi peşəm,
Andırır görkəmim indi yenə divanələri.

Bəlkə bir də yetişəm xaki-seri-kuyinə mən,
Bir nəsimi-səhərəm, eşqin olub dərbədəri.

Quş kimi könlüm əsir oldu qəfəsdə necə gör,
Yaxdı gül fəslə bu həsrət, nə edim balü-pəri.

Yad edib gül üzünü, şəbnəmi axdi gözümüzün,
Çəmənə axdi yaşım islada gülbərgi-təri.

Ahu gözlü gözəlim açdı yenə tellerini,
Saçlarından yero saldı qana dönmüş ciyəri.

Bir xəbər tutmadım ömrüm nə zaman keçdi mənim,
Ah! Ömür getsə, daha gəlməz onun bir xəbəri.

Məni bihus elədi dün bu könül nalələri,
Bülbü'lün naləsi ilə duya bildim səhəri,

Haleyəm ay kimi dövrəndə sənin, ay gözəlim!
Görmürəm əmni-aman mən yenə dövri-qəməri.

Əyilən tekcə mənəm sanma fəraigində sənin,
Əylilər dağ belə hicrində, öpür sanki yeri.

Xeyr ola yadi o tiflin ki, yeni dərsə gedir,
Keçib elmi-ədəbinlə neçə sahibnəzəri.

Məndən aldınsa məhəbbət ilə sevda dərsi,
Oldun ustad könül qırmağa sən, nazlı pəri.

Bəslədim göz yaşı gözlərdə mən övlad yerinə,
Axdi göz yaşları, yaxdı məni həsrət kədəri.

Həmdəm etdim özümə indi də tənhalığı mən,
Tək qalanda dedim insanın olur çox hünəri.

Sərvi-azad kimi göylərə yüksəldi başım,
Oldu barsızlığın, əlbət, mənə bir çox səməri.

Şəhriyar! Atdi səni, getdi o nazəndə pəri,
Kim atar eşqə düşən sən kimi divanələri?!

QƏZAL VƏ QƏZƏL

Bu gecə bade ilə dəfi-mələl eyləmişəm,
Ömrümün bir gecəsində belə hal eyləmişəm.

Biz hara? Tar hara, yarəb, gecə meyxanə hara?
Unudub dərdi bu əyyamda məcal eyləmişəm.

Saqinin qomzəsi ox, mey cami olmuş sıpərim,
Fələyin cövrü ilə cəngi-cidal eyləmişəm.

Mey dəmir tək eləyib canımı, qəmlə vuruşum,
Qəm demə, düşmənimi Rüstəmi-Zal eyləmişəm.

Aci əyyami şirin etməyə sərəxoş dolanıb,
Könlümü indi əsiri-xətə xal eyləmişəm.

Görmüşəm mən üzünün yarısını, tək qaşını,
Ay üzündə necə gör seyri-hilal eyləmişəm.

Getmiş hicran orucu görcək hilal qaşlarını,
Bayram olmuş bu görüş, əzmi-vüsəl eyləmişəm.

Görmüşəm üzdə o zərrin teli pərvanə kimi,
Yanmışam odlara, tərki-pərə bal eyləmişəm.

Eşq dərsi mənə öyrətsə də hicran qəmini,
Eşqə düşməklə belə kəsbi-kəmal eyləmişəm.

Yatmayıb sübhə kimi mən gecə, günləyü yarın,
Sınəsi güzgüm olub, seyri-cəmal eyləmişəm.

Saqinin zülfünə eşq bağlamasa ömrü əgər,
Mən belə dərk eləyib, böylə xəyal eyləmişəm.

Şəhriyarı-qəzəl etmiş məni ceyran, gözəlim,
Gör qəzəl ilə necə seydi-qəzal eyləmişəm.

EŞQİN MEŞESİ

Ele əsiri-qəmi-möhnəti-mələl oldum,
Xəyal torkin edib, canlı bir xəyal oldum.

Çəkil ki, ləşgəri-hicran mənə edəndə hückum,
Uzatmadın əlini, yerdə payimal oldum.

Sənin meşəndə məni eşq bəbri məhv etdi,
Uşaq kimi mən də əsiri o xəttü-xal oldum.

Vüsal qəsrinə şövq ilə eylədim pərvaz,
Qanadlarım simib, indi şikəstəhal oldum.

Mən eşqin ormanına gəldim, əldə oxla kaman,
O şir baxışlarının seydinə qəzal oldum.

Rəqibin əlləri dəydi sənin ipək telinə,
Cəmiyyət içrə bilirsən nə halbahal oldum.

Sənə şikayət üçün min sözüm var idı, fəqət,
Dilim tutuldu görəndə o hüsnü, lal oldum.

Ayüzlüm, ayrılığından sənin bir il keçmir,
Qocaltdı hicr məni, hesrotu-vüsal oldum.

Hayayı-zülfün əyib qəddimi, əritdi təni,
O qışların kimi, ay dilbərim, hilal oldum.

Gəlirmi xatirine Şəhriyar, dedim. Susdu.
Sualım ilə mən öz ömrümə zəval oldum.

HAFİZ ƏBƏDİDİR

Nə qədər meykədədən yerdə nişan olmalıdır,
Qaşının tağı mənə qibleyi-can olmalıdır.

Qədəhin nalesini dərk eləməz sərəxoş olan,
Arife dərdlilərin dərdi əyan olmalıdır.

Dolmamış torpaq hələ gözlerimin kasəsinə,
Bir gözəl görməyə hər an nigaran olmalıdır.

Nə qədər qalsa cahan, qalsa məhəbbətdən əsər,
Hafızın şeri də dillərdə bayan olmalıdır.

Kim xərabatə gedib içməsə dirlik suyunu,
Olsa cənnət gülü bağında, xəzan olmalıdır.

Hafızın şeri günüə çəsməsidir, yoxdu sonu,
Əbədi feyz ilə bu çəsmə rəvan olmalıdır.

Dinlədim piri-xərabatımızın sözlərini,
Ruhum hər an belə səhbətlə cavan olmalıdır.

Nə qədər ki fəleyin göydə yanın ulduzu var,
Parlayıb ay gecələr, nuru əyan olmalıdır.

Zülfünün xatirəsilə elə bağlı könlə,
Nə qədər sağdı canım, mişkəşən olmalıdır.

Girdi zülmətlərə, can verdise İskəndər eger,
Başqa insanlar üçün dövrü zaman olmalıdır.

Şəhriyar, meykədədə aç əlini, qəlbən evi
Əbədi məhrəmi-əsrəri-cahan olmalıdır.

İNSAN OL

Unutma əhdimizi, gəl vəfali canan ol,
Keçim olub-keçəni, sən də gəl peşiman ol.

Gedən həyatını qaytar dübare aşiqinə,
Zəif vücuduma qüvvət gətir, mənə can ol.

Cavanlığın niyə qalsın könüldə xatiresi,
Qocalmışam, deyirəm, get nəsibi-nisyan ol.

Həbibim, ol bu ağır yarəmə mənim məlhəm,
Gəl, ey təbib, ağır dərdə yaxşı dərman ol.

Şəkərli süfrənə oldum sənin qonaq, gözəlim,
Ciyər qanı içənə indi sən də mehman ol.

Sevinc havası çalırdın həmişə nəşə ilə,
Fəğanə gəl daha, ey ney, qəmimlə nalan ol.

Kəfən niqabını çəkdim üzə, ay üzlüm, gəl,
Kədər buludları ötmüş, buludda pünhan ol.

Bütün qəzəllərim həsr oldu hüsnə-dilbərinə,
Qəzəlim, indi mənə sən də gəl qəzəlxan ol.

Mələk də qibə edir insan olmağa, mələyim,
Uyub məhəbbətə düş eşqə, sən də insan ol.

Vüsal müjdesini vermiş aşiqin əbədi,
Deyən kim oldu çekil get, əsiri-hicran ol?

Gəzib dolansam əgər yüz budaq, mənə səs ver,
Qırın zaman qəfəsi, üç göyə, pərişan ol.

Gəl eşq rəmzini bu Şəhriyardan öyrən,
Gülüm, bu bülbüllü sev, bu çəməndə dastan ol.

YANIQLI SAZ

Ələ al şövq ilə çal qəlbini yaxan saz bu gecə,
Göz yaşım axıñ, olum saz ilə dəmsaz bu gecə.

Qəlbimin dərdini sazin sənin izhar eləyir,
Sanma ki, vardır əlindən gileyim az bu gecə.

Qəfəsindo sinəmin quş kimi nalandı könül,
Bülbüllü sazına gördükde həmvaz bu gecə.

Sazın hər pərdəsi min raz eləyibdir pünhan,
Qorxuram qalmaya heç pərdədə bir raz bu gecə.

Yandı, ey şux, sənin şam üzünүn atəşinə,
Oldu pərvanə könül, eylədi pərvaz bu gecə.

Nazənin, gülşənине goldim, edim razü niyaz,
Məni məftun elədi, sevdiciyim, naz bu gecə.

Şövqi-vəsli-çəmənində sənin, ey mayeyi-naz,
Təbimin bülbüldür qafiyəpərdəz bu gecə.

Tökdü ulduz kimi göz yaşları, gəldi yanına,
Şəhriyar vəslin üçün, dilbəri-tənnaz, bu gecə.

ŞƏHƏR PİYALƏSİ

Saldı dirlik suyuna, Xızır səfa verdi mənə,
Mən fənadan lüt idim, gör nə bəqa verdi mənə.

Su idi, atəş, əzəl zənn eləyirdim yanıram,
Çırpdı torpaqlara o, badi-fəna verdi mənə.

Əbədi hüsnü-camala məni ayino edib,
Pasi ayinədən almaqla cila verdi mənə.

Gözümü bağladı ki, görməyim eyb ilə xəta,
Könlümü güzgü edib, qeybnüma verdi mənə.

Gəldi eşq sitması, yandırıdı həsəd atəsi qəlb,
Sevginin nazına ehsən ki, şəfa verdi mənə.

Bir səhər ay gözəlim əldə günəş tək qədəhi,
Gəldi təqdim elədi, zövqü səfa verdi mənə.

Vəsl üçün verdi qərar badə sonunda mənə yar,
Sağərin xətti o dəm sirri-qəza verdi mənə.

Yarımı görmeyim oldu mənə merac gecəsi,
Uçmağa qış qanadı – bali-Hüma verdi mənə.

Meyimi, sazımı, bu qüdsi-nevamı bir eşit,
Gör ki, eşqin nə qədər şuri-nəva verdi mənə.

Şəhriyar, mən yenə himmət əlimi üzmədim heç,
Şükr edib, söyləmərəm yar cəfa verdi mənə.

TACBƏXŞİN KAMANI

EşitmİŞƏM ki, verirsen hər esq şahına tac,
O tacı-eşqinə, dostum, mən olmuşam möhtac.

Sənin adındı əger Tacbəxş, mən də bu gün
Söz hökmətiyam, olmuş günəş mənimçin tac.

Kamani köklə, kədər ləşkəri hücum eləyir,
Xəyalı, qəsdi budur, ömrümü edə tarac.

Düşübən eşqə əgər, tut məhəbbətin yolunu,
Qumarda olsun hərifin sənin gərək Leylac.

Sənin sazımla doyub könlüm ərş zövqündən,
Vüsəl günün mənə xoşdur, düşünmürəm merac.

Gəlir ziyaftına tutilər şəkərçin hamı,
Heyifdi qəndimizi milçək eyləsin tarac.

Şeir dilimlə mənim mədh olan tapılmayıb heç,
Veribdi sazına təbim fəqət həmişə xərac.

Kamanının teli imanımı apardı mənim,
Edibdi din evimi sənətin tamam hərrac.

Sanır səni hamı bir tacidari-hüsünü-hünər,
Rəvədi taxtın ola bir gümüş sine, nədir ac?

Gözəl deyib bu sözü Xacə: meydən ayrılsam,
Gələndə lalə zamanı edin mənə bir əlac.

Kamala çatdı sənin sənetinlə musiqimiz,
Necə ki, şərə verib Şəhriyar təbi-rəvac.

HƏZİN NALƏLƏR

Baxanda könlümü çəkdi apardı yar məndən,
Apardı göz yaşı hicrində ixtiyar məndən.

Behişt, hər nə ki var, sizlərin qiyamətdə,
Mənimki olsun o yar, düşməsin kənar məndən.

Könül, deyildi səninlə qərarımız böylə,
Dönəndə xəncərə sən, getdi iqtidar məndən.

Saçından oldu qara ruzigarım, ey dilber,
Daha nə istəyir artıq bu ruzigar məndən.

Təranələr yaranar hər zaman bu aləmdə,
Ucalsa, göylərə çıxsa bu ahü zar məndən.

Piyalənuş həriflər salanda yadə məni,
Bitər məzarımın üstündə laləzar məndən.

Düşürmü yadına aydın gecə görüşdürüyümüz
Ki, oldu göz yaşı gövhər kimi nisar məndən.

Sən ehd bağladın, ulduzlar oldu şahidimiz,
Sitarələr utanır indi, ey nigar, məndən.

Özümlə olsa, o xalə, könül, uduzmaz idim,
Hərif aparmış idi əvvəl ixtiyar məndən.

Mənimlə yarın işi bitdi, Şəhriyar, artıq
Qalan bu incə qəzəl təkcə yadigar məndən.

TARIM MƏNİM

Sızlayır əhvalıma sübhə qədər tarım mənim,
Təkcə tarimdir qara günlərdə dildarım mənim.

Çox vəfali dostlarım vardır, yaman gün gəlcəyin,
Tardan özgə qalmayırla yari-vefadarm mənim.

Yer tutub qəmxanədə, qıldırm fəramuş aləmi,
Mən tarın qəmxarı oldum, tar qəmxarım mənim.

Gözlərimə hər təbəssüm sancılar neştər kimi,
Kipriyi xəncərdi, ah, ol bivəfa yarım mənim.

Asiman aldı konarından ay üzlü yarımı,
Yaş tökər ulduz kimi bu çəşmi-xunbarım mənim.

Ey bu qəmli könlümün tabü-qərarı, söylə bir,
Əhd-i-peymanın nə oldu, noldu İlqarım mənim?

Şəhriyaram, gərçi mən söz mülküün sultaniyam,
Göz yaşından başqa yoxdu dürri-şəhvarım mənim.

DÖYÜŞ

Nədən bu halımı, ey şux, zar edib getdin?
Bu intizarı əcəb intizar edib getdin.

Təbəssüm ilə gəlib sonradan acıqlandın,
Məni bu dərdə neçin sən düçər edib getdin?

İnan, yaman dolanır ruzigarı yaxşıların,
Bu ruzigara məni etibar edib getdin?

Vüsəl fikri bir an keçməmişdi qolbimdən,
Məni koməndə salıb, sən fərər edib getdin.

Ömür gedib, köçür artıq bu karivan, ey gül,
Bu yolda sən də mənim tek güzar edib getdin.

Amandı, zülfünə şanə toxunmasın bir də,
Könlü evin əbədi tarimar edib getdin.

Nigari tərk eləmək bizlərə deyil adət,
Vəfasızım, niyə bəs tərki-yar edib getdin?

Gülüüm, səhər şəfəqim, mənəsə bir sənən şəməm,
Bu son nəfəsədə təbəssüm nisar edib getdin.

Ümid təkcə sən idin, alovlu eşqim sən,
Şəhidinəm, məni şəmi-məzar edib getdin.

Vüsələ, hicrə özün hakim idin, ey dilbər,
Mənə həmisişə fəraq ixtiyar edib getdin.

Menim gözəl maralıım, tülküyə şikar olma,
Məhəbbətinle sən aslan şikar edib getdin.

Xarab könlüm işıqlandı şəmi-arızla,
Məni qəzəldə, gülüm, Şəhriyər edib getdin.

ƏBƏDİ XƏZAN

Güneşim, ay üzlü yarım məni dərdə yar edibdir,
Nədən ötrü, sor qəmindən, məni böylə zar edibdir?

Demə aşiqin bələsi fəqət ayrılıqdı ancaq,
Məni vəslin intizarı əcəb intizar edibdir.

Bu cavanlığın meyindən belə sərxiş olmusan sən,
Göre bilmisən ki, həsrət məni də xumar edibdir.

Elo sanma Xosrovun var yenə də şikarō meyli,
Bu koməndi-zülfü-Şirin həvəsi şikar edibdir.

İti kirpiyin bir iynə, sapı öz telinden olsun,
 Yaralı könül heyatın sənə etibar edibdir.

 Elə bil şikəste sazam, acı keçmişin xəyalı,
 Məni sevgilim, özündən sənə yadigar edibdir.

 Qəmi-ruzigara söyle, məni öz halimdə qoysun,
 Məni böylə qəm əsiri, qəmi-ruzigar edibdir.

 Demə arzumun baharı əbədi xəzanə məhkum,
 Nə qəm ol xəzanə ki, yaz onu tarumar edibdir?!

 Ürəyim yanın ocaqtək yenə odlu sözler istər,
 Alişan, yanın bu qəlbim məni Şəhriyar edibdir.

TƏDRİCİ ÖLÜM

Gəncliyimdən xəcalətəm, çünki yoxdur zindəganlıq,
 Həyatımda nə sevinc var, nə bir fürsət, nə cavamlıq.
 Az ömrümde cana doydum, həyatımdan bezdim inan,
 Nə yaxşı ki, bircə ömrə yazılmamış cavidanlıq.

 Oyananda hər gün səhər qara bulud gördüm ağlar,
 Bu üfüqlər bircə dəfə görməmişdir şadmanlıq.
 Beləkə kədər özü menə bir tədrici ölüm ola,
 Əfsus ölüm özü belə olmamışdır bircə anlıq.
 Sillələrlə üz qizardan elə bilmə tekce menəm,
 Bu meclisde bir üz belə görməmişdir erğəvanlıq.
 İt cildində pasibanlıq eyləyen o qurdular bax,
 Ağa canı belə deyil, belə olmamış çobanlıq.
 Xəzan vurmuş Şəhriyarnın gülşənini, gülünü də,
 Bülbül təbi susan gündən qalmamışdır neğməxanlıq.

QƏMLİ NEY

Bu gecə ay ürəye təskindi,
 Ayrılıqdan məniték küskündi.
 Ayri düşdüm günəşimden, ayrı,
 Ey hilal, dərdimi duyдум indi.
 Gəz pərişan bu məhəbbət çölünü,

Ürəyimdə yenə həsrət dindi.
 Nə Göz yaşı gövheri saxlar etəyim,
 Ətəyində gövherin min-mindi.
 Qəm qubarın hamı mehtabla yuyar,
 Bu gecə mehtab özü qəmgindi.
 Taleyi mtək səni məhzun görürəm,
 Gözlerim inci töker Pərvindi.
 Gül əker, xar dərer bağbanlar,
 Get gülüm, layiqin ol gülçindi
 Torpağından göyərib Fərhadın,
 Qəmli ney bəlkə dinən Sırındı.
 Poz, dağıt, dər, sovur, xəzan küləyi,
 Padaşın bircə eyle nifrndi,
 Qapımı hey döyür bu tufanlar,
 Ey qaranquş, tələs, fərvərdindi.
 Şəhriyara, məhəbbət olsa əgər,
 Ele dünya sənin behiştində.

VƏHŞİ ŞİKAR

İntizarda qoyduğun məni yetər, sevgilim,
 Ayrılığın ölümündən daha betər, sevgilim.
 Dünən zülfün dil açdı sazin pərdələrinde,
 Ayrılığın əzabı nə vaxt biter, sevgilim?
 Sazım kövrək sözümlə dil tapmışdı bu axşam,
 Sandım qara günüñ də sona yetor, sevgilim.
 Ulduz batdı, öldü şam, kimsə oyaq qalmadı,
 Yuxum xeyallarında batar, iter, sevgilim.
 Dedin ki, Rey qızları, şair, laləüzlüdür,
 Səndən başqa gözəllər, göze neşter, sevgilim.
 Təbim kəməndə düşmüş, ahu şikar istəməz,
 Aslandır, aslan kimi şikar ister sevgilim.
 Sindirmaz zindanları heç vaxt acı tənələr,
 Dünya qəfəs olsa da, ürək öter, sevgilim.
 Xəcaletden ölürem, sənsiz diriyəm hələ,
 Sənsizliyim nə zaman sona yetər, sevgilim.
 Şerin tacı başında, sənsizəm, ey qəzalim,
 Eşqin mülkündə şair şahlıq ister, sevgilim.

GÖVHƏR SATAN

Ömrümü sənə qiydim, eşqində ilk qurbanam,
Sən artıq bir anasan, mənsə subay-sultanam.
Sən cigerparəni də süddən ayırdın, gülüm,
Çarəsiz yalqızınam, dərbədər, bağı qanam.
Ureyimin qanım içərəm səhər, axşam,
Budur günahim; ancaq düşünən bir insanam.
Eşqimin sərabında itdi cavanlığım da,
Xatirat qoynunda da qəlbə qırıq cavanam.
Atan qızılı satdı sonintək gövhərini,
Bu eşqin yollarında viranə xanimanam.
Necə qiymətsiz imiş böyük eşqim, hünərim,
Kim bilir ki, dürr ilə varlanmış bir ümmanam.
Kaş ki, girov qoyadım qızılı hünərimi,
Bu alver bazarda əli boşda qalanam.
Dünya lənətləmişdir bu on üç rəqəmini,
Mən də bu rəqəm kimi hər yerdən qovulanam.
Köhnə əhdı, ilqarı bir də təzələmekçün
Gülüm, sizin qapıdan yol salardım bir zaman.
İndi özgənkisən, mənə bəsdir xatirən,
Məni başqa biçimdə yaratmışdır bu dövran.
Qəlbimdə dalğanlanan lel, yaqtduq qanım,
Bu ömür kürəsində mənəm alişan, yanam.

HİCABIN ÜZ QARALIĞI

Aytək üzündən at, gözəlim, o niqabı sən,
Ta ki, xəcalət eyləyəsən afitabı sən.
Gör, mən yaziq ki, gözlerinin bir fədasiyam,
Bundan xərab eylemə mən tək xərəbi sən.
Qorxum budur ki, tapmayasan gülməyə macal,
Axtar bu göz şüşəmdə o gülgün güləbə sən.
Onda ki, gözlerin süzülüb bir çimir gəzər,
Qov lap uzaqlara belə qəflətli xəbə sən.
Gör, inqilab bayraqı zülfündə gizlənir,

Qalx, qaldır, ey məlek, aləmi-inqilabı sən.
Nöqsana, eybə pərdə çeker, gizlədər niqab,
Ey gül, götür üzündən, ayır o niqabı sən.
Ağlar bulud ki, gülşəni-aləmdə gül gülə,
Gülsən o gül kimi, dağidarsan səhabı sən.
Öz haqqın istəyərsə qadın, söylə bir görək,
Hardan, necə, nədən verəcəksən cavabı sən.
Ağ gün gotirdi şeyxə sənin qara paltarın,
Qara gününlə qara edib sən hicabı sən.
Meydən danışma şeyxə, ona mey nəyə gərək?
Xalqın qanım içir, yerə əndər şərabı sən.
Düşdü güzərimiz yenə də qəm diyarına,
Bir yolluq eylə qafilədən bu sərabı sən.
Şərin çrağı olmasa, ayındı yolların,
Öz xeyr əməllerinlə qazandın savabı sən.

Saqı, dayan, qulağa piçildar bahar yeli,
Şövq ilə səslə bir də bu eşqi-əzəbə sən.
Dünya qopanda qəm qopacaq hər tərefdə, bil,
Fövt etmə fürsəti, götürüb çal rübabı sən.
Gör ki, necə bu çorxi-fələk firlanır hələ,
Yad eylə torpaq olmuş o Əfrasiyabi sən.
Xacəylə, şeyxlə vuruşur Şəhriyari-şeir,
Çöndər, varaqla bir də o zəngin kitabı sən.

EY QADIN!

Hüququndan səhbət aç, bir söz söyle, ey qadın!
Ağr zəncirləri qır, düşsün dillərə admı.
Bu matom paltarını parçala bir gün səhər,
Sənin aydınlığından işiq alsın üfüqlər.
Sən ki, həyat nəfəslə Məsiha yaratmışan,
Bəlkə yeri, göyü də elə sənsən yaranan.
Sən günəş timsalısan, yaraşıq ver özünə,
Ox ol naməhrəmin də, məhrəmin də gözünüə.
Dinib-danişan saz ol, yaşa neqmələr kimi,

Bu sonsuz kədərinlə parçalama qəlbimi.
Şərəf-şan bayrağını ucałt öz əməlinlə,
Seadət bayrağını sanc dünyaya əlinlə.
İstərem görünməsin bir da gözlərində nəm,
Mərd ol, cəsarətini görсün bütün bu aləm.
Sən aysan, öz başına yumruq niyə döyürsən?
Düyünlə yumruğunu, şeyxin başına döy sən!

FƏLƏYİN BAYRAMLIĞI

Ay keçdi, il dolandı, ondan nişan gəlmədi,
Bahar gəldi, gül açdı, namehraban gəlmədi.
Sən qara ürəklisən, ey bayram, üzün qara,
Azadə insanlara bayram olvan gəlmədi.

Dostlar qonaq gələrdi hər il şəkərə, qəndə,
Fəqət ürək qanına kimse mehman gəlmədi.
Mənim evim yox daha, montek xanimansızın
Görüşüne bir nəfər, bircə insan gəlmədi.
Hara uğub getdi bəs mənim ağ göyerçinim,
O məlek aşiyana niyə bir an gəlmədi.
Məhəbbət carçıları harda qaldı görəsən,
Niyə geri dönmədi, o karvan gəlmədi?
Bayramlıq na gətirdin bu il bizə, ey fələk,
Get-get, səndən nə ümid, nə də aman gəlmədi.
Hamı görüşə gedər sabah biri-birinə,
Kasıbin görünüşünə qoca, cavan gəlmədi.
Acı göz yaşlarına alışib döz, ey ürək,
Yaxşılıra dünyadan bir ərməğan gəlmədi.
Ürəyini, qəlbini mənfətə bağlama,
Gözü tox insanlara bundan ziyan gəlmədi.
Cavanlıq qüruru da ötəridir dünyada,
Ömür də, cavanlıq da, bil, cavidan gəlmədi.
Bahar gəlir, o yandan bu ömür gülşəninə
Kim deyir ki, bahardan sonra xəzan gəlmədi?
Dünyaya bənzərin var, dünya kimi vəfasız,

Vəfa iyi dünyadan, bu cahandan gəlmədi.
Acı dərdler əlində sümüya dönmüş bədən,
Qurmadı huma quşu bir aşiyən, gəlmədi.
Səndən başqa kimsəni yad eyleməm dünyada,
Adım sənin diline heç bir zaman gəlmədi.
Dostların ürəyini həmişə şəfqətlə al,
Əsl dostlar, sevgilim, elə asan gəlmədi.
Vüsalın həsrətiyle yaşayırdım, dözürdüm,
Bu qədər dərədən boğaza can gəlmədi.
Ey səba küleyi, gel yadına sal əhdini,
Bayram gəldi, görüşə yena canan gəlmədi.
Eşqin əfsanəsini oxuma, ey Şəhriyar,
O, qəm saçır, dilinə özgə dastan gəlmədi?

MƏN OLMAZ

Rəqibim hünərimi oğurlasa, men olmaz,
Bir gül bitirmek ilə tulanbar gülşən olmaz.
Qızıl zəmi biçəsen gümüş oraqla gərək,
Yoxsa bir neçə sünbül döyülsə xərmen olmaz.
Bir məhrəm çobanı var Turi-Təcəllanın da,
Ondan qeyri bu dağın sırrını bilən olmaz.
Küp başında yeddi növ mey içəndən soruş sən,
Hər şərab igidləri yerlərə səren olmaz.
Sərt tufanlar tacını tarac eyləsin gərək,
Yoxsa dağın sinəsi yox yerdən məden olmaz.
Şuşənin boğazına usta üfürsün gərək,
Her naşının dodağı şüşəfüren olmaz.
Hafız atəşgahında yanmaq monim qismətim,
Axı hər yanın çıraq zülmətlər dələn olmaz.
Bu daş ürekli təbib məndən dərman əsirgər,
Məger qol sinan zaman ağrıyan bədən olmaz.
Soyuq küləklər əsən bir yerdə, bir məkanda,
İki yüz şam alışdır, yenə də rövşən olmaz.
Sədəf xəzinəsindən ayrıldınsa, qabıqsan,
Cəvahir bazارında sənə göz dikən olmaz.
Kişilik xisletini sən yerin bətnindən al,

Bu qoca Zal bir daha bəhər gətirən olmaz.
 Sinələrdə boğulan ümid fəğan doğurur,
 Heç bir ölüm şivəni bu sayaq şivən olmaz.
 Sanma ki, gül qıranda susdurdun bülbülləri,
 Bilmədin dil tikani olmayan süsən olmaz.
 Necə mum tək eriyib, yanmayım atəşdə mən,
 Əzizlərim, aşiqin qəlbə dəmirdən olmaz.
 Tənələrin oxuyla Yəqub tikdi yaxasın,
 Fəqət bir köynək ətri həmin pirəhən olmaz.
 Güllər yağır ətekdən, qac çəməndən yel kimi,
 Qan izi var bu yerdə, çəmən o çəmən olmaz.
 Dostları candan sevən, hanı səntək Şəhriyar,
 Düşməndən dəst olmamış, dəstdən da düşmən olmaz.

QIŞ AĞASI

Qış ərbəbin ciyininə xəzli palto salıbdır,
 Qar altında yoxsulun lüt bədəni qalıbdır.
 Bu dövlətsarayların yolun tanımayan qış,
 Bizim matəmsəradan bir gün uzaq olmamış.
 Zülüm saraylarına baş əyir qar, yağış da,
 Kasıbın dərisini soyur şaxtalı qış da.
 Yoxsulun bu ölkədə dərdi var, dərməni yox,
 Mürüvvətsiz təbibin pulu var, vicdanı yox.
 Açı göz yaşlarında can ver, azadə insan,
 Ürəksizdi, alçaqdən aman istəmə, aman!
 Kima penah apardıq, açılmadı bu müşkül,
 Əller, qollar bağlısa, müşkül açılan deyil.
 Oyun zamanı yadlar tamış maska geyindi,
 Oyun qurtaran kimi, yad üzlər də göründü.
 Hər atəş fərmanına can tapşırdı alaylar,
 Viran qalsın, dağlışın fərman verən saraylar.
 Ruzusunu bu xalqın möhtəkirlər mənimsem,
 Bu ejdaha qarınlar iti bir kəsər istor.
 İzzetlə verməyindən, zilletlə almaq gərek,
 Ağılısın, qanmazın yadına salmaq gərek.
 Hərif istehzə edib Şəhriyara söylədi:
 Yoxsulları tuturlar, ehtiyyatlı ol, dedi.

GÜLÜN ARXASI, ÜZÜ OLMAZ

Hüsünü tay tutmaram, bir daha gülzərə mən,
 Ətrini udmuş mehəm, dönmüşəm ettarə mən.
 Eşqimizin dastarı gəzmədə dildən-dile,
 Susdura bilməm eli, qalmışam avarə mən.
 İsmotin aydan arı, könlüme şəfqət saçar,
 Vəslin ilə dərdimə, kaş ki, qılım çare mən.
 Arxa nədir, üz nədir, hər yanı güldür gülün,
 Qalmadı pünhan sözüm, söylədim aşkarə mən.
 Başında qar yağıdır həsrətin, ey nazənin,

Eyləmişəm səbr ilə qəlbimi yüz parə mən.
 Gör necə aydır üzün, nur umar ondan günəş,
 Canımı qurban dedim böylə sehirkarə mən.
 Söyledi səbr eyləyim, qalmamış ömrüm daha,
 Gənciliyimi qiymışam ehəd ilə ilqara mən.
 Ey qaşı mehrabımız, səcdəyə göldik sənə,
 Oldum o vaxtdan bəri bəxti, günü qarə mən.
 Gün keçir, ey Şəhriyar, bir belə qəflət nədir,
 Qalxdı günəş zirvəyə, qoy yetişim yaro mən.

MƏHƏBBƏTİN MƏLALI

Məhəbbətin qəmiyle səni qovsam özümdən,
 Uzaq getmə, fəğanım eder səni peşiman.
 Ahımtək küduriötin yolu tutma, göz yaşım,
 Şəfaət peyki kimi qovar səni niqaran.
 Göz yaşı gövhərimən, sən sefa dürdənəsi,
 Düşərsən otəyimo kiprik çaldığın zaman.
 Ey mənim uca sərvim, yetmirsən fəryadıma,
 Mən ki, ayırmamışam səni ulu tanrıdan.
 Sən ruhum, sən canımsan, qırılmaz can telləri,
 Nə vardi bedən olsan, vererdim qarşında can.
 Eşq matəmsəramı niyə odlara yaxdin,
 Törətdiyin yanından çəkinmədin bircə an.

Başıma ara-sıra nəvaziş əlini çək,
Saza döndüm, səninçün dile geldim bir zaman
Məhəbbət diyarımı tərk etmədin, ey ürək,
Bu uğursuz məhəbbət eylədi bağrimi qan.
Ətirli qonçəm idin, dayan, güldürüm səni,
Bahara qürrələnmə, pusquda durmuş xəzan.
Bir gecə zindanıma tələs, sübhə acıq ver,
Şəmi yandırıb-yaxım, qarşında tapşırıım can.
Dəyiş təbəssümünü canıyla Şəhriyarın,
Sevincələ bunu verib, onu alardım, inan!

SEVİNC YAŞI

Gec golmisən, elim ətəyindən qopan deyil,
Can müjdə vermişəm, çəkəm ağuşa can kimi.
Bəlkə yuyam sənin gül üzündən qubarını,
Qəh-qəh çekib, hey ağlayaram asiman kimi.
Dağ çəkdi sinəmə necə də ayrılıq dağın,
Ayrılmışq bu zülmət arıyla şan kimi.
Sizdə, gülüm, məgər neçədir nırxı busənin,
Gövhər sayır gözüm bir ömür erməğən kimi.
Hicrində her gecə başıma döydüüm bu əl,
İndi sürəhi boynunu qucmış cavan kimi.
Ey qəm, yolun uğurlu, fəqət haqq-say qalır,
Boşdur yerin ürkəkdə, yaxın mehrivan kimi.
Sən ayrılib gedəndə, feğan etdi Şəhriyar,
Təsirlili bir feğan yox imiş bu feğan kimi.

SƏFƏR AZUQƏSİ

Gecələr oyaq qalar, ulduz sayar gözlərim,
Dan ulduzu çırtlədi, harda qalmış səhərim?
Hani sübhün qoşunu, al günəşin yolunda
Vuruşmaq isteyirəm, hani mənim kəsərim?

Günəş üçün açmasa qapısını asiman,
Pərdəsini yırtaram ulduzlarla qəmərin.
Fələyin atlışiyam, öz qızıl nizəm ilə
Gecənin zülmətini doğramaqdır nəzərim.
Sübəhün rikabındayam, axtarıram günüşi,
Ulduzlara uçuşum, ulduzlara səfərim.
Bu atəsdən, bu oddan keçib qurtarsam əgər,
Külek kimi torpağa, suya düşər izlərim.
Bu diyardan, bu yerdən qaçıb qurtara bilsəm,
Bu diyara, bu yerə bir də düşməz güzərim.
Qanadımı gərmişəm eşqin aşıyanına,
Atılan o daşlardan sımmasa balı pərim.
Məni zirvəyə çəkir məndən qaçan maralıım,
Dağların möhnətiindən qırılmasa kəmərim.
Şirin sözün sevincə çəkir səni, Şəhriyar,
Fəqət qərq etmək istər yenə acı kədərim.

HƏYAT ZİNDANI

Nə qədər ki, mən sağlam, bilməzsən kimliyimi,
O zaman gələcəksən, yükümü bağlamışam.
Həyat adı daşıyan ölüm astanasında,
Necə deyim, həyatı qovaraq haqlamışam.
Göz yaşının güləbi göstərir ki, gül kimi
Bir gün gülümüşəm əgər, bir ömür ağlamışam.
İki iyirmi yaşadım, iki yüzə bərabər,
Bəxtim kamımcə deyil, sinəmi dağlamışam.
Səbir imtahanında, münsif münsifsə əgər,
Qiymətimi beş yazar, nəfsimi oxlamışam.
Xəfiyyəyə söyle ki, vərəqdən pozsun adımı,
Atdığım hər addımı mən özüm yoxlamışam.
Gövhərşünas arama bu şəhərdə, Şəhriyar,
Saxsılar arasında mən sədəf saxlamışam.

Gecənin möclisi bəzənər ayla,
Gecələr aləmə ay çalar layla.
Gecə ay nurundan çıraq yandılar,
Ondan eşq dərsi alar cavanlar.
Göz qırpar səmada gecə ulduzlar,
Onlardan naz-qəmzə öyrənər qızlar.
Gecə zülmətindən ay ki boyalar,
Könüllərdə doğar ümid, etibar.
Bulud perdə çəksə ayın üzünə,
Bir an yuxu gəlməz aşiq gözünə.
Fəleyin qəsrinə galincə ulduz,
Eyvanı tərk etməz bir nişanlı qız.
Bacadan oğrutək ay çıxan zaman,
Çəkməz sevgililər gözünü ondan.
Eşqin aləmini gecə bəzəyər,
Adaxlibazlığa gedər kendçilər.
Hani o illər ki, yay aylarında
Gəzərdim yurdumun yaylaqlarında.
Yaylaqa yaşayan bizim ellərdən,
Şirin xatirələr yaşadıram mən.
Var idi bir qəşəng qızı əmməmin,
Adaxlıydı, getdi sonralar gəlin.
Əri bir yenilməz qoçaq gənc idi,
Qaməti, heykeli sanki tunc idi.
Kəndi bibimgildən xeyli uzaqdı,
Yolu dağ-dərəli, hündür, alçaqdı.
Görərdim dumansı, sisli gecələr,
Şir kimi dağları aşaraq gələr.
Adaxlibazlığı o mərd oğlanın,
Ağzına girməkdi qızmış aslanın.
Rüstəmtək çəkerkən ayi quyudan,
Kəsərdi yolunu onun "Həft xan".
Yadına gəlir ki, sırlı bir gecə,
Susayıb ayıldım bilmirəm necə.
Gördüm dam üstündə sanki adam var,
Ayağı altında çör-çöp xışıldar.
Gəlib yaxınlaşdı bacaya artıq,
Bacanın ağzına çökdü qaranlıq.

Sezdim, uzannışdı dam üstə yavaş,
Baxır oğrun-oğrun bacadan bir baş.
Deyəsən kiçicik bir daş da atdı,
Qazana toxundu, şivən qopartdı.
Gəlin yatmış görüb evdekiləri,
Çıxbıb gözdən itdi, neca bir pəri.
Mən isə kuzədən sərin su süzdüm,
İçib, pəncərədən onları süzdüm.
Kəndin hər yanında hakimdi sükut,
Çölü çən örtmüştü, dağları bulud.
Baş çəkib göylərə saman tayası,
Tayanın üstündə leylək yuvası.
Elə sakitlikdi, eşidir qulaq,
Durnalar havada qanad çalacaq.
Quşların bu həzin, xoş təranəsi,
Verir töbiətə yuxu həvəsi.
Damların üstünə çökən buludlar,
Sanki hörümçəkdir, torlar toxuyar.
Ayın, ulduzların atəsi sönüür,
Kəhkəşən gül gəzir, qərbə sürünür.
Damda çoban iti hürriyür hərdən,
Keçməsin xam xəyal qurdun könlündən.
O, bir keşikçidir, yatmaz, bağırar,
Pəri qoruğundan divləri qovar.
Bağçada bağlanmış buzov bayaqdan,
Ana həsrətılı qoparmış fəğan.
Ayın məşəlində işiq azalmış,
Yağsız çıraq kimi solub-saralmış,
Piltəsi düşmüş bir çırağa oxşar,
Al-əlvan buluddan bir örtüyü var.
Buludun əlində ayın fanarı,
Sanki yola çıxmış qoca bir qarı.
Gedir üzüsağı uca təpədən,
Yavaşça dərəyə enir, deyəsən.
Üfűq çadırına yetcəyin ancaq,
O, işiq çətrini başdan atacaq.
Sanki buz bağlamış bir göldür fələk,
Üstündə ulduzlar oynayır xizək.

Mənim yorğun ümidim güləşir əcəlimlə,
Ölümmü, ya qalımmı, de, buyur fermanını.
Qəlbimdə keçən gecə hicrinlə damışirdim,
Ağlar gözlə ürəkdən soruştum sultanını.
Geceler sayə kimi sürüñürəm qəsrinə,
O ümidi ki, görüm uzaqdan eyvanını.
Gözüm yaşına bənzər ləldən boyunbağın,
Məzəlum qani olmaya, tutar giribanını.
Necə dözsün üreyim sonsuz dərdü qəminə,
Azalt, ey daş ürəkləm, dərdi-firavanını.
Üreksizlər də sevir şerini, ey Şəhriyar,
Vüsal ərməğanıdır, uca tut divanını!

MƏNƏ HƏMDƏRD OLAN NEY

Daniş, ey ney, sənintək qəmliyəm mən,
Əzəldən sırlı bir qəm axşamım var.
Ürek yüz yare almış yar əlindən,
Nə səbrim, nə davam, nə də şamim var.
Ay üzlüm birçə an girdi qapımdan,
Acı tufanlara düşmüş kəmim var.
O getdi, sinedə yandırdı məşəl,
Məni terk etməyən yüz bir qəmim var.
Özüm öz qəlbime toy vədə qıldıq,
Ürek hardan biləydi matəmim var.
Açar güllər səhər, bilməm nədəndir
Gözündə hər gecə gur şəbnəmim var.
Məger bətnimdə təbim bəslər İsa?
Ürəkdə bir müqəddəs Məryəmim var.
Necə mən əl üzüm ləlindən, ey gül,
Əlimdə bir dəyərli xatəmim var.
Qırılmaz qollarım varsa cahanda,
Qəmim tək bir basılmaz Rüstəmim var.
Qəmin dəryadır artıq Şəhriyara,
Kimə söylər ürek tək məhrəmim var.

HƏZİN TƏRANƏ

Qəlbim eşqin nevasına başlayanda hər səhər,
Ulu tanrim, özün söylə, neyləsin bu dərbədər.
Dünən gecə yatmadışam naləsindən üreyin
Bu gün odlu nəğməsinə kaş edəydi müxtəsər.
Yazlıq sənin bağbanına, bar getirməz zəhmətin,
Həyatmı bada vermiş, ömrü getmişdir hədər.
Dünən gecə göz yaşında qərq olmuşdu üreyim,
Gül yanaqlım, həsrətində neler çəkmisəm, nələr?!
Köç qəlbimdən, qorxuram ki, göz yaşının tufanı
Sənin könül otağını edə yerlə bərabər.
Məhəbbətin yollarında ömür qoyan aşiqə
Bir nəzər qıl, yola sal ki, gəlib çatdı son səfor.
Xeyalına söyle qalsın, hicranına alışım,
Öz alovlu eşqinə de, lütf eylesin bir qədər.
Ey vəfəsiz, qorxuram ki, ölüb gədəm, dünyada
Məndən sonra əhvalına acımaya bir nəfər.
Gördün yaziq pərvanənin nahaq tökülen qani
Qoymadı ki, şəm eyləsin zülmətinə al səhər.
Şəhriyərin ürek yaxan qəmli təranəsini
Eşq oduna alışanlar əzbər deyəcək, əzbər.

CANANIN CİLVƏSİ

Camalın elə bir şam alışdırıcı, sevgilim,
Elə şam ki, əzəldən pərvanən idi sənin.
Ağlimın pərdəsini parçaladı məhəbbət,
Ağlim çıxdı başından, divanən idi sənin.
Fələyin kuzəsinin aytək piyaləsi var,
Əlinde saxladığı peymanən idi sənin.
Müdrük qoca qoruyur cavanları şərabdan,
Özünün məskənisi meyxanən idi sənin.
Göyün doqquz süfrəsi yenə aşib-dasırdı,
Göz dikdiyi, gəzdiyi ənbanən idi sənin,
Dünən gecə yatmayıb, sübhü gözümlə açdım,
Quşların cəhcəhində əfsanən idi sənin.

Bubbu quşu o bağda səndən söhbət açırdı,
Vəsf etdiyi o zülfün, o şanən idi sənin.
Gözlerinin xumarı pozdu xumarlığımı,
Xumarlığın nəğməsi teranen idi sənin.
Səndən başqa hamiya biganədir ürəyim,
Fəqət bu vurğun ürək biganən idi sənin.
Sübhe kimi uzandı Şəhriyarnın nalesi,
Başqa bir ağların yox, yeganən idi sənin.

DİVAN VƏ DİVANƏ

Yarəb, rəva deyildir, canan düşə ayaqdan,
Dərdi canıma düşsün, getsin yolunda bu can.
Bir ömür ağlamışdım, tanrımlı, rəvəmi indi
Onsuz qalıñ bu yolda bir də olum pesiman.
Zülm eyləmisiñ yarım, mən razıyam cafayə,
Dözməm əzabına, gəl, eylə o dərde dərman.
Hicrində qılımsamsa min bir fəğan, rəvədir,
Lakin rəva deyildir, bir dəfə qılsın əfgan.
Əfsunlu gözlərinə bir gün gözüm sataşdı,
Ruhum, canım alışdı, od qalxdı varlığımdan.
Məntek uğursuz eşqə salma o gül camalı,
Məntek məhəbbətində qoy olmasın pərişan.
Əl üzdüm arzulardan, hardandı məndə o bəxt,
Bir gün bu göz yaşımtek damanə düşə canan.
Mən bir gün ağladımmı, özüm-özümə bir gün,
Qılsın fələk nə yerdən səhmansız ömrə səhman.
Ovçu xeyal birən atsa aya kəməndin,
Mehtab tora düşərsə, nurla dolar bu zindan.
Peşmanlıq eyleyər bil, divanə Şəhriyara,
O gül camalı, vallah, düşsə əlinə divan.

BAYRAM AXŞAMI

Gəldi bayram axşamı ay üzünün nurunda,
Öz novruz süfrəmizi bu il açaq, sevgilim!
Köhne il köhne qəmlə köçüb getdi dünyadan,
Yeni ildə qəlblərə fərəh saçaq, sevgilim!

Cavanlıq həvəsiyilə al əlinə setarı,
Ulduz qoparmaq üçün göyə uçaq, sevgilim!
Gözel bahar çağıdır, gözler səhralar bizi,
Bahar küləklərinə sinə açaq, sevgilim!
Köhne ehdi, ilqarı təzəleyək yenidən,
Məhəbbət gülşənində bir gül açaq, sevgilim!
Səhər yeli soyudün telini hörən zaman

Biz də günəş sağaşı işiq saçaq, sevgilim!
Sazı, çəngi, setarı yerə qoyma əlindən,
Nəğmələrdən vüsala bir yol açaq, sevgilim!
Sənin eşqindən özgə bayramdan isteyim yox,
Hesrətdən, ayrıldıdan uzaq qaçaq, sevgilim!
Gəldi bayram axşamı, ay üzünün nurunda
Öz novruz süfrəmizi bu il açaq, sevgilim!

HİCRAN ÇƏKMİŞƏM

Ətek çəkmə naz ilə, hicran çəkmişəm, gülüm,
Rəqiblərin nazını yaman çəkmişəm, gülüm!
Bəlkə Yusif sağaşı əzizləyə bu həyat,
Bir ömür onun kimi zindan çəkmişəm, gülüm!
Gözlərimə bir daha rəva bilmə göz yaşın,
Bu gözlərdən bir ömür ümman çəkmişəm, gülüm!
Çiyinə qoy başım, sinəm üstə əlini,
Elə bil ki, yarama dərman çəkmişəm, gülüm!
Sənsiz keçib keçənlər, soruşma həyatımı,
Öz ömründən elimi çıxdan çəkmişəm, gülüm!
Sənin eşqin, həsrətin hələ bir yana dursun,
Amansız ruzigardan aman çəkmişəm, gülüm!
Xeyalında o qədər sənə pay göndərmişəm,
Bu boş qalan süfrəmə mehman çəkmişəm, gülüm!
Təkcə hicran qəmimi mənim dərdim, möhnətim,
Alçaqlar minnətini hər an çəkmişəm, gülüm!
Ey diş çəkib, ağrıdan səhərəcən yatmayan,

Sən ağrılardan çökəndə mən can çəkmişəm, gülüm!
Könlümün lövhəsində səndən özgə heç nə yox,
Hər nə ziynəti varsa, ondan çəkmişəm, gülüm!
Kimseyə baş əyməmiş uca təbin, Şəhriyar,
Qənaət yollarında karvan çəkmişəm, gülüm!

AZƏRBAYCAN

Könlüm quşu qanad çalmaz sənsiz bir an, Azərbaycan,
Xoş günlərin getmir müdam xəyalimdən, Azərbaycan!

Səndən uzaq düşsəm də mən, eşqin ilə yaşayıram,
Yaralılmış qəlbim kimi, qəlibi viran Azərbaycan...

Bütün dünya bilir, sənin qüdrətinlə, dövlətinlə
Abad olub, azad olub mülki-İran, Azərbaycan!

Bisütuni-inqilabda Şirin – vətən üçün Fərhad
Külüng vurmuş öz başına, zaman-zaman, Azərbaycan!

Vətən eşi məktəbində can verməyi öyrənmişik,
Ustadımız deyib: heçdir vətənsiz can, Azərbaycan.

Qurtarmaqcun zalımların əlindən Rey şümşadını,
Öz şümşadın başdan-başa olub al qan, Azərbaycan!

Yarəb, nədir bir bu qədər ürəkləri qan etməyin,
Qolubağlı qalacaqdır nə vaxtacan Azərbaycan?

İgidlərin İran üçün şəhid olub, əvəzində
Dərd almışan, qəm almışan son İrandan, Azərbaycan!

Övladların nə vaxtadək tərki-vətən olacaqdır?
Əl-ələ ver, üşyan ele, oyan, oyan, Azərbaycan!

Bəsdir fəraq odlarından kül ələndi başımıza,
Dur ayağa! Ya azad ol, ya tamam yan, Azərbaycan!

Şəhriyarm ürəyi də səninkitək yaralıdır,
Azadlıqdır mənə məlhəm, sənə dərman, Azərbaycan!

INTİZAR

Bəxt ulduzum, nə oldu ki, evvana gəlmədin,
Ey məhvəsim, nədən şəbi-hicranə gəlmədin?

Şəmim yanırı da ta ki, güle, gül camalına,
Pərvane tek, gözəl, bu şəbistana gəlmədin?!

Məhbusun idim, ayzənizim, söylə bir nədən,
Bir an da olsa bu qara zindanə gəlmədin?

Sevda hədisi tek gecəmiz çatmadı sona,
Qəm etdi aləmi mənə viranə, gəlmədin!

Qoyma ki, qarət eyləyə milçək bu qəndimi,
Tuti quşum ki, sən şəkəristanə gəlmədin.

Şerim sənin dilinlə xoş ovular könülləri,
Əfsus, bülbülm, bu gülüstənə gəlmədin.

Bağrim qan oldu, süfrənə düzdüm şeker sənin,
Nazlı qonaq, bu məclisi-canənə gəlmədin.

Divani-Hafizim! Dəli-divanən olmuşam,
Div ilə, ey pəri, yenə divanə gəlmədin.

Gördün ki, səbr qayığımı qərq edir ələm,
Tapşırmayınca təximi tufanə, gəlmədin.

Bıçarə qəlbimin toyunu matəm eylədin,
Döndərməyincə eyşimi əhzanə, gəlmədin.

Ey Şəhriyar, sənin ki, təbi-baharın xəzan olub!
Nur saçmağa bu sünbüllü reyhanə, golmədin!

NƏ ÇƏKMIŞƏM

Eşqində bir ömür məni tutdu kədər, ələm,
Aşıq də olmadın biləsən ki, nə çəkmişəm!

Eşq ilə eql getmədilər heç zaman yola,
Aşıq olarsa kimsə, daha eqlən nə qəm.

Röyadə görmüşəm ki, dünən vəslə çatmışam,
Sübə oldu, görmüşəm yenə hicranla həmdəməm.

Bir busə ilə könlümü qəmdən xilas elə,
Bir böylə dərdilə sen özün olgınən həkəm.

Bir gün Seba saz ilə dedi: Şəhriyar, aman,
Səndən nə yazmayıb mənə tale yanan qələm...

PƏRVANƏN OLUBLAR

Şəmlər sənin o cöhrənə pərvanən olublar,
Hər eqli olan eşqdə divanən olublar.

Ayla günüşi cəm eləyibdir sənə fələk,
Onlar belə bir şövqilə peymanən olublar.

Pirlər ki, məni mən eləyib gənclərə daim,
Ancaq ki, sənin özləri məstanən olublar.

Can gözlərini tikdi sənə, könlünü verdi,
Can, göz və könül hər üçü cananən olublar.

Gördüm o qara gözləri, ovsunladı yarəb,
Əfsunilə onlar sənin əfsanən olublar.

Biganə bılıb sirlərini, aşnalıq etdi,
Onlar ki, soni duymadı, biganən olublar.

Qonşu dedi ki, Şəhriyaram, sübh açıldı,
Qəmlər hələ fəryadılə həmxanən olublar.

BİR GECƏ QƏMƏRLƏ

Gözün kor olsun, ey göylər, bu gün nazlı Qəmər burda,
Gecə ta sübhədək, bəh-bəh, xosavazlı Qəmər burda.

Dilimdən söyləyin siz tez fələk qoy arxayı olsun,
Gəzib axtarmasına nəhaq, qonaqdır ay, qəmər burda.

O xoş səcli gözəl qumru, təbiöt qumrusu, bəli,
Tükənməz bir məhəbbətlə açıbdır balü-per burda.

Yanır xəlvətdə bir şəm tok üzündən nur saçır daim,
Odunda yanmağa hazır durub pərvanələr burda.

Demə tək mən bu məclisdə özümdən bixəber oldum,
Bütün aşıqlər olmuşular özündən bixəber burda.

Üzün görməkçün evlərdən hücum çəkmiş qonum-qonşu,
Divar üstdən durub bir-bir salırlar hey nəzər burda.

Həyat bir dərdi-sərdirsə, bu gün ya ki, qara zindan,
Bir anlıq da əger olsa, keçir bir dərdi-sor burda.

Qəmər məftuni, ey İyrcə, sən ey nakam böyük şair,
Ayıl, dur gəl məzarından, maral gözlün gülər burda.

Onun ay çöhrəsin daim tutardı halotək tellər,
O tellər burdadır, burda tutulmuşdur Qəmər, burda.

Səher lazımlı deyil əsla, günəş, durma yatağından!
Bu axşam ki, Qəmər burda, Qəmər burda, Qəmər burda!

ARAZIN QAYIQLARI

Nəğməkar bülbü'l idim, düşdüm uzaq bağımdan,
Güllərimdən aralı qəlbimə ox vurdur tikan.

Cox təəssüf, tikana səhv eləyib gül demişəm,
Olmuşam indi, nə etmək, əməlimdən peşman.

Kekliyi şahin əgər tutsa, bu bir adətdir,
Məni quzğunlara yem etdi bu nakəs dövrən.

Gül göyərtməz günəşin nuru şoranalıqlarda,
Təriyeyələ nə cürə əhl olacaq bir nadan?

Eşqə hörmət eləyin, səcdə edin meykədəyə,
Gələ bilməz bura məhrəm kimi hər bir insan.

Bu suyunda Kərəcən zövqü-səfa görməmişəm!
Kaş mineydim qayığa öz Arazimdə bir an.

Dostların xatırəsi çıxmayaçaq qəlbimdən,
Unudarmı çəməni, bülbü'l həbs etsə zaman?

Şəhriyara, demə sən qəmlə ki, qəmxar hanı?
Göz yaşıñ tək belə bir yar veribdir hicran.

İNDİ NIYƏ?

Gəlmisən, canım sənə qurban ola, indi niyə?
Düşmüşəm əldən daha, ey bivəfa, indi niyə?

Nuşdarusən, feqət Söhrab ölüb, gec gəlmisən!
Eyləməz təsir ona heç bir dəva, indi niyə?

Mümkün olsa mərhəmət qıl, ömürlərdə yox vəfa!
Söyləmə mehmanına zövqü-səfa indi niyə?

Gənc idim, lezzət alirdim, nazəninim, zülmdən,
Eyleyirsən söyle bəs cövrü cəfa indi niyə?

Bir şirin söhbət üçün əydim önündə qəddimi!
Zəhrətə verdin cavab Fərhadına indi niyə?

Eye qara hicran, əlindən birçə dəm göz yummadım!
Bəxtimi sən tutmusan bu laylaya indi niyə?

Asiman qıldı pərişan, halımı zar eylədi!
Qaldırıbdır qəhr ilə min bir bəla indi niyə?

Sən ki, gül hicrində, təbim, lal kimi xamuş idin,
Salmışan bülbü'l kimi şüru nəya indi niyə?

Sən Həbibəsiz, Şəhriyaram, getməz idin heç yana,
Son səfərdir, tek çıxıbsan son yola indi niyə?

EY VƏFASIZ

Ey vəfasız, səni mən ta özümə yar elədim,
Gül kimi ömrümü saldım ayağa, xar elədim.

Əhdü peyman bizim, zövqü səfa özgələrin,
İnanıb andına evvəl səni dildar elədim.

Kafir olsayıdı əgər rəhmə gələrdi, gözəlim,
O qədər ki, sənə mən dərdimi izhar elədim.

Qeyr ilə həmdəm olub qəmlə məni yad elədin,
Səndən ötrü hamimi könlümə əgyar elədim.

Qoymusən nazbalışa başını, hardan biləsən
Ki, daş üstündə nə cür cismimi bimar elədim.

Ata dağıylə yanan körpə kimi dərdindən,
Ətəyində anamın odlu fəğanlar elədim.

Sırğanın dürrünə bənzər bu axan göz yaşımız,
Bu səbəbdən onu mən min dəfə təkrar elədim.

Dinləməz bir də fələk kimsə şikayət etsə,
Çünki fəryadım ilə artıq onu kar elədim.

Göz dikib mən qapına hər gecə ta sübhə kimi,
Aləmi öz başıma həsrət ilə dar elədim.

Şəhriyara, məni zülm ilə o, pamal etdi,
Ta öpüb yollarını, eşqimə sərdar elədim.

ƏFSANƏ ŞAIRİ

Gəl bu hicran derdini Nima, çəkək bir yerdə biz,
Həmfikir, həmdərd olaq, mesken salarsaq harda biz.
Qaf dağından sən yol aç, mən bu kahadan, birləşək,
Eylə gülşün bəxtimiz, ayrılmayaq heç yerdə biz.
Eyledi gözdən bizi bu ərşə qalxan tüstülər,
Bir işiq tapsaq, yəqin ki, düşmərik bil, dərma biz.
Bu çirağın nuruna nurlandı tək eyvanımız,
Qəsrlərde şəm kimi yandıqca qaldıq darda biz.
Od salıbdır sineyə bir də pərişan şanələr,
Gəl pərişanlıq alaq bu şanələrdən burda biz.
Mən də səntək almışam əfsanələrdən ilhamı,
Düşməyək kaş ki uzaq ilhamdan, olsaq harda biz.
Verdiilər eşqin camından qətre-qətre bizlərə,
Gəl quraq məclis bu rindlərlə xeyirdə-şərdə biz.
Bil ki, mərdlikdən deyil, döndərsək üz meyxanədən,
Çünki örnek olmuşuq, örnek olaq hər mərdə biz.
Gəl ki, bu meyxanəyə çökmüş sükütu sindraq,
Heç rəvəmi olmayaq sadıq belə tədbirdə biz.
Gizlidə gülmək gərək divanənim fəryadına,

Bil ki, bu hikmətlərə olmaz çəkərsək pərdə biz.
Dünyanın boynundakı muncuq da gildəndir, fəqət,
Ondakı mənənəçi çox müşküldü tapsaq zərdə biz.
Hər gözəl bil, tərif ilə yüksələ bilməz yəqin,
Özgə bir məna gəzək hər ləldə, hər gövhərdə biz.
Biz ki, bülbülbəl olmadıq, bağ-bağçalarda gəzmədik,
Bəlkə viranlıq gəzək bayquş kimi hər yerdə biz.
Neyləyək, pərvanə tək yanmaqdə aciz olumuşuq,
Şəm olaq, matəm tutaq pərvanəyə gel bir də biz.
Bu çekilməz dəndlərə yadlar uzaqdan güldülər,
Dərdmənd olduq fəqət, hər dərdliyə, hər fərdə biz.
Körpətək vardır gülən, hər kəlməni hedyan sanan,
Gəl ki, bu nadanların dərsin verək şərdə biz.

SƏNİN AYRILIQ GECƏN

Sən bahardan da gözəlsən, gözümədə bil, gözəlim,
Səni görməzsə açılmas bu çəmən, çöl, gözəlim!
Qoyma hicrində ürək şan-şan ola, yalvarıram,
Gal vüsənlən üzümdən bu qəmi sil, gözəlim!
Gözlərimdə qaralır dünya o qaşın kimi, bil,
Mənə şəkk eyləmə sən, şəkk eləmə gel, gözəlim.
Tel-tel ağlar kamanı seyrə çıxa sərv-i-rəvan,
Bəlko çaylardı axar, yoxsa coşar sel, gözəlim.
Qızarar cöhrəni görçək necə də gör lalə,
Bənövşə, lala kimi yox həyali gül, gözəlim.
Hər baxanda utanar gözlerim əsmər üzünə,
Qara zülfün işığında gəzim el-el, gözəlim.
Kaş ki tərk eyləməsin ömrümü o qarə telin,
O qara tel çıleyər ömrümə nur, bil, gözəlim.
Mən nə çəkdimsə, o dan ulduzu şahiddi buna,
Yatmaram sübhə kimi, baxəbər ol, ol, gözəlim.
Gözlərimdən silinib surətin əsla getməz,
Sevgi ağlarsa, ovutmaz onu heç dil, gözəlim.
Bu rəvan təbimi gəndən-genə duydu, bildin,
Onu hicrinlə edərsən niyə bəs kül, gözəlim?

Yenə də qarə qaşın qəsdimə dursun, dözərəm,
Baxışınla günüümü qarə elə gəl, gözəlim.
Şəhriyarin gözü dolsun yenə qoy yaşlar ilə,
Bu şəhərdə sənə mən bağlamışam bel, gözəlim.

ŞƏHRİYAR VƏ KƏNDLİ

Hicrində sənin bil ki, könüldə qubarım var,
İndi görəsən, qəmlə dolu ruzigarım var.
Baxıqca yola, düşdü tovundan bu gözlərim,
Vallah bu bextən yenə də intizarım var.
Göz yaşlan tökdüm, tükenib getdi ixtiyar,
Ömrü sənə verməkde fəqət ixtiyarım var.
Gəl arzumu bir anda xəzan eyləmə, ey gül,
Bil ki, bu bahar yaşıda mənim öz baharım var.
Şerimlə xəyalın yol açar sübhə mənimçün,
Öpmək üçün o saçlarını arzularım var.
Məstlikdə keçən vəslə necə vəsl deyim mən,
Əfsus yuxuda vəslini gördüm, nigarım var.
Gülüzlülerin torpağıdır laş bitirmiş,
Sinəmdə yanın laş kimi yadigarım var.
Çəkdikcə sığal saçlarına hey səhor yeli,
Tellerde kamandan ucalan arzularım var.
Hicran gecəsindən nə danışdım şama, bildi,
Sənsiz gecədən sübhə gedən bir güzarım var.
Versə bu könül dünyama qüvvət, saçın verə,
Bil ki, saçının şəfqətinə etibarım var.
Hərçənd solub getdi mənim ömrümün yazı,
Gülüzlülerin eşqi kimi növbaharım var.
Hərçənd özümə Şəhriyaram, söyləyirəm mən,
Bir kəndlə kimi qəmlə keçən ruzigarım var.

DOSTUN SİFARIŞI

Gəldi bahar, əlində çiçək getirdi gəldi,
Naxış vurdu onlara rəng-rəng, getirdi gəldi.
Bənövşənin, lalənin şəh yandı tellərində,

Güllərə zər naxışlı çeləng getirdi gəldi,
Gül gəlini güllerin etirləndi, bəzəndi,
Nəğməsinə quşların külək getirdi gəldi.
Sərvlerin başında qumrular hey uçdular,
Quşlar toranə dolu ürek getirdi gəldi.
Səher yeli dolandi bağçaları, bağları,
O, dərdli ürekli kömək getirdi gəldi.
Çəmən-çəmən göy otlar boy atdı, dalğalandı,
Qönçələr də könüldə istək getirdi gəldi.
Fərəhdən vəcdə gəlmış bu çöllərə, düzlərə,
İnandım ki, şadlığı felek getirdi gəldi.
Dindirdi yaz yelləri körpəcə sünbülli, Sünbüllərə qızıldan köynək getirdi gəldi.
Meh əsdikcə ürek də sevindi bu təmasdan,
Əfsus ki, yandan xəber, o, ləng getirdi gəldi.
Sinəm alışdı, yandı, taleyime daş ağlar,
Nə gəldisə bəxtimə, felek getirdi gəldi.
Küləklər də Mahmudun məzarının tozundan
Ayazdan da bircə tel, örnək getirdi gəldi.
Şahim, əfsuslar olsun o verdiyin fərmanın
Torpağıma mənim də şimşək getirdi gəldi.
Tale qoymadı gülsün yazılıq göyərçinleri,
Şahinləri üstüna sel tək getirdi gəldi.
Şəhriyarin qəlbinin aynasına haqq özü
Ay üzlüm, bir sənin tek mələk getirdi gəldi.

XƏBƏRSİZ KARVAN

Gəldi karvan, nə deyim, könlümə həmdərd yoxdur,
Demərəm mən yenə də odlu məhəbbət yoxdur.
Soraq etdim, dedilər gəlmədi Yusif, əfsus,
Bu nə yoldur, qayıdır gəlməyə fürsət yoxdur.
Bəxtimin ay üzünü görməsə karvan qalsın,
Getmək olmaz bu gecə, göyde ay elbət yoxdur.
Mənə bir namə də yazmaz, bil, eşit, ey tanrı,
Deyə də bilməyirəm onda cəsarət yoxdur.

Oda düşmüs ürəyin biz harayından uzağıq,
Gah gülür tale üzə, gah da ki, şəfqət yoxdur.
Aynasında ürəyin mehr, vəfa yox, tanrırm,
Bəlkə bu şan-şan olan sinədə qüvvət yoxdur.
Menim o zülmətə düşmüs ayımı görsən əgor,
Fəleyin nuruna üz tutmağa hacət yoxdur.
Bəxtimin şəminə gül taxtımı bəxş etmişdim,
İndi gül taxti qalır, şahlığa rüsxət yoxdur.
Taxti o sultanımın indi eyiılmış üfüqə,
Xeyməsində günəşin bil ki, kəramət yoxdur.
İstəyirdim ki, gedəm dostlarının ardınca,
Bir xəbər gəldi ki, bu yolda zəlaət yoxdur.
Şəhriyar, kim qoşularsa bu ümid karvanına,
Bəxti dönmüşlərə heç yerde inayət yoxdur.

TUTİYA

Söylədin, baş götürüb cövrü cəfadan gedərəm,
Səni tərk etsə bu könlüm evi, nalan gedərəm.
Söylədin, cövrü cəfadan usana bilməyirəm,
Mən bələni edərəm dərdimə dərman, gedərəm.
Əhdini, ilqarını and yeri bildim, bilirom,
Bu cəfakesh canı verrəm yenə qurban, gedərəm.
Müşki-ənbərdi, inan, saçlarının ətri mənə,
Günahı yoxdu, saçın eyləsə fərman, gedərəm.
Həddi yoxdur işığa həsrət olan sevgimizin,
Seçərəm meyxanani, rindliyə nalan gedərəm.
Şir kimi can ataram, can ataram arzuma mən,
Əjdaha ağzına da düşsə əgər can, gedərəm.
Sadiqəm sevgimizin Kəbəsi olmuş ürəyə,
Gedərəm quş kimi o Kəbəyə, əlan gedərəm.
Hara getsəm orada hiss edərəm sən varsan,
Dönərəm mən küləyə, yolları asan gedərəm.
Sən odunla yaşıdarsan suyumu, torpağımı,
Harda olsan, olaram sinəsi şan-şan, gedərəm.
Oduna, tüstüne həsrət eləmə mən yazıçı,

Qürbətin tilsimi sınmazsa, nigaran gedərəm.
Doğma yerlərdə bu eşq ilə dolanmaq dilərəm,
Sevgimin zirvəsini alsa da tufan, gedərəm.
Məni endirə küleklər, yenə də yüksələrəm,
Həmsəfər olmasa da mənə o karvan, gedərəm.
De bu həsrət qəfəsində nə qədar can qoruyum,
Eşq tanrırm təki versin mənə imkan, gedərəm.
Ey Xızır, təşnə olan qəlbime yol göstər sən,
O heyat çeşməsinə bil ki, nigəhban gedərəm.
Şəhriyaram, güc alib, qüvvət alib eşqimdən,
Mən huma tək uçaram, sinəsi suzan gedərəm.

DOST

Dərde elac eyle, dost, qoyma arzum kül olsun,
Yarəb, özün yol aç sən, yastiğım yüngül olsun.
Zülfün olarmı, yarım, bu qürbətin əlacı,
Bu qubarı ürekden yumaz çay, ya sel olsun.
Məhəbbət görməliyən həsrət düşübdi bextə,
İsteməzdəm mən bu fal gül açsın, hasil olsun.
Hər sevirəm deyənlər çıxmır, çıxmaz sınaqdan,
Eşqimdən dönmərəm mən, istər ay, ya il olsun.
Eşidin Şəhriyardan ötməyi, ey çiçəklər,
Nəğməmə səs verən də deyin ki, bülbü'l olsun.

BÜLBÜLÜN NALƏSİ

Dostlarım, ağızımızı gör nə deyib bağladılar,
Bu gözü, ağızı olar fond eləyib bağladılar.
O qəfəs künkü mənə and içirəm, rahət idi,
Bu gərilmiş qanadı sanki, əyib bağladılar.
Çəmənən yol eləsə, bağlamaq olmaz ayağı,
Quşların nəğməsinə qəm bələyib bağladılar.
İnana bilməyirəm, bülbü'lün ah-naləsini
Yasəmən güllərinə düymələyib bağladılar.
İndi Çin ətrini hardan tapasan, sən alasan,

O xütən ceyranını bil ki, döyüb bağladılar.
 Əhd-peyman elədi qarğalar ilə güller,
 Bülbülün gözlerine qum əleyib bağladılar.
 Neço huşyar tapılıb, dostlarımın qollarını,
 Gözümü zülmət ilə sūrmələyiib, bağladılar.
 Hanı el oğlu cavanlar ki, Vətən eşqi ilə
 Yükünü sevgi, məhəbbət çileyib bağladılar.
 Hər döyüş vaxtı qılınçı kəfənin üstə qoyub,
 Mərdi-mərdanə vuruşlar dileyiib bağladılar.
 Şəhriyar, doldu qara qarğalar ilə bağımız,
 Bülbülün nitqini sus, dinmə, deyib bağladılar.

AYIN KÖLGƏSİ

Mənim aydan da nurlu, nur selindən sərvətim vardır,
 Bu bəxt aynamda ahimdan qutarmaz dövlətim vardır.
 Qapında qalmışam, qallam, vefalı qul kimi vallah,
 Bilenlər bildi, şahimsan, yanında hörmətim vardır.
 Dilimdə nəğmə, seyr etdim xayalən göy çəmənlərdə,
 Nə yaxşı, ahu gözlüm, tek soninle ülfətim vardır.
 Dönən namərd fəlek mənle oyunlar oynadı, bəsdi,
 Başında bu papaqdandır ki, ali qiyətim vardır.
 O kirpik oxlardan da menim bir zərrə qorxum yox,
 Gözəllik padışahımdan tükənməz qüvvətim vardır.
 Mənem şahlar şahi dilbər, bu sevgi aləmində bil,
 Hünərdə, sevgidə sonsuz, ilahi şöhrətim vardır.
 Bu sevgi dünyamız bir də mənə yol verdi, xoşbaxtam,
 Ucaldım, gördüm əfsus ki, bu yolda həsrətim vardır.
 Ağırırdı ayrıraq dərdim, ürkədə qəm yüküm hədsiz,
 Bu gücsüz canda bir gör ki, çəkilməz möhnətim vardır.
 Özüm toqsirkaram, gərçi sinəmdə dərd-qubar bağlar,
 Bu dərdi silməyə ahimlə ey yar, cürətim vardır.
 Şeir şahiddi, şahiddi, məhəbbət ləl, cavahirdir,
 Sübətə ehtiyac olsa, əlimdə fürsətim vardır.
 Kaman qaşlarını dilbər, xəyalım rəsm edər hər dəm,
 Üzün görmək üçün hər gün zamandan möhlətim vardır.
 Deyir ki, Şəhriyar, yarın camalı nurlu dünyadır,
 O nurdan könlümün gör ki, evində sərvətim vardır.

Bu hissəni
 Yarı
 Seb Aldı zülfün bil qərərim, qalsın onda yadigar,
 Zülfün almış çün qərərim, qalmışam mən biqərar.
 Ruzigarın əlleriylə ol pərişan zülfərin
 Halımı pamal edib, olmuş pərişan ruzigar.
 Qalmışam meyxanə küçündə xəyalınlə sənin,
 Mehrili bir cüt gözün camında olmuş aşikar.
 Daşla az döy qapımı, zahid, gəlib bir yaxşı bax,
 Burda kuza tez sınar, yoxsa ki, pəhriz tez sınar?
 Gözləri tovdan düşər baxsa fələk bu ay üzə,
 Gecələr qoymaz yatam sübhe kimi ayuzlü yar.
 Qəlbimə çekmiş hasar, zindana salmış tellərin,
 Ey şahim, ey aycamallim, de, nədir böylə hasar?
 Zülfünün sevdası aşiq qəlbimi bərbad edib,
 Oldu asudə başım eşqinlə bil sərmayədar.
 Ahu tək qaçdım cəmiyyətdən, dedim azad olum,
 Ahuya bənzər gözün etdi məni məndən fərər.
 Gəlmesən ölləm daha, yoxdur amanım cismidə,
 Gözlərim yolda, özüm xəstə, könül də intzar.
 Qiş bahar olsun mənim qoy qəbrim üstə gəlməyin,
 O pərişan zülfünün etriyle dolsun ta məzar.
 O cəmalın şövqünə ollam qəzelxan mən yenə,
 Cünki bülbül də qəzelxanlıq edir fəslı-bahar.
 Bil, qəzəldə Şəhriyar olmaq mənə bəs eyləyər,
 Məndən özgə ölkədə yoxdur daha bir Şəhriyar.

VƏTƏNƏ QAYIDARKƏN

Yenə qanadlanıram mən vətən havası ilə,
 Necə qanadlanar hər quş bahar yuvası ilə.
 Vətən sarı yeriyən qafilə dağlı oyadır,
 O şad xəbor getirən zənglərin sədasi ilə.
 O doğma yurda yetişsəm, ürek də hiss edəcək,
 Axi Xütən qoxuyur yurdumun havası ilə.

Ona şükür edirəm, yar ilə diyarə yetib,
Qovuşmuşam yeno də dostların vəfası ilə.

Vəsatət istəyirəm qəhrə getmiş eşqin üçün,
Necə ki, tövbəni rind sindirə rizası ilə.

Açıbdı bülbü'lə bənzər təbibim yeno dəhənin
Ki, qonçolər açılar nəgmənin niadası ilə.

Nə xoşdu nəgmələrim birləşə bahar yelino,
Çəməndə rəqs edə güller onun səfasi ilə.

Nədəndi gül şaxına qonmağa cəsarəti yox
O bülbü'lən ki, qalıb hicranın cəfəsi ilə.

Fəqət nə fayda ki, hər yerdə üzbez oluram
Bu hiyləger fəleyin mən yeno cəzası ilə.

Köçüb gedən o əziz dostların yeri görünür,
Sədaları qarışıp çöllərin nəvəsi ilə.

Götirdi oğlunu Kenana nałə ilə Yequb,
Fəqət məzarda görüşdü oğul atası ilə.

Gözümde qotrələnen yaş deyil, ürek qandır,
Əqiqə bənzeyir o, rəngi, həm bəhası ilə.

Bacılarım yiğilib dövrəmə bir halə kimi,
Necə ki, halə salar dövrə ay ziyyəsi ilə.

İnan ki, Şəhriyarin qəlbən qəmi silinər
Fəqət bu doğma, əziz torpağın dəvası ilə.

GÖZ YOLDA

Neçün gölməz təbibim, qalmaya könlümədə dərd pünhan,
Neçün döyməz qapım canan, yiğilsin gözlerim yoldan.
Nə dərdimə olar dərman, açılmaz sübh, gecə zindan,

Bu hicranla keçən ömrü amandır, sayma sən asan.
Yarın etrin getirə sübə yeli qoy canımı alsın,
Səhər vaxtı sənən şamtək verərəm canımı qurban.
Dəmirək pəncənə sən də güvənmə çox da, ey səyyad,
Rəvadırmı bahar fəsli edirən bülbü'l nalan.
Səhər nərgiz gözündə şəbnəmə bənzər axan yaşlar,
Bunu dərk eyləyər ancaq gözündə nur olan insan.
Səhər meh əssə torpağı düşər şəh danəsi mey tek,
Bu bağda lalələr yanmışdır yaz vaxtında, bağrından.
O güldən də gözəl hüsənə nəzər salmaq nə müşküldür,
Tamam nazdır, tamam qəmza, baxan insan olur heyran.
Məni öz oğluna dilbər, əgər irsən ata etsən,
Bu sevdada qazancım tek ata olmaq olar, canan.
Əgər söndürsə mehr ilə məhəbbət şəmini gərdün,
Mahaldır, söndürə bilməz hünər şəmimi heç dövran.
Əsər qoy Şəhriyar, sən də əgər cavidlıq isterən,
Cahanda kim əsər qoysa olar aləmdə cavidan.

YARI YAD ETMƏK

Bahar olanda gəlir xatirimə yar mənim,
Oyadır xatiromi sövq ilə bahar mənim.
Güləndə gün göy üzündə bulud töker yaşıنى,
Ürəyim ağlayacaq anda zar-zar mənim.
Elə artar qəmimin, fəryadımm da sayı bil,
Özünə dərdli sinəm dərdləri bağlar mənim.
Götirər sübə yeli yarımin etrin, nə gözəl,
Yadıma bir də düşər etri-zülfə yar mənim.
Görəndə laləni dağın döşündə, kövrələrəm,
Daglı könlüm darıxb gör necə ağlar mənim.
Yada düşdükə nigarımla keçən günlərimiz
Gözlərimdə bu çəmən, gül də olar yar mənim.
Yaz da yaşıl geyinib, barlı olur bağlar da,
İlahi arzularım verməyiibdi bar mənim.
Çəməndə bülbü'l ötor, gül görünse gözlerinə,
Nədəndir güllər olur gözlerimdə xar mənim.

Nə xoşdu xəste dəmimdə əger gələ nigarum,
Yenə təbibim ola gözləri xumar mənim.
Kəsib molamet ilə sultanım sözü, getdi,
Sanıbdi söhbətimi bəlkə də o ar, mənim.
Bu qonçə qəlbimi həsrət yamanca sarsıtdı,
Yenə açılmayacaq gəlsə yüz bahar, mənim.
İlahi, qaytar özün Şəhriyara neğməsini,
Desin, baharda gələr xatirime yar, mənim.

ƏBƏDIYYƏT

Əbədiyyət nə zaman, harda təcəlla elədi,
O bizim ayinədə qəlbəri yəğma elədi.
Biz də şahid sayağı onda necə məğrur idik,
O da bu ayinəyə böylə tamaşa elədi.
Qəlbimin tüstüsü eşqiyə yanan oddandır,
Küle dönmüş sinəmi ayeti-sina elədi.
Müddəi atdı üzündən elə ki, örtüyüni
Eşqini saldı üzə məlumi-dünya elədi.
Sənilə aşına olmaq elə asan da deyil,
Gözlərin sırrını qaşlar açıb ifşa elədi.
Məst olub saqı ilə men də şəbüstanda idim,
Sübə eştidim ki, şerab kuzədə qovqa elədi.
O sədef camın içində iri bir dürr gördüm,
Sanki zülmət gecəni ay yedi-beyza elədi.
Ey kərəm sahibi, bu gövhəri kim verdi, dedim,
Dedi bu töhfəni bəxşış sənə dərya elədi.
O ki, öz başını şəmsiyrə verib xoşluq ilə,
Bize şam oldu, fəqət sırrını ifşa elədi.
Küle dönmüş sinəsində şəmi pünhan tutdu,
Odlanan qəlbini yenə göz yaşı rüsva elədi.
Ürəfa məclisi idi bu öten gün, orada
Hafızın şeri yenə mərəkə qovqa elədi.
Kipriyinlə tozunu sil bu sonət məbədinin,
Dərdinə, istəyinə bəlkə müdava elədi.

BU SƏNSƏN, HAFİZ

Hüzuruna gəlmişəm, el çəkməm daməninən,
Bəxtimə inanmiram, doğrudan bu sənmisən?
Dolamışam Şirazı, düşüb əldən-ayaqdan,
Ayağına baş qoyub rahatlanıñ indi mən.
Kəbəndə savad aldım, ancaq ürək dedi ki,
Kəbəni görmək üçün bu səfərə çıx həmtən.
Müsəlmanlar, sinəmdə bu Kəbəden alov var.
Bu ateşə alışmaz qəlbəi kafir bir bədən.
Ürfan kitabxanəsi kitablarla dolubdur,
Hafızın şərindədir, möhəbbətdən olan fən.
Bu torpağın altında Hafiz yatır, ilahi,
Niye matəm səsine qərq olmayıb bu gülşən.
Bu camıma şərab söz, pəhriz etmək hədərdir,
İçimdə ateşim var, pəhriz edim mən nədən.
Hafızın qəbri üstə dua etmək vacibdir.
O, sədət çətrini edib ömrümə yelken,
Əziz tut öz canından, Şəhriyar, bu türbəti,
Müqəddəsdir səninçin Hafiz yatan bu mədfən.

HAFİZDƏN SÖZ AÇARKƏN

Qible bildim harani, men səni gördüm, canan,
Qaşını mehrab edib çünki əzəldən yaradan.
Üzünün xəttidi hər çöhrədə aydın görünən,
Aynam saxlamışan pərdə dalısında nihan.
Zülfərin ciyinine düşmüş ipək örtük yerinə,
Topuğa tək uzanan qara saçındı, ya ilan?
Qəlb evində balaca bir baca var xəlvətdə,
Kuyinə bir cığır açmış ürəyim o bacadan.
Bunu eşq əqli olanlar hamısı yaxşı bilir,
Sənə eşqin qalasın almaq olubdur asan.
Qəlb evin yixmağa çatmaz hünəri Əhrimənin,
Qala olmuş komani məhv edə bilməzlər, inan.
O ki, bağlar qapını bil ki, sənin cadundur,
Qapını qırmağa tək səndə var ancaq imkan.

Su axan yerde çinarlar uclar, kölgə salar,
 Tək sənin kölgənə həsrət çəkir hər aşiq olan.
 Hər kimin var şərabı kuzədə, bil cənnəti var,
 Mənə cənnət yolunu camdakı mey verdi nişan.
 Sinədə olmuş o əfsanə, ya zərger danasın
 Qaşın ilə gözünün işvəsi etmişdi yalan.
 Bizdə divanəlik üz versə də vardır səbəbi,
 Zülfünүn silsiləsində elayıb fitnə məkan.
 Qocalıq dərdi soyutdu bədənimdə həvəsi,
 Sən mənim eşqimə həm dərman idin, həm loğman.
 Şəhriyar hardakı səndən söz açır, ey Hafız,
 Ləl kimi bil qızarır onda xəcalətdən hər an.

ÍRƏCİN QƏBRİ BAŞINDA

Başını qaldır, ey İrəc, təzə dövrən gəldi,
 Çünkü əmr oldu, sənin eşqinə heyran gəldi.
 Söhraba töhfəsi Simurğ quşunun ləngidi çox,
 Cox təəssüf ki, gec oldu ona sondan gəldi.
 Sanki, səndən onun heç qorxusu yoxdur əsla,
 Şir ölüb, meydanına körpəcə ceyran gəldi.
 Qalx, bahar gəldi, təbietdə yeno qovqa var,
 Biz də pərvane olaq, sevgiyə meydan gəldi.
 Ruhum arxanca uçan qış kimi pervaz eləyir,
 Görürəm söhbət uzandi, boğaza can gəldi.
 Sən də qaldır başını, torpağın altdan, İrəc,
 Bu cavab nəsl mözar başına mehman gəldi.
 Gec gelibse bu şirin üzrünü sən gel qəbul et,
 Çünkü üz istəməyə indi bu imkan gəldi.
 Bu günahın səbəbin sorma, həyatdan gəlir o,
 İmkanı yox, bu əmrden çıxa insan, gəldi.
 Nəsimin laylayıdır, yoxsa neyin naləsidir,
 Dirlə pəsdən, ya da zildən niyə nalan gəldi?
 Gülzarın bülbüllünə bənzəri vardır təbimin,
 O behişt quşlarıtək etməyə tügýan gəldi.
 Tapşır eşq məktəbini Şəhriyara, ey ustad,
 Deməsinlər bu məqama o da asan gəldi.

EŞQİN İNTİQAMI

Göyün eyrışdır, qəzəbədən
 Gedənənən vəzifədən
 Ondən salıb ol mah, cəfakara özündən,
 Meylin salıb ol mah, cəfakara özündən,
 Qəlbin verib o indi dilizara özündən.
 Hərçənd monim tək ona min-mindi giriftar,
 Olmuşdu giriftar, o giriftara özündən.
 Çox qəlbə giriftarlara vermişdi cəfalar,
 Axırdı giriftardı cəfakara özündən.
 O xəstə gülün çoxlu pərəstarları vardır,
 Bax indi pərəstardı o, bimara özündən.
 Durdum yolun üstündə onu bəlkə görüm mən,
 Kimse eləmişdi onu avara özündən.
 Dünyada nə gül varsa gözümüzə tikan idi,
 Xar rast gələcəkmiş demə ki, xarə özündən.
 Ey canım alan, ey büti-əyyar, sənə ehsən,
 Çaldın, üreyin rast gəlib əyyara özündən.
 İnsaf deyil incidəsen sən o nigari,
 Rast gəlmədi çün canlar alan yara özündən.
 Tapşır məni de sən ona bu eşqdə ancaq,
 Qayıl deyil o, cümkü vəfadara özündən.
 Gördükdə şirin təbimi ol ləl dodaqlar,
 Bənzətdi onu şəhdi-şəkərbərə özündən.

SÜRƏYYANIN ŞÖBƏDƏSİ

O qara gözlərini süzmə, gözün qurbanı,
 Bir qiya baxmaq ilə mehv elemə pünhanı.
 Fitnəkar gözdə nə var, ay onu görçək gecələr,
 Özünə məskən edər dalgalı bir ümməni.
 Sən özün, gül libasin, bir də o vəhi baxışın,
 Sebrini əldən alıb saqılərin pünhanı.
 Zülfünü eyle komənd, sal kəhərin boynuna sən,
 Ahular görən yeqin tork eləyər səhrəni.
 Ovlanır indi şəhərde nə qədər nazlı maral,
 Ver xəbər, cöldə marallar bila bu dastanı.
 Qalmayıb başda nədəndir daha eşqin havası,

Bəlkə o ahuların yoxdu buna imkanı?
 Aldanıb eşqə nə ah çək, nə də tök göz yaşını,
 Kim ki, haqq aşiqidir eşqin olar qurbanı.
 Nəyə lazımdı qəbile hamısı Məcnun ola,
 Bəs edər bircə qəbile sevə tək Leylani.
 Sən inanma ki, Züleyxani unutmuş Yusif,
 Qocalıq salmayacaqdır araya hicrani.
 Fərqi yox, baxmayacaq olsa da Məryem hətta,
 Vamiqin axtaracaq gözləri bil Əzranı.
 Yox Süreyya kimi bu göz yaşını rəsm eləyən,
 Ay ilə ulduzu rəsm eyleyən olmuş, bəs hanı?
 Yetmişəm cənnətə bir gün, haram olsun, mən əgər
 Özümə məskən edəm mən orada Tubanı.
 Şəhriyar, sən də bizim dilbərə eyb axtarma,
 Söyləmə sən o, fəramuş eləyib cananı.

HAFİZİN FALI

Nə qəm məni tork edər, nə də ki, gəlməz həvəs,
 Heyranam ki, nə yaxşı kəsilməyibdir nəfəs.
 Sən olanda nə qəm var, nə də ömrün əzabı,
 Haray çoxsom hayima tapılacaq dadıros.
 Evdə dərdi-sər olsa soruşarlar tez onu,
 Ancaq ürək dərdimə ortaq olmaz bircə kəs.
 Yoxsulları oğrular soysa təəccüb deyil,
 Çeyirtkə toxumunu milçək yese onda bəs?
 Yusif quyuda qəmgin, ulduz ona söyləyər,
 Karvan gəlir, görürəm, qəmgin olma sən əbəs.
 Baharin sübh yelindən təbiət də oyanar,
 Ətrafa etir yayar təza soğanla ədəs.
 Qefəsdə qalmış quşu azad etson getməz o,
 O yazıq adət edib, colb edər onu qəfəs.
 Bu həyatın işləri şahmata bənzər inan,
 Nə qədər güclü olsa fil etməz fərzi əvəz,
 Sən ibret bacasından başını çıxarıb bax,
 Bir qədər getsən əgər qarşına çıxar Ərəs.

Göyün əyrisi altda zamanın selinə dal,
 Gedən karvan fərqi yox bir gün döner, ya dönməz.
 Öndə də, arxada da birdir əsrin qatari,
 Eşq olanda deyirlər nə avand var, nə də tərs.
 Gecə gedən divardan, ya əsadan tutacaq,
 Gecə keşikçiləri qaldıracaq onda səs.
 Cəməndeki gülləri bada verən dövrənin
 Süpürgəsi heyatda nə xar qoyar, nə də xəs.
 Qaşqabaqlı oturma süfrəsində Tanrıının,
 Sanma ki, sən boş qalan yerə başqası gəlməz.
 Geconin zülmətində görüb Qüdsün işığın
 Musa yenə yol gedər, vadidə qorxu bilməz.
 Şəhriyar sübh zamani Xacə ilə fal açdı,
 Müjdə geldi, Məsiha nəfəsidir bu nəfəs.

SƏHƏR ŞANAPİYİ

Kim ayağın tozunu sürme edər, əhsən ona,
 Verərəm gözlərimi döndərə o, surmədana.
 Bülbülün nəğməsinə gözlərini açdı fələk,
 Tutiya etmək üçün sən yenə düşdün yadına.
 Heç olubmu görəsən kama çatan xoşbaxtlar
 Düşüne nakamı da, çarə edə hicrəninə.
 Çatacaqmı görəsen göydə müsəlla yerinə,
 Asiman da yetişə Şərq ilə Qərbin dadına.
 Hicrənin telxeyini bilmeyir eşqin təbibə,
 Müşkül işdir o çata xəstələrin imadadına.
 Hikmetin sırrını nadan nə bilir ki, nə desin,
 Biz kimi hey soruşa, hey yana hikmət oduna.
 Şah odur ki, unudub taxtū tacı, səltənəti,
 Harada olsa çatar rəiyyətin foryadına.
 Yığışib el hamisi nifrot edir düşmənə bax,
 Bu geniş qəlbli rindlər eləyir şükrü səna.
 Düşmən ancaq bunu bilmir ki, bu dostun əməli
 Tanrıının əmri ilə daxil olub qəlbə, qana.
 Əsl sufi şərabə möstlik üçün meyl eləmir,

Məstlər guya içirlər şərabı sufiyana.
Bu kəramət ki, edirsən, o riyasızdır əgor,
Hesir ilə xalı mümkünmüdü bahəm dayana.
Asılan pərdədə ibrətlə dolu lövhə bizim
Eleyib sinəmizi xatirələrle sinema.
Yıxılan bir kəsi görsən tut əlindən qaldır,
Bir bəla gəlsə gərəkdir döñə əllər həyana.
Şəhriyar, üzmə böyükler qapısından əlini,
Odur imdad qapısı, çarə yox ondan o yana.

EY ŞIRAZ

Səni gördüm ürəyim oldu aram, ey Şiraz,
Verirəm baş əyərek mən də salam, ey Şiraz.
Borcluyam cüñkü sənə, indi xəcalət çəkirəm,
Borcunu verməmisiş cüñkü tamam, ey Şiraz.
Sən mənim bəxtim olubsan, bunu Tanrımda bilir,
Yoxdu qəlbimdə mənim özgə məram, ey Şiraz.
Bağına, bostanına baxmağa gəldim bura mən,
O gözəl gülərinin əstrin alam, ey Şiraz.
Bilmirəm bağa baxım, ya çəmənə, ya çıçəyo,
Bu gözəllikdə çəşib qalmış adam, ey Şiraz.
Bürünüb təzə gəlin tek yaşılı boylu çınar,
Söykəyibdir buluda başını şam, ey Şiraz.
Sənin hər kərpicinin, hər daşının tarixi var,
Keçmişindən mənə vermekdə pəyam, ey Şiraz.
Sərvler sərv kimi qızlarına bənzəmədə,
O gözəllərdi verən sərve inam, ey Şiraz.
Əsrər keçə yenə Sədini olmaz unudan,
Onu illər yaşadər sanki ənam, ey Şiraz.
Sədi şərində soyub sözlərin atmış qabığın,
Söz deyil, mənə olub onda kəlam, ey Şiraz.
Hafızın içdiyi ləl rəngli o meydən nə olar,
İstərəm lütf edəsən, sen mənə cam, ey Şiraz.
O xərabatda ki Xacə oturarmış, mən də
Nə ola bir bucağında oturam, ey Şiraz.

Eşqdə yanmamışam, düz demir ariflər inan,
Sən yanar odsan əgor, men hələ xam, ey Şiraz.
Yarı yanmış kimiyem, heç xoşa gəlməz bu yəqin,
Gerek eşqimdə yanam mən də tamam, ey Şiraz.
Elə hakim deyiləm sözdə, çəkəm xəncərimi,
Söleyəm, mən də bu meydanda varam, ey Şiraz.
Şəhriyaram, toza, torpağa boyandım yolda,
Xacə Hafız qapısında qulamam, ey Şiraz.

IQBAL VƏ MUSIQİ

İqbala olmuş idi sevgili yar musiqi,
Güller açdı əliyələ, oldu bahar musiqi.
Səsi qulaqlarında əks-seda verər hey,
Sanki axar dağlardan bir abişar musiqi.
Ömrün xəzan çağında min bir fozileti var,
Budaqlarda səslenir leylü nahar musiqi.
Sinəsində aynatək cilvelənir hər zaman,
Olub lalə yanaqlı, nazlı nigar musiqi.
Bulaq kimi çağlayan ürəyimin şövqündən
Lalə açıb eylə bil bir laləzar musiqi.
Terəzidə qızılıtək, gümüştək çəkmək olmaz,
Olmayıbdır onlarla çün həməyar musiqi.
Allaha and içirom sənin nəğmələrintək,
Görəyib indiyəcən bir şahkar musiqi.
Orda şerin qartalı uçağma imkan etməz,
Sənin mahnilərindən məclis qurar musiqi.
Farsdilli şərlərin canıma od salıbdır,
Şahinləri ovlayan göyərçinvar musiqi.
Deyər ona himmətlə İqbalmın bayrağını
Götürsün öz ciyinino o şahsuvar, musiqi.
Sənin iftixarına bu qəzəli yazmışam,
Eyleyirəm bununçın mən iftixar, musiqi.
Nəsil-nəsil ruzgarın dönüb ağır yükünə,
Qaldı sənin üstündə bir yadigar, musiqi.
Sən əbədi yaşırsan, səndən sonra bərbət, saz

Məzarının başında ağlar zar-zar, musiqi.
Hesretinə dözməyib ayağına baş qoyar,
Torpağından her defə etsə güzar musiqi.
İnanmiram sənin tek bu sənət göylərində
Ya parlayan bir ülker, ya ay doğar, musiqi.
Sənin səsin yazılmış səhifəni göz üstə
İftixarla qoyaraq təskin tapar musiqi.
Min-min şükürler olsun, ancaq sənin sayəndə
Olmadıq bu həyatda biz şərmsar, musiqi.
Könül, uzatma sözü mehməndi bu məclisdə,
Bu Şəhriyari qəzel, o şəhriyar musiqi.

HƏYATIN ƏFSANƏSİ

Aşıqlar eşqdə udmaز, bunu aşiq olandan sor,
Fələyə el aparmaqçın de kimdə vardır imkan, sor.
Cavanda iddia varsa, qocalarda peşimanlıq,
Gecənin məstini ancaq səher xumar qalandan sor.
Qərəri yoxdu dövranın, necə gör bıqerardır o,
Bunu dostlar sinəsində olan dağdan, nişandan sor.
Soyuq daşlar kimi indi yatın siz də, ayyıq gözler,
Gecənin qanlı röyasın gecə bidar olandan sor.
Gözün, qəlbən qəmin bilməz inan mərdümgiriz insan,
Gözüm yaşımıla qəlb ahım yağışdan sor, borandan sor.
Bu bəxtin dilbəri heç kəslə tənha qalmayıb əsla,
Nağıldır bu gəlin dilbər, bunu sorsan cahandan sor.
Günəş baş qaldırar hər sübh üfüqdə odlu köhlənlə,
Bu nurun ordusun sorsan fəqət sən o səvardan sor.
Fələk əymış belim daim, piçıldar astadan, xəlvət,
Cavansan, bəxtini ancaq zamandan, ruzigardan sor.
Rəqabət bağçasında bir fidan eksen beher verməz,
Məhəbbət bağına yol sal, bu işi bağibandən sor.
Zaman viran edir hotta sarayı-texti-Cəmşidi,
Bunu tarixdən öyrən sən, bize miras qalandan sor.
O kərpiclər Cəmin camı, ya da İskəndər aynası,
Ya da Dara kimi şahdan, bize qalmış nişandan sor.

Yenə də Xacənin şerin bu axşam yada saldım mən,
Keçib öz orduşuya Zindəruddan yol salandan sor.
Ölüm hökmün fələk vermiş, bizi her bir yaranmış tek,
Xəzanın lalə, nəsrinin bahar vaxtı tufandan sor.
Azadlıq məsel olmuş qafin ardındakı vadı,
Əger simurğu sən sorsan fəqət get o məkandan sor.
Camalın müddəilərdən həmişə gizlədib canan,
Soraq al xəlvət əhlindən, bu razı razdardan sor.
Fəqirin bəxtine düşməz gedib Şiraza yetsin o,
Gəl onda Təbrizə, halim soruşsan, Şəhriyardan sor.

YATMIŞ BƏXT VƏ OYAQ DÖVLƏT

Yar gəlibdir evimə, olmamışam evdə nədən,
Ev uçuldı başıma sanki, eşitdim bunu mən.
Məni xoşbəxt edəcəkdi gelişiyə bilirom,
Qayıdibdir qapıdan, danlayacaq her eşidən.
Bəxt yatıb, dövlət oyaq, öz qədəmiyə gelib o,
Bir ömür mən yoluñ gözlədiyim incə bədən.
İsteyirmiş ürəyimden qəmimi belkə sile,
Mən silərdim ayağın tozunu görseydim həmən.
Bu gəlişlə o ucadıb başımı ulduzadək,
Bil qoyardım başımı tozım edib torpağa mən.
Sən də ey sübə yeli, şəmi-şəbüstana de ki,
Hicrana yandi canım, tüstüsüdür dağdakı çən.
Canımı hərraca qoydum, de, xiridarı hanı?
Sənle sevdada ziyan eylədim ey gül, bəs sən?
Ahunu şeri ilə ram elədim, Şəhriyarm,
Onu ram eyləməyim müşkül olubdur deyəsen.

USTADIN TƏLİMİ

Qocalarda qaydadır, ötenləri yad eylər,
Ötenləri yad etmək ürekleri şad eylər.
Cavanlarla oturmaq məhəbbətdən nişandır,
Sən bəlkə unutmusan, mənim qəlbim yad eylər.

Bu möhnətli könlümün bir küncün məskən etsə,
İnanıram yenə də o Behcətabad eylər.
Qəlbimin gözlərində eşqin köhne pərdəsin
Yenidən bərpa etsə, bilirom, Behzad eylər.
Bisütunda nəqşələr şirin-şirin dil açsa,
Deyər, nə etse yəna bu dağda Fərhad eylər.
Bu köksümün altında qəribə bir aləm var,
Mən susub dayansam da, o daim fəryad eylər.
Ürəkde hekk olanı ordan silmək mahaldı,
Məhəbbəti əbedi könlüldə ustad eylər!
Başım ərşə ucaldı Rumlu Xacə şerilə,
Eşqimin hekayəsin “fe” ilə Fərhad eylər.
Xoşbaxtdır o ürək ki, bu tikanlı səhrada
Sərv kimi ətəyin tikandan azad eylər.
Torpağına, suyunu bu dünyının bənd olma,
Ömrünүn xərməninə od vurub bərbəd eylər.
Məni də arif kimi bəxtim yaman aldatdı,
Nəğməmin sədasına o, dadü bidad eylər.
Başım kötük üstündə, ölüm aşın gözlerəm,
Görüm fərməni icra nə zaman cəllad eylər.
Fələk qəhvəyi suda əks etməz, bu bəllidir,
Qəlemdən şikayəti çün İbni-İbad eylər.
Həmkarlığım səfəsini bilişən ki, Şəhriyar,
Dostlardan Şeyx Bəhayi, bir də Mirdamad eylər.

RUHUN NALƏSİ

Yamanca xəstə eylədi sixib bu dar qəfəs məni,
Qocaltdı, saldı qüvvədən əzab, məni, qərez məni.
Ayaqlarında kündə var, canumda pərvaz eşqi var,
Çekir öz arxasında bax, o karivan, cərəs məni.
Hücum edibdi üstümə, qoyub sinəmə pəncəsin,
Boğur bu qurda bənzəyen həyat məni, nefəs məni.
Götirdi ülvi göydən o bir parça qəndin istəyi
Bu tuti təbim, eylədi o milçəyə əvəz məni.
Mən sərv idim, budaqlarım güle salardı kölgəsin,

Nədəndi möhtac eylədi kola, tikana bəs məni.
Deyil münasib eşq üçün suyu, havası bu yerin,
Axırda yandırar yəqin bu odlu ah, həvəs məni.
Qəmimdən özgə bir kəsi bu yad məkanda görmədim,
Kimə deyim bəs dərdimi, tanımayıb bir kəs məni.
Çıxmaz bu yerden Şəhriyar, səsin, fəğanın bir yana,
Gərək kəmənd edib telin ayım, çəkə o tez məni.

YUSİF EHSAN EVİNDƏ

Qəlbinin əmri ilə yanına canan geldi,
Ömr edib qəlb döyündən təzədən can geldi.
Süfrəyə lalə götür, gül götür, ey könlüm, o ay
Gül kimi üzdə təbəssümə mənə mehman geldi.
O qoca Yaquba dünya yenidən cənnət olub,
Çünki Yusifdi onu eyləyen heyran, geldi.
Heyranam ol kəsə ki, aldı o peymanə ələ,
Canı dildən edərək əhdinə peyman geldi.
Boynuna qol dolayıb, zülfünə mən aldım ələ,
Sanki çovkanla topu vurmağa imkan geldi.
Bir qəzəl yazdım o dilbər yara mən bəndə kimi,
Sultanımdan cavabında mənə forman geldi.
Üzünün şöləsi düşdü ürəyin səhnəsinə,
Gündüz ay doğdu, işıqlandı bu zindan, geldi.
Başıma her nə galib zülfə-pərişanı edib,
Yənə də saçlarını etdi pərişan, geldi.
Özü bilmir ki, nələr çəkdi onun hicrində,
Məni divanə edən, etməyə divan, geldi.
Tanrıñın lütfüdü insanlara bu şeir demək,
Şəhriyar, bil ki, bu nemət sənə hardan geldi.

SAZ VƏ YANĞI

Çalgıman, qəlbimə od salsın o sazin bu gecə,
Dinləyim ağlayaraq sazin, avazın bu gecə.
Çaldığın sazda öten mən yazığın naləsidir,
Həm mənim var gileyim, həm də o sazin bu gecə.

Üreyim quş kimi köksündə yeno nalə edər,
Saz ilə eylə bayan razi-niyazın bu gecə.
Sazının perdələrində nə qədər sırr yatır,
Açasan sırların bəlkə bir azın bu gecə.
Bu yanın canımı, ey şux, gül üzün şam kimidir,
Aşıqın yandı, şama açmadı ağzın bu gecə.
Çəkərəm nazım ta ki, yetişəm məqsədimə,
Çəkmərəm əl, nə qədər olsa da nazın bu gecə.
Vəslinin şövqü edibdir mənim, ey nazlı nigar,
Təbimin bülbülnü qafiyəsazın bu gecə.
Şəhriyardır bu gələn, gözdən axan yaşına bax,
Ver bu eşq sayılının sen de murazın bu gecə.

YOLUNU AZMIŞ ŞAHİD

Yol azıbsan nədi, ay üzlü nigarım, gəldin,
Yox, yola gəldim, inan səbrü qərarım, gəldin.
O qara gözlər ilə bir nəzər et ağ saçımı,
Soracaqsan hanı bəs, fəsli-baharım, gəldin.
Həsretim bir quyudur, düşmüsəm indi quyuya,
Tezə aytək doğaraq sən, havadaram, gəldin.
Mən hələ ölməmişəm bil, quyuda var nəfəsim,
İstəsən ayinə tut, ayinədarım, gəldin.
O sitəm astanasından bu dağın başınadək
Öpərəm gəldiyin o yolları, yarım, gəldin.
Sənə şahlar sarayı layiq ikən, ey gözəlim,
Yox bu yoxsul komada dam-divarım, gəldin.
Sinəmə sığmir ürək, istəyirəm şir kimi mən,
Qoparım nərə ki, ey ahu-şikarım, gəldin.
Səni gördükdə günəş hüsününe heyran oldu,
Salama gəldi səni, qəddi-çinarım, gəldin.
Dinimə səndən eger gəlsə zərər, qorxum yox,
Üzr də istəmirəm, dar-nedarırm, gəldin.
Şəhriyar, tebrik edim qoy bu təzə eşqini mən,
Şükr elə, söyle yarım, dövlətü varım, gəldin.

ZAMANIN SAQISI

Hicrinin geldi qəmi könlümü bir gün sorağa,
Lalənin qəlbini dərdim boyadı qara dağa.
Gözümün yaşı axıb hər yana ki, oldu rəvan,
Unudub qəmli qəmin, qəlbimi geldi sorağa.
Ümidim tazə gül açmaqda idi qoñça kimi,
Xəzən oldu hamısı, doldu sinəmdə bu bağı.
Zamanın gərdişi saqım olaraq, əldə qədəh
Qanla dolmuş qədəhi başladı o paylamağa.
O gözəl üz ki, gözümüzdə çirağı benzər idi,
Qeyb olub döndü gözümüzdə yenə sönmüş çirağı.
Zülfünüm etri ki, evvəl mən ilə munis idi,
Sonradan qan qoxuyub, saldı özündən uzağa.
Sənələ xoş günlərim olmuşdu, unutmam onu mən,
Tapşırıa bilmərəm o günlərimi mən fərağa.
Şəhriyar, indi gülün soldu, düşüb torpağa o,
Bir də dağ çəkdi bu dağ lalədəki köhnə dağa.

ŞÖHRƏTİN ZİYANI

Əcəldən istəmədim mən aman, cahanda qalım,
Mən eşqə verdim ömr ki, dedim qoy onda qalım.
Cün ölmək ilə çıxar can bədəndə zindandan,
Mən eşqə verdim ömr ki, yenə də canda qalım.
Bu ölmək ilə dirilmək eceb hekayətdir,
Qələt deyilsə eger, daima cahanda qalım.
Naz ilə tork elədim tuba asiyani nəhaq,
Rəvami torpaq olum, bir kiçik məkanda qalım.
Mən eşq çeşməsinin içmişəm həyat suyunu,
Qalım həmişə baharda, nə ki xəzanda qalım.
Həyat çeşməsinə pərdə saldı Zülqorneyn,
Qocaldı Xızır eger, mən gərək cavan da qalım.
Cün illər ilə süründüm bu tənha guşədə mən,
Dedim ki, kimsəsizəm, bəlkə binişən da qalım.
Şəbüstana salaraq mehrimi, məhəbbətimi,

Nəzər dəyər deyirəm bəlkə də, nihanda qalım.
Tökülsə başıma daş-torpağı dedim zamanın
Buna da raziyam imkansa lamekanda qalım.
Çalışmadım çəkilim şöhrətimlə xəlvətə mən,
O üzdə dostluq edəndən də mən amanda qalım.
Günəş doğunca sənin, Şəhriyar, şəmin yansın,
Səhər o qışlar ötən nağmədə, fəğanda qalım.

DOST GÖRMƏDİM

Özüm kimi qarabəxt tanımiram cahanda,
Qara baxtin əlindən gün görmədim bir an da.
Dostuma söyleməkçün qəlbimdə çox sözüm var,
Əsil ürək dostunu gözib tapım hayanda?
İndi ümidi gözüyle baxmağa bir kəsim yox,
Ümid gözü kor olar, ona tənə vuranda.
Sığındımsa hər kəsə, məni saldı qəfəsə,
Vehsi qıştek qalmaram dən səpihlen məkanda.
Dostum, əlim çatmayır mənim vəfa əhlinə,
Salamımı yetir sən o kəslərə, çatanda.
Bir yarpağam, nəsibim şımsəklərin qəzəbi,
Heç özüm də bilmirem niyə yarandım onda.
Səhər yeli, yavaş əs, mənə inayot eylə,
Yarpaqtək titreyirəm sən əsdiyin zamanda.
Külə dönüb sovruldum, göz yaşının odundan
Qara torpaq od tutub, şöle çəkib yananda.
Günah insan üzünü əgər qara edirsə,
Qara üzlü kəslərə Şəhriyaram cahanda.

SOYUQ DƏMİR VƏ İSTİ AH

Heç bilirsənmi nə iş tutduñ sən,
Nə bəla çəkmişəm hələ səndən?!
Mən vəfa eylədim, cəfa gördüm,
Sən görübən fəqət vəfa məndən.

Nə əzab olsa mən dönen deyiləm,
Zülmünü göl azaltma bəndəndən.
Soyumaq bilməyen bir atəşən,
Yumuşalmaz soyuq olan ahən.
Torpaq olsam küləksovursun qoy,
Ayağın altına düşüm hərdən.
Nəfsin ilə vuruşmağın xoşdur,
Sən də ol öz-özüyle cəngə girən.
Mən iradətən gördüm hər işimi,
Sen döñük çıxın eşqdə de, nədən?
Yara vursan da məlhəmim sənən,
Derdə düşsəm elə sən ol dərman edən.
Məni az sanc, sən ey şirin bulağım,
Naz elə, naza olmusan məskən.
Üreyim odlanır, yanır, kül olur,
Üreyin buz kimi soyuqdu nədən?!
Ey qızılğül, payız döyər qapını,
Bil, xəzəltək solub saraldım mən.
Qorxuram ki, o qurdüğün teleyə
Gün gələ onda sən özün düşəsən.
Şəhriyar sənlə cəng edə bilməz,
Sen peñəng məglub etmişən, əhsən!

KÖHNƏ DOST

Bilirom, tutmayacaq bir də qumarım sən ilə,
Oyunu girmək üçün yoxdu dinarım sən ilə.
Kim azad olsa, o təşviş eleməz tövbə üçün,
Mən ki, dərvish babayam, indi ne karim sən ilə.
Məst olan vaxtda mənim camıma mey tökməmisən,
Dərdi-sor olmaya ta sübh xumarım sən ilə.
Götürə bilməyirem ciyinmə düşmüş yükünü,
Üstəlik istemirəm olsun azarım sən ilə.
Yanmadın sən otığında mənim, ey nurlu şəmim,
Qalmışam xatirələr, bir də nigarım, sən ilə.
Nə gül oldum, no də bülbül bu könül bağında,

Silinib getdi inan, bağı baharım sən ilə.
 Ya gül olsun, ya tikan, birdi mənimcün sənsiz,
 Yoxa çıxmışdı tamam gül ile xarım sən ilə.
 Köhnə dostlarla, təmşələrlə əlaqə hələ var,
 İsteyirsən qırıla köhnə qərarım sən ilə?
 Nə bilirsən bu qoca başda məhəbbət yoxdur,
 Gəl özün gör ki, yenə aşiqi-zarəm sən ilə.
 Köhnə əhd, köhnə vəfa cümlə qalib canımda,
 Dəyişilməz yenə də köhnə qərarım sən ilə.
 Nə varımdır hamısı zövqü səfadır, onu bil,
 Son vəfa eyle, qala darü nədarım sən ilə.
 Yükümü bağlamışam, vardı yükün, ver aparım,
 Gedirəm, taki qala yarı-diyarım sən ilə.
 Diri idim, mənə bu həbsde şam olmadın, heyf,
 Ulduz ol, belkə işıqlandı məzarım sən ilə.
 Şəhriyar, kimdi sənin əhdini yaddan çıxaran,
 Dağlıq ey şəhr, əger olmasa yarım sən ilə!

NAKAM NALƏ

Get-get, ey türküm, daha məndən məhəbbət gözləmə,
 Salmışan gözden məni, gözləmə, ülfət gözləmə.
 And nədir, peyman nədir, yadlara meyl etmək nədir,
 Bir könül ki, qırımsız, ondan sədəqət gözləmə.
 Bir belə zülm eyləməz kafor də, qorxar tanrıdan,
 Bir qiyamətdir bu dərə, qeyri qiyamət gözləmə.
 Qəlbimi qarət qılıb, dürdənələr verdim sənə,
 Göz dikib talan olan evdən də qarət gözləmə.
 Nazbalışlar üstünə baş qoydun, ey məstanə yar,
 Daşlar üstə baş qoyanlardan xəyanət gözləmə.
 Ah ilə yandırmışam öz qurdugum kaşanəni,
 Gözlərimdən bir daha hüsnüne heyrət gözləmə.
 Həm atamdan, həm anamdan ayrı salmışdır felek,
 Yar da getmişdirse, baxımdan şəfaət gözləmə.
 Göz yaşımıdır daşqaşın, haqsız qan eylər göz-qaşın.
 Dünyada bundan savay şahane ziynət gözləmə.

Ruzigarım döndü məndən, sən də döndün, ey təbib,
 Mən şəfa möhtaciyam, ah çekmə, şəfqət gözləmə.
 Sübhümü kipriklə açdım, açmadın dərvazəmə,
 Ey könül, əgyar olan yaradan səadət gözləmə.
 Yar gedən yollarda toz qaldırma bunca, Şəhriyar,
 Qismətin qəmdir sənin, bir ayrı nemət gözləmə.

BABİL CADUSU

Nə vaxt ki, cilveləndin sən, çəməndə sərvəsən, gülsən,
 Nə vaxt ki, nəgmələr saçdın, bahar şeydasi bülbülsən.

Qara şəhər toz şəhər vaxtsız qəməndən, udan
 Sənin yaqut dodağından uçan türkü bir əfsunmuş,
 Şirinləhcə, şirincehcə, şirinavaz, şirindilsən.

Qaşın Rüstəm kamaniymış, saçın bir Zal kəməndiymiş,
 Kamanınla, kəməndinlə can alındı, əhli-Babilən.

Tökülmüş yasəmən tellər, dodağın qönçəsin örtmüş,
 Güllüş qonmuş dodağınla qızılğulsən, qərenfilsən.

Məgər ki, şəhri-Babilde camalın cadugər olmuş,
 Nə Babil sən olan yerdə, əcəb əfsuna qabilsən!

Təxəyyüldən saray qurdum, ona hüsnün çıraq oldu,
 Xəyal pərvanəsi, uçma, yetişsən vəslinə – külsən!

Düşüb sübhün nəsimitək bu xalqın meyli ardınca,
 Doluxsunmuş baxan gözlər, uzaq bir səmtə mayilsən.

Əlac olmuş əzəl gündən səbr, təmkin sevən qəlbə,
 Üzün gərsən yanar səbrin, könül, gör sən nə qafilsən?!

Çəməndən qalxar avazın, susar quşlar, həsəd eylər,
 Döñər pərvanəyə bülbülb, qaralıq içərə qəndilsən.

Sözüm gülqənd, sinəklər də pay almışdır bu nemətdən,
Şəkərdən qaçma, ey tutim, nolar şerim şəker bilsən.

Neçin divanəsən, könlüm, ilan saçlar xəyalıyla,
Dolanmaz boynuna bir dem, qəmə, hicrana qayılsən.

Nə tapdın, Şəhriyar, göyle, ay-ulduzla bu söhbətdən,
Görərsən ki, lüt-üryansan, əger qəflətdən ayılsən.

XOŞLƏHCƏ TUTİ

Gözəllikdən mətahim yox bazarıma gələsən,
Qorxursanmı gözüm dəyə, nəzerimə gələsən.

Ahu gözlüm, kəməndine özüm saldım özümü,
Şikarınkən aldanasan, ah-zarımıma gələsən.

Lalə, nəsrin bitirmişdir yenə təbim gülşəni,
Nə zamanдан həsrətdəyəm gülzarıma gələsən.

Qalxanımdır sülh-səfa, qılincımdır məhəbbət,
Öldürəsən, yol salasan məzarıma, gələsən.

Ovçuluğun şəti bumu: hamı düşsün toruna,
Pünhan yerde tor qurasan güzərimə, gələsən.

Təzə şeir nüsxəsiyle gəldim, dərman dilədim,
Təbəssümələ son verəsən azarımıma, gələsən.

Eşqin ilə gündüzümü döndərmışım gecəyə,
İstəmirəm yanın vaxtı qızmarıma geləsən.

Ah
Göz yaşımıla şerin şəker qamışını bitirdim,
Şux tutımsən, rəhm edəsən öz yarına, gələsən.

Doluxsunmuş yaz buludum, yolun gözler Şəhriyar,
Qoşulasan dağdan əsən ruzgarıma, gələsən.

DODAQ

O gecə ki, mən sorurdum qənd o yarın dodağından,
Göz yaşımi qəndlə içdim şüx nigarın dodağından.

Dodağıma yetib indi dodağından ayrı canım,
Bir xoş xəbor eşidəydim xəbərdarın dodağından.

Sözün ki, can qiyməti var, qafil olma, deli könül,
Söz alırsan, can alırsan bir qəmxarın dodağından.

Nə vaxtdandır öpməmişəm o qızılgül yarpağını,
Gül eşqiyələ çox öpmüşəm tikanların dodağından.

Düşdüm hicran soyuğuna, ürəyimdə dərd ocağı,
Qara saçım tez ağardı vaxtsız qarın dodağından.

Həsrətinə can vermərəm, ümid varsa vüsalına,
Ölüm hökmü yoxdur hələ sitəmkarın dodağından.

Xəlvət gecə ikilikdə qəzel dedik, gülqənd yedik,
Sanki şəbnəm səpilirdi ilk baharın dodağından.

Mən qocalmış bir ağacam, kəsilməmiş fəqət barım,
İçmişəm öz bar suyumu o novbarın dodağından.

Ayrılında saçlarının ucu dəydi dodağıma,
Daddim hicran zəhərini cüt şahmarın dodağından.

İxtiyarım yoxdur mənim onsuz köçəm bu dünyadan,
Adı düşməz mənim təki ixtiyarın dodağından.

Qəzəl xoşdur hər oxuyan ondan dodaq şəhdi içə,
Daha xoşdur eşidəsən gülüzərin dodağından.

Külək oğru an kimi bal qaçırmış ondan yəqin,
Çox eşitdim torifini xoş rüzgarın dodağından.

Nə olsun ki, Çin müşküylə qara saçlar sığallanır,
O dodağın ətri getməz Şəhriyarın dodağından.

DƏNİZ AYI

Pərişanam, sevdiyimin Rəştə getmək həvəsi var,
Şümsadımin diyar-diyar güzar etmək həvəsi var.

Dərya kimi gülmək ister, aćsin alnım qırışını,
Axır Bəndərpəhləviyə gedib yetmək həvəsi var.

Mavi dərya, bəyaz bədən, əlinde tas, göy də ayaz,
Çimə-çimə gah görünmek, gah da itmək həvəsi var.

Qara saçın kəməndiyələ dara çəkib şəhərlini,
Naz və cilvə səməndiyələ çöldən ötmək həvəsi var.

Göy tanımaz dəryadakı yırgalanan ay qayığı,
Ayparamın göy dənizdə şorqı etmək həvəsi var.

Səkkiz bağlı behişt qızı, yeddi dərya gözüm yaşı,
O səkkizlə bu yeddinin eybin örtmək həvəsi var.

Ey Şəhriyar, tezə ili şirniylə, güllə qarşılı,
Ay üzlümün bəlkə dönüb dada yetmək həvəsi var.

BALACA ƏSGƏR

Səndən ötrü mən istərəm lap şah ətəyindən tutam,
Bir çətinə, dara düşsən, Allah ətəyindən tutam.

Səni bu cür böyüdənin dolanam başına gərək,
Gah-gah əllərindən öpəm, gah-gah ətəyindən tutam.

Arzum budur ahım oxu düşməninə dəysin sənin,
Hədəfinə yetsin deye mən ah ətəyindən tutam.

Papağında “Şiri-xurşid” şəkilli bir düymə də var,
İşin düşsə mən hazırlam padşah ətəyindən tutam.

Sənə xətər toxunmasın bu qorxulu, qanlı yolda,
Gəlmışəm sübhə yalvaram, sabah ətəyindən tutam.

Qıymaram qara yellərə başındakı bir tükü də,
Pənah ola tale sənə, pənah ətəyindən tutam.

Ulu Tanrı, dərgahından bu cavana bir qapı aç,
Şəhriyaram, əhd eylərəm dərgah ətəyindən tutam.

HUŞUM GEDİR

Yol üstəsən, sənin ilə fikrim, ağlım, huşum gedir,
Gözəl Nuşin, dərdin qalır, mənim eyşi-nuşim gedir.

Xəyal sənə bənd olalı gözlərimə zülmət çökür,
Qonub o zərif ciyinə mavi könül quşum gedir.

Karvanbaşı, qocalmışam, karvanını aramlı çek,
Çekirəm dünya dərdini, ciyinimdən qurğunun gedir.

O xumar gözden ayrıldın, ayrılıq sərxoşu könül,
Car olur həsrət gözündən, bu leysan yağışım gedir.

O gənclik karvanındadır, mən qocalıq karvanında,
Ürəyimdə bahar eşqi, saçlarımda qışım gedir.

Ağlım deyir döne-döne: əl çək ondan, ey ağılsız,
Qulağıma girmir bu söz, dəng oluram, başım gedir.

Beynim elə qarşıqdır, şeir deyə bilməm daha,
Çaylaq daşı qalır mənə, dürdənəm, daşqaşım gedir.

O bir sənət pərisidir – təbim nazın çəkən pəri,
Açılibdir sir pərdəsi, həmdəmim, sirdəşim gedir.

Bu yamanlıq nədir belə, niyə qoyub gedir məni,
Göylərə ucalır ahım, fələyə qarğışım gedir.

Mənim ömür sarayimdən sən çıxdığın gündən bəri,
Sanki İskəndərim gedir, sanki Dariyuşum gedir.

Xatirən yar oldu mənə, özün əgyar olma barı,
Ömürdən nə qalıb daha, dost-aşnam, tay-tuşum gedir.

Daha sizlatma qəlbini, zülm eylemə Şəhriyara,
Yonulmuşdur məzar daşım, günüm keçir, yaşım gedir.

PAYIZ

Qopdu yenə tufanları payızın,
Yol üstədir karvanları payızın.

Məlakələr dərmış gülü, çıçayı,
Daşqış tökür ormanları payızın.

Nazlı bahar boşanmışdır ərindən,
Yollar kəsir dumanları payızın.

Külek qovub qara bulud götürür,
Selə dönür leysanları payızın.

Yer islənir aşiq gözü yaşıdan,
Yaman olur hicranları payızın.

CƏMŞİDİN PIYALƏSİ

Aldığım hər bir nəfəs hər dəm onunla canlanır,
Yoxluğu varlıq olan aləm onunla canlanır.

Şadlııyla öldürüb, qəmlə diriltdi könlümü,
Dünya qəm dünyasıdır ki, qəm onunla canlanır.

Kəbəsi aşıqlerin saf qəlbidir ay üzlümün,
Qəm də Kəbə daşıdır, Kəbəm onunla canlanır.

Gözlərim şəmi sozaldı, qətrədən buldum həyat,
Zəmzəmə bənzər gözüm ki, nəm onunla canlanır.

Canımız dünyaya bir damlayla bağlanmış müdam,
Bir qızılğuldür, bəli, şəbnəm onunla canlanır.

Bu qədim çeşmə başında bir qədəh nuş eylə sən,
Güç onunla canlanır, ərdəm onunla canlanır.

Baxma torpaqdan yaratmış Tanrı insan oğlunu,
Eylə bir naz sərvidir, İrəm onunla canlanır.

Eşqdir ilham ilə dövr etdirən dünyamızı,
Tanrısi qəlbim olan ölkəm onunla canlanır.

Bu şairlər tobinin sehrini bilmək istəsən,
Hər sözüm, hər söhbətim, kəlməm onunla canlanır.

Rumi ney vermiş sözə, şeyx Nizami qəmli çəng,
Ruhudur şərqin əzəldən, Cəm onunla canlanır.

Bir şahənsah adını dünyaya car etmiş bu cam,
Eylə ad ki, en qədim dirhəm onunla canlanır.

Başə çıxmışdır müdəm əhli-kərəmlər badəsi,
Ziyət, izzət, mərifət, görkəm onunla canlanır.

Tanrı çəkmış bu camalın, bu cəlalın nəqşəsin,
Hər ocağın istisi, hər şəm onunla canlanır.

Öz ölümsüz dünyani dərk et ölümündən sonra sən,
Şəhriyar, şəkk eyləmə, kölgəm onunla canlanır.

DOST, YOXSA CAN DÜŞMƏNİ

Ürəyim türfə gözəllər ilə seyramı sevir,
Bu nə candır, canıma düşmən olan canı sevir.

Sirrə bax ki, ürəyim eşq oduna yandıqca
Şad olur, xeyrini bilmir, elə ziyani sevir

Yar mənə düşmən olub, dadıma yet, ey Tanrı,
Nə könülüdür mənə verdin, o da düşmanı sevir.

Könlümün güzgüsünü sildimi eşqin gəlini,
Aşiqin qəlbə açıqdır qəmə, mehməni sevir.

Qocalarla həmişə ixtilata meylim var,
Ürəyim gəncdirancaq, gözü ceyranı sevir.

Kamana döndü belim ahım oxun atmaqdan,
Neyləyim, sevdiciyim ox ilə kamani sevir.

Ey gözüm, kor olacaqsan bu oyaq qalmaq ilə,
Bəxt oyanmir yuxusundan, o da röyanı sevir.

Qəlbimin sazi könül sərrini faş eyləməsin,
Qocalar eşq oduna yanmağı pünhanı sevir.

Hansı bağban əlidir dünyani gülşən eləyen,
Etibar qalmaz o bağbana ki, xəzani sevir.

Tələsir yanmış ürək - hövsələsiz quşcuğazım,
Qalmamış səbri daha, fəryadı, fəğanı sevir.

Şəhriyar canlar alan sərv-i-rəvan heyranı,
Sərv ayağına tökür yaş ki, o, leysani sevir.

TABLOÇƏKƏN

Daha gülşən tərəfə şövq ilə pərvazım yox,
Qanadım olsa belə uçmağa heç arzum yox.

Qoy çəmən quşları min bir yuvadan səslənsin,
Yuvası yanmışa dəymə, səsim, avazım yox.

Nə bu sazdan, nə bu sözden könül aram olmuş,
Həvəsim qalmamış heç bir şeyə, dəmsazım yox.

Get, a nazəndə müğənni, apar öz tarını da,
Gedib artıq şürurum, şur ilə şahnazım yox.

Nəfəsim dəysə saza bir quru çöptək alışar,
Sinəmin dağları üstündə dinən sazım yox.

Ey bizimlə həmişə nazü niyaz bəhsə çəkən,
Qaiələm taleyin hər verdiyinə, nazım yox.

Yenə qəmlər neyinə odlu nəfəs ver, könlüm,
Ağ olursan üzümə, qafiyəpərdəzim yox.

Bu da eşqin qələmi, diqqətimə xət çəkdi,
Lövhələr çökməyə şövqüm, qələmim, yazım yox.

Hamidən mən ki, seçildim uca yoxsulluqla,
Məni inkar eləyər təb, desəm almazım yox.

Dəydi izzət ayağım eylə hərəm qəsrinə ki,
Hörmət, izzət ümidiylə göyə murazım yox.

Könlümün aynası hərdən tutular ahımdan,
Şahidim sənsən, a ceyran, olar-olmazım yox.

O kitabın ki, mənəm əvvəli, həm də axırı,
Qaralıb, şum-şum olub, xam çölüm, yazım yox.

Şəhriyaram, qonaram quş kimi köhlən belinə,
Bil ki, ovxarlı qılincam, demə sərbazım yox.

Fitnə qılsa senin eşqin, cilovu döndəsem,
Qoca şair düşər atdan, təbi-şahbazım yox.

VURĞUNLUQ

Mən ki, rindəm, dolu peymanələrin vurğunuyam,
Yenə məstəm, gözü məstanələrin vurğunuyam.

Aşiqin şöhrəti və izzəti rüsvaylıqdır,
Mənəm aqil ki, bu divanələrin vurğunuyam.

Ay üzün haləsini çəkdi bu rindanə könül,
Qəlbi sevda dolu rindanələrin vurğunuymam.

Bu sərv qamətinə məclisimiz səcdə qılır,
Sən kimi sevgili cananələrin vurğunuymam.

Çıraqı hüsün imiş əhd-vəfa qəsrimizin,
Oda yanmış dəli pərvanələrin vurğunuymam.

Saçının uclarıtək hərcayıdır most üreyim,
Yurdum annam daha, viranələrin vurğunuymam.

Hansi Şirin gözəlin böylə şirindir dodağı,
Mən də Fərhad kimi mərdanələrin vurğunuymam.

Kaş ki, şahmar saçın bir dolana boynumuza,
Vəslin əfsanədir, əfsanələrin vurğunuymam.

Bənzeyir kəc fələye, daşlara vur minanı,
Sanma göy rong ilə kaşanələrin vurğunuymam.

Şəklini gördü qədəhdə gecə meyxanə piri,
Gözel əfsun ilə piranələrin vurğunuymam.

Dodağın şəhdini çəkmiş sözü bu Şəhriyarın,
Noğul olmuş belə dürdanələrin vurğunuymam.

SÖVQ BAZARI

Onu yad eyləməzdim vəfadar olmasaydı,
Oda yanmış ürəyi mənə yar olmasaydı.

Aramızdan əzəllər bir qətra su keçməzdilər,
Necə xoşbəxt olardıq kəcrəftar olmasaydı.

Ona vəfasızlığı öyrədə bilməzdilər,
Dost bildiyim düşmənin gözü dar olmasaydı.

Bir vüsal ümidiylə ürək yandi, sizlədi,
Eşidərdi nalemi, bəxtim kar olmasaydı.

O zamanlar qoca qəm tanımadı qapımı,
Şadlıq qədri bilməzdim o qəmxar olmasaydı.

Bir səher köcdü getdi, yarıdan keçdi,
Dərd çəkmirom, deyordim saçım qar olmasaydı.

Qəlbim onun yatağı, oyaq gözüm keşikçi,
Dərdim neydi, ürəyim tarımar olmasaydı.

Eşqin əsarətini bilməz hicran çəkməyən,
Yox olmazdıq, bu dünya yoxdan var olmasaydı.

Şövqün öz bazarı var, eşqin mətəhi dolu,
Dünya buza dönerdi bu bazar olmasaydı.

Belə göz bağlamazdı qoca Şəhriyar sözü,
Əger Səba sazında ah-zar olmasaydı.

GÖZ YAŞI ARXI

Xəbor yox mehribanımdan, ömür namehriban keçdi,
Könül keçməz o dilbərdən, zaman keçdi, yaman keçdi.

Qanadlanmaq xəyalıyla dolandım bağda, gülşəndə,
Yoxmuş vaxtin insafı, bəhar keçdi, xəzan keçdi.

Ömür qoydum, can incitdim boranlı, qarlı yollarda,
Dilimdən min bir ah qopdu, ürəyimdən fəğan keçdi.

Keç, ey qafıl, gəl od vurma güzaran tapdığın mülkə,
Bu mülkə od vuran kəslər olu tüstü-duman, keçdi.

Şahənşah olma, ey dostum, tamah zindanına divtək,
Nağıldır Rüstəmi-Zal ki, o yeddi asiman keçdi.

Qorunsun, xalq üçün qalsın həyatın bəhrəsi-barı,
Bu sevdayla xəyalımdan müzəyyən bir cahan keçdi.

O gözlər ki, xumar baxdı, gözümdən qanlı yaş tökdü,
Qiraqdan köksümə baxsan görərsən yandı can, keçdi.

Küsənmiş nərgizəm, boynum bükülmüşdür yol üstündə,
Baxıb rişxənd ilə güldü, yanımızdan ərgəvan keçdi.

Neçin qarğayə tapşırıdı məhəbbət bu gülüstəni,
Didərgin şeyda bülbüllər gül üstən bağrıqan keçdi.

Amansız, qansız ovçuydu, güzərgahlarda tor qurdı,
Dağılmış aşyan qoydu, əlində ox-kaman keçdi.

Cihazım, qumrovum yoxdur, ömrə səssiz keçir, yarəb,
Oyanmir röyadan bəxtim, düzüldü karvan, keçdi.

Vəfəsiz dünya şövqüylə varından keçdi ilhamım,
Sənin mülkündə memardi, yaratdı xaniman, keçdi.

Gözüm yaşıdan arx açdım, saralmaz söz gülüstəni,
Nə fayda Şəhriyar ağları, baxıb sərv-işvan keçdi.

ƏTƏKDƏN TUTAN TİKAN

Gəlməz ay üzlümüz, ah, ev mənə zindan oldu,
Evde hər kim var idi qəlb pərişan oldu.

Boyamış meydani Söhrab yarasından qan axıb,
Gecikib nuşdarı, yer ilə yeksan oldu.

Ətəyindən yapışb yoxsa tikanlar gülümün,
Təbimin şaqraq ötən bülbüllü nalan oldu.

Mən kimi yolçusu var zövqü səfa Kəbəsinin,
Kim kəsib yolları, Allah, ürəyim qan oldu?!

Girə salmışdı bizi türfə qəzel qafiyəsi,
Andim ahu gözünü, müşkülüüm asan oldu.

Məni qəm süfrəsi doydurdu, ilahi, bu gecə,
Önümə şəfqət ilə pay çökən hicran oldu.

Ömrü son mənziline çatdıracaq intizarı,
Üz çevirdim fələyə, möhləti bir an oldu.

Kipriyi tikmə tikən iynə kimi düməz idı,
Neylədim, kipriyi ox, qaşları kaman oldu.

O xumar gözleri kiprik oxuna ram olmur,
Qara pəncəyələ saçı ov tutan aslan oldu.

Eşqimin sehrinə bax ki, məni qoymur qocalım,
Onun hər xatiroşı cismime bir can oldu.

Təbimin şahsuvari qəlb ovuna çıxmazdı,
Şəhriyara ahular məskəni meydan oldu.

İNSAN MƏQAMASI

Göy Dərunimi işıqlat, ey görünməz ruhani,
Ey qəlbim, gözümün əbədi çıraqban!

Kon Ucalığın ucası papağıdır dərvişin,
Taki sultan taxtına baş əydirmə dünyani.

Meyxanə qapısında neçə ki, dayanmışam,
Qapıcı götürmərəm meyxanəyə sultani.

Eşqimin qanadını fələk damına gördim,
Məlakə həsəd ilə duysun ulu sevdanı.

Yalnız müdriklər ağlı dirilik şərbətiyle
Sağaldar her cahili, ayıldar her nadanı.

Bu dünya bazarını gəzdim canım ovcumda,
Şadlıq ucuz, qəm baha, taraz tərəzi hanı?!

Hər xaqan yadigarı bir müdhiş xərabədir,
Mədain xütbəsinə car çəkmirmi Xaqani?!

Boyunbağı düzmüşdür boğazımı, göz yaşı,
Bu yağış havasında tor gördüm asimanı.

Sevinc yaşlarımla ilə yusam qəm qubarını,
Bəqa çeşməsi çıxar, suvarar bu cahanı.

Gecənin quyusundan qoy çıxsın bədr olmuş ay,
Gül səpsin üfüqlərə, bəzəndirsin hər yani.

Ayrılıq gecəsində göz yaşı tökən şamıml
Dedi: sükut diliylə vəsf eylə yaradani.

Dünyanın barışından gece gizli qapı aç,
Dərgahına yetişsin məhbəusların fəğanı.

Zöhrəmin ətrafında sürüsünü otarır
Camalı nur saçan ay-ulduzların çobanı.

Bu tufan körfəzindən xərac alasan gərək,
Sahildir xilaskarın, sinənlə yar dəryanı.

Ürfan neğməsi deyir Allah vahidliyindən,
O böyük Xacə Hafız süsləndirir ürfanı.

Hafız taxtına çıxan sərmayəsiz Şəhriyar,
Tənəzzüle düşməsin bu şeir xanədanı!

ŞÖVQ KARVANI

Səməndini səyirdərək toz qaldırıb gəldi yarım,
Göz yaşımıla tez yuyuldu ürəyimdən qəm-qubarım.

Kipriyimi yumub səpdim qədəminə sevinc yaşı,
Neylər mənə hicran qəmi, yanımdadır qəmküsərim.

Canda canım qalmamışdı, canım gələn nigar imiş,
Qurbanlığım olmasa da, baş ucaltdı şüx nigarım.

Dizimdə taqətim vardı düşəm dilbər ayağına,
Gözüm üzündə qalmışdı, əlindəydi ixtiyarım,

O gül üzdən uzaq yolu qubarını yumaq üçün
Gözlərimdə bulud kimi doluxmuşdu intizarım.

Boynuma qol saldı vüsal, yoxa çıxdı qəm kölgəsi,
Qaysaq tutdu sinəm dağı, loğman imiş cəfakarım.

Gündüzlerim üzündəydi, gecələrim saçlarında,
Belə gecə-gündüz ilə bəxtiyarı ruzigarım.

Cismim oda tutulduqca şimşek çalan ağac kimi,
El yüyürsə nə faydası, tekçə odur xilaskarım.

Çıraq tutdum yollarına sevдалanmış gözəllərin,
Qəm çəkmərəm, bu yollarda sona yetsə son güzarım.

Sərv boylu gözəllərin kölgəsində can dirçələr,
Əksiltməsin bu kölgəni başımdan pərvərdigarım.

Göyərçinim, ha deyirdin bu fəryadın faydası yox,
Görürsən ki, bar gətirdi fəryadları, dualarım.

Kor taleyin hər kövrünə bir dağ kimi tab eylə sən,
Bəxtiyar ol, ayparatək sən də qalma bəxti yarım.

İnsanlığın meyəridir ümid, qorxu, bir də rica,
Qorxu qoruğu olmasa oğurlanar ümid bari.

Yareb, salam yetirsin qoy nigarımı səhər yeli,
Salamımdan şad olsa yar, abad olar yar diyarı.

Yaddan çıxmaz o günlər ki, məclisimin çıraqydı,
Şirin-şirin xatırələr gül üzlümün yadigarı.

Şair Sayə kölgəsində nurlanmışdı üzlerimiz,
Ucaltımsı başımızı Nadirpurun şah vüqarı.

Sir ovlayan bir ovçuydum mən ki, sənət ovlağında,
Fəqət burda yar gözünün boynuburuq bir şikarı.

Müşiri ki, çoxlarını şahmat ilə mat eyledi,
Üzündədir bu şairin həm xəzanı, həm baharı.

Tənəli bir təbəssümle söyləyirdi Məftun gözü:
Nə şəhəri xoşlayıram, nə şəhərli Şəhriyari.

MƏLƏYİN MÜJDƏSİ

Səhərin ağ müjdəsini götirmiş bir məlek bize,
Xoş avazlı hüma quşu bağışlar ağ lələk bize.

Çərxin davarını sağır Zöhrənin çobanı mögər,
Süd şüalar bir töhfədir göyden şəlaletək bize.

Ağ pərinin dərgahından qaçmış qara div ordusu,
Al geyinmiş Süleymani göstərəcək fəlek bize.

Allaha yaxın qocanın kamanından çıxan oxlar
Uçur çərxin billurundan, gotirir min dilək bize.

O xərabat qocasına sübh çağında müjde verin,
Kəhər atlı piri-muğan bir azdan gələcək bize.

Məsihadır yoxsa Qüdsün nütfəsindən yaranmışdır,
Nəfəsiyle can gotirib, o vermişdir ürək bize.

Hərçəndi, gec gəlməyindən bağrim qana döndü mənim,
Hər tükündən nur saçılan qızıl aslan gərək bize.

Daha pünhan qala bilməz nə xeyir, nə şər əməli,
Küdürütin küp qarısı gələ bilməz kələk bize.

Onun qızıl nizəsinə hədəf eyle öz sinəni,
O, bir şəfa şahmarıdır, təbib olsun gərək bize.

Ən bilici mühasibdir, ən bilici müəllimdir,
Hesab, ürfan aləmində odur əzəl örnek bize.

Qoca fələk öz çarxını arzumuzca firladacaq,
Kainatın rəhbərindən xəber verir şimşək bize.

O vaxtdan ki, qəlbimizi verdik eşqin sevdasına,
Göründü hər iki dünya puçluğuya gerçək bize.

Əgər saqı bir içimlə salırsa ayaqdan bizi,
Bir içimdə həyat verir, iyədir gül-ciçək bize.

Bizi heyran qoya bilməz kainatın bəzəkçisi,
Şəhriyarm yaratdığı olacaqdır bəzək bize.

YAŞAYIŞ

Çəkmişəm əllərimi süfrəsindən həyatın,
Yığmışam gözlərimi töhfəsindən həyatın.

Tale qonaqlığında qan içmisən, ey ürək,
Şaxta duydun həmişə nəfəsindən həyatın.

Bir gülər üz görmedim axıradək dünyada,
Göz yaşım selə döndü hiyləsindən həyatın.

Başına bir sayə sal, sən ey ölüm mələyi,
Canım qurtara bəlkə məhbəsindən həyatın.

Karxanalar, mədənlər naləsinə qulaq as,
Ağırlar qan əndərir silləsindən həyatın.

Vaxtsız düşən bir uşaq məhəbbət şivənidir,
Canda bir can məhv olur tənəsindən həyatın.

Olum həyatsa əgər, ölüm qorxusu nədir,
Qurtaran yoxdur hələ tələsindən həyatın.

Ölümlə keşməkəsdə ürək bir qəhrəmandır,
Qəddimiz kaman olur şələsindən həyatın.

Həyat bizimdər deyə güvəncimiz nəhaqdır,
Bir ümman dərdimiz var giləsindən həyatın.

Sarvanı ölüm olan bir karvan içindəyik,
İblisler zahir olur kölgəsindən həyatın.

Dünyanın həyanıdır elm, ürfan, mərifət,
Daşdır, arxayın olma pilləsindən həyatın.

Eşqin qoca təbibi dərdə çare bulmadı,
Sağ çıxmaga ümid yox cilləsindən həyatın.

Başım üstə Nuh kimi dayanmışdı o təbib,
Can qayığım batırıdı həmləsindən həyatın.

Cəhənnəmdə cəhənnəm intizarı çekirik,
Ölüm həyat istəyir köləsindən həyatın.

HAFİZ BARGAHİ

Nədir gecələr məni zülmətə çağırıran səs,
“Oyan” deyib astadan xəlvətə çağırıran səs?!

Münacat çəkənlərin yanğılı dodağıyla,
Hafız bargahına – sərvətə çağırıran səs...

Açılmaz tilsimi var onun şeir sazinin,
Aça bilmir tilsimi heyrətə çağırıran səs.

Ruhunu mələklərin qanadında ucaldır
Qüds aşiyandan cənnətə çağırıran səs.

Zöhrənin ilham sazi coşğun töbindir, Hafız,
Öz qəlbinin səsidi rəqədətə çağırıran səs.

Orda ki, yar camalı mələklər dilindədir,
Fələkdənmi ucalmış səhbətə çağırıran səs?!

Hər başa yaraşmamı şerin iftişar tacı,
Könüllər nalösidir şöhrətə çağırıran səs.

Hafız mədhi gərkədir qafiyəçi bülbülbə,
Onun öz avazıdır vüsətə çağırıran səs.

Fələyin gərdəninə girdiyi vaxt Ay gəlin,
Çatır dan ulduzuna ülfətə çağırıran səs.

O yerdə ki, ilhamı möcüzələr yaratmış,
Bizi məktəbə səsler sənətə çağırıran səs.

Hər kəs ki, yaraqlanıb ölməz Divanın ilə,
Onu qorxuda bilməz qəflətə çağırıran səs.

Sürmə nazını çəkməz, öz nazi var nərgizin,
Gözələ ziynət deyil ziynətə çağırıran səs.

Bu gecə eyvanına ulduz yağır, Şəhriyar,
Qoca Shirazdan gəlir vəhdətə çağırıran səs.

ORUC SINDIRAN

Ele ki, mən oruc tutdum, xurma gələr bazara,
Üzülmüşəm, sonum çatar tutulsam bir azara.

Qəfəsimin qapısını açan olmaz baharda,
Onda qapım açarlar ki, xəzan düşüb gülzara.

Oyaq gözələr kiprik altda min hekayət danişar,
Ahu çıxsa göy çəmənə, şir də çıxar şikara.

Nə qızılgül istəmişəm, nə də lalə baxtından,
Boz taleyə nə söyləyim mən bozara-bozara.

Əl və əmək alətləri piçildayır təbimə:
– Sənətinlə bazar açsan, qalacaqsan avara.

Bu torpağın üreyindən nałə qalxır anbaan,
– Bir gül idim, tez dərildim, əsir düşdüm qəddara.

Batdı hoya güləbina pardaxlanan qızılgül,
Tifil üzü gülsün deyə könlüm düşüb ah-zara.

Nərgiz gözü nigarandır, lale köksü dağlıdır,
Ay da, gün də dərd çəkir ki, iqbəl dənər idbara.

Bulud çəmən günlərinin başı üstə ağlayır,
Çünki güllər xəzəl olur, əsir düşür rüzgara.

Şəhriyarla şeyda bülbül verib yenə baş-başa,
Orucunu sindir daha, nəğmə ara, söz ara!

DAĞILMIŞ SƏDD

Sular coşub çağlayır, dörd yanımız selabdır,
Qışqır, ayılt qonşunu, aləm qorxunc sərabdır.

Bütün varlıq dağılır, uçub qopur kökündən,
Qarğışdır, hicqirtıdır, iniltidir, əzabdır!

Qara bulud içində titrər ay məqbəroşı,
Ley tutub göyərçini, hər ani iztirabdır.

Suya qərq olmuş amal, suya dönüb ürəklər,
Bəlkə də bu lövhənin yerliyi tünd şorabdır.

Su üstündə rəqs edər dəhşətli əhrimənər,
Pəncəsindəki qandır, üzündəki niqabdır.

Allahdan sormaq olmur nədir bu müsibətlər,
Allahın da cavabı məzəmmətli cavabdır.

Küfr, nifaq selidir, qısaş alır dünyadan,
Dağılmış sədd ayəli, surəli bir kitabdır.

Yetişib o zaman ki, soruşasan tanrıdan,
Nə səbəbdən Quranın hər ayəsi xitabdır?

Fitnələr zənciri var boynunda bu dünyamın,
Günaha batlığından xərabədir, xərabdır.

Beyəti sindiranlar üz tutub Şama sarı,
Zülmət vadisi boyu qəchaqاق, çaphaçapdır.

Bir tərəfdə hamı cəm, bir tərəfdə didərgin,
Ey qismətləri bilən, bu necə haq-hesabdır?

O şiri-nər ki, çıxdı ormanların qoynundan,
Qarğalar möclis qurur, aslan bağıri kababdır.

Bu vilayət şahının qəlbini inam nöqtəsi,
O da ki, su üzündə bir köpükdür, hübabdır.

Xərabəlik anası ağrı çəkib, şər doğur,
Xeyir oyanır hələ, bu da bir inqilabdır.

Bu dünya dağılsa da, sən qəlbimdesən, ey şux,
İlahəsən, dar gündə səni anmaq savabdır.

ŞİRNİYYATÇI TUTİ

Sən ki, rəna bir gülsən, mat qoymusun şümşadı,
Ey uca boylu xurma, yandır sərv-i-azadi.

Baxtimız gəlini Ay güzgüdə rəqs eləyir,
Vüsal şamını yandır, gözdə qoyma muradı.

Mən bu qoca vaxtında sənə verrəm tacımı,
Cavan baxtin Allahdan pay almış istedədi.

Tor quran ovçu çoxdur azad könlüm quşuna,
Ovla qasınlı məni, ey ovçular ustadi!

Yel vurar qara telin ağ üzdə lövhə çokkor,
Ey Xosrovun Şirini, nakam qoydun Fərhədi.

Söhbət şirin, söz şirin, dodaq şirin, dil şirin,
Şirniyyatçı tutisən, mətahindir qənnadı.

Pərilər etəyində böyütmüş bəlkə səni,
Necə yaraşır sənə ay üzlü gəlin adı,

Özün nurlu şərsən, şübh asılmış üzündə,
Cən şerimi sevəli şirindir sözün dadi.

Unutsam da dünyani, unuda bilməm səni,
Özün verdin ey mələk, təbime bu qanadı.

Axaram göz yaşitek, düşərəm ayağına,
Məzarımın üstünə qoyma bədxahı, yadi.

Qocalıq tufanları yixar ömrüm qəsrini,
Dağlıq, viran olar, dərin deyil bünyadı.

Şəhriyar çeşməsindən ayrılsan, ey gül üzlüm,
Yandıracaq dünyani ah-naləsi, fəryadı.

AYRILIQ MƏŞQİ

Eşqin əzablarına öyrədir hicran məni,
Div ayrılıq eyləmiş qanıma qəltan məni.

Ay üzlüm, tanrı şahid, vefasız olsam sənə,
Andımız eyleyəcək yer ilə yeksan məni.

Ayrılıq qılincının tiyəsi başım üstə,
Nalədən kam almağa çağırır dövrən məni.

Hicran şagirdiyəm mən, tapşırıq dəftərim var,
Müsibət müəllimim eylər imtahan məni.

Bəlkə də şair təbi ayrılıqdan yaranmış,
Bu pərdənin dalında görərsən nalan məni.

Şəfa qılmadın mənə, ey daş ürəkli təbib,
Eşqin cəfəkeşiyəm, sağaltmaz dərman məni.

Sağcların kəməndinə özüm könüllü düşdüm,
Biryoluq verim sənə, incitməsin can məni.

Bu tamah iblisinə qulaq assam incimə,
Gözəllərin qəlbinə etmiş hökmüran məni.

Torpaq eşqi fəleyin fərmanına baş əyir,
Özüne Allah eylər gecə asiman məni.

Ucaldar eşqimizi göye tanrı camalın,
Bu yollarda görərsən yorulmaz sarvan məni.

Qayığım gözəl aydır, qızıl buludlar avar,
Qular kimi üzürəm, çağırır ümman məni.

Ayrılıq sərəsəuyam, sözlerimdən incimə,
Şəhriyaram, bu sayaq yaratdı cahan məni.

YARIN BELƏ FİKƏ VAR

Yenə dindirdi məni tənəli bir naz ilə yar,
Süzülən göz-qas ilə, incimə avaz ilə yar.

Hər ota, hər çiçəyə, yarpağa paylar gülüşün,
Bülbülə zülm eləyir, düşmən olub yaz ilə yar.

Getsə də qəlbi, gözü axtarar həsrətlə məni,
Qorxuram fikr çökə, telləritək nazılı yar.

Görməmiş lalə dağı laləyanaq el gözəli,
“Olar” a bəli demir, nazlanır “olmaz” ilə yar.

Belə rəftar eləməz eşq ilə yansa ürəyi,
Çalmamış həsrətini yanğılı bir saz ilə yar.

Gəzir azadə küləklər kimi, almir sözümü,
İki dünyani alar mən verən almaz ilə yar.

Mən ədalət yolunun carçisiyam zülm çığı,
Başa düşsün də, öyünsün belə ecəz ilə yar.

İstərəm ki, qoşa görmək dilesin Şəhriyarı
Qocaman mürşidümüz Hafizi-Şiraz ilə yar.

KUZƏCİ KUZƏ QIRIGİNDA SU İÇƏR

Yar xətti yar dodağından hər nəfəsdə su içər,
Sanki ceyran sürüsüdür, dəsto-dəste su içər.

Qalx ayağa, sərv qəddin üfüqlərə ucalsın,
Yaxşı, yaman özəl gündən kökü üstə su içər.

İnsaf eylə, dodağını dodağının üstə qoy,
O dirilik bulağından təşnə xəstə su içər.

İskəndər də o çeşməni tapar qoca Xızırtək,
Qosunundan daldalanıb, asta-asta su içər.

Qapar pəhriz kasasını qoca sarvan şuxluqla,
İpin qırmış dəvə kimi basabasda su içər.

Boğazından qəhərini udmaq istər dördlilər,
Bir qıraqdan baxan deyər: nə ahəstə su içər?!

Düz fal aćdim: kəsik neydən bu bəlağət tarlası
Cana gələr, min arzuda, min həvəsdə su içər.

Göz yaşıyla suvarılır eşqin körpə fidanı,
Çiçek açan xurma şivi – boyu bəstə su içər.

Hər qismətə göz yumaraq qaranlıqda gördüm ki,
Yar gözündən ürəyimdən keçən səs də su içər.

Şəhriyərin ürəyini qırıb naşı kuzəçi,
İndi kuzə qırığında o növrəstə su içər.

FƏNA KÜNCÜ

Sinəndə gizlət başımı, dünyada səfa tapasan,
Təməhina xilaf çək ki, Allahdan səfa tapasan.

Qifillansın əllərində haq və ədəb xəzinəsi,
Qapısını o vaxt aç ki, ağıllı qafa tapasan.

Oyaq ol ki, məhdud ağıl və hikmətlə keçməz işin,
Yatsan, dünya hikmətini gərək röyada tapasan.

Nə bilikdir əxz etdiyin, onda ürfan qüdrəti yox,
Dostum, elə qapı döy ki, dərdinə dəva tapasan.

Sən cəhalət röyasında mərifətin hüsnünü gör,
Fənada bəqa görəsən, bəqada fəna tapasan.

Pas bağlamış bu dəstgahı başdan-başa dağıtmadan,
Bu firmanız çorx altında inanma vəfa tapasan.

İztirabdan doğulmuşdur bu gördüğün təbəddülət,
Nə nağıldır, nə ixtilat, çəkmədən cəfa tapasan.

Peyğəmbərin çəkdiyini duya bilsən qəlbində sən,
İnanıram, ürəyində nuri-övliya tapasan.

Qəza-qədər qapısının həlqəsini çala bilsən,
Tanrı qoymaz bu fələkdən bir ağır bəla tapasan.

Sən de bir qayna, cuşə gəl, misin dönsün saf qızıla,
Zənn eyləmə tər tökmədən belə bir kimya tapasan.

Dərin quyunun dibindən ay-ulduz yaxşı görünür,
Görünəni düz görməsən düşünmə bəqa tapasan.

Hər açırla açmaq olmaz merifətin qapısını,
Dirnaqla yol açıb gərək çıxasan Qafa, tapasan.

Sənət zövqü kamalı mənada axtar, Şəhriyar,
Nə istəsən bu eşq ilə çıxasan safə, tapasan.

MƏKTƏB AYI

Məktəb məni yorub daha, usandırıb dəftər-kitab,
İşrət gərək, bədr olmuş ay, aç üzünü, nədir niqab?

Sütül xəttin olan yerdə kitab xətti göz oxşamaz,
Qədəhimiz öpüşəndə nə intizam, nə haq-hesab.

Sədi məni "Gülüstan"la döndərsə də müsəlməna,
Eşqə də bir qapı açdı, üreyimdə qoymadı tab.

At başından bu papağı, telin düşsün ay üzünə,
Günəş baxıb, xəcalətdən qoy çəkməsin dərd, iztirab.

Hasar olsun kipriklərin o türkane gözlerinə,
Xumar gözün bu şəhərdə qoparmışdır bir inqilab.

Allaha bax, qaşın tağı əfsun ilə oynamasın,
Qəlbimizin iman evi istəmisən olsun xərab?!

Qiyma eşqin fəqirinə şəkər məmən giləsini,
Bir də qoymaz ayılmağa sən verdiyin şirin şərab.

Mərdanəlik cəvahiri günəş kimi işiq saçar,
Xoş ülfətin ürəkaçan, uca qəlbin alicənab.

Anan dedi: "Neyin var ki, qurban ola cananına",
Sevinərək "ürek" dedim, düşünmədən verdim cavab.

Divanına Fariyabi həsəd çəkər, ey Şəhriyar,
Kəbədə də gizləsələr oğurlaram, budur səvab!

SINMIŞ RÜBAB

Bir bənövşə teli qopsa könlük sizlər rübab kimi,
Bu həyatın ümmənində hər ömür bir hübab kimi.

Qan ağlatdır üzərimi, üstəlik də tənə vurma,
Sındırıdığın bu şüşədən qan axar al şərab kimi.

Peyğəmbərin qılıncından deyirlər ay parçalanıb,
Tel altından üzün gülür qırılmış afitab kimi.

Sağclarımı burma-burma sindirirsən, ey nazonin,
Gözərimdə dalgalanır, sayrıyrı bir sərab kimi.

Oynatdıqca saçlarının burumları xəyalımı,
Göz yaşlarını çəkiləydi tellörinə güləb kimi.

Bəsdir, sinəm siper oldu min sərgüzəşt dalğasına,
Çıx bu evdən, səlkələnir dünya xanəxərab kimi.

Sınıb dağlısa da dünya, sindirməram peymanımı,
Su üstündə yad əlindən düşüb sinan bir qab kimi.

Mən ki könül şikəstəmi oxuyuram "Mahur" üstə,
İniləyir Səba sazi şikəstəmə cavab kimi.

Uçuq, köhnə dəyirmanı bənzərin var, ey Şəhriyar,
Təbin sənə qan ağladır çəkilməz bir əzab kimi.

QARA GÖZLÜ ŞIRAZLILAR

Əlimdən alsa könlümü gözəlləri bu Qafqazın,
Qara gözlü sənəmləri inciməzmi bəs Şirazın?

Qoca şırom, sənin kimi çox ahular ovlamışam,
Şir də düşər kəməndinə saçıntık ovsun almazın.

Gör fəleyin kamanını, səngit havalı köhləni,
Haram gözlə hərəm gəzən itirər olar-olmazın.

İstərəm ki, Allah udsun eşqimizin son nərdini,
Tez saralar hüsünən sənin, qalar quru bir avazın.

Özgə dama çıxanların kor olmasın həya gözü,
Şorgöz olsa, göyərçin də tez itirər öz yuvasın.

Qızılğülün xəzanında bülbülləri qəhər boğar,
Bayquş kimi çalanı var qarğı kimi bir dəmsazın.

Dərdlilərin qarğıından axır küdürüt doğulur,
İkiüzlü aynanı qır, bu kin, küdürüt olmasın.

Aparsın çeşmə başından külək fitnə qubarını,
Hər baxışı bir qəzəldir suya gələn sərvinazın.

Rey mülkünün fəxr etdiyi hər nə varsa keçdi, getdi,
İnsafdırımı zülmün çəkəm fələk adlı sehrbazın.

Ey təbimin şux gəlini, açsan hansı qapını sən,
Orda Sədi pərdəsi var, örtüyüdür saf almazın.

Gül şəbnəmi söz yaydı ki, indi çərçi bazarı var,
O şöhrətli, ləyaqətli şeir mülkündə Şirazın.

Gülüm, hər kəs baş aparsa, sərvətə ucalə bilməz,
Razılış ki, düz deyirəm, yersiz olar etirazın.

Yanında günahım olsa, hüsünə bağışla məni,
Pərişan eylə telini, qaş düymə, hayifdir nazın.

Ey Tanrı, sönük bir şamam, sən təzədən yandır məni,
İstəklilər xatirinə təzələnsin alın yazım.

Təbriz, Şiraz gözəlləri, gəlin təbim çeşməsinə,
Ey Şəhriyar, qoy dil açsın sevinc ilə tavar sazin.

ŞİRİN PÜSTƏ

Mənimlə kəsib aranı nə zamandan o daşürək,
Sən də məni çox incitmə, ey ürəyim, bir döz görək!

Aylar ilə sevgilindən konar gözdin, ay üzlü yar,
Olmuşam ay divanəsi, hər sırrimi bilir felək.

Sən ədavət bəslədikcə, mən də sevgi bəsləyirəm,
Məhəbbətim ədavətlə necə ülfət eyloyəcək?!

Şirin püstəm, üz turşutma, qəm yeməkdən ağızım acı,
Nakamlara şəfqət ilə gülümseyir ince mələk.

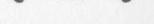
Sənin məstlik piyaləni qırdı düzələk andım mənim,
Qədəhimi daşlara vur, özün yoxla, sınağa çök.

Bilirsənmi müdrik qoca sevənlərə nə söyləmiş:
— Cavanbaxta cavan gözəl, qocaya da qoca görək.

Mənim kimi can satanın nə sözü, nə söhbəti var,
Can almasan, şirin sözələ nolar versən ürək-dirək.

Çəmənlərin qucağında məclis qurdubahar yenə,
Gül üzlündən ayrı düşdüm, saraldım gül xəzəlitək.

Sağclarından xatirələr söylər mənə sehər yeli,
Bu titrəşən otlar kimi gözüm şəhli, canım titrək.

Baş qoyaram o dağa ki, qəlbim kimi odlar saçır,
Ahlarımdan göy şimşekli, göz yaşından yer lałereng.
Gündən ola konfümə güzəlləri bu Qaçan.

Bir səmanın ulduzunca gözlerimdən ulduz yağar,
Ay-ulduzlu möclis qurram yollarına göz dikərek.

Unutdursa yar həsrəti bir gün vətən həsrətini,
Xəzəl kimi hansı yana aparacaq məni külək?!

Gör Yusifin hicranından nələr keçib, ancaq yenə
Nale çəkir asimanə nakam sevgi, nakam dilek.

Bu ayrılıq həsrətimi kəfənimə yazsin qələm,
Yalvarsam da, yaradanım əllərimdən çekmiş otək.

Yandır bu daş ürəkləri öz şerinlə, ay Şəhriyar,
Məzar daşı seni gözler, can pəjmürdə, ömür gödək.

AYIN QUCAĞI

Qara bulud arasında on dörd günlük ay tapmışam,
Asiman əzəlkə deyil, billurdan saray tapmışam.

Yolum Allah səmtinədir, başqa bir yol tanımırıam,
Allah qismətimdən savay hər nə tapsam, zay tapmışam.

Yanılmışam, bir ağ gülün gözündəymış baxtim mənim,
Kipriyindən ox saçılan bir qasıları yay tapmışam.

Ah çekirdim, könlüm quşu asimanda yalqız idi,
Göy ahımdan ayazdı, yalqızıma tay tapmışam.

Dərd əlindən göz götürüb, əl üzmüştüm bu dünyadan,
Baxtin uca yuvasında bir tapılmaz pay tapmışam.

Bir damcıya möhtac idim, qurumuşdu bağça-bağım,
Gülzərəni suvarmağa çeşmə nədir, çay tapmışam.

Şəhriyarın qapısını bir də döyməz dərdin əli,
Kölgəsi ciyinimə düşən əfsunlu humay tapmışam.

MƏNDƏN QAÇAN AHU

Gözlerimin qarasıyla yazdım bu zərif qəzəli,
Bəlkə sözüm ram eyledi sonintək ahu gözəli.

Ağardı gözüm giləsin sübhədək hicran gecisi,
Bir sabahın ümidiylə dərdə, sitəmə dözəli.

Gəncliyimi puç eylədin, həsrətin qocaltdı məni,
Get, ey cavan, qocalasan qəmxarından ol üzəli.

Gözümün sevinc yaşıyla sörvtək ucaltdım seni,
Boyun özgəsinin oldu, barsızdır eşqin əzəli.

Ay camalın tilsimini aydan soruşaram gece,
Neçin mehrin yoxudur mənə, dili, dodağı məzəli?!

Baharımsan, bir bülbüldən soruş mənim əhvalımı,
Göz yaşına naxış saldı özüm bağıımın xəzəli.

Boğanaq da məndən aldı bu şövqü ki, divanətək
Qaçıb yaysın dağa, düzə dərdimi köhnə-təzəli.

Köynəyimin yaxasını əl atıb cirmaq istərəm,
Başına hava gələnin yaxasın yırtar öz eli.

Bükük belli çohre fələk saçımı pambıq eyledi,
Zal olsam da, can düşmənim hazırlır əli nizəli.

Şəhriyarın ürəyi də yarılmış bir nara bənzər,
Töküllüb dənə sözleri, qalib quruca gözəli.

USTADLA VIDALAŞMA

Tuti dalmış qəmə ki, sevdiyi qənnadı gedir,
Şirinin qəlbini qan olmuş, axı Fərhadı gedir!

Ötüşən vaxt: “o əziz canları yad etmə” – deyir,
Daha bilmir ki, canın payesi, bünyadı gedir.

Bitirib ömrünü Təbrizdə o ustاد Mahyar,
Tutuşub odlara şagirdi ki, ustadi gedir!

Necə cür rəngə çalan sinədəki lövhəyə bax,
İtirib rəngini, solmuş o da – Behzadı gedir.

Kəsib ol sərvü səmən qarşısını bağbanın,
Bu bağın kölgə salan sevgili şümşadı gedir.

Axi ülfət ilə üns olmuş həyatın səməri,
Gülzər ikən necə viran olub hər zədi gedir!

Hər vüsalın sonu hicrandı, bu bəlli, axı bəs
Bizə bəxş eleyərək zülm ilə bidadı, gedir!

Dostların zülmü başından qoparı tüstümü, ah!
Söyləyin, zülm qalıb, bəs niyə haq dadi gedir?!

Yaxşı, Bağdad ilə əndlən bağlı əfsanədisə,
Ürəyim tuşlayaraq bəs niyə Bağdadı gedir?

Asılıb zülfünün hər bir telinə odlu ürek,
Sərvinaz isə görün bir necə də adı gedir.

Novşad bayramı gəlmiş, o öz aşıqlarına
Daddırıb şərbətinə, indi də xoş dadı gedir.

Aşıqın naləsini boğmağa pərgardı zaman,
Neyləmək, eşq keçib hər dəfə fəryadı, gedir.

Şəhriyar, göz yaşım ilə yu onun qəm tozunu,
Gül ki, gülgün üz ilə bir Vətən övladı gedir!

TEHRANI XATIRLARKƏN

Nə xoşdu Tehran ilə nazlı “Laləzar”ı onun,
Gözəllərin beiyi – sevgili gülzəri onun.

Diyari-eşq özüdür, dostluğun məkanı odur,
Şirin məhəbbət ola kaş ki, payidarı onun.

Xudaya, burda qəribi nə miskin eyləmisən?
Nədən düşübdü uzaq yar ilə diyarı onun?!

Nə xoşdu Şimranın hüsnü, ağacda büləbül oxur,
Gedir fələklərə birbaşə ahü zarı onun.

Nə xoşdu “Pəsqəle” yarəb, nə xoşdur orda yuxu,
Şəlalə nəğmə dedikcə yatar civarı onun.

Çiçəkli donda yenə naz edir qədim küçələr,
Sularla nəğmə qoşan arxdı nəğməkarı onun.

Gözəldi “Təcriş” ilə “Körpüüstü” qovğası,
Bu ahugözlülər olmuş əziz şikarı onun.

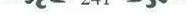
Varımdı bir salamım əhli-Behcətabadə,
Verəm səbə apara, düşsə gər güzən onun.

Nə oldu, hardadır eşqin, cavənlığın gözəli?
İlahi, dostlara çatsın təki nübarı onun.

Gözəldi, razü niyaz ilə keçəsə eşq oyunu,
Gözəldi, dağ çəkə gər qelbə intizarı onun.

Nəyə lazımdı vüsal Ay işiq saçan gecədə?
Gözəldi tar gecədə hicr ilə xumarı onun.

Çataydı dostuma şövq ilə yazdığını bu kağız,
Dəyəydi sevgisinə layiqincə barı onun.

Əger ki yar mənə mehriban olub, yareb,
Olaydı mehriban həmdəm pənahı, yarı onun.

Bağışla, Tanrı, mənim sevgi bilmeyən yarımı,
Yumulmayan gözümə, gözdü pasdarı onun.

Var isə nisgili, dərdi, qubarı mən sarıdan,
Axan bu göz yaşım ilə gedər qubarı onun.

Ürəkdə arzudu – getsin gülüzlü yarə tərəf,
Verərsə fürsət əger bir də ruzigarı onun.

Açılmış eşqina düşmüş bu gül, açar yenidən,
Əger ki, qüdrətimi göstərə baharı onun.

Rəqibim, insafın olsun axı, o yarı burax,
Şad oldu bəlkə sevən qəmli biqərəri onun.

Salamımı apar o qəlbə oxşayan gözələ,
Unutmasın necə sadıqdi Şəhriyari onun.

TƏBRİZ GÖZƏLİ

Nazlı-duzlu o pəriçöhrə ki nərgizgülüdür,
Səni görək vurular, sanki çəmən bülbüldür.

Sənin ol gözlerinin çevresinin rənginə, bax,
Qərq olub göydə Sürəyya, o, bir ulduz gülüdür.

Salam eylər, oyilar səcdənə, Təbriz gözəli,
O zerif sərv-i-İrəm ki, özü Şiraz gülüdür.

İti xəncər qaşın ilə qara zülfün oyunu –
“Ləzgi rəqs”ymiş, adı şerdə Qafqaz selidir.

Yoxdu şerimdə qədimlərdəki riqqət, şübhə,
Bu hekayət danişan telli sazin öz dildidir.

Faq Gözəlim, bir qulaq as, dərdimizin tərcüməsi,
Musiqi varsa, onun həm bəmidir, həm zilidir.

Söyləyin, usta Səba titrəsin ol pərdəde ki,
Orda sırrın evinə pasiban eşqin əlidir.

Cilveyi-hüsni-ilahinlə bacarmaz rəssam,
De ki, yiğsin qələmi, rongi, o rənglər ölüdür.

Yandırıb qol-qanadım, sonra salıblar qəfəse,
Quşa bax ki, hələ də uçmaq onun nisgilidir.

Üfüqün Şərqdə işıqlanması olmur əbədi,
Çünki Qerb də günəşə öz yuvası, öz elidir.

Sənə şöhrət gətirib məndə hünər gözleməyin,
Şəhriyaram, qəzelim incə gözəllər tülüdür.

Səzində qalınaması yanğı, sozində yox sehr artıq,
Sonin yanğındı, Sənə Sənə, bülbul.

MƏRHUM MİRZADƏ EŞQİNİN XATIRƏSİNƏ

Özü eşq əqli, mərdlər içərə vahid, binəzir ərdi,
O Eşqi ki, cəmi eşqi, cəmi dərdi – Vətən dordi.

Ona can bəxş edən şəmin odu söndü, fəqət, yox qəm,
Na qəm ki, buzlu ahında alov, atəş çiçəklərdi.

Qanad çalmaqdadır hər an şəfəqlər laləzariyçın
Xəyal pərvənəsi mərdin ki afaqa qanad gərdi.

Can atdı ittifaq qursun kasıbla binəsiblərdən,
Təkəbbür məclisindənse üzün nifrətlə döndərdi.

Bu eşqin nərbəzi öz canın da verdisə əldən,
Rəqiblər mat qalıb nərddə, necə hay ekdi, vay dərdi!

“Ölərmi heç o kəs ki, qəlbə eşq ilə nəfəs alsın?”
Xeyr, ölməz! Ölər düşmən, qalan Eşqi – səməndərdi.

Öz eşqində o, bir ali məqama yetdi ki, mən çox
Yüyürdüm yel kimi, əfsus, tozundan yer xəbər verdi.

Deyirlər: sahilə çatmaz gəmisi eşq-sevdanın,
Ona yardı o tufanı, nə dincəldi, nəfəs dərdi.

Canından keçdi pak Eşqi, nə qiymət aldı? Ölməkmi?
O xidmet eyledi, ölkə əcəldən muzd göndərdi!

Bu saf güzgü tutarmı pas? Xeyr, solmaz xəyanətdən,
Ölərkən çohresində qan qızıl afaqa bənzərdi.

O tapdı, Şəhriyar, can vermək ilə dərdə dərməni,
O Eşqi ki, cəmi eşqi – Vətən dərdi, Vətən dərdi!

Salamətli UNUTULMUŞ SAZ

Boşalmış bağlar olmuş lal, sükunətdən oyan, bülbüll
Nədir bunca susub durmaq, bizi yalqız qoyan bülbüll!

Gecə aylı, soyuq ruzgar, çəkib bir guşədə səssiz,
Nə həmdəm var, nə həmdərdim, hanı arxa, həyan, bülbüll?

Nə vəslim var, nə hicranım, bahar ilə xəzanım yox,
Yararmı eşqə səssizlik, əsil eşqi duyan bülbüll.

Soyuq qardan qaçıb bağban necə gör evdə gizlənmiş,
Gələn yoxdur, gedən yoxdur, bağa yoxdur uyan, bülbüll.

Kəsilməşdir daha bağdan bağırtı, küy-kəlek, tez gəl,
Uçub getmiş qara qarğı – səni düşmən sayan, bülbüll.

Qəfəsdən yox daha qorxun, oxu bülbüll, xoş avazla,
Sən azadsan, bu azadlıq düzün, yurdun, qayan, bülbüll.

Fəqət, fitnə çəməndə məhv edib sərv ilə küknarı,
Nə qəm, ötmüş bəla tufanı, afət, qorxma, can bülbüll.

Sovulmuş arx, gəl ay bülbüll, tökək neysan yaşı gözdən,
O neysandan doğan çeşmə ola dirlik yayan, bülbüll.

Mənim, yarəb, gülüm getmiş, xəzanın bir qəzasıyla,
Otur, bir yas tutaq qəlbən, gülü yaşla yuyan, bülbüll!

Qızılgülə vəfa qıl sən, mən isə bir san gülə
Edim bəmdə hezin nale, zil üstə sən də yan, bülbüll.

Deyim mən bir ağız nəğmə, dalınca bir ağız sən də,
Səbanın yadlaşan sazi sənə olmuş əyan, bülbüll.

Tapıbdır dərdə dərmənin hərə, əfsus, mənəm aciz,
Bu teklik dərdi biçarə, yaram vermekdə qan, bülbüll!

Sazımda qalmamış yanğı, sözümüzde yox sehir artıq,
Sənin yanğındı şerimdə fəqət, olmuş bəyan, bülbüll.

Unutma, o çəməndə ki, səni salmışdır ayı,
Yaşıl donlu nəsildənsən, müqəddəsdir mayan, bülbüll.

Nə dünyadır bu tərs dünya ki, qarğı alıdır onda?
Fəqət bülbüll dəyərsizdir, görürsən min ziyan, bülbüll.

Barı aşiqlərə yan, can bağıyla nəğmən ilə sən.
Şükür qıl nəğməkarsan, yox səsindən heç doyan, bülbüll.

Varındırsa, nəfəs, şükr et, səni gözlər çəmənzar, bağ,
Bahar eşqiyle çıx qəmdən, sevinc ilə dayan, bülbüll.

Hədər getmiş isə gənclik, əzizim, qəlbini sixma,
Həyat yeldir, qəmə batma, şirin cana qıyan bülbüll.

Düyün açmaq üçün yummaz bir an da Şəhriyar ağızin,
Açar müşgulleri Allah, şad ol, əlvan boyan, bülbüll.

GECƏNİN ƏFSANƏSİ

Gündüzün saqısı günəş camını
Devirib sindirar, meyini tökər.
Canındañ kəndəñ səpilər ağlar gözündən,
Göylərə ahndan bir duman çökər.
Sevdalı başını qoyar dizinə,
Gündüzün oyunu yetişər sona.
Bu zaman açılar yeni bir pərdə,
Aləm bürünsə də qara bir dona.
Gülməli bir səhnə düzəldər gecə,
Başlanar göylərdə atəşfəsanlıq.
Nə qədər sehirkar bir rejissordur,
Gecənin işini sezsən bir anlıq!
Fələk iynə alib, qara atləsin
Üstüna şahana gövhərlər düzər,
O sonsuz dənizin enginliyində
Səma pəriləri qu kimi üzər.
Ulduzlar başlayar minakarlıq,
Üzüñə xal düzər mavi fəleyin.
Üfüq arxasından işq saçan ay
Səhnəni bəzəyər qızıl tac tokın.

AY ARTİSTİ

Ay adlı artisti görsünlər deyə,
Aləm göz qırpmadan çəkir intzar.
Dünya bir salondur işq, qaranlıq,
Orada görünən, gizlənən də var.
Arxalı, çıyinli, etəkli dağlar,
Vüqarla oturmuş lojalarda tək,
Ucalı-gödəkli sərv ilə qovaq,
Bəzənib düzülmüş cavan qızlartək.

Budaqlarsa dəcəl usağı bənzər,
Irəli keçməkçin bir-birin əzər.
Gözəl pəri kimi damın dalından
Beyaz əndamıyla ay ki, boylanır,
Deyərsən ki, Babil sehrkarıdır,
Bir anda quyudan göye tullanır.
Halədən tor sahb dilbər üzünə,
Tutub çevrəsini mavi dalğalar.
Gecənin yoluna odur nur saçan,
Gecə ilə aym bir dastanı var.
Hüsünün tərifi yetişməz başa,
Bütün dünya edər aya tamaşa.
Utancaq qız kimi addimlayaraq,
Səhnəni hüsnlüle işqlandırır.
Zöhrə rübəbini basıb bağrina,
Musiqi səsini dalgalandırır.
Nahidin, Pərvinin qızır dabarı,
Məclisə rəqs ilə golir yarışq.
Qəfildən elə bir ildirim çaxır,
Aləmi bir anda çulğayır işq.
O qara hayillər qırılır, qopur,
Dağın arxasına töküllü bütün.
Ayın güzgüsündə, demək, təbiət
Saçını pərişan görmüşdür bu gün;
Hüsünü aləmə göstərsin deyə,
Saçını toplayıb, atır geriyə.
Dəryada dalğaya benzəyir mehtab,
Yayılır hər yana naqus səsitək.
Sanki sərr gizlədən bu qoca dünə
İstəmiş sirləri açıb göstərmək,
Böyük əzəmetlə çəkilir pərdə,
Ruhları sarsıdır bu toy, bu büsat.
Salon səhnə ilə birləşmiş artıq,
Salon heç səhnədən qalarmı, heyhat?
İkisi qovuşub günəş camıtək,
Verir əbədiyyət hüsünə bəzək.
Dünyanın gözünü çulğamış yuxu,

Duyur meşə, dəniz, dağlar da qorxu.
Təbiət rongarəng bir filmə bənzər,
Sular daş güzgündür, salınsa nəzər.
Suda qırılmışdır aymın aynası,
Dağılmış hər yana şüə parçası.
Geyinib yamyasıl ipəkden paltar,
Özüne vermişdir bəzek ağaclar.
Rəqs edir vəcd ilə yarpaqlar, budur!
Onların tük qədər nöqsanı yoxdur.
Əsdırir zülfünü rəqqasə nəsim,
Verir zəncir kimi rəqsinə tənzim.
Şəhər bir ala at rongini almış,
Heyrətə qərq olub, sükuta dalmış.
Susaraq baş-başa vermiş daxmalar,
Sanki ney səsiylə bir sürü yatar.
Şəhərin üstündə ildirim çaxar,
Deyərsən, ləl dolu bir çaydır axar.
Bir təpə üstündə otursan oğur,
Şəhər gövhər dolu dəniz görünür.
Sayələr əlinə qələmi almış,
Xəyal pərdəsinə naxışlar salmış.

MEŞƏDƏ AY İŞİĞİ

Meşənin qaranlıq zolaqlarında
Məşəllər alışib yandi bir anda.
Ağaclar başını qaldırıdı dərhal,
Könüldə həyecan, iztirab, mələl.
Budur, ay sanki bir futbol topudur,
Şərqi qapısına vurulub qalmış.
Hərlənib quyuya düşməsin deyə,
Üzüno haledən bir tor da salmış.
Bəlkə də bir gümüş qayıqdır, üzüb,
Şərqi sahilində atmışdır ləngər.
Köynəyi nurdandır mələklər kimi,
Ətəyi mehtabdır, yerlə sürüner.

Ay işığı quşu çaldıqca qanad,
Gümüş tozu səpər meşəliklərə.
Qalib qoşun kimi nur seli axar,
Üfüqlər qərq olar nurda bir kərə.
Ay-ulduz ordusu əllərdə nizə
Qaranlıq üstüne hücuma keçər.
Pərilər yurduna çevirilər meşə,
Hər yanda əfsanə, əfsun söylənər.
Yağar üfüqlərdən işiq aləmə,
Qaranlıq tüstü tək çəkilər geri.
Əlbəyaxa olar nurla qaranlıq,
Elə bil döyüşür div ilə pəri.
Mehtab qətrələri fırıştə kimi
Bənd edər onları bir şaxa hər an.
Meşəni oxşayan gecə nəsimi.
Budaq xısaltısı, meh əsər, mehtab
Könüldə doğurur nəşə, qorxu, şəkk.
Gümüşü kosunu ay işığının
Alib bir tərəfa şığıyar külək.
Sanarsan meşənin derinliyində
Titrəye-titrəye məşəl sürüner.
Küleyin döydüyü suya birçə bax,
Zirehli qoşundan bir sel görünür.
Əks edər hovuzda sərvin sayəsi,
Pərilər şahının firuzə taxtı.
Gümüş əndamıyla ay pəri kimi,
O suda ćimər ki, açılsın baxtı.
Ulduzlar dövrədə halqa vuraraq,
Şəhin etrafında kənizlər kimi,
Əsəndə bir yandan yabançı külək,
Titrədər ləpəli dənizlər kimi.
Elə sarılmış ki, şüvlər, budaqlar,
Meşə bir örtülü güllüyə oxşar.
Yarpaqlar hərəsi yaşıl bir hübəb,
Asılır altında çiraqtək mehtab.
Meşə bəzək vurub güldən, çıçəkdən,
Dönmüş bir yatağa əlvan ipəkdən.

Bura tənhalığın seyrəngahıdır,
Xəyalın, sevdanın cövləngahıdır.
Görünüү hər yandan bir dilber pəri,
Hərə bir Məcnuna çıxır müşteri.
Hər yarpaq düşünce ürküb qaçırlar,
Kölgədə eşqdən səhbət açırlar.
Hələ beşikdədir şerin gözəli,
Gözü yuxuludur, sözü məzəli.
Nənnisi asılmış güllü budaqdan,
Mehin laylasıyla yüyənir hər an.
Xəyal bacasından boylanır könül,
Camal aləmini hey anır könül.
Bu pərdə dalında yüz sirre yol var,
Orda ruhanilər xəlvət qururlar.
Bu təmiz havada səhər çagitək,
Dünya səhər kimi almış başqa rəng.
Aləmə yayılmış eşqin lezzəti,
Bəşər ondan almış hüsnə-xılqəti.
Bir qız gülüşü tek incədir külək,
Təbiət məhcubdur, pakdır Məryəmtək.
Meşənin gecəsi cənnət sübhüdür,
Orada hurilər yerə nur süzür.
Bir arxdan su axır, bir arxdan gümüş,
Onlardan aləmə zülmümo düşmüs.
Su axır, sanırsan, nəğmə öttür saz,
Hüsnə edir eşq ilə hey razü niyaz.
Ağaclar altından kükrəyir arxlar,
Sanki toy tutulub, musiqi çağları.
Budur, tavus gəzir yaşıllıq bağda,
Sanki şüx bir gəlin sözür otaqda.
Mehtab su arxında cilvelənərkən,
Bir civo bulağı axır, deyərsən.
Söyüd bulaq içərə ud kimi yanır,
Kölgə tüstüleyir, nur alovlanır.
O ulduz ki, titrek suda dayanmış,
Qızıl qətrəsidir, civəyə dammiş.
Gecə yoldan ötən sərxoşlar kimi
Sel axır, nərəsi basmış aləmi.

Baxın şəlaləyə, necə parlayır!
Saçını topuğa tökür, çağlayır.
Meşənin kaşdan uca tağı var.
Divarı, qapısı incə naxışlar.
Əzəl şairinin tebindən doğan
Qəzəltək yarpaqlar düzəltmiş divan.
Bu tağın qübbesi ərşə yüksələr,
Hüsnü qarşısında aləm baş əyor.
Sanki asiman da olmuş sərnigun,
Ona ağaclardan vurulmuş sütun.
Cənnət qürfəsinə oxşar şaxələr,
Qalxıb pillə-pillə göylərə qədər.
O ərşin üstündə necə bir məlek,
Qumru vird oxuyur təvaf edərək.
Ruhlar gah görünür, gah da məhv olur,
Heyula vahimə, xəyal doğurur.
Gözəl mənzərədir hər yana baxsan,
Bu sirri anlamaq deyildir asan,
Bu cəlal, əzəmət, bu büsət nədir?
Haqqın camalına bir ayinədir.
Sazında xoş nəğmə çalır məlekut,
Könül nəğməsidir burada sükut.
Deyir mizrab kimi şaxəyə nəsim,
Ölməzlik sazında şaxələr bir sim.
Baş əyib üfüqdə, üz qoyub asta,
Sazın çanağına saz çalan usta.
Mehtabın gümüşü, ipək telleri,
Sazın simlərinə verib zivəri,
Çalınan ahəngə qılqə asaraq,
Rəqs ilə mahniya başlamış afaq.
Canlanır gizlice bütün zərrələr,
Şövqden həyatın əndamı titrər.
Fələk çalğıçısı dəf edib ayı,
Çalaraq aləmə salmış harayı.
Çərixin əfsanəvi sahir qızları
Rəqs edir, tutmayırlı bir an qərarı.
Bir güzgü sayılır qoca təbiət,
Tapmış o güzgündə əksini xılqət.

MEŞƏNİN XORTDANI

Meşə kənarında, daxmada gecə
 Uzamış sadəlövh, yetim bir uşaq.
 Gözünə budaqlar balta görünür,
 Xortdani yadına salır qorxaraq.
 Gözünü tərk edir yuxu büsbütün,
 "Ana!" – deyib gozir, hardadır ana?!

Atası dünəndən işə gedərək,
 Hələ də dönməmiş öz komasına.
 Gecə qaranlıqdır, qış da amansız.
 Bayırda tufandır, ağaclar əsir.
 Ağlamاق isteyir, birdən xortdanı
 Yadına salaraq səsini kəsir.
 Əl atıb söyləyir: "Anacan, mənəm,
 Quçağın, qılığın, gülüşün hanı?
 Vallah, küsməmişəm, anacan, səndən,
 Yanında yatıram, quc öz balanı!
 Mən ki qənd oğrusu deyiləm, ana!
 Ağıllı balanam, vermə xortdana!
 Demişdin ki, məndən küsmeyəcəksən,
 Gol, mənə ne desən, gözümün üstə!
 Nə günah işlədim, qaçırsan belə?
 Ataraq getmişən üzümün üstə?
 Anacan, budur bax, səslənir xortdan,
 Alça ağacının dibinə gəlmış.
 Vay, ana, necə də qorxunc səsi var.
 Elə bil ifritdir, göye yüksəlmış.
 Dişin şaqqlıdadır, hey mirildayı,
 Deyir: yeyəcəyəm səni, ay oğlan!
 Qapının dalına çatmışdır artıq,
 İndice girecək, vallah, bacadan!"

Cöldə əsen külək güclənir birdən,
 Qapını oynadır yerindən həmən.
 Div kimi qaraltı girir qapıdan,
 Yüyürür, bağırır, durmadan bir an.

Uşağı kabus tək izləyir xəyal,
 Bağırib yixılır, dili qalır lal.
 Nəzər sal halına, lal olsa belə,
 Yenə də yalvarır hərəkətiyle:
 -Anacan! O xortdan budur, gəldi, vay!
 Çənginə alaraq aparır, haray!
 İti pəncəsiylə tutub sinəmdən,
 Rəhm ele, ay ana, gol, al əlindən.
 Taqotim tükenib, başım hərlənir,
 Xortdanlar halımı görüb əylənir.
 Rəqs edir dövremdə divlər, anacan!
 Gözləri od saçır sanki bir vulkan!
 Xortdanlar keçirib məni çənginə,
 Çekirlər meşənin dərinliyinə.
 Qorxudan, anacan, yəqin bil ki, sən
 Özüm öz adımı unutmuşam mən.
 Yarıb qaranlığın bağrını hər an,
 Bir göldə üzürəm, üzdüyüm su – qan.
 Dövremdə meşələr, dağlar hərlənir,
 Destə-dəstə divlər gəzir, firlanır.
 Meyvəli ağaclar, yaxşı qıl nəzər,
 Hərosi bir divdir, əlinde xəncər.
 Yağır hey başıma ağır yumruqlar,
 Xəncərlə bağrımı yaralayırlar.
 Dartıb qoparırlar qulaqlarımı,
 Qırırlar başımı, ayaqlarımı.
 Təpənin dibində deyib-gülmədən,
 Bir dəstə dayanmış oynında kəfən.
 Qaralıb, əprimiş qoca qarılar,
 Çiyində hər yana tabut daşıyır.
 Hər yana baxırsan, ölmüş körpədir,
 Meyitlər burada təpə-təpədir.
 Çəkir hər tərəfə süpürgə külək,

Süpürür cəsədi quru yarpaqtək.
 Matəm müsiqisi çalır ildirim,
 Bulud kəfən biçir hey dilim-dilim.

Ay da bir ölü tək kəfən qullanır,
 Bulud kəfənidə qəbro yollanır.
 Məgər eştədin nələmi, ana,
 Niye namehriban oldun balana?
 Ananın ruhu ki, göylərdə bu an
 Körpənin halını gördü perişan,
 Taqtı tükəndi bu mənzorədən,
 Yarib üfüqləri çıxdı pərdədən.
 Ərşin sütununu əlinə aldı,
 Oğlunu qurtarmaq qeydina qaldı.
 Oğlunun canını yataqdan ana
 Mehtab kəməndilə çekdi yanına.
 Səhər gördülər ki, yetim verib can,
 Qurtarmış həyatın daş zindanından.
 MEŞƏNİN TUFANI

Qaranlıq gecədə meşə uğuldar,
 Hər yerdə vəlvələ, qüllələlər var.
 Külek ağaclara çökir sillələr,
 Qorxudan gözümə divlər görünür.
 Divlər, qaraçılalar, xortdanlar bu gün
 Yeri də, göyü də tutmuş büsbütün.
 Həm həmə başlayır div ilə peri,
 Qorxudan qan olur xalqın ciyəri.
 Bəşərin fikrimi div oğurlayır,
 Ürəklər sinəyə artıq sığmayır.
 Vahimə, iztirab çökmüşdür cana,
 Ağıl da qorxudan gəlmış amana....
 Pusquda yırtıcı divlər oturmuş,
 Soni tutmaq üçün telələr qurmuş.
 Külek elə vurur sillə üzləre,
 Çökür tüstü, duman yanar gözləre.
 Baxın, hər tərəfi divlər bürülmüş,
 Monqol ordusutək başlamış yürüş.

Külek qar üzündən alır pərdəni,
 Yiğir mağaraya yüz min kəlləni.
 Qıcıyrı disini vəhşi div, gülür,
 Üzündən, gözündən ölüm töküür.
 Bir div pəncəsidir hər yarpaq, baxsan,
 Hər ağaç ölümən qorxunc bir nişan.
 Gecə zəncisinin gur saçına bax,
 Qəzəb dənizidir, dalğalıancaq.
 Gül tutur etəkden bir tikan kimi,
 Külekden alışib od yanana kimi.
 Ulduzlar orduşu pusqudan çıxır,
 Hücum'a keçərək hər söddi yixir.
 Sel salır gurultu bütün cahana,
 Oxşar zencirdəki qızmışaslana.
 Ağaclar döşəmiş sillə o qədər,
 Fələyin yanağı gömgöy görür.
 O qədər qorxunedur mühit ki, aslan,
 Sürümüb yol gözər, necə bir siçan.
 Quşlar çıxarırsa səsimi bəzən,
 "Əsir uşaqlardır ağlar", deyərsən.
 Qıvrılıb ilantek arxda, axır çay,
 Boğuş bir ahənglə qoparmış haray.
 Divlerin burulmuş buynuzları tek,
 Budaqlar çatılmış bir-birə, gerçək.
 Bitkilər hamisi siyirib xəncər,
 İnsanın köksünü budamaq istor.
 Uğuldar qulaqda küleyin səsi,
 Öks edər beynində şimşək şəlesi.
 Kəllələr içində beynimiz qaynar,
 Alar dövremizi vəhşi canavar.
 Ürək köksümüzde o quşa bənzer
 Ki, şahin caynağı canını üzər.
 Lakin qonçə kimi açınca mehtab,
 Fitne gətirmədi gur işığa tab.
 Behişt porisitək gülümşədi ay,
 Cəhənnəm filmini yiğdi laybalay.

DAĞIN SİMFONİYASI

GECƏ VƏ DAĞ

Dağın gecə vaxtı bir cəlalı var,
Dağlı düzənliliklər connətə oxşar.
Gecə ay işığı çulğayır dağı,
Yanar dağ döşündə eşqin çıraqı.
Tac qoyub başına aydan, öyünər,
Əyninə qızıldan xəlet geyinər.
Bütün səhraların sultanıdır dağ,
Ölməz qazəllərin ünvanıdır dağ.
Dağ bizdə sevincin çeşməsidir, bil,
Babakuhı etmiş dağlarda mənzil.
Məşrigdə elə ki ay, günəş parlar,
Əvvəlcə işığı daqlara salar.
Yenə də məğribə yollanan zaman,
Sonuncu busəni alar daqlardan.
Bu çıxıb-batmağın başqa hüsni var,
Onu yaxşı duyar bizim daqlılar.
Arxasız, pənahsız bir dağ kimiyəm,
Daqlılar dərdini çəkib ölürom.
Dağdır başımızı göye qaldıran,
Dağdan fələklərə yol açır insan.
Açıb qarşımıza böyük bir kitab,
Deyir, xılqətdəki sırrları tap!
Bizim könlümüzü ayırır yerdən,
Fələklər seyrinə aparır hərdən.
Dağı öyrənsələr arif adamlar,
Hikmət şorabından sörxos olarlar.
Hünər xəznəsi var dağda hesabsız,
Götür o xəznədən hesab-kitabsız.
Arif insan kimi dağ yuxu görmüş,
Hiyləye, riyaya arxa çevirmiş.
Nə divdən çəkinir, nə də pəridən,
İlahi hüsnilə cilveləməkon.
Gecə şovq üzündən göye yüksələr,

Ərşdən-fərşdən dağ tutar xəbər.
İstər işiq olsun, ister qaranlıq,
Dağ ərşə yaxındır hamidan artıq.
Fələk qulağına deyər nağıllar,
Bəşərin dərdinə əlac axtarar.
Pakdir, müqəddəsdir Məsiha kimi,
Isa nefəsidir dağın nəsimi.
Dağ beşik sayılı peyğəmbərlərə,
Oradan vəhylər çatır hər yerə.
Dağın vəsfa layiq övladları var
Ki, onlar dünyamı zindan sayarlar.
Bu aləm nə qədər dəhilər görmüş,
Onları kamala daqlar yetirmiş.
Daqlar bir körpüdür bəşəriyyətə,
Yol var o körpüdən əbədiyyətə.
Sənə nicat versin deyə, quyudan,
Yerdən aya qədər qurmuş nərdivan.
Sənətin, hünərin rəmzi dir daqlar,
Bizləri eşq ilə sənətə bağlar.
Dağ öz məqamile qazanmasa ad,
Hümmətin şahini açarmı qanad?
Olmasa məkanı Qafin inziva.
Simurq tikerdimi o dağda yuva?
Dağ da hünər kimi yaranmış azad,
Bisütun dağından dərs alıb Fərhad.
Seyr et dağdan axan o çeşmələri,
Şövq göz yaşıdır, yuyar kədəri.
Dağın sinəsindən daman qətrələr
Bir can şiresidir, onu eşq əmrə.
Şeir də şairin ürək qanıdır,
Onun ən qiymətli ərməğanıdır.
Şeir qətrə-qətre damar inci tek,
Sel tek axıb gelən daşdır ya kəsək.
Orada, dənizdə sanki qovğa var,
Dəniz ordusuna dağ olmuş sərdar.
Verər dalğalara küləklə fərman,
Dalğalar hücuma keçər durmadan.

Dəniz bir üzükdür, dağ onun qaşı,
Dalğalar qoynundan yüksəlir başı.
Dalğalar dağ yaran ordudur əgər,
Dağ qoşun içinde Xosrova bənzər.
Sən də sabitliyi get dağdan öyrən,
Nuhu görmüş, hələ qopmaz yerindən.
Çıxınca gəmisi Nuhun tufandan,
Dağda ləngər atdi hələ o zaman.
Dünya alt-üst olsun, dağa fərq etməz,
Onun səbri bitməz, aramı bitməz.
Dağ qəhrəmən, qəzebin son penahıdır,
Üqabın, şahinin cövləngahıdır.
İlkini, sonunu görməmiş aləm,
Ancaq buludlardır sırrinə məhrəm.
Sayıq qəhrəmandır girmiş kəminə,
Çərxin kamanını salıb çənginə.
Bir oxun səngəri dağ olsa əgər,
Uçar, yer üzünü bütün fəth edər.
Dağın cəhrəsində əyrlən hər sap,
Dağa sarılmışdır, bu sırrı sən tap!
Sanma çöl bağında dağ bir yaradır,
Əsrlər yaşamış bir qarqaradır.
Bir çox əsrləri ötüb keçərək,
Başımı dik tutar pəhləvanlartək.
Diri bir qocadır döyüşə çıxmış,
Zamanın filini o, yero yixmiş.
Sayıq gözötçidir, hər şeyi görər,
Dünyanın işindən dağ xəbor verər.
Hər yerə açaraq dağ ibrot gözü,
İzləyər gözaltı əyrini, düzü.
Qulaq as, dağların hekayəsi var,
Deyilən hər sözdən sən də feyz apar!
Səslənib, dağlara bir söz desən sən,
O söz təkrarlanar dağın dilindən.
Deyər ki: uşaqsan, bilmirsən məgər,
Hər kəs nə əkmişsə, onu da biçər?!
Divə, vəhşiyə də pislik etmə sən,

Pislik qarşısında pislik görərsən.
Sadəcə minare deyildir dağlar,
Cəhənnəm qapısın bu dağlar bağlar.
Belə deyirlər ki, böyük yaradan,
Etmiş cəhənnəmi yer altda pünhan.
Yerin sinəsinə, desək müxtəsər,
Atəş doldurulmuş dəryalar qədər.
Bizi yandıracaq o cəhənnəmin
Üstündə gəzirik, qorxusuz, emin.
Püskürmək istərkən atəş cəhənnəm,
Dağlar qarşısında sədd çəkir möhkəm.
Atəş ejdahatək coşduğu zaman,
Dağ çəkib zənciri deyir ki: "dayan!"
Orada bir fitnə getmiş yuxuya,
Nəfəs çəksə, döner bu aləm suya.
Bu ağır yuxudan oyansa əgər,
Dünya alovlanar, qurular möhşər.
Coşaraq hərdənbir od püskürür dağ,
Verir kəhkeşandan zirvesi soraq.
Zənn etmə ki, edir ateşfəşanlıq,
Təbiət naz edir ya da bir anlıq.
Bəlkə də udduğu qəzəbdən cahan,
Ağzına gətirir od boğazından.
Coşan qəzəbdir o, hey alovlanır,
Önündə bir nişan xətti canlanır.
Səni çəkindirir bəd əməllərdən,
Deyir: "Azğınlara qulaq asma sən!..."
Bu od ki, qurunu, yaşı yandırar,
Bizi həqiqətdən edər xəbərdar.
Deyir ki: "Ağzımı dağ açsa əgər,
Qalmaz kainatdan kiçik bir əsər.
O xumun ağzından alınsa qapaq,
Kainat bir ovuc kül olar ancaq.
Ölüm heykəlitək dağ yenə durar,
Cəhənnəm toputək hədəfa vurar.
Bomba da iltimas eləyir dağdan,
Ki, bütün dünyani etmosın viran".
Sular da coşaraq tüğyan qoparır,

Külək də qızaraq tufan qoparır.
Durmasa bəlaya qarşı dağ əgər,
Yəqin məhv olardı tufanda bəşər.
Bu “İskəndər səddi” çıxsa ortadan,
Olar mədəniyyət qəsrimiz viran.
Dağdır silsilələr oxuna mismar,
Zəlzələ ağzını dağ qıfullayar.
Dünya tərəzisi düz olsun deyə,
Dağ persəng daşıdır o tərəziyə.
Dağsız her dəqiqə alaraq təkan,
Uçub alt-üst olar bir anda cahan,
Fələk çadırın mismarıdır dağ.
Ki, sərxoşlar kimi atmasın ayaq.
Dağ özü səbatm nümunəsidir,
Zahidin yüksələn sövmiəsidir.
Kimin simürq qədər vardır izzəti,
Qaf ona bəxş etmiş belə hümməti.
Musa təngə gəldi xalqı əlindən,
Dağda vəhü eşitdi Allah dilindən.
Dağda haq nurunu o, gecə görmüş,
Qoy özü söylesin ki, necə görmüş.
Elə ki, yüksəldi Turi-Sinaya,
Bir vüqar, əzəmet çatdı Musaya.
Haleynə büründü nurani üzü,
Hüsünün öündə məhv oldu özü.
“Tövrati” tutaraq əldə mələklər,
Onun qulağına oxudu əzbər.
Doldu nida ilə can piyalesi,
Onda xalıqının qohqəhə səsi.
Könlünü, gözünü nurda qərq etdi,
Qulağı can sözün Turda eşitdi.
Şahlıq əsasına, taxtuna çatdı,
“Kəlimullah” adı onu ucaldı.
Fironun büsəti zavalə gəldi,
Musanın bayrağı göyə yüksəldi.
“Herra” kahasında bir gün Mustafa,
Vermiş cəmalilə aləmə səfa.

Bir cənnət tavusu gördü şimşəktək,
Məğribdən məşriqə qanad gərərek.
Edir asimannı sırrını əyan,
Haqqı, həqiqəti eləyir bəyan.
Açıb qarşısına haqq kəlaməmi,
Çatdırır aləmə haqq pəyamı.
Gördü qoyulmuşdur bir təxt nurdan,
Ay isə bir tacdır, fələkdir eyvan.
Oturdu o təxtə bir sultan kimi,
Şəfaət mülkünün oldu hakimi.
Ərşən fərşə tok gördü məlekələr,
Səf çəkib öntündə səcdə edirlər.
Məlek də baş əyib səcdəyə getdi,
Bu, haman Adəmə olan beyetdi.
Bu cür nadir hallar çox görüb gecə,
Bunlara bigane qalsın ruh necə!?

BİR XATİRƏ GECƏSİ

Bu qarlı dağlarda başqa məna var,
Dağ qədər səfali olmaz ilk bahar.
Bir xatirəm vardır dağ gecəsindən,
Onu başqa yerde görməmişəm mən.
Körpəydik, qəlbimiz bulaqdan təmiz,
Eşq ilə, ümidiyle yaşayırıq biz.
Qarda sürüşməyə getmişdik bir gün,
Günümüz oyunda keçdi büsbütün.
Nə acliq hiss etdik, nə də yorulmaq,
Oyun bitməmişdi, gecəydi ancaq.
Qar ola, dağ ola, aydınlıq gecə,
Belə mənzerədən göz doyar necə?!
Qarlı dağ görünür qu kimi düməğ,
Biz xizək üstündə qanad açaraq.
Uçunaq quş kimi üzüaşığı,
Ötüb keçmək istər uşaq uşağı.
Bilmirik şaxtadır, yoxsa sərindir,

Oyunun acısı baldan şirindir.
Dərədə, təpəde dönmüşük yelə,
Xoşhalıq, soyuqdan əssək də belə.
Axşamüstü qalxan bir sazaq ancaq
Batırır gah üzə, gah gözə sancaq.
Bizi gecə vaxtı axtarınlar var,
Budur, bağçalarla gelib çatıdilar.
Bağçalar səmtində məşəllər yandı,
Sanki bir məşəlik oda qalandı.
Tüstüdən, alovdan duydu uşaqlar
Ki, ata-ananı üzmiş intizar.
Qorxudan hamımız yarpaqtək əsdik,
Çarəsiz, könülsüz eve tələsdik.
Harda yaxasını parçalamış qar,
Torpağın bağlarından göyərmiş otlar.
Yolun bir hissəsi süd kimi ağdır,
Qar gedən yerləse zolaq-zolaqdır.
Əcəb tənhalıq var, dərin bir sükut,
Sanki qar edibdir alemi məbhut.
Biz qarın üstüne basdıraqca ayaq,
Səslənir qar, bizi dilə tutaraq.
Səsi gah ucalır, gah da yavaşır,
Gah nəsihət verir, gah da savaşır.
Çuxur bir dərədən çıxdıq təpəye,
Gözümüz sataşdı xoş mənzərəye.
Deyirmanda vardi başqa yaraşıq,
Məşəl tüstüleyir, rəqs edir işiq.
İnəyin, qoyunun, çobanın səsi,
Sazlıarda çalınan kəndlə nəgməsi.
İtin hürüşməsi, xoruzun bəni,
Başına almışdı bütün dünyani.
Kənde yaxınlaşır dəstəmiz hər an,
Hüsnüə mat qalib, oluruq heyran.
Budur, qarşımızda canlanıbdır kənd,
Daxmalar alt-üstə, bir-birə peyvənd.
Çıraq işığıdır baxsan hər yere,
Sarı gülə oxşar qapı, pencərə.

Çox yerdən qar getmiş, çox yerdə qalmış,
Kəndi bir zürafə şəklinə salmış.
Burada iki-üç abad daxma var,
Qutuya oxşayır yerdə qalanlar.
Birinin damıdır birinə həyət,
Evlər bir-birinə toxunmuş, əlbət.
Hər evin önündə bir ocaq yanır,
Hər yanda bacadan tüstü boylanır.
Tüstü sütnuları yüksəlir göyə,
Qara pərdə çəkib abi ləvhəyə.
Söyüdün kölgəsi bir dama düşmüş,
Rəqsə söyüdlə kölgə ötüşmiş.
Tovlama hərlənir, o qızıl xətdən,
Əlvan dairələr çəkilir həmən.
Zivədən asılmış paltalar hələ,
Elə bil rəqs edir, vermiş el-ələ.
Kimi inək sağır, ocaq püfleyir,
Kimi it aparır boynunda zəncir.
Kəndxuda bəzəmiş odur eyvani,
Geyinib isti kürk, önündə fanus.
Elə bil oturmuş toxta Keykavus.
Kəndin hər yerində bir canlanma var,
Evlərin çoxunda qaynar samovar.
Dəstəmaz alınır, başlanır namaz,
Kimi dua oxur, kimise Şahnaz.
Nə gözəl illərdi andığım illər,
Deyərdi, gülərdi bizim bu əller.
Hər yerdə var idi əmin-amanlıq,
İnsanlar bilməzdi nədir yamanlıq.
Xalqın qəlbə kimi evlər işiqdə,
Evlərə qış günü od yaraşıqdı.
Od idi bəzəyən dost məclisini,
Şəbçərə gəlirdi hey sini-sini.
Şəbçərə əllərdə gəzir dəmbədam,
Simidə qoz, iydə, kişmişə badam.
Uşaqlar küçədə verib səs-səsə,
Bütün kənd əhlini salmış həvəsə.

Bayram axşamından, təzə paltardan,
Danışır hər yanda qoca, hər cavan.
Röngləri bir-birə alıb qatırlar,
Bayram gecəsində şal sallayırlar.
Budur, bahar gəlir, çatmışdır bayram,
Hel-gülə bəzənmış süfrələr tamam.
Bayram süfrəsidir elin zinəti,
Bayramla el tapıb əbədiyyəti.
Başqa dəstgahı var bayramın bizdə,
Yüz nemət düzülür hər süfremizdə.
Yumurta boyanır, quzu boyanır,
Bəzəkli evlərdə cilçırq yanır.
Şəhərdən yollanır kənde çörçilər,
Çörçi ne gətirse, alır kəndçilər.
Zəncirə, araqçın, düymə, sap, qaytan,
Şəvə, muncuq, üskiük, kəhrəba, mərcan.
Bayramlıq verməkçün oğul, uşaqa,
Xırda pul qoyulur cibə, qurşağı.
Cavanlar bacadan sallayaq şal,
Açıq bu adətlə bizim ellər fal.
Dam üstə duranı tanımasan da,
Hədiyyə verəsən gerək o anda.
Mahir olmalıdır qaynana, gəlin
Ki, düzgün tanışın şalın yeznənin.
Adaxlı şalına bağlaşın gerək,
Naxışlı corablar, tirmə, şal, ipek.
Bayramda karvanlar keçər Arazı,
Kəsilməz zenglərin şənlək sedası.
Səfərdən qayıdar bizim qəribələr,
Sevinor, nazlanar adaxlı dilber.
Oğlan gətirmişdir hər ne istəsen,
Qızə deyər: "Cehiz dərdi çekmə sən!".
Gətirib rəngbərəng ipək parçalar,
Elə daş ayna ki, gün kimi parlar.
Şal, üzük, bahalı bolqar başmağı,
Samovar, məcməyi, cam, boyunbağı.
Saat, qızıl zəncir, güşvara, qolbaq,

Tamaşa edəndə göz qamaşacaq.
İnaklar doğacaq, ağuz, bulama,
Eldə bol olacaq süd, qatıq, xama.
Elbəyi gələcək şel-şel, tat-tati,
Ela getirəcək sələ-sovgatı.
Bayram gözəllərin şadlıq dəmidir,
Onların aləmi şah aləmidir.
Yeməyi, yatmağı unutmuş onlar,
Kimi xına yaxar, vəsmə qaynadır.
Kimi sığal verər kəkile, tele,
Bəzənər gecələr yuxuda belə.
Cümədir, şənbədir, bazardır bilməz,
Güzgü qabağmdan bir an çəkilməz.
Qaşa vəsmə yaxar, əlinə xına,
Bəzənib-düzənmək peşədir ona.
Hələ qızlara bax, işveli, tompul,
Düzüb araqçına cərgə-cərgə pul.
Zilim-zimə ile düzəlir yola,
Necə məstan pişik, tifftikli tula.
Evin keyvanı gözü surməli,
Başı kələğaylı, eyni tirməli,
Kürsüde ağanın yanımı kəsmiş,
Qaşını aldrıb, saçını kəsmiş.
Gecəni bağlamış uzun saçılı,
Bayaqdan ağanı basmışdır dilo;
Doğulduğu gündən bu güne qədər
Nə olub, nə görüb hamisin söyler.
Sanki göbəyini o özü kəsmiş,
Bu işi görəndə əli də əsmiş,
Elə ki, əlindən düşübür biçaq,
Göbəkdən aşağı bir iz açaraq.
Ən gözəl yerlərdən, şirin şeylərdən,
Danışır o şirin xatirələrdən.
Nişan üzüyünü almış əlinə,
Fərman vermək ister xalqın qəlinə.
Adaxlbazlığa gəlinəcə oğlan,
Yüz kəlek qurarmış qız qabaqcadən,

Elə ki, xınası, xızabı çatmış,
Necə təmtəraqla vəsmə qaynatmış.
Toyunda çalınmış zurna-balaban,
Belə toy görməmiş hələ bir insan.
Oyun çıxaran kim, at oynadan kim,
Tonqal qalayan kim, tüfəng atan kim.
Zəri şəltə, tuman atlanır-düşür,
Sağrılar yırganır, meclis gülüşür.
Ləzgi rəqsisi edir qomə-xəncərlə,
Qurşaq yapışdırıb Cəfər Əkbərlə.
Aşıq Rüstəm çalır, oxur “Kərəmi”,
Siğmayır dünyaya nazi, çəm-xəmi,
Çalımr dəf, tənbur, kaman, ötür tar,
Fəleyin qulağı səsdən olub kar.
Gəlinin başına bəy alma atır,
Gəlin oğrun-oğrun baxıb naz satır.
Hacı gencliyini salaraq yada,
Könlü vəcdə galır, damağı dada.
Nişanlı gözəllər, tezə gəlinlər,
Verib tavus kimi otaga zivər,
Divara al-əlvən şəkillər vurub,
Taxçaya nar, alma, heyva doldurub.
Gah örtük toxuyur, gah çekir köynək,
Bir ilmək zər atır, bir ilmək ipək.
Başına sürməyi çadra salıbdır,
Sanki ay üstünü bulud alıbdır.
Bir şəltə geyinmiş dizdən yuxarı,
Yarır yaxasını bir cüt nubarı.
Bəzekdir diləyi, paltardır ərzi,
Gah bəzəkçi gozir, gah tapır dərzi.
Xala-xanbacılar başlamış işə,
Dedi-qodu, yalan dönmüş vərdişə.
Uzun tuman nənə, yaşmaqlı xala,
Tumanı, yaşmağı atıb az qala.
Gecəni gündüzə qatıb işləyir,
Ağbirçəklik edir, məsləhət verir.
Gözel qaraçı qız düşüb meydana,

Qızıl, gümüş pullar düzüb hər yana.
Taxıb qulağına qızıl sırgalar,
Saçı kürəyində ləpələr vurar.
Gəzir küçəleri dəf çala-çala,
Söz atır, öcəşir o, əhli-hala.
Hamıni gətirir sövqə, həvəsə,
Toy-düyüñ arzusu edir hər kəsə.
Zəri, atlas geymiş o gözəl dilbər,
Əprimiş qocanı vəcdə gətirər.
Odur, bağçalarda çilpaq ağaclar
Külək zərbəsindən titrəyib durar.
Baş oyır göründə keçir bir nəfər,
Bahardan, novruzdan tutularlar xəbər.
Hamısı həsrətlə boyun bükərek,
İstərlər yaz gəlsin açsımlar çiçək.
Bağ elə həsrətdir yarpağa, gülə,
Yuxuda yaz görür, yatsa da belə.
Ordu seli kimi külək hey coşar,
Ağaclar divarla, damla toqquşar,
Yenidən hücumla başlaşın deye,
Yorulcaq çəkilər bir az geriyo.
Kəndi bürümüşdü işiqla kəlgə,
Bir lövhə boyanmış gör neçə rəngə.
Vəhm qələmini alıb kölgələr,
Bu dərin sükütu odur rəngləyər.
Canlı şah əsərdir bütün töbiət,
Hüsünə qarşısında acizdir sənət,
Abi çadır kimi göylər ucalar,
Məlek üzü qəder safdır buludlar.
Bir sükut asılmış sanki göylərdən,
Gümüşü pərdəyə bürünüb həmən
Bu mavi çadırın üstündə qəmər,
Almas bir üzüyün qaşına bənzər.
Hərdən bir meteor axaraq gedir,
Bütün ulduzları bağrıqan edir.
Bulud içəri yanır bir tor çırığı,
Huridir, üzündən atsa duvağı.

Zöhrə aşiq olmuş çoban qızıtək,
Gözəllər şahidir, ləbində tütek.
Zöhrənin hüsnüdür diliər əzbəri,
Şöhrəti eşqdə tapmış o peri.
Onun otlağıdır mavi asiman,
Ulduzlar sürüdür, o isə çoban.
O gözəl zümrüddən sırgalar asmış,
Zülfünү çəng kimi bağırma basmış.
Çalar neğməsini hüsni-xılqətin,
Otlar ahuları əbədiyyətin.
Dərədən sanki bir dalgalı ipək,
Çay axır, hayqırır, coşur dəniz tek.
Ay düşüb deyəsən o burulğana,
Çırpmır, çalışır çıxsın bir yana.
Yayılır etrafa çayın nəgməsi,
Çalır rübabında haq təranəsi.
Buz tutub, qar örtüb suyun üzünü,
Mehtabdır parladan su güzgüsunü.
Çay axır, burulur sola, gah sağa,
Xəyal dalğalanır, qaçır uzağa.
Görürsen axar su yuxuya dalmış,
Söyüd kölgəsini üstüne salmış.
Karvanın zəng səsi golir uzaqdan,
Gedir nişanlı qız əldən, ayaqdan.
Birdən eşq tutdu könlümden soraq,
Məni şair etdi o gecə o dağ.
Bu qədər mənalı keçər her gecə,
İnsan keçən ömrə acıyar necə?!

GECƏNİN SİMASI

Ey gecə, ey coşğun zülmət dənizi,
Bu ay qayıqm kimdir gəzdirən?
Ey tökən saçını ətəklərinə,
Zülfü seçilməyən qara müşkdən.
Ey qədim dönyanın kölgəsi gecə,

Həyatla ölümü qucaqlaşdırın.
Ey qara saçıyla dünyani örten,
Sən dağ üstə çökən qara buludsan.
Ey gecə, ey qara qubbəli çadır,
Ey ay Xosrovunun şahlıq sarayı,
Fəlek gəlininin xəlvət otağı,
Düzən pərdəsinə ulduzu, ayı.
Sən ayın ciyinində bir qara donsan,
Fəleyin əynində qara tiləsən,
Ey gecə, ey gizli sirlər aləmi,
Səndə həqiqəti kəşf edir cahan,
Sən ey şəkkü-şübə, sükut dünyası,
Qərq olub zülmətin içərə vəhmələr.
Ey ucu-bucağı görünməz dəniz!
Qarşında heyrandır düşünən bəşər.
Sanki bir meşəsən, qara, keçilməz,
Sırrını bilməkdə acizdir xəyal.
Keçibən yolunu baxışlarımın,
Məni valeh edib səndəki cəlal.
Gözə işiq verer sürmə adətən,
Gecənin sürməsi gözə mil çəkər.
Səndə baxış oxu toxunar daşa,
Sənin iqlimində ağıl diz çöker.
Başda bəslədiyin bu no sevdadır?
Nədir istədiyin, bizi başa sal!
Təfəkkür beiyi, xəyal yurdusən,
Bir dünya celalsan, bir dünya camal.
Necə lalelərlə bəzənər dağlar,
Sənin bəzəyindir əzəmet, vüqar.

KƏNDÇİNİN ADA LIBAZLIĞI

Gecənin qəlbində min xəbər vardır,
Sanki sevgidən də o xəbərdardır.
Gecə gündüz kimi cansıxan deyil,
Gündüzün yanında gecə aydır, bil!

Gecənin məclisi bəzənər ayla,
Gecələr aləmə ay çalar layla.
Gecə ay nurundan çıraq yandıra,
Ondan eşq dərsi alar cavanlar.
Göz qırpar səmada gecə ulduzlar,
Onlardan naz-qəmzə öyrənər qızlar.
Geca zülmətindən ay ki boylanar,
Könüllərdə doğar ümid, etibar.
Bulud pərdə çəksə ayın üzüne,
Bir an yuxu gəlməz aşiq gözünü.
Fələyin qəsrinə golincə ulduz,
Eyvanı tərk etməz bir nişanlı qız.
Bacadan oğrutək ay çıxan zaman,
Çəkməz sevgililər gözünü ondan.
Eşqin aləmini gecə bəzəyər,
Adaxlibazlığa gedər kəndçilər.
Hani o illər ki, yay aylarında
Gəzerdim yurdumun yaylaqlarında.
Yaylaqda yaşayan bizim ellərdən,
Şirin xatirelər yaşadıram mən.
Var idı bir qəşəng qızı əmməmin,
Adaxliydi, getdi sonralar gəlin.
Əri bir yenilməz qoçaq gənc idı,
Qaməti, heykəli sanki tunc idı.
Kəndi bibimgildən xeyli uzaqdı,
Yolu dağ-dərəli, hündür, alçaqdı.
Görərdim dumanlı, sisli gecələr,
Şir kimi dağları aşaraq gələr.
Adaxlibazlığı o mərd oğlanın,
Ağzına girməkdi qızmış aslanın.
Rüstəmtək çəkerkən ayı quyudan,
Kəsərdi yolunu onun "Həft xan".
Yadıma gəlir ki, sırlı bir gecə,
Susayıb ayıldım bilmirəm necə.
Gördüm dam üstündə sanki adam var,
Ayağı altında çör-cöp xışıldar.
Gəlib yaxınlaşdı bacaya artıq,
Bacanın ağızına çökdü qaranlıq.

Sezdim, uzanmışdı dam üstə yavaş,
Baxır oğrun-oğrun bacadan bir baş.
Deyəsən kiçicik bir daş da atdı,
Qazana toxundu, şivən qopartdı.
Gəlin yatmış görüb evdəkiləri,
Çıxbıq gözdən itdi, necə bir pəri.
Mən ise kuzədən serin su süzdüm,
İçib, pəncərədən onları süzdüm.
Kəndin hər yanında hakimdi sükut,
Çölü çən örtmüştü, dağları bulud.
Baş çəkib göylərə saman tayası,
Tayanın üstündə leylek yuvası.
Elə sakitlikdi, eşidir qulaq,
Durnalar havada qanad çalacaq.
Quşların bu həzin, xoş təranəsi,
Verir təbiətə yuxu həvəsi.
Damların üstünə çökən buludlar,
Sanki hörmətəkdir, torlar toxuyar.
Ayın, ulduzların atəsi sönü,
Kəhkeşan gül gəzir, qərbə sürünür.
Damda çoban iti hürüyür hərdən,
Keçməsin xam xəyal qurdun könlündən.
O, bir keşikçidir, yatmaz, bağırar,
Pəri qorugündən divləri qovar.
Bağcada bağlanmış buzov bayaqdan,
Ana həsrətə qoparmış fəğan.
Ayın məşəlində işiq azalmış,
Yağsız çıraq kimi solub-saralımuş,
Piltəsi düşmüş bir çıraqa oxşar,
Al-alvan buluddan bir örtüyü var.
Buludun əlində ayın fanarı,
Sanki yola çıxmış qoca bir qarı.
Gedir üzüaşığı uca təpədən,
Yavaşça dərəyə enir, deyəsən.
Üfűq çadırına yetcəyin ancaq,
O, işiq çətrini başdan atacaq.
Sanki buz bağlamış bir göldür fələk,
Üstündə ulduzlar oynayır xizək.

Bəlkə də inciylə dolu dənizdir,
İncilər sayrışır, suyu təmizdir.
Ağır yuxu tutmuş ulduz gözünü,
İsteyir buludla örtsün üzünü.
Ay isə səporək mehtab suyunu,
Ulduzun gözündən qovar yuxımı.
Quşların nəğməsi gelir uzaqdan,
Sanki hürilərdir çalıb-oxuyan.
Bir bulaq başında o iki aşiq,
Ağac kölgəsinə verib yaraşıq.
Oturub xəlvətdə, yad gözdən uzaq,
Deyib dinləyirlər eşqdən ancaq.
Gül ilə qənd kimi onlar qovuşmuş,
O bunun, bu onun boynunu qucmüş.
Aşıqın ovçunda lumutək məmə,
Qızın əyləncəsi gümüşqin qəmə.
Eşqə bax, hüsnə bax, durub yanlayan,
Əylənir aslanla qaragöz ceyran.
Gözəllik timsali olan bir maral,
Aslan dodağından öper dalbadal.
Bu bir şüx gözeldir, çıçəkdən incə,
O, qoçaq igiddir, bir polad pəncə.
O, fədakarlıqdan danışib durur,
Bu sevgi, vəfadan hər an dəm vurur.
Danışır o, pələng öldürməsindən,
Əlini çəkmədən yar məməsindən.
Bu isə yarının qolunu oxşar,
Deyər ki: "Ərimdə şir üreyi var".
Bu deyər: "İgidən, qoçaqsan, inan!".
O deyər: "Bu canım hoyana qurban!".
Bu, şüx bir maraldır, əndamı qəşəng,
O, qoç bir igiddir, şikarı pələng.
Bu, kəmənd zülfüno baxıb nazlanar,
O öz qol gücüylə edər iftixar.
O ister toy olsun, başlansın düyü,
Bu susar, görünər hayadan küskün.
O, bir qızıl sırga çıxarıb bu an,
Asdı öz əliyələ yar qulağından.

Bu isə qoynundan çıxarıb dərhal,
Azəri zövqülə toxunmuş bir şal.
Əyirib, toxumuş öz hünərilə,
Bağladı belinə incə əlide.
Mənim qulağıma dedi bir Suruş,
O, kəmərbəstədir, bu, həlqəboguş.
Bu dəm qonşu evdə olan bir nəfər,
Tutub hənirtidən, söhbətdən xəbər.
"Oğru!...Oğru!..." deyə qopardı fəryad,
Boğardım mən onu tutsaydım, ey dad!
Onun nərəsindən kənd çalxalandı,
Böyüklü, kiçikli hamı oyandı.
Yarından ayrılan o həyəli qız,
Öpərək üzündən, dedi: xudafiz!
O aşib divardan, yollandi dağa,
Bu, gedib sakitcə girdi otağa.

ŞAIRİN GECESİ

Gecə xəbərdardı aşiq qəlbindən
Günü qara oldu odur gecədən.
Biz qara günlüyü, gecə qaralar,
Bədbəxtik, gecənin nə günahı var?
Gecələr ay ilə nurlanar afaq,
Aşıqın mehtabı ümidiir ancaq.
Zəfer çeşməsidir bizim gecəmiz,
Gecədə gizlenir hər qəlebəmiz.
Pərişan fikirlər gecə toplanar,
Ən uzaq üfüqlər görünər aşkar.
Gecə mərd oğullar gələr özünə,
Təfəkkür başımı qoyar dizine.
Ağlın məzesini məstikən dadar,
Həyat planını çeker adamlar.
Gecə xatirələr düzülər sana,
Ömrün müşkül işi döner asana.
Gecə bir kitabdır, mənası dərin,
Söylər tarixini qərinələrin.

Gecə yuxu gələr, göz xumarlanar,
Olar yorgunluqdan alem biqərar.
Gecə ana kimi açar qoynunu,
Rahatlıq beiyi bilərlər onu.
Gecənin canında yuxu dərmanı,
Haq quşu oxuyar şirin dastanı.
Onun peymanəsi götirməz xumar,
Bunun əfsanəsi qulağı oxşar.
Təbiət gedince dərin yuxuya,
Təkan verə bilməz aydın su suya.
Dünya yuxudadır, təbiət xamuş,
Vəhdət badəsindən olaraq bihuş.
Özünü itirmiş bütün canlılar,
Sükut aləmində yatıb qalmışlar.
Bütün yer üzünü yatmış görərək,
Heyrətdən gözünü bərəltmiş fələk.
Bu sonsuz sükütu görən kainat,
Qalmışdır əzəmet qarşısında mat.
İncə sırrları ölçmək istəsən,
Ən dəqiq tərəzi duyğudur, bil, sən.
Bir saman çöpünü tərpətsə ruzgar,
Duyğu qələmilə şəkli alımar.
Könül güzgüsunun pasını silsen,
Bitki nəfəs alsə, sən eşidərsən.
Geniş qanad aça bilərsə insan,
Ruhlar neğməsini eşidər, inan!
Vursa gecəquşu bir ciğa əgər,
Səsi fələklərin övcünə yetər.
Ağacdə tərpənsə bircə bir yarpaq,
Sanar zəlzeləyə gəlibdir afaq...
Titrəyər səsindən hər yerdə dağ-das,
Elə bil ki, teşə vurulubdur das.
Bir barmaq toxunsa çini sağərə,
Cingüti fələyə gedər xəbərə.
Səs sevir havada dalğalanmağı,
O daşdır ki, düşər göydən aşağı.
Bir söz dam üstüne çatarsa həmin,

Tası damdan düşər onu deyənin.
Əgər yaxşılıqdan başqa söz desən,
Anla ki, özünü rüsvay edərsən.
Yüngül bir meh yeli əsdiyi zaman,
Qopar kainatda müdhiş bir tufan.
Mən üz döndərərəm haqqı o anda,
Könlüm həqqi arar belə zamanda.
Vücadum şam kimi yanıb-yaxılar,
Saz kimi çalınar başında saçlar.
Könül vəcdə gələr, qoşar avaza,
Gələr ilhamının quşu pərvaza.
Bu sonsuz dənizə saldıqca nəzər,
Kərəm dalgaları coşar, yüksələr.
Tac kimi gövhərə qərq olub, odur,
Dalğalar üstündə bir mələk durur.
O edir ariflər başına nisar,
İllaham gövhərini tutmadan qərar.
Baxır göz yaşına, coşğun təbimə,
Tökür gövhərləri hey etəyimo.
Gecələr şaire götürir zəfer,
Aləmə nur saçır belə gecələr.
Şairin gecəsi şərefdir, şəndir,
İllaham güzgüsündə aləm əyandır.
Açıqdır qapısı gecə fələyin,
Gecə sirdəsidişer şərin, əməyin.
Gecə qanad verə bəşəriyyətə,
Ruhunu qaldırar əbədiyyətə.
Gecə pis əmələ qol qoymaz bəşər,
Gecələr gündüzdən xeyli fərqlənər.
Gecə əmn-amanlıq axtarar insan,
Məhəbbət mülkünə yollanar insan.
Məkrədən, riyadan qalmaz bir əsər,
Bəşər xain olmaz gündüzkü qəder.
Çekilər bəşərin ruhu xəlvətə,
Qəlbi vaqif olar sırrı-vəhdətə.
Gecə öz səsini eşidər könül,
Sığmaz dərisinə, fəxr edər könül.

Ruh da qanad açar, qəfəsdə qalmaz,
 Eder əbədiyyət mülküne pərvaz.
 Gecə, ibadətin vaxtı çatınca,
 Xərabat damına çıxar bir qoca.
 Üns dərbarının damında birdən,
 Ərsənən gəlmış bir məlek görərsən.
 Üzü üfüqləri işıqlandırar,
 Üzünün əksidir, göyde bir ay var.
 Onun camalından yayılan işiq,
 Yüksəlib, göylərə verər yaraşıq.
 Vəhdət müğəmini başlar bir avaz,
 Nahid o havanı çalar əlde saz.
 Mütələq bir camalın vəsfini söyler,
 Məst ikən dilində haqq adı əzber.
 Sevincin, kədərin, səfanın quşu,
 Ərşin qülləsinə başlar uchuşu.
 Mələklər səmanın qürfələrindən,
 Yerdeki şənliyə baxarlar bəzən.
 Bəzən asta-asta edib hərəkət,
 Yerə getirərlər xeyir-bərəkət.
 Geconin qəribə bir dünyası var,
 Gecə röyasında ömür bal dadar.
 Çoxdur gecələrdə belə hünərlər,
 Bu sədəf yetirmiş çox belə gövhər.
 Aman, səhər birdən ordunu çəksə,
 Rumlular həbəsin qanını töksə.
 Başlasa qovğası gece-gündüzün,
 Gündüz zəfər çalıb ağartsa üzün.
 Fəleyin gəlini qocalar birdən,
 Saçları ağarar qəmdən, qüssədən.
 Üzündən bəzəyi yuyar göz yaşı,
 Ener sinəsinə möhnətdən başı.
 Bir ahi söndürər ay məşəlini,
 Quyuya tullayar ulduz şəmini.
 O qəder lalədən xali qalar bağ,
 Lalə ürəyinə günəş vurur dağ.

GECƏ XATIRƏLƏRİ

Gecənin nə qədər sırrı var, aman,
 Gecə nələr görmüş, yarəb, dünyadan.
 Nə görmüş, nələri düşünür gecə?
 Bunca qəribəlik doğurmuş necə?
 Vüsallar görmüşdür sözlə, söhbətlə,
 Hicranlar görmüşdür qəmlə, möhnətlə.
 O görmüş rüxsarı ay Mənijəni,
 Quyuda hebs olan igid Bijəni.
 Leylini görmüş ki, dağ-daşı gəzər,
 Məcnunun eşqile canımı üzər.
 Görüb Şiruyəni, deyərək qan-qan,
 Div kimi yavaşça düşür bacadan.
 Çingiz orduşunu görmüşdür gecə,
 Qiyamət qoparır döyüsdə necə.
 Görüb təxti-Cəmşid necə odlanır,
 Güllür İskənderin halına, yanır.
 Görüb zindanları, işgəncələri,
 Göylərə açılan miskin əlləri.
 Dağ görmüş ananı o ağlar görüb,
 Məcnun Leyli qəbrin qucaqlar görüb.
 Pərviz rikabına Şirini necə,
 Çağırır, görmüşdür Şəbdiz, hər gecə.
 Veys ilə Ramini yataqda görmüş,
 Ayı şəm kimi o, otaqda görmüş.
 Elleri görmüşdür səhradan keçər,
 Yığış çadırları, obadan köçər.
 Görniş dəvəcilər hay-haray salar,
 Kimisi oxuyar, kimi ud çalar.
 Karvan elbəyisi gedir qabaqda,
 Gəraylı oxuyur, əli qulaqda.
 Dəvə zəngi ilə yürüyür karvan,
 Zəngin zümrüdəsi – sırlı bir kaman.
 Karvanlar yollardan ötmüşdür əzbəs,
 Salmışdır zəngləri dağa-daşa səs.
 Karvan qarışqatək dağa dirماşار,

Yol iyə sarımmış bir sapa oxşar.
 Ruhları oxşayan zümrüməsilə,
 Yolları zəng açır, keçir qafılə.
 İpək bir tel kimi insan xəyalı,
 Dolaşır, açılır, yola çıxalı.
 Suyun şırlıtı, zengin səsindən,
 Bilməz yuxu nədir, gecə yol gedən.
 Yolçu kəcavədə yuxuya dalcaq,
 Ay əfsanəsindən ləzzət alacaq.
 Çavuşlar carlayır, yollanır zəvvvar,
 Çavuşun ciyində yaşıl eləm var,
 Leylinin eli də həmin bu yoldan,
 Keçmişdir Yəmənə, Nəcdə bir zaman.
 Kəbəsi bilərək nakam eşqinin,
 Məcnun təvafına gəlmış bu yerin.
 Oğrular, düşmənər görməsdür gecə,
 Vəhşi yolkəsənlər görməsdür gecə.
 Canilər görmüş ki, gözləri parlar,
 Qaniçən quldurək pusquda durar.
 Görmüş sərkərdələr edin məsləhət,
 Hüküm nəqşəsini çəkirler xəlvət.
 Döyüş fərmanını verir genrallar,
 Marşal məğlub olub edir intihar.
 Görmüş atdan düşür bir çox qəhrəman,
 Daşların üstüne ləkə salır qan.
 Boğulur insanlar qəhrü qəzəbdən,
 Boğur düşmənini qəhrile düşmən.
 Əli qana batmış xəim adamlar,
 Qaranlıq gecədə pənah axtarar.
 Hiylədən doğulan qara ləkədən,
 Gecə ayın üzü qaralmış bəzən.
 Nə qədər namuslu mesum gözəli
 Görmüş parçalayır ehtiras əli.
 Gecə şahid durub tərpətsə dodaq,
 Göyər xəcalətdən alt-üst olacaq.
 Yaxşıdan, yamandan görüb yüz pərədə,
 Gəda atlas içrə, şah quru yerdə.

Görmüşdür bir bəxti dönənmiş qumarbaz,
 Var-yoxu əlindən getmiş, usanmaz.
 Sonuncu varağı əlində tutmuş,
 Ümidi onadır, özün unutmuş.
 Düşünür varağı o necə atsin
 Ki, bir ailənin sonuna çatsın.
 Titrəyir, gecikir, əli gəlməyir,
 Bilməyir nə oyun hazırlar təqdir.
 Pərdə arxasında arvad-uşağı,
 Gözü yaşılı qalmış, başı aşağı.
 Qaranlıq, qorxulu bir uçurum var,
 Ağzını açaraq hey yaxınlaşar.
 Bir bayquş ulayar, damda inleyir,
 O yaman günlərdən gotirmiş xəber.
 Gecə qonaqlıqlar görmüş, bayramlar,
 Çıraqla bəzənir evlər axşamlar.
 Onu da görmüş ki, elə bu zaman,
 Tufan insanları qoyub sərgərdən.
 Görmüş ki, Hüseynin öldüyü axşam
 Bayram paltarını geyinmişdir Şəm.
GECƏ XATIRATININ DAVAMI
 Gecə Nuhu görmüş, qədim dünyani,
 Nuhun gəmisini, böyük tufanı.
 Dünya başdan-başa burulğan iken,
 Gecənin gözləri bərləmiş qəmdən.
 Görünmür dünyada bir qarış torpaq,
 Goy dəniz üstündə çadirdır ancaq.
 Tufandır, su tutub bütün aləmi,
 Bir köpük qədərdir su üstdə gəmi.
 Ölümün ağızından alov püskürür,
 Heyat diri iken qəbro sürünür.
 Ölülər ciyinə yuklənmış heyat,
 “İntiqam” deyərək, səslənmiş heyat.
 Qəzəbli dalğalar tutub aləmi,

Nicat nöqtəsidir təkcə bir gəmi.
Gecə Şərqi görüb qədim zamanlar,
Qədim Hindistandan xatirəsi var.
Görüb rumluları, sasaniləri,
Finikyalıları, kəldaniləri,
Misri, Suriyani, qədim Livani,
Firon ehramını, Nildə tufani.
O dərin dənizi görmüsdür gecə,
Musa əsasıyla yarılır necə.
Görmüş necə köçür Bəni-İsrail,
Qərq edir Fironu ordusile Nil.
Qeyser cəlalı, Dara namını,
İskəndər aynası, Cəmşid camını.
Qəsrlər görmüsdür aynabənd, mərmər,
Fərşini bəzəmiş mirvaridlə zər.
Bəzəmiş səqfini büllur çıraqlar,
Nərgiztek lalələr göz vurar xumar.
Pərdələr nargülü, limon rəngində,
Minalı qəsrlər İranda, Çinde.
Büllur qədəhlərdə qırmızı şərab,
Səpilmış hər yana mişk, enbər, gülab.
Qırımsaç qullarla dolmuş dəhlizlər,
Evvanda yanağı xallı kənizlər.
O çalır berbət, ud, oxuyur qəzəl,
Bu səpir manqala ud ilə səndəl.
O geyib arxalıq, bağlamış kəmər,
Bunun qulağında sırgaları zər.
Qapılar, divarlar gövhərdir, ipək,
Verir libaslara zər-zivər, bəzək.
Artırır zər, tafta, tül o cəlali,
Zəri, tirmə, atlas, həm köşmir şalı.
Gecə xatrılayır o zamanları
Ki, görmüş qərq edir Nil insanları.
Ay gülür, gəlintək bəzənmiş dərya,
Su içərə cəsədlər bir qəmlı röya.
Görmüş alov qalxır ateşgədədən,
Sanki nur süzülür aydan, güneşdən.

Görmüş su sonası şux dilbər kimi
Qızlar odda üzür səməndər kimi.
Atəşdən ağ alov yüksəlir dil-dil,
Sanki günəş altda parlayın qızıl.
Ya da tər yaqutdur vurulmuş taya,
Parlayır, şəfəqi düşmüştür aya.
Qanlı sinesində ya da fələyin,
Yaxmış təndirini günəş şəfəqin.
Görmüş uçurulur köhnə məbedlər,
Qalır yetim kimi tənha günbədlər.
Bir-birə qarışmış qorxunc daxmalar,
Sürünən kölgelər vahimə salar.
Heybətli, rəmzli taclara baxsan,
Qifil asmış rəmzin daş sandığından.
Sanarsan zəncirə bağlamış ruhlar,
Hərdən bir-birinə söhbət açarlar.
Gecə sirdaşları sükutu gözlər,
Tilsimlər sərrini diqqətlə izlər.
Caduları görmüş dar daxmalarda,
Periüzlüleri saxlamış darda.
İfritə qarilar meşəliklərdə
Cadu quyuları qazmış hər yerde.
Qarilar saçından asılmış qızlar
Hər maral boynunda bir əjdaha var.

NAZ EYVANI

O cavan, yenilməz aşiqi görmüş,
Eşqdən qəm dolu bir ömrə sürmüş.
Gecə damdan-dama atılar, gəzər,
Onu hər addımda izleyər xətər.
Məcnun tek sorağı gəlir hər yandan,
Əlinde sənəd var, yazılı qandan.
Sürünər gah əli, gah dizi üstə,
Əli yara olmuş, dizləri xəstə.
Gah əli-ayağı tutar sütündən,

Gah başı görünər bacadan bir an.
 Gah bir təkan ilə süst ayaqları,
 Ağır əndamını dərtar yuxarı.
 Oturar bir uca dam üstdə, ağlar,
 Görünən saraya könlünü bağlar.
 Bu haman cennətin gözəl qəsridir,
 Behişt hurisinin əzəl qəsridir.
 Burada yaşamış o füsunkar yar,
 Bəli, buradaydı o şux füsunkar.
 Yarın zülfü kimi bükülmüş saray,
 Salib fələklərə hiddətdən haray.
 Açıb aslan kimi ağızını eyyan,
 Deyər: "Xor baxmayın mənə siz, aman!".
 Qicayıb dişini sütunlar, deyər
 Ki, "Ölüm üzünə güler bixəber!".
 Deyər ki: "Burada varsa da şikar,
 Aslan ağızındadır, çətin ovlanar...
 Hənəklə qaşına aslan boynunu,
 Qalx, mənə öcəşme, azma yolunu!"
 Lakin çəkinərmi vohşı aslandan
 Eşqin meşəindən keçən bir insan?
 Şikara çıxarsa ülvı məhəbbət,
 Aslanın ağızına el verər əlbət.
 Salar pəncəsini şirin kəməndə,
 Çekər ayağını hünerlə bəndə.
 Aslanı ayaqdan bəndə salanlar,
 Bu yolda keçələr başdan, yeri var.
 Onlar elə yerə basarlar ayaq
 Ki, göyün ayağı acız qalacaq.
 Milçək o mənzilə çatarmı, heyhat,
 Ki, simurğ orada salmışdı qanad!
 Açıb məlek kimi qol-qanad insan,
 Pərilər qəsrində tutmuşdur məkan.
 Ağzını açaraq gözəl qəsrlər,
 Püstə ağızı ilə hekaya söylər.
 Varaqlarla dolmuş içi qönçənin,
 Siğmaz qabıqına içi püstenin.

Huri oylağıdır, pəri yatağı,
 Qapısı, divarı ter gül yarpağı.
 Sünbülle, süsenle bəzənmis çəmən,
 Bitmiş dəstə-dəstə onda yasəmən.
 Suyundan incitək damar qətrələr,
 Oyun sədəfinde bəslənər gövhər.
 Eyyanın fəşinə bax, valeh ol sən,
 Həşyəsi minali fil sümüyündən.
 Hər yana baxırsan güzgü tək parlar,
 İkişər tikilmiş aynabənd divar.
 Hər şaxə üstündə yanır bir çiraq,
 Laləsi bağdakı lalədən parlaq.
 Aynabənddə yanın lalələr hələ,
 Bir səhər yaratmış şən, güle-güle.
 Asılmış tül pərdə pəncərələrdən,
 Huri saçlarıdır, baxsan, deyərsən.
 Eyyanın öündə söyüd ağacı,
 Yayib hər tərəfə pəri tək saçı.
 İlmlər vurmuşdu yaşı ipəkdən,
 Keçir ay işığı sanki ələkdən.
 Elə bil ud şaxı od alıb yanır,
 Yel vurur, söləsi ərşə dayanır.
 Pərdə tak asılmış söyüdün teli,
 O teli oxşayır xoş seba yeli.
 O gah fil sümüyü, gah da şəvədən,
 Möhrələr götürüb qoyur deyərsən.
 Ay inci səpərək titrəyir, deyir:
 "Bir öpüş qiyməti, görən, neçədir?"
 Söyüd mütrüb kimi şux-şux yellənər,
 Asıl tellərindən pullar, pərəklər.
 Rəqs edər yerində o yavaş-yavaş,
 Baş əyər, sanarsan, istəyir şabaş.
 Sərv boylu bir gül təxt üstdə yatır,
 Mələkfə altında sinəci atır.
 Mələkfə istəyir uzansın bir az,
 Qucusun boynunu, lakin bacarmaz.
 O qız bir gözəllik ilahəsidir,

Cəllad qəsri onun toy hicləsidi.
Zülfünү çinləyib o, kəmənd atar.
Biləyi dayanmış alma buxağı,
Bir narinc asılmış şümşad budağı.
Qatlanıb sanki bir şahin dimdiyi,
Bir cüt nergizini örtmiş kirpiyi.
Qara gözlerinin ahusu hərdən
Otlayır, çəməni kitabdır, deyən.
Qızıl bir şəmdanda ənbər şam yanır,
O gümüş əndamlı nura çulğanır.
Şəmdan örtüsündən süzülen işiq,
Verir kitabına xoş bir yaraşıq.
Hüma qanadı, ek kirpiklərindən
Düşür gül üzünə sayə deyərsən.
Tavuz lələyidir saçının tağı,
Xoruz pipiyindən aldır dodağı.
Hərdənbir naz ilə o, xumar-xumar,
Açıb gözlərini yuxarı baxar.
Vəhdət güzgüsüdür üzü, sanarsan,
Boynu o güzgünü dönderir hər an.
Qəlbitek üzünə verərok seyqəl,
Sonsuz bir camala çatmış o gözəl.
Mələk simasıdır ondakı sima,
Sinəsi üstündə var Turi-Sina.
Mələfə o qəddə əcəb yaraşar,
Sanki cavan sərvin üstə yağıb qar.
Mələfə o sərvî ağuşa çekər,
Ele bil qarışmış süd ilə şəkər.
O sanki bir Aydır, çulğanmış nura,
Ya da bir baliqdir, düşmüşdür tora.
Sırrınə məhrəmdir məlefə, ancaq,
Ona köynək kimi açmışdır qucaq.
Bax o məlefəyə, pərdədir düzü,
Hər şeyi pərdəsiz göstərir özü.
Yüz şirin hekaya söyləyir bize,
Şirinlik artur hekayemizə.
Bac alar narımdan bir cüt məməsi,

Bir narinc bağıdır mərmər sinəsi.
Qarnı ortasında gümüşü göbek,
Sehrlı çeşmedir dağ üstə, gerçək.
Qırqovul döşü var ordan aşağı,
Mən ona deyərdim qızılgül bağı.
O dağda gizlənmiş bir ülvü camal,
Oradan sürüşər zövq ilə xəyal.
O dağ ətəyini sanki qar almış,
Bir ahu balası qarda iz salmış.
Türk kimi belindən bir az aşağı,
Yüksəlir gümüşdən sağırlar dağı.
O dağ mərmərdənmi, fil sümüyündən?
Bac alır onlardan ancaq, mən bilən.
Verib ay işığı o dağa bəzək,
Perilər sultani oynatsın xızək.
Yarıq sinəsində vardır bir dərə,
Nadir bir dərədir, temiz, bakırə.
Onda uçuruma möhkumdur könül,
Orada xəyalın sürüşəcək, bil!
Kor kimi ayağın gec atsa gözün,
Tasa qarışqatək düşərsən özün.
Orda sürüşməyen insanın gərək
Olsun qara daşdan bağrında ürək.
Ehtiras orada pələngə oxşar,
Çünki qarşısında ceyran izi var.
Çəkib budlarını pərgar qələmi,
Qiçı zərifliyin cəmidir, cəmi.
Dizləri qonçtək qəlbi edir bənd,
Cüt büllür şaxxəyə vurulmuş peyvənd.
Aşıq bu gözəli gördüyü zaman,
Təşnə, heyat suyu tapmış sanarsan.
Görər məməsini, heyrətdən donar,
O bir cüt huludan ağızı sulanar.
Məhəbbət diz çöküb camal önungə,
Xəyal mat qalibdir celal önungə.
Həyyə ilə ismet iki casus tək,
Açıqlı-acıqlı deyərlər: "Ol çək!"

Basma ayağını bundan o yana,
Salma aşıləri zəhmətə, qana!”
Qorxu titrəməyə salmış aşiqi,
Üzünün rəngidir ayın işığı.
Yavaşça-yavaşça o, nəfəs çeker,
Qorxar o güzgüyə toxunsun zəfər.
Bu naz dərgahında o yaziq hələnəber
Utanır mətləbin getirsin dilə.
Sanki göz yaşılm o bilir murdar,
Axitmir ki, birdən torpaq bulanar.
Boğur hissərini, yumur gözünü,
Qorxur ki, abirdən salsın özünü.
Bu yero yol tapmaz başla can belə,
Men ayaq basaram nə xəyal ilə?
Heyifdir, gül öpüş alsə o ləbdən,
Bir div öpmək istər, deyil ədəbdən!
Aşiq, ay işığı, söyüd və səba,
Civətek titrəyir, baxsan otrafa.
Aşkara titrəyir qapı, həm divar,
Hamının könlündə gizli eşq var.
Gecə çox görübüdər belə mənzərə,
Lakin sərr açmamış hələ bir kərə!

ŞAM VƏ PƏRVANƏ

Sanki çəmənələr təmənələr,
Gecələr hal əqli xatircəm olar,
Pərvanə məbədi yanar şəm olar.
Yadına gəlir ki, gənclik çağında
Bir gecə başıma vurmuşdu sevda.
Sanki yatağıma tökdüler tikan,
Qaçdı gözlerimden yuxu əzabdan.
Düşündüm: indi ki, yatmayır gözüm,
Qoy sazla deyilsin hər ürək sözüm!
Şam ürək oduna alışdı, yandı,
Qaranlıq mənzilim nura boyandı.
Elə ki şam güldü sarı gül kimi,

Həyəcanlı bir kələgə gəzdi evimi.
Kiçik bir qaraltı göründü birdən,
Önümde oynadı, gizləndi herdən.
Sanki bir aşiqdi miskin, avara,
Başını hey döydü daşa, divara.
Kələgəylə qaraltı verdi baş-başa,
Havada ayrıldı, gah gəzdi qoşa.
Leyli qəbri kimi daxmam məhzundur,
Sərgərdən o kələgə sanki Məcnundur.
Salır pərdələrdən evə sayə qəm,
Xəyal fanusunu xatırladır şəm.
Bu mənim pərişan ruhumdur məgər,
Bədən zindanından qaçmaq istəyər?
Bəlkə xəyalını göndəribdir yar,
Bu yaziq aşiqin könlünü alar?
Açıdım ağışumu, yixıldım sərxos,
Gözümü açaraq gördüm əlim boş.
Gördüm pərvanədir o kələgə, gəzər,
Görüb cananını, canını üzər.
Canan eşqi ilə hey qanad calar,
Qarşısında istər can etsin nisar.
Suçundan keçmədim əvvəl qibədən
Ki, o vəslə çatmış, hicrandayam mən.
Lakin əhvalına edincə diqqət,
Gördüm əldən salıb onu məhəbbət.
Aşiqin qisməti qəmdir, məlaldır,
Vüsal aşiq üçün bir xam xəyalıdır.
Eşq elə derddir ki, tapılmaz dərman,
Dərmanı yandıran bir dərddən, aman!
Vüsal atəşini yandıranda eşq,
Aşiqi yandırar birçə anda eşq!
Vəslə çatan aşiq görməmişəm mən,
Aman bu uğursuz eşqin əlinindən!
Mənim yarımla kimi qürurludur şəm,
Büllur bir örtünün dalından hər dəm
Nazla, rişxənd ilə dodağı qaçır,
Yaziq pərvanəyə itti dil açır.

ŞAM VƏ PƏRVANƏ

Deyir: səbatsızsan, məndən uzaqlaş,
 Yol tap, bu meydandan çıx yavaş-yavaş!
 Yanmaq hər yetənin gəlməz əlindən,
 Eşqə könül verər canından keçən.
 Aşıqi yandırıb-yaxan dərd gərək,
 O dərd sendə yoxdur, eşqdən əl çök!
 Qızıl tək qızarmaq, bu, yanmaq deyil,
 Yanan – eşq oduna kül olmalı, kül!
 Başım sevdalıdır, mən gərək yanam,
 Taleym belədir, gərək odlanam!
 Əriyib mən kimi yanmasan əger,
 Eşqimə düşməyin hedərdir, hedər.
 Aşıqi yandırmaq deyildir əbəs,
 Aləmə bununla sevgi salır səs.
 Yetirdi aşıqi tənələr cana,
 Yanaraq söylədi: "Ey şəm, dayan a...
 O kəsik başınla nə dil açmışan?
 Yaziq pərvanədir canını yaxan!
 Qoy dinsin ki, aşiq yaxılır oda,
 Sənin nəyin var ki, edəsən feda?!
 Şamin ki, cismində candan yox əsər,
 Yanıb kül olması sayılmaz hünər.
 Aşıq yar yolunda keçərsə candan,
 Özündən bir kəlmə danişmaz, inan!
 Bir şam yansa belə, gece yanacaq,
 Onu da yandıran insandı ancaq!
 Od tutub alışmaz şam öz-özündən,
 Şamin yanmasına yanmayıram mən.
 Ey şam, ayaqlama haqqı bu qədər,
 Sən qəbrə könlülli gedirsən məgər?
 Şamin odu sənər səher açılcaq,
 Bizim odumuzdur əbədi, ancaq!
 Əzəl camalından eşqimiz doğar,
 Onda əbədiyyət şəlesi parlar.
 Səndə bir qığılçım var o şələden,
 Odur ki, vəslinə can atıram mən.
 Əzəl şəmi harda yansa, durmadan,

Onun şəlösində yandıraram can.
 Dost ister şam olsun, istərsə lalə,
 Gözümüzə bir aydır, mən ona halo.
 Şam olsa, başının pərvanəsiyəm,
 Gül olsa, bülbüli-divanəsiyəm.
 Mənim ürayimdə eşq odur yanar,
 Seninsə palçıqda, suda yerin var.
 Senin odun sudur, palçıqdır ancaq!
 Bizim peşəmizdir od içərə yanmaq.
 Sizin tacinizdə yananaq od deyil,
 Hər axşam açırsan yeni bir oyun,
 Qarışır bir-birə torpağın, suyun.
 Yaxıram canımı sənin şələnə,
 Zənn etmə yanıram, yaxşı bax mənə!
 Oduna yaxdığım ancaq bödəndir,
 Canım yaxılmayırla, o, şöledəndir.
 Bizde can da qalır, ateş də qalır,
 Sevən könlümüzdə ateş də qalır.
 Həqiqi pərvanə candır, hər zaman
 Gəzər, haq şəminı axtarar, baxsan.
 Əslində pərvanə, şam onlardır,
 Biz heçik, onların mənası vardır.
 Can ki, pərvanətek başa dolanır,
 Həqiqət şəminini taparaq yanır.
 Şəmin vüsələnə pərvanə çatcaq,
 Yanmaqla əbədi həyat tapacaq.
 Gizli də, aşkar da çıxar pordədən,
 Orada olanlar birdir, görərsən."
 Şəmin gözlərindən elə yaş axdı,
 Yüksələn şəlesi göylərə qalxdı,
 Fanusdan yüksəldi şələ alemi,
 Çataraq qucudu pərvanə şəmi.
 Azca tüstü gəzdi havada bir an,
 Oddan, pərvanədən qalmadı nişan.

GECƏ BASQINI

Gecə görmüşdür ki, qoşun sel kimi,
Yüz bəla getirən müdhiş yel kimi,
Gecə basqınına başlamış birdən,
Güllə dolu kimi yağmış hər yerdən.
Görmüş ki, Qafqazın iğid elləri
Acizdir, silahsız qalib əlləri.
Kazak alayları çarın əmrilə
Necə qan uddurur o məzəlum elə.
Bayraq dalgalanır, üstündə qartal,
Ellərə getirir sonsuz qəm, mələl.
Soldatlar düzülüb siraya dördşər,
Zəncir tək uzanar yollarda səflər.
Dağın arxasında qara bulud tək,
Bəzən dəstə-dəstə, bəzən də tək-tək
Ordu sima-sina qoşur irəli,
Tutmuşdur silahdan hamının əli.
Ayın işığı da fələkdə sönmüş,
Qaranlıq özü də quldura dönmüş.
Dağdan aşıb golir sel kimi belə,
Qandan dağa-daşa iz sala-sala.
Xain oğru kimi ehmalca, yavaş,
Basqın edənlərin üreyidir daş.
Qara ilan kimi, budur, əsgərlər,
Sörin torpaq üstə iməkləyirlər.
Qırırlıb-açılır sanki ejdaha,
Gədikdən enirler üzü aşağı.
Sel kimi tökülib dağ ətəyindən,
Tüstütök qalxırlar tepeyə, bəzən.
Yürüyür qabaqda atlı, piyada,
Sursat qatar-qatar gəlir arxada.
Gecə küldən qara olsa da həmən,
Gözlər qığılçımış parlayır hərdən.
Qoşun gah yayılır, gah da toplanır,
Baxanlar gah meşə, gah bir dağ sanır.
Bildirçin dalınca gedən tazitök
Hamı pusa-pusa yürüyür tək-tək.

Tutulmuş atların nali keçeyə,
Gözləri bağlanmış, ürkəməsin deyə.
Zabitin mindiyi at olaraq ram,
Baş atır, baş tutur hey aram-aram.
Quyruğu diklənmiş, şəkdir qulağı,
Qiğılçım çıxarıñ daşdan dirnəgi.
Damağı yellənmiş, finxirr, gedir,
Yalını boyñuna həmayil edir.
Zabit dağ döşündən çəp-çəp baxaraq,
Görür başdan-başa çadırda yaylaq.
Elin yatdığını bilir Əhrimən,
Gözləri bərolır kindən, qəzəbdən.
Canavar sürüsü işlətsə hiylə,
Yatmış aslanı da tutar məkr ilə.
Dağ-dəra alış odlandı birdən,
Müdhiş müharibə başlandı birdən.
Sanki şimşək çaxdı, göy guruldadi,
Alovlar püskürən toplar gurladı.
Ölüm qəhqəhesi tutdu hər yanı,
Tökdü yarpaq kimi yerə insani.
El qalxıb yuxudan qopardı fəryad,
Babalar rəsmiyələ başlandı cahad.
Tələsik yuxudan oyandı gənclər,
Elə zənn etdilər qopubdur məhşər.
Boğunuq səs ilə çəkdilər nəro,
Qorxudan əl atdı ulduz xəncərə.
Qoxudu dağ-dərə barıtdan, qandan,
Kəfənsiz cəsədlə doldu biyaban.
Tüstü ilan kimi qırırlıb qalxdı,
Qəzəbdən gözlərdə ildirim çaxdı.
Vuruşan qüvvələr sel kimi coşdu,
Çatıb bir-birinə onlar qovuşdu.
Gecə gördü, necə bir silahsız el
Vuruşur, əlində xəncər, qılınc, bel.
O hücum eleyir, top, tūfəng ilə,
Bu isa qorunur bel-külüng ilə.
Bu onu, o bunu əzir, ceynəyir.
Qiyamət qopmuşdur, yer-göy titrəyir.

BİR GECƏNİN BÖYANATI

– Ey vəfali tüfəng, sənin heç zaman
Güllən ötməmişdir hədəf yanından.
Mən nankor deyiləm, yaxşı qulaq as,
Məni çox beladan etmişən xilas.
Yoxdur patronumuz, əliboşuq bizi,
Daşa toxunmuşdur artıq gulləmiz!
Düşmənin çıyından asılmaqdansa,
Get, torpaq altında bürün sen pasa! –
Atdi bir cuxura o gənc tüfəngi,
Heybəti salırkı yada pələngi.
Qorxmaz maral kimi aslan qadınlar
Ki, şirin bağrını buyuzla yarar,
Ərləri dalınca, çıyində bellər,
Mərmər sinələri etmişlər sıpər.
Tapmış o sinələr paklıdan səfa,
Birçə söz yazılmış onlarda: “vəfa”.
Qızların zülfünü dağımış külek,
Ovçu gülləsindən ürkən cüyür tək,
Qaçıb topələrə, dağlara birbaş,
Düşmənin başına yağıdırırlar daş.
Qadınlar vuruşur hey ciğ vuraraq,
Nərədən, şivəndən tutulur qulaq,
Dağları culğamış gurultu səsi,
Aləmi sarsıdır elin naləsi.
Bürünüb atəşə çadırlar yanar,
Yangından dağ-dərə, çöl işıqlanar.
Qiğılçım qaçantək alov içindən,
Körpələr qaçaraq qoparır şiven.
Tüstüyə, alovə vurdुqca külek,
Aslanın bağırdı su olur ürek.
Tüstüyə, alovə baxsan, deyərsən,
Rəqs edir, qəhqəhə çəkib Əhrimən.
Ay dağın dalına çekilir qəmgin,
Gizlənir nəzərdən bir casus təkin.
O qanlı səhnəni seyr etmek üçün,

Zülməti işiqda əritmek üçün.
Bəlkə də göy qatib işə əlini,
Əymiş zülmət üstə ay məşəlini.
Bu qorxunc səhnəni seyr etsən əgər,
Deyərsən: nə yaman canidir bəşər.
Bir salsaqxanadır gördüyü səhne,
Bu qədər qan axır, səbəb nədir, nə?
Yaralar sizlayır, yüksəlir nalə,
Təbiət özü də batmış məlale.
Döyüş meydانında qalmış ölenlər,
Qarğalar, quzğunlar toy-bayram edər.
Hələ canilərin ruhları, inan,
Doymamış tökülen nahaq qanlardan!
Şəhidlərin ruhu açaraq qanad,
Uçur, arxasında yüksəlir foryad.
Oğul cəsədini qucmış bir ana,
Cirib üz-gözünü boyanmış qana.
Dul qalan o təzə gəlin ağlamış,
Qandan əilərino xına bağlamış.
O nişanlı qız da intihar etmiş,
Yarıyla yan-yana yuxuya getmiş.
Bir aləm dolusu eşq, ümidi, amal,
Cavanlar qanıyla olmuşdur pamal.
Nə qədər tər nərgiz hələ açmadan,
Əbədi yuxuya getmişdir, aman!
Ölülərin üzü necə sirlidir,
Həyat həsrətləri hələ diridir!
Gülməmiş həyatda kimsənin üzü,
Donub baxışlarda min həsrət izi.
Onlar ki əbədi köçür dünyadan,
Sanki belə deyir her biri bu an:
– Əlvida, ey Qafqaz, ey əziz vəton!
Günəşin, işığın beşiyi sənsən.
Başında tacı var qərinələrin,
Tarixin körpüsü, qapısı Şərqin.
Adın əbədidir, iradən dönməz,
Günəş çeşməsən, nurun tükenməz.

Sənin qoynundakı hər dağ, hər ova,
Şahinə qoruqdur, qartala yuva.
Azəri igidlər vətəni sənsən,
Döyüşlər meydani olmuşdur sinən.
Səndə at oynadıb vurmuşlar şikar,
Çovqan oynamışlar, küstü tutmuşlar.
Sənin ağışunda süd verib ana
Şöhrəti itməyən min qəhrəmana.
Atıb sən gülləni igid övladın,
Düşmənlə vuruşdu, azad yaşadın.
Meyitlər üstündən keçərək ancaq,
Yadlar bu ölkəyə basmışdı ayaq.
Səni tutmaq idi düşmənin qəsdi,
Altmış il qorxudan titrəyib əsdi.
Sinəmiz üstündən indi yol salıb,
Aslanlıdan bir qoca tülükü öc alıb.
Cəni, azad vətən, etdilər əsir,
Ey aslan, zəncirdə halım necədir?!

Təzəcə qayitmiş ürkmiş dəvələr,
Salıb meyitlərə həsrətlə nəzər.
Döşlərində zənglər qoparıb şivən,
Bu şivən səsindən gülür Əhrimən.
Dağları çulğamış zənglərin səsi,
Daşları ağladır bu qəm nəgməsi.

DƏNİZİN SİMFONİYASI

DƏNİZÇİLƏR MƏQBƏRƏSİ

Gecə, qəm munisi sahili görmüş,
Dağ, deniz, meşəni duman bürülmüş.
Təbiət yas tutub, sular qan ağlar,
İslanmış kirpiyə bənzər budaqlar.
Dəniz dalgalanır, titrəyir, axır,
Elə bil yaş dolu bir gözdür, baxır.
Qızılıgül, kəkotu, zirinc kollan

Göz yaşı axıdib, sular yolları.
Dənizin suyu da sanki qaralmış,
Qırıq güzgü kimi paslamış qalmış.
Ayı mengənədə sıxır buludlar,
Kainat görünür məzar qədər dar.
Dəniz sahilində yüksələn mayaq,
Baxır heyran-heyran, gülməyir ancaq.
Dağlar qəm içində vermiş dal-dala,
Ağsaçlı başları dalmış xəyalı.
Sanki pehləvanlar düşübdür əsir,
Ayağında kündə, boynunda zəncir.
Gəmi kökü gərib sərt dalğalara,
Alıb dalğalardan yüzlərlə yara.
Yığılıb gəmiyə yük qalaq-qalaq,
Dil deyən bir sözü eşitməz qulaq.
Saçları pərişan sərnişinlərin
Üzündə izi var həyatın dərin.
Alınlar qırışır, üzler göyormış,
Dövran hamisini torpağa sermiş.
Gözloru yuxulu, yaşılı görünür,
Verir höyeçanlı röyadan xəbər.
Qabaqda hayqırır qara burulğan,
Ömür faciəsi çapır arxadan.
Səyyahlar seyr edir qorxunc mənzərə,
Titrər dənizçilər olan məqbərə.
Dalğa, ay işığı töküb qaşqabaq,
Suda can çekisir bir dəstə dustaq.
Üfűqün tağında Hüseyniyədən,
Bir matəm bayraqı baxsan, görərsən.
Ulduzlar laleyn, qəndilə bənzər,
Lakin hilaldan da solğun görünər.
Kölgələr baş çəkib qmina susur,
Matəm qarasını geyib oturur.
Dalğalar gah aydın, gah da kölgəli,
Gecə-gündüz kimi qosur irəli.
Onlar da gecəyə, gündüzə oxşar,
Hər birində ibrət, işarələr var.

Oynağan, tələsik çıxıb baxsa da,
Gənclik günlərini götürir yada.
Odur, ayın əksi düşməşdür suya,
Təbiət Yusifi düşməş quyuya.
Suda qorq olubdur ulduzlar, budur!
Su yanib-titreyən şamla doludur.
Yoxsa pərilordir dənizdə çağlar?
Boğulan ay üçün yas tutub ağlar?
Gülüməndən görünür mənim bir pərdə,
Xəzani gözeldir, düşsə də dərdə.
Axıb su tökürlər dənizə dağdan,
Zindana nur düşür sanki bacadan.
Bijən olan quyu başında məgor
Moniјə zülfünү yolaraq, tökər?
Üfüq çulğanmışdır qəmə, kədərə,
Bədbəxtlik qatarı çıxmış səfərə.
Cəzr də, mədd də olmuş yeknesəq,
Dövran saat kimi işləyir mütləq.
Ömrün her saatı durmadan keçir,
Kinli düşmən kimi bu zaman keçir.
Düşmən hücumudur onun gəlişi,
Qayıdır gedərkən dostluqdur işi.
Sahilin saatı işləyir tiq-tiq,
Dənizin nəbzi də döyüñür artıq.
Həyat irəliyə qosur durmadan,
Dünyanın ömründən azalır hər an.
Lakin ağ köpükler oynasır hələ,
Onlar uşaq kimi vermiş el-ele.
Sanki sahil boyu bir sürü uşaq,
Oyuna başlamış, sos-küy salaraq.
Ya da ki, dalğanın sehrkar əli
Köpüyü süpürüb atır irəli!
İstər cuvalına töksün şeytanın,
Muzdunu o tufan qoparanların.
Odur ki, soy ilə, min tolaş ilə,
Gövhəri, incini yıgrı sahilo.

QULARIN XƏLVƏTXANASI

Uzaqda, bizim bu sahildən kənar
Gözel xəlvətxana yaratmış qular.
Sakitdir fəzası, dərindir suyu,
Orada dincələr aləmin ruhu.
Mavi üfűqləri oxşar aynaya,
Bənzər üzüqoylu bühlur kasaya.
Dənizin sehrkar ipək suları
Şirin yuxu kimi oxşar ruhları.
O dərin suların sinəsi tüstə,
Qar kimi tökülr qu dəstə-dəstə.
Döşləri ağlıqda sədəfə oxşar,
Gözədən o sədəfədə bir cüt inci var.
Bədəni ağappaq pərilər, budur,
Aym işığında üzür, yuyunur.
Asta-asta qalxar, düsər qətrələr,
Sanki şüx gözəllər nazlanıb gülər.
Qətfə kimi açıb qanadlarını,
Pərdədə gizlədər öz əsrarını.
Hərdən şövqə gəlib çəkərlər qiyə,
Dərin üfűqlərde eks edər qiyə.
Dəniz gözəlləri sonatək süzür,
Əbədi bir aləm səmtinə üzür.

DƏNİZİN SİMASI

Gözəldir dənizin ağı, qarası,
Bir atlas gülüdürlər ipək dalğası.
Zülmət lil çileyir, ay işığı zər,
Ləpələr titrəşən civəyə bənzər.
Dalğası bir ipək örtükdür, deyən
Düzüb etrafına rişə köpükdən.
Köpükler qumluqda durur sıraşa,
Olur o səhnəyə dekorasiya.
Sanki sıra-sıra göbələkdirler,

Külək tekanından hey tərpənlər.
Bəlkə də ağ tüklü küçükdür onlar.
O bunun, bu onun üstüne qalxar.
Ya da lopa-lopa pambığı külək,
Yığış tayalayır hey ətek-ətek.
Bəlkə də dənizdən çıxan sonalar,
Sahildə yuyurlar sabinla paltar.
Bir laş yanaqlı gürçü gözəli,
Qayıqda oturmuş duzlu, məzəli.
O sular sonası qayığı sürür,
Üfűqə nur salır, suyu güldürür.
Küroyi quların pəriñə bənzər,
O kürək çəkdikcə qayıq da üzər.
Qızışış hey kürək çəkir o nigar,
Külək saçlarını oxşar, oynadar.
Əynində plaşı hey vurur dalğa,
Qızılıgül bürünmüs sanki yarpağı.
Günəş gizlənibdir, üzünü görcök,
Balıq tutmaq ister o üzügöyçək.
Qırvım zülfü kimi eyleyib çin-çin,
Qarmağı atıbdır suya balıqçın.
Balıq qarmağına ilisir qəsdən
Ki, bəlkə bir öpüş alsın əlindən.
Zülfidür aşıqlər boynuna zəncir,
Qarmaq o zülfəndən xəcalət çəkir.
Nurani məleyə oxşar o dilbər,
Hərdənbir oxuyur şirin nəgmələr.
Yayır o nəgməni etrafə səba,
Huşu başdan alır o şirin layla.
Qayığın şamları yanır, parlayır,
Ulduz tek hər yanı nura boyayır.
Belə bir cəlalla dəniz gecələr,
Fəloyin, ulduzun yolunu kəser.
Birleşmiş dənizin səthi üfűqlə,
Röya sarayına bağlamış pillə.
Dalğalar gəldikcə qalxır səs-səmir,
Bir-bira sürtünür zülf ilə zəncir.
Yelkənlər küləkdən alaraq təkan,

Sahilə çıxarıır inci dəryadan.
Sərincik bir hale, yumşaq bir nəsim,
Oxşar üz-gözünü daim hər kəsin.
Üfűqün çeşməsi salıb heyreto,
Bizi məftun edib şerə, sonəto.
Qulaq şəklənməsə, coşğun küləkdon,
Bir də huşa gəlməz huşun itiron.
Açı hər baxışda heyreto yollar,
Denizin qəribə mənzərəsi var.
Səhnəsi, salonu vəhmə boyanmış,
Havası laybalay tüstü-dumanmış.
Pərdesi qaçışan ürkmiş marallar,
Kölgəsi aslandı, çəngində şikar.
Sırkı bizi salır qorxu-heyrəto,
Kinosa gətirir xalqı dəhşətə.
Şahano şineli geyinib dağlar,
Lojada oturub fikrə dalmışlar.
Qular ağ geyimli rəqqasələrdir,
Onların cilvesi böyük hünərdir.
Oxuyur dalğalar, saz çalır külək,
Onların sesindən titreyir fələk.
Gəmi, gəmiçilər nəro çəkirlər,
Qalxır qayıqlardan xoş qəhqəhələr.
Əcəb əsatiri musiqidir bu,
Salır simfoniyası ürəyə qorxu.
Dəniz, əbədiyyət asitanıdır,
Sırrın, həyulanın dasitanıdır.
Qəbrə diri gedər dənizdə aləm,
Kor kimi çabalar hər sirri-mübəhm.
Üfűq lal görünər, baxsan bir daha,
Görərsən sarılmış timsah-timsaha.
Gecə dam üstündə yatanın göylər,
Ruhunu sehrli kamna çekər.
Yixılmaq qorxusu duyar, sayıqlar,
Lutun həngaməsi olunar təkrar.
Zəlzələ üfűqü, vahimə, qorxu,
Hissəleri sarsıdan bir dərin quyu.
Ağız köpüklenmiş, var künclə, zəncir,

Meşəni doldurmuş dəstə-dəstə şir.
Ürəyi partladan üfüq yarılarsı,
Sanki alt-üst olub dünyada nə var.
Güzgü tek parlayıb herlənən fələk,
Başı gicəllənib yere dəyəcək.
Həll edir özündə ruhun cövhəri
Hellmişkül olan məsələləri.
Uzaqda dəhşətli mənzorolər var,
Hamı əfsanəvi, hamı sehrkar.
Dağlar qışqabaqlı, acıqlı, məğrur,
Mavi asimanı baş vurub durur.
Sular yuxudadır, üfüqlər xamuş,
Hamı əbədiyyət yolunu tutmuş.
Sanki bir əfsanə oxuyub gecə,
Şəhrzad yuxuya getmiş indicə.

TƏXTİ-CƏMŞİD

Günəşi basdırıb qayıdan zaman
Gecə oldu Təxti-Cəmşidə rəvan.
Xəyal Elburzunun şah qülləsindən
O karvan dalınca yüyürdüm mən.
Birdən gecə etdi hamidan tələb:
– Daranın qəsrider, gözləyin ədəb!
Gelir ölməzliyin burda sədasi,
Başmağın çıxarıır dövrün Musası.
Daranın qəsrider, o möhtəşəm şah
Bir zaman olmuşdu aləmə pənah.
Dariyuş, o böyük bir hökməndi,
Yerə də, göyə də hökmü rəvəndi.
Parlaq ildiziyudu Şərqiñ o sultan,
Gülərdi şimşəktək dövründə cahan.
Taci Ay olmuşdu, üzüyü Mərrix,
Cəlahi önündə heyrandı tarix.
Əşrin güneşiyidi, ağlin bulağı,
Qədim zamanların nurlu çrağı.

Elmə, təməddünə o idi pənah,
Yeni qayda-qanun yaratdı o şah.
Könlünə pak Hürmüzd tutardı ayna,
Başına çətrini açmışdı dünya.
Daranın qəsrider günəş ocağı,
Bu Təxti-Cəmşiddir, sənməz rövnağı.
Təxti-Cəmşid, sirlər qəbridir ancaq,
Uzun ömr ipinə odur mancanaq.
Şahiddir ki, nələr töötmiş ruzgar,
Qədim əsrərdən odur yadigar.
Qoca çalışçıdır, əyilmış başı,
Çaldığı nəğmənin bilinməz yaşı.
Od görüb, qan görüb o dənə-dənə,
Düşmüs İskəndərin vəhşi çənginə.
O qoca kimsəsiz, köməksiz qalmış,
Əzizlər dərdini bağrina salmış.
Hələ də pərişan yuxular görür,
Ərəblər İранa od vurar, görür.
Görür hücum edir, talayır Çingiz,
Tükərlər əndamında ürpəşir biz-biz.
Qulaq as, gör qoca nələr söyləyir,
O mənə keçmişdən xəbər söyləyir.
Deyir: “Var burada başqa təmtəraq,
Ədəb gözlə bura basarkən ayaq”.
Şahların sarayı olmuş bir zaman,
Onun qüdrətinə baş eymış cahan.
Qapısında durub keşikçi, şahlar,
Bac verib başına bir çox tacıdar.
Burada salama durmuş Ərdeşir,
Rumun qeyserini etmişlər əsir.
Qüruru unudub imperatorlar,
Şapurun atına səcdə qılmışlar.
Onun sövkətini qırmamış fəlek,
Sən də ey fitnə, gəl inaddan el çək!
Qırılmış burada, bil, ilham ilə
İskəndər aynası Cəmşid camıyla.
Batar əl-ayağa xırda şüşələr,

Həyatın damarı burda kəsilər.
 Mənzil sala bilmez burada karvan,
 Qafıl keçə bilməz buradan, inan!
 Burada gecənin divi nə gəzər?
 Qaçar div buradan edərək həzər.
 Bir qərib burada yatsa bir gecə,
 Yuxudan oyanmaz bir də ölüncə.
 Kimsə baş çıxarmaz bu qəm evindən,
 Burda qırılmayan bir baş görməzsən.
 Caduda, tilsimde yatmış xəznəmiz,
 Oraya Əhrimən tapa bilməz iz.
 Barışq hissiyle keç yanımızdan,
 Bize qıbtə etmə, torpağıq inan!
 Etmə oğurluğa, qarətə adət,
 Mədəni oğrular qoy etsin qarət!"
 Mən təşvişə düşüb heyrətdə qaldım,
 Utanıb başımı aşağı saldım,
 Ay da həyasından saralıb-soldu,
 Gecənin zülməti ikiqat oldu.
 Şahlar hərəmini seyrə dalan ay,
 Bulud pərdəsinə büründü lay-lay.
 Əbədi ordunun nizədarları,
 Yığılır, səpilir, bölünür yarı.
 Ulduzlar parlayır xırə göz kimi
 Axır, səpələnir axta köz kimi.
 Doğulub gecənin keşikçiləri,
 Deyləmlər hinduya vermişdir yeri.
 Divin qorxusundan hindular her an,
 Sanki qoparırlar fəğan, əlaman.
 Yuxu təsiriyə lakin bu qovğa,
 Boğulub söñürdü od kimi suda.
 Məni tolqınla bir mələk oyatdı,
 Parolu söyledim, qalmaqla yatdı.
 "İskəndər odu" ydu o parol, düzü,
 Görüm qara olsun fəleyin üzü.
 Müqəddəs fəleyin qanadı birdən,
 İşarə etdi ki: "Papaq çıxart sen!"
 Siyirlmiş qılıncṭək olmasan egor,

Bu aslan ağızına girərsən məgər?
 Qürurdan özümə qanad bağladım,
 Lakin qırılmışdı qolum, qanadım.
 Üz tutдум o yüksək saraya doğru,
 Çıxdım pilləkəndən üzüyxəri.
 Karnızlır töküllüb diş-diş görünür.
 Bizdəki qəflətə sanki o gülür.
 Gah əzab çəkərək xəcalətimdən,
 Gah da öz-özümə fəxr edirdim mən.
 Quş kimi döyüñür köksümdə ürek,
 Deyirəm: -Başıma nələr gələcək?
 Qorxudan, vəcdən əsir bədənim,
 Nə edim, əzizdir candan vətənim!
 Gecə qaranlıqdı, yolum nabələd,
 Qəlbime bağlıydı ümidiim, fəqət.
 Delitək hər yerə basırdım ayaq,
 Qarşıma ürəyim tuturdu çiraq.
 Geniş bir təponin üstünə çıxdım,
 Bir qala göründü, heyrətə batdım.
 Otuz əsrdir ki, durur bu bina,
 Bir xalqın tarixi bağlıdır ona.
 Səqfi, divarları uçsa da belə,
 Polad bünövrəsi möhkəmdir hələ.
 Ağızını açmışa sökük divarlar,
 Sanarsan aslandır, pusquda durar.
 Hər qapı başında şir-öküz yatrı,
 O polad heykəllər lal, sözsüz yatrı.
 Qorxudan divlərin bağıri olar qan,
 Qartal qanad salıb, düşər havadan.
 Qocalıb, söküllüb uçsa da tağı,
 Cəlal beişiyidir, qüdrət ocağı.
 Əzəmet Qafidir, hümmət qalası,
 Nəcabət dağıdır onun arxası.
 Xalqın qüdrətindən odur yadigar,
 Hər bir sütunundan əzəmet yağar.
 Güzgütek parlayır daş döşəməsi,
 Daxili sirlidir, işiq çeşməsi.
 Əhsən o hümmətə, əhsən o qola

Ki, tikmiş belə bir məhvolmaz qala!
 Mərmər pilləlidir, yəşmə divarlı,
 Dəmir qalalıdır, polad hasarlı.
 Xəyal cəlalından doymuşdur cana,
 Ucalıqda durar dağla yan-yana.
 Başqa bir qapiya sataşdı gözüm,
 İki məlek gördüm gözümle özüm.
 Hərəm hümələri, başlarında tac,
 Sanki qanad açıb edirlər merac.
 Simurğ mağarası buradır məgər?
 Qaf dağı bağında yaradır məgər?
 Aslan ürəyini suya döndərən,
 Divi əsir eden buradır deyən.
 Siyirmə qılıncdır, ağzı açıq şir,
 Ondan öüb keçmək ürek isteyir.
 Burada qorxudan titrəyir külök,
 Nə edər şam kimi yanın bir ürok?
 Nə isə, özümə cəsarət verdim,
 Möhtəşəm sarayın içinə girdim.
 Kəbəni etmişdir oğrular məskən,
 Yəzdən qılımcıdır əsir Əhrimən.
 Qesri zəlzələlər etmişdir viran,
 Zəncirə bağlanmış yenilmez aslan.
 Ele bil dağlamış ciyərimizi,
 İskəndər, ərəblər ayağı, izi.
 Torpağa yixılmış sanki pəhləvan,
 Düşmən xəncərindən qanına qəltən.
 Sinesi yaralı can verir Söhrab,
 Matəmində olmuş ürəklər kabab.
 Rüstəmin gözləri al qanla dolur,
 Qəmindo Daranın qızı saç yolur.
 Gördüm dayanmışdır yüz sütun səf-səf,
 Eyvani baş almış səmaya tərəf.
 Divlər pəncəsində olsa da dustaqlar,
 Dağ qədər zəhmi, məğrurdur ancaq.
 Baş vursan burada hər bir otağa,
 Təsadüf etməzsən qapiya, tağ'a.
 Səqfi olmasa da, deyərson, gerçək,

Səqfi əvəz etsin asiman gərək.
 Sütun başlarında əzəmətə bax,
 Sərvdir, şümsəddir, atmışdır budaq.
 Öküz kəllələri verib dal-dala,
 Oxşar buynuzları şaxi-marala.
 Daşyanan burada göstərmış hünər,
 İncə naxış vurmış sanki bir zərgər.
 Pillelər parlayır saf sədəf kimi,
 Karnızlar andırır bir qızıl simi.
 Hər daşı bir gümüş lövhəyə oxşar,
 Onlarda yüz naxış, yüz kitabə var.
 Zəfər bayraqıdır sanki lövhələr,
 Qızılı vurulmuş sikkəyə bənzər.
 Azadlıq xəttidir sülhün sənədi,
 Əsrərlər o xətti sila bilmədi.
 Bayraqı üstündə var şırı-xurşid,
 Nəqs olub orada qeləbə, ümid.
 Əfsun oxumuşdur ona Dariyüs,
 Uzun əsrlərə yadigar qoymuş.
 Daranın şəkli var o uca tağda,
 İskəndər əlindən xeyli uzaqda.
 Bir bitki göyərmış daşın bağından,
 Sulanıb hadisə yağışlarından.
 Fələk etməmişdir onu tarimar,
 Məhv edə bilməmiş onu ruzigar.
 Sanki qulağına demiş Dariyüs:
 – İskəndərə qarşı sayiq ol, vuruş!
 Dövrün qəlləşmə demisi ki, Dara:
 – Hər nəyi dağışan, bu nəqşə qıyma!
 Desinlər baxanlar bu naxışlara,
 Böyük Dara hara, İskəndər hara?!
 İskəndər aynası qırılmış çıxdan,
 Daranın nəqşini hifz etmiş zaman.
 Üç dildə yazılmış burda yazılar,
 Eyləmi, babili, mixi xətti var.
 Sərhədin göstərib qədim İranın,
 Vəsfini vermişdir her pəhləvanın.
 Sayır Həxəməniş şahları bir-bir,

Hər biri nə işlər görmüş, göstərir.
 Deyir: – Bu lövhəyə nəzər yetirsen,
 Qüdrətin sırrını onda görərsən.
 Divar daşlarına tarix yazılmış,
 Şahənşah taxtının nəqşini qazılmış.
 Otuz bir qobilə, dirləri ayrı,
 Hərənin üzündə milli vüqarı.
 Hami qulaq asır, göz açıb durmuş,
 Şahın qarşısında boyunu burmuş.
 Şah deyir: "Bunlardır menə bac verən,
 Başımın tacına həm xərac verən."
 Farslar azad idi təkçə xəracdan,
 Hamidan bac-xərac alardı sultan.
 Hamısı edərdi şaha itaət,
 Hamı ondan görər bəxşis, ədalət.
 Görərsən, diqqətlə yetirsin nəzər,
 Parslarda var imiş nə böyük hünər.
 Onların nizəsi döyüş zamanı
 Lərzeyə salarmış bütün cahani.
 Kəsərlə sözüyle hər bir cəngavər,
 Şaha, peyğəmberə olmuş ərəbər.
 Döyüş meydanında nizə oynadan,
 Danişmaya bilməz igid parslardan.
 Səadət namına vuruşur onlar,
 Qılımış cinayəti, zülmü tarimar.
 O kəs ki, ağlıyla, iradəsiylə,
 Taxtı da, tacı da almışdı elə.
 "Dünyanın qapısı" ad vermiş parsa,
 Dünyani tutacaq pars, kimin olsa.

DARİYUŞUN NƏSİHƏTİ

Deyir ki: Fitnədən, yalandan saqın!
 Sənə şamil olsun lütfü xalıqın!
 Ey bəşər, qulaq as həqqin sözünü,
 İtaət etməyi borc bil özünə.

Şahlara hörmət et, onlara inan!
 Səni hifz eylesin Hürmüzə boladan.
 Kim ədəb gözləsə hər əməlində,
 Qalmaz ədəbsizin çirkin əlində.
 Hər kəs başqasını istəsə zəlil,
 Üzüqara olar özü, yəqin billə.
 Hürmüzə tanıyan, itaət edən,
 İster çıçəklənib yüksəlsin vətən.
 Əli açıb göylərə edərkən dua,
 Deyir: qələbə et İranə əta!
 Əcəb padışahmış, bilikli, adıl,
 Ruhudur əbədi şahlıq qabil.
 Əcəb fexr etmeli tariximiz var,
 Şan-şöhrət qalmışdır bize yadigar.
 Bu qəsrə görənlər olar pərişan,
 Ürək qanə döner, olsa da daşdan.
 Bu nəqşini diqqətlə oxuyan kəsler
 İranın ölməzlik sırrını biler.
 Daranın duası boşა getməmiş
 Ki, hələ İranın adı itməmiş.
 Yoxsa, biz ölüler cərgasındöyik,
 Əli silah tutmaz aciz bendəyik.
 Gördüyüüm naxışlar, qazma yazılar,
 Eşqdən, hünərdən qalmış yadigar.
 Qadınyal atlарın şəklinə bir bax,
 Belində hər atın vardır bir qoçaq.
 Hər biri at çapan, nizə oynadan,
 Döyüşdə, şikarda şöhrət qazanan.
 Burada Daranın bir şəkli də var,
 Ona hədiyyələr götirmiş xalqlar.
 Ovlaqdır, hücuma keçmişdir aslan,
 Qılınctak boyamış pəncəsini qan.
 Döyüş arabası, atlı şikargah,
 Aslanı zubinlə vurur padışah.
 Getdi xəyalımız köhnə dünyaya,
 Qayıtməq istərik, yol vermir həya.
 Keçən əsrlərin övcünə qalxmaq,

Oradan baş üstə düşməkdir ancaq.
Yoxdur sevincinin, eşqinin sonu,
Çəker pesimanlıq oxuyan onu.
Tarixin ifixar zirvəsindən son
Bugünkü batlağa birdən düşərsən.
Keçmişə anmaqdən bize nə fayda?
Keçir bu günümüz qəmlə dünyada!

ƏHRİMƏNİN QƏLƏBƏSİ

Nəqs olub Daranın timsali daşda,
Qəddar Əhrimənə gedən savaşda.
Əfsus ki, bu savaş çox uzun sürmüş,
Onun faydasını Əhrimən görmüş.
İndi də Əhrimən düşməmiş atdan,
Güçünə öyünür, sulayır meydan.
Bəli, at oynadan o vəhşi külək,
Bildim Əhriməndir, özüme gölcək.
Gülər vəhşi kimi salar qalmaqla,
Sanki çıbanımı doğrayar kal-kal.
Uladıqca bayquş, onun səsindən,
İnlər iliklərim, sarsınaram mən.
Alçaq div vurduğu tənədən, inan,
Qeyrətdən boğulub məhv olar insan.
Orada titrəyen tek man deyildim,
Qapı da, divar da titrəyir, bildim.

RUHLAR ŞƏHƏRİ

Alnındaki xətə baxın daşların,
Alın çinləridir qoca rüzgarın.
Sanki bir lövhədir, asmışdır zaman,
Ruhlar şəhərinin darvazasından.
Buradir yoxluğa geden yol, bəli,
Ehtiyatsız atma qədəm irəli!
Şahların ruhudur xoyala dalan,

Türbəsi üstündə heyrətdə qalan.
Hərdən dodaqaltı piçildaşaraq,
Bir hədyan deyirlər, sükutla ancaq.

ZƏMANƏNİN HƏYULASI

O şanlı günlərdən birçə yadigar,
Bu qəsrin bürcündə hələ də parlar.
Hüma quşu kimi səsi yüksəlir,
Bayquşun elində əsirdir, əsir.
Orada şadlıqla qəm durur qoşa.
Sanki qucaqlaşib, vermiş baş-başa.
Qorxaraq zamanın heyulasından,
Kədər də, şadlıq da çəkerlər aman.
Zaman bir sel kimi gurlayır, keçir,
Bir serxoş fil kimi durmayaır, keçir.
Dalğalar axışır qapıdan, damdan,
Əjdaha kamına çəkilir cahan.
Aman bu fitnəkar fələk elindən,
Nə məlek tanır, nə də Əhrimən,
Təkcə məhv etməyir Daranı fələk,
İskəndər də ondan yemişdir kötək.

İBRƏT SƏHNƏLƏRİ

O sonsuz cəlaldan yadigar qalan,
Bu qəsrin dilindən düşməyir yalan.
Budur, dile gəlib divarlar, daşlar,
Hərosi bir qədim əfsanə başlar.
Salmaz dil-boğaza sökük hər baca,
Yağdırar nəsihət, hikmət bolluca.
Hanı nəslimizdə bu həssas qulaq,
Onları dinləsin, yorulmayaraq?
Daranın qəsriddir qalmış virana,
İstehza eyləyir əhli-İrana.
Şapurlar yurduna, ya rəb, nə olmuş

Ki, bu gün ilanla, əqrəblə dolmuş?
Qızıl məftil kimi bir yanda ilan,
Qırılıb yatmışdır, parlayır, baxsan.
Sanki bir qamçıdır, görsən, deyərsən,
Düşmüs bir yaralı sərdar olındən.
Cəmşidin camını fələk qıranda,
İskəndər aynası sınmış bir anda.
Tək bizim fəxrimiz deyil bu saray,
Dünya gözəlidir, solmayan bir ay.
Qoy hamı burada özünü görsün,
İbrot aynasında üzünü görsün!
Fələk ədalətə tutmuşdur divan,
Zülmün evini də qoyacaq viran.
O necə əldir ki, qurar, yaradar,
Bu hansı sərəxoşdur qırar, dağıdar.
Günəş qərq eləyir nura cahani,
Şam isə yandırır bir şəbistanı.

İKİ KINO EKRANI

Qarşısında canlandı birdən ekranlar,
Biri digərinin əksiydi onlar.
Biri çəraq kimi nur verir gözə,
Digəri döndərir dünyani közə.
Birində Cəmşidin toxtı nur saçır,
Günəş digərindən utanır, qaçır.
Birində tikilir böyük qəsrlər,
Yixır digərində qəsri İskəndər.
Birindən gül dərib, dəmətlər hördüm
Ekranın üstündə, ah, nələr gördüm!

TƏXTİ-CƏMŞİDİN TİKİLMƏSİ

Bu şadlıq qəsrini tiksintər deyə,
Şahənsəh bir fərman verdi ölkəyə
Karvanlar qatarla səs sala-sala,

Yüklənib hər yerdə, düzəldi yola.
Sardlar qızıl ilə gəldi İrana,
Günəş tək nur saçdı qızıl hər yana.
Misirdən yükləndi lil ilə mərmər,
Nilin körpüsündən keçib gəldilər.
Çoxlu şam ağacı gəldi Livandan,
Səndel, fil sümüyü verdi Hindistan.
Verdi kaşanlılar mexməri təl-təl,
Gəldi Bədəxşandan qalaq-qalaq ləl.
Nişaburdan çıxar firuzə daşı,
Yanında fələkdir bir üzük qası.
Vuruldu dağlara külüng birinci,
Mədən qızıl verdi, dənizlər inci.
Yarıldı sıldırım qayalar bağırtı,
Dağların canında duyuldu ağrı.
Ağırlıq qaldıran, mancanaq, ehram,
Filə, arabaya yüklandı tamam.
Qayalar çökildi divar başına,
Qoyuldu hər bir sütnun daşına.
Necarlar dönderdi qəsri cənnətə,
Saldi daşyananlar xalqı heyrətə.
Naxış bağlayan kim, günbəz çatan kim,
Rəng hazırlayan kim, qələm tutan kim.
Asılər güzgülər, düzülür gövhər,
Fil sümüyü üstə mina düzürlər.
Qızilla, gövhərlə bəzənmiş hər yan,
Güləb etri ilə dolmuş gülüstən.
Burada çalışan mühəndis, memar,
Sənətdən yaratmış ölməz yadigar.
Her biri misilsiz şənətkar imiş,
Hünər incisino xırıdar imiş.
Layihə qarşıda, əllerdə qələm,
Şövq ilə çalışır, iş var bir aləm.
Müxtəlif layihə gəlməsi hər yandan,
Misirdən, Aysordan, Çindən, Yunandan.
Zövq ilə, hünərlə çalışın parslar,
Hamidan ziyadə sōhrət tapdilar.
Xalqlar çalışaraq ciyin-ciyinə,

Hünör gösterirdi biri-birinə.
İş gedirdi saat mexanizmi tek,
Yormazdı kimsəni tükənməz əmək.
Aynalı sarayı Təxti-Cəmşidin,
Elə parlaqdı ki, günəş deyərdin.
Bir gün səs yayıldı orada, nagah
Ki, gəlib işlərə bas çəkməyə şah.
Hamı bir anlığa işdən əl çəkdi,
Şaha hörmət üçün başını əydi.
Hal-ohval soruşdu bir-bir hamidan,
Açıqlandı bir an, sevindi bir an.
Kim pis işləmişdi etdi məzəmmət,
Yaxşı çalışana verildi xələt.
Ölkədə ədalət olarsa əgor,
Şah da, rəiyət də xoşhal görünər.

MAKEDONİYALI İSKƏNDƏR TƏXTİ-CƏMŞİDDƏ

Bu pərdə nə qədər könül açındı,
O biri pərdədə işlər yamandı.
Hurini Əhrimən çəngino salmış,
Qaranlıq günəşə qələbə calmış.
İskəndər nağılı, budur tamaşa,
Enir kinli qılınc günahsız başa.
Dara büssatmı pozmuşdur fələk,
Talanır el-oba, yoxdur bir kömək.
Makedoniya xani susamış qana,
Dağdırır, yandırır, qoyur virana.
Qılınc qəbzəsindən əl çəkmir bir an,
İstəyir ələmə olsun hökmran. O,
Təxti-Cəmşidə basanda qədəm,
Günəş qürub etdi, qaraldı ələm.
Hor yerdə hakimi iztirab, sükut,
Şahlar cəlalına o oldu məbhut.
Gözleri böyüdü sanki vəhşətdən,

Qamaşdı o yüksək mədəniyyətdən.
O böyük cəlalla gəldi üz-üzə,
Sənət qarşısında şah çökdü dizer.
Nə qədər tamaşa etdi, doymadı,
Hətta Taisaya möhəl qoymadı.
Qadın hər nə qədər gözəl olsa da,
Qəsr ondan gözəldi, düşmədi yada.
Taisa qısqanıb bir hiyle qurdur,
O qəsrin külüünü göye sovrudur.
Qadının peşəsi məkrü hıylədir,
Qısqanlıq da ona bir vəsiledir.
Qəsri başdan-başa gözdi İskəndər,
Füsunkar Taisa, o nazlı dilbər
Doldurub qədəhị meyle dalbadal,
Söz açdı tarixdən, dedi o nigar:
– Necə Afinanı tutmuş Xəşayar?
Gülüb dodaqaltı fitnekar sona,
Dedi: – Sen məftunsan düşmən yurduna.
Düşmənin büsati könül açansa,
Daha gözəl olur alışib, yansa.

VİDA, GÖZ YAŞI

Qaranlıq gecəydi, pozulmuş hava,
Dünyanın taleyi dalmış yuxuya.
Zöhrə yorulmuşdu qayiq sürməkdən,
Ay da silkelənib çıxmış dənizdən.
Mars üzük qaşımı itirmiş fələk,
Pərdəsi yanaraq, tökülmüş pilək.
Pars, o əfsanəvi, şux, gözəl şəhər,
Dağılmış, serilir daşlar, kəsəklər.
Dönmüş qəbristana şənlik şəhəri,
Orada görünməz həyat əsəri.
Sökük bacalardan düşən işıqlar
Məzar üstdə yanın şam tek işıldar.

Bulağın gözündən o su ki axır,
Sanki can verənlər gözüdür, baxır.
Göy savaş axtaran sərxaşa bənzər,
Elə bil gətirib müdhiş xəbərlər.
Şimşək məşəlini yaxaraq hər an,
İstəyir alışib kül olsun cahan.
Külək də acıqlı girib meydana,
Çalışır alovu yaysın hər yana.
Ulduzlar gözünü yummuş elüstü
Ki, gırə bilməsin gözünə tüstü.
Odur, Təxtil-Cəmşid, dünya gözəli,
Görünür pərişan, qəmlı, qüssəli.
Sanki bir gəlindir, verilir qurban
Odlara, xalqının nadanlığından.
Odlara qalanmış bir xanimandır,
Xəzana uğramış bir gülüstəndir.
Şüa saçmaqdadır güzgü ilə su,
Ayrılıq göz yaşı, son busədir bu.
Hərdən işildayır sönən bir çıraq,
Lale perekəlnir, xəzan görüb bağ.
Matəm libəsmi geyimmiş saray,
İşiq qəm tozudur üzündə, ey yay!
Lalələr görünür bağıri yaralı,
Sonuncu şəmləri Dara cəlali.
Ağlayan göz kimi sönür, saralır,
Bir ocaq kor olur, işıqsız qalır.
Kərəm xəznəsində şahın daş-qası
Yetim uşaqlartək töküür göz yaşı.
Baxın təxto-taca, ləlü-gövhərə,
Talanıb, çapılıb, düşmüş ellərə.
Fərşini tapdalar soyğunçu qəddar,
Cəllad pərdələri qılıncla doğrar.
Qurban gecəsinin qoyunları tek,
Tacları qıraraq, tökmüşdü fələk.

CİNAYƏTİN BAŞLANĞICI

Taisa eləmiş ram İskəndəri,
Gülür iblis kimi hiyləgər pəri.
Həvvamı aldadıb etməsə yoldan,
Adəmə əl tapa bilərmi şeytan?
Xidmətçi əlinde bir yanar məşəl,
Qılinc siyirmişdi sanki bir dəcəl.
Canı, əməlindən utammayaraq,
Pərdəni odlayır hamidan qabaq.
Məsum bir gözələ oxşayır pərdə,
İpək telləridir sürüñür yerdo.
Dünya zara gəldi bu cinayətdən,
Canı də, məşəl də əsdi dəhşətdən.
Aləmi çulğadı qorxuncı bir səda,
Vicdan qəzəbindən gəldi fəryada:
- Ey canı, el saxla, felindən utan!
Məgər səndə yoxdur zərrəcə vicdan?
Bu saray şahların qibləgahıdır,
dünyanın ədalət barigahıdır.
Buradan yayılıb elm, mərifət,
Buradan hörmətə çatmış məhəbbət.
Burada bar verib fəzilət, hünər,
Burada yaranmış minlərlə əsər.
Ey canı, nə qədər çirkindir üzün,
Özünü ədəbsiz göstərdin özün.
Hünərə, sənətə edib pərəstiş,
Bəşərin dühası göyə yüksəlmış.
Belə bir pilləyə çatana qədər,
Dünyam tapdayıb keçmişdir bəşər.
Göylərə yüksələn bu mədəniyyət,
Bir vəhşi əliylə məhv olmaz, əlbət.
Bir bax, babaların ruhu ağlaşır,
Alovdan, tüstüdən gözlər qamaşır.
Sənin törətdiyin bu cinayətdən,
Ürekler qan oldu, utanmışsan sən?!

Aləmi həyəcan bürümüş, budur,
 Sanki bilayindən milyonlar tutur.
 Deyir: – Əl saxla, ey vohşı, qudurğan,
 İffət pərdəsinə od vurma, utan!
 Ey fələk, olarmı zillət bu qədər,
 Daranın qəsrində gəzir İskəndər?!

TƏXTİ-CƏMŞİDİN YANMASI

Alov ilan kimi bacadan qalxır,
 Ele bil qırmızı qan seli axır.
 Həriflər ox kimi qaçıq yanğından,
 Alov qılinc kimi şütyür hər an.
 Yangın hücum edir, yayılır işiq,
 Kölğələr baş alıb qaçışır artıq.
 Tək qalıb, Taisa, bir də İskəndər,
 Cəhənnəm əqli tek nəra çekirlər.
 Qəsrin qapıları, fərsi, tavani,
 Yanır, gözü yaşlı qoyur İrəni.
 Saray külo dönmək isteyir, nədən?
 İstəməz hüsünündən kam alsın düşmən.
 Üzərlək yerinə mirvarid, gövhər,
 Yandıqca atilar, düşər, rəqs edər.
 Pərdələr aloya bürünüb yanır,
 Belə bir cəlalla onlar nazlanır.
 Tüstü cilva verir xəttü xalına,
 Alov bəzək vurur məh cəmalına.
 Şöla eyvanlardan yüksəlir dil-dil,
 Sanki güldanlarda açmış sari gül.
 Gözəl naxışlarla bəzənmiş eyvan,
 Od içərə görünüür daha da əlvən.
 Təlai, innabi, yaşıl şölələr,
 Baş alıb yüksəlir fələye qədər.
 İpek don geyinmiş gəlinlər kimi,
 Tutub ətəyindən səba nəsimi.
 Rəqs edir şölələr, uzaqdan baxan
 Deyər pərilərdir çalıb oynayan.

Bəlkə də zənn edər görən bir anlıq.

Bayramdır, şah edir atəşfəsanlıq.

Elə bir cəlala, qüdrətə əhsən,

Aləmə nur saçır sönübü gedərkən!

Gözəlin əvvəli, axırı olmaz,

Ay, günəş çıxsa da, batsa da solmaz.

Qüdrətə, cəlalla tikilən saray,

Yandı, diz çökmedi, salmadı haray.

ŞƏHƏR OYANIR

Alov toxraq verir bir az özüne
 Ki, tüstü dolmasın xalqın gözünə.
 Qicayır dişini gahbir qozəbdən,
 Deyir İskəndəre: "Yaman dəlisən!"
 Kimse hadisəni bilməsin deye,
 Külək də meydandan dönmüş geriyə.
 Lakin tüstü, alov göyo dayandı,
 Qanına qərq olmuş şəhər oyandı.
 Hələ də yanmamış bir neçə evdən,
 Göylərə yüksəldi boğuş bir şiven.
 Gördüler odlanıb yanır fəxrimiz,
 Gözlər qan ağladı, qan oldu dəniz.
 Görünçə şəhəri odlamış yağı,
 Ürəkdə göynödi əzizlər dağı.
 Gözü uşaqların sataşdı oda,
 Bayram axşamını salıdlar yada.
 Lakin odla yoxdu şənlilikdən əsər,
 Töhfəsi ölümdü, noğulu zəhər.

DARIYUSUN BƏYABLOSO QARININ AĞI DEMƏSİ

Ağı söyləməyə başladı qarı,

Nə qədər çox imiş qəmi, qubarı.

Dedi ki: – Daradan sonra nə üçün

Yaşadın, ey saray, bu oldu günün?

Lakin biz təsəlli alırdıq səndən,
Daramın adını yaşıadırdım sən.
Gecələr çırağın nur saçan zaman
Sanırdıq ki, dünya olmuş gülüstan.
Tapırdı nurundan geco yaraşıq,
Elə bil gözümüz alırdı işiq.
Na qoðər əvvəlki büsatın vardi,
Səninle şahların adı yaşardı.
Ədalet eviyidin, sən abad ikən
Zülm evi uçardı öz təməlindən.
Sayəndə yatardı bütün el rahat,
Ürəyi asude, başı farağat.
Gecənin divini etmişdin əsir,
Görürdük qorxudan qarşında əsir.
Hörmət etməse də fitne bizlərə,
Qaçırdı kölgəni görək düzlərə.
Pərilər yurdudun, divlərə zindan,
Tərifin düşməzdi əller ağzından.
Ümidi hər yandan kəsilmiş ana,
Söz açardı səndən öz övladına.
Uşaqlar çəkməzdi səndən gözünü
Ki, bəlkə görsünlər şahın üzünü.
Nə gözəl günlərdi, aman, o günlər,
Səndə tutulardı toyalar, düyünlər.
Sən idin izzəti, rövnağı Şərqiñ,
Gecə məclisində çırığı Şərqiñ.
Ey saray, gedirsən, uğurlar olsun!
Şahların sayəsi sənə yar olsun!
O sirli alemdə Daramı görsən,
Baş ey, bizdən ona salam yetir sən.
Söylə: bu fəleyin zülmündən aman!
Ədalet qəsrini elədi viran.
Yaxdı başımızın tacını düşmən,
Tökdü başımıza onun külündən.
İndi dövran sürür zəlum cəlladlar,
Vətən torpağını tapdayır yadlar.
Ağlar halımıza biganə belə,
Hardasan, gal bizə qəmxarlıq eylə.

Günler belə keçdi, dövran dönmədi,
Tüstü kəsimədi, alov sönmədi.
Parsın zəfər qəsrı yandı, söküldü,
Qəmli başımıza külü töküldü.
Bir saray deyildi təkcə odlanan,
Mərifət dünyası yanındı, inan!
Sönməzdi oradan qalxan şələlər,
Bu dərdi unutmaq olarmı məgər?
Zənn etmə ki, yanın daşdı, torpaqdı,
Alov ürəyi də, canı da yaxdı.
Oturduq süfrəyə bir bivicdanı
Ki, duzu yeyərək, qırdı duzdanı.
Bu qəsrini odlayan daşürək, nadan,
Olacaq əbədi nifrətə şayan!

AY İŞİĞİNİN KÖLGƏSİ

Ay ki yavaş-yavaş çıxdı buluddan,
Sanki Dara idi məzardan qalxan.
Kölgəden, işıqdan duyuldu əssar,
Onların vəhmi da, ilhamı da var.
Könlümde canlandı işıqla kölgə,
Düşündüm ki, çəkim bir şəkil, bəlkə.
Xeyal firçasını əlimə alcaq,
Yaratmaq ilhamım qanadlanaraq.
Yenidən bitişdi bütün zərrələr,
Abadlıq göründü o xərabelər.
Ülvi bir eşqden alaraq ilham,
Otuz əsr geriyə qayıtdım tamam.

DARIYUŞUN BAYRAMDA ÜMUMİ QƏBUL TABLOSU

Möhtəşəm sarayda, budur, Dariyuş
Xalqı qəbul edir, bir büsat qurmuş.
Novruz axşamıdır, bu şanlı bayram,
Qələbə rəmzidir, şənlikdir tamam.

Qərq olmuş işığa atəşgadələr,
 Keçib mehrqanlar, keçib sədələr.
 Çalınır nağara, təbil gurhagur,
 Düşməni titrədir, divi qorxudur.
 Salam musiqisi çalmır yenə,
 Əsgərlər düzülmüş qəsrin önünə.
 Dövlət quşu kimi qəsr açıb qanad,
 Şəhər, sayəsində yaşayır rahat.
 O qüdrət qəsrinin üzərində bax,
 Şahin qanadıtək əsən o bayraq.
 Sanki şəhərini açıb qaraquş,
 Sərçə tək dünyani çəngində tutmuş.
 Onlarla cilçiraq xoş işıq yayır,
 Şahin gözü kimi şamlar parlayır.
 Qalanın üstündə keşik çəkenlər
 O serv qamətli, polad bədənlər.
 Əldə nizələri gəlməz hesaba,
 Elə bil incidir düzülmüş sapa.
 Hər bürcün üstündə gözətçilər var,
 Uzağı görməkçün şüa saçırlar.
 Qəsrin ətrafında su halqa vurmus,
 Elə bil kəhkeşan suda oturmuş.
 Baxın, saraydakı güco bir daha,
 Belinə sarılmış sudan ejdaha.
 Fəvvərə vuraraq qaynayır bulaq,
 Hovuz zireh geyir sudan qısqıvraq.
 Yeri qılinc kimi su yarır, biçir,
 Elə bil aslandı, bağırır keçir.
 Aslanın ağızıdır sanki heyvanlar,
 Sütun dişlərini qıcmış aslanlar.
 Naxışla, şəkillə doludur hər yan,
 Çərçivə bürədən, qapı poladdan.
 Qəsrin hər timində daşdan, dəmirdən,
 Zəhmli bir pələng, aslan görərsən.
 Aynabəndlərində yüz rəmz oxunmuş,
 Fərşlər mirvaridlə, zərlə toxunmuş.
 Qapılar abinus, heykəllər gözel,

İpek pərdələrə bəzek vurmuş el.
 Zərli pərdələrdə minalı mixlar,
 Qotazı Mərrixin gözünə oxşar.
 Nə gözəl döşənmiş pilləkanları,
 Naxışla bəzənib deri-divan.
 Şuxdur pəncərəsi, şuxdur taxcası,
 Cənnətdən gözəldir bağlı-bağçası.
 Çinidən qədəhlər, kaşdan sənek,
 Verir taxçalara başqa bir bəzək.
 Bayram axşamıdır, verilsə də bar,
 Sarayda yeno də bir əzəmet var.
 Dəstə-dəstə gəlir, gedir izdiham,
 Gözlənir nəzakət, ədəb, ehtiram.
 Otaqlar əyanla, əşrafla dolmuş,
 Şahların məhrəmi, sirdəsi olmuş.
 Ədəblə dayanıb ciyin-ciyinə,
 Heç biri gətirməz bir söz dilinə.
 Elçilər, vassallar səf çəkib, budur,
 Əllərdə hədiyyə, töhfələr tutur.
 Parslar, midyalılar göstərir xidmət,
 Hamiya edirlər təvazö, hörmət.
 Bağlamış belinə minalı kəmər,
 Hərosi bir çinli gözələ bənzər.
 Məclisi günəştək gəzər qızıl cam,
 Şah, Cəmşid büsəti qurmuş bu axşam.
 Belə bir məclisin başqa hüsnü var.
 Saqılər sərəxoşdur, gözəllər xumar.
 Yar, qədəh ləbinə qoyduğu ləblə
 Şahənşah adımı çəkir ədəblə.
 Saqı hey qədəhi doldurub verir,
 Şahin şərəfinə bir saqliq deyir.
 Musiqi səslənir fasılələrdə,
 Şənlikdən başlayır yeni bir pərdə.
 Səf çəkib yüksəlir göyə sütunlar,
 Sənət əsəridir hər biri onlar.
 Büllur hovuzlarda su vurur fantan,
 Üzüm salxımış düsür havadan.
 Su üstə səpilən parlaq qotrələr,

Tər-təze inciye, gövhəre bənzər.
 Ağ, sarı, qırmızı balıqlara bax,
 Zəncir yaratmışdır, halqa vuraraq.
 Su gah ətək vurur, gah səpələnir,
 Güzgü qarşısında sanki bəzənir.
 Çalınır musiqi, başlanır oyun,
 Rəqs edir şüası güzgünü, suyun.
 Abadan qəsrində qurulmuş məclis,
 O qəsrin dövrəsi eyvandır təmiz.
 Fəzasi açıqdır hər yana baxsan,
 Hərlənən fələkdir o qəsrə tavan.
 Lakin örtülüdür eyvanlar bütün,
 Damlar səngər imiş burada bir gün.
 Burada sərbazlar pusquda durmuş,
 Ox ilə düşmənin gözündən vurmış.
 Şah təxətə oturmuş taclı, əsalı,
 Fələkləri ötmüş cahi-cələli.
 Təxtine brilyant düzülmüş lay-lay,
 Təxt kehkəşandır, şah isə bir ay.
 Durub xidmətində hörmətli vəzir,
 Ərz etmək üçün o, bir fürsət gəzir.
 Təxtin ayağında iki şux dilbər,
 Manqala ud töküb, üzərlik separ.
 Tüstü yayıldıqca ipək tel kimi,
 Yayır ud ətrini səba nəsimi.
 Parlayır ay kimi padşahın üzü,
 O üzə dikilmiş hamının gözü.
 Şahın arxasında cavan vəliəhd,
 Şah üçün arxadır, həyan, vəliəhd.
 Onun da dalında baş möbid durur,
 Mələkdən artıqdır ondakı qürur.
 Baş möbid dalında əsləhədardır,
 Belində şahanə xəncəri vardır.
 Xəncərin qınında Çin naxışları,
 Odur padişahın əsləhədarı.
 Qəsrin hər yerindən gur şənlilik yağır,
 Kimsə görməmişdir belə çal-çağır.

Məclis qurtaranda söz çatdı şaha,
 O göyə əl tutub oxudu dua.
 Zərdüst nəgməsiyle başlandı bayram,
 Bütün el göndərdi Zərdüştə salam.
 O zaman çatdı ki, göydə ay batdı,
 Şah da yatağına girərək yatdı.
 Uçdu xəyal kimi işiq-kölgələr,
 Film sona çatdı, düşdü pərdələr.
 Bir qaranlıq gecə qaldı, bir de mən,
 Mən yuxu gördüm, yarəb, deyəsən!
 Gördüm dayanmışam bilmədən özüm,
 Şahın otağına dikilmiş gözüm.
 Saraydan enərkən çıxdı qarşıma,
 Pispisa, süsəli, ya cincirama.
 Məni qarşılıdı fit verə-verə,
 Bəlkə də edirdi mənə məsxərə.
 Ki, ey xəyalpərəst şair, yavaş gəz!
 Şah yatıb, bu ayaq səsinə dözməz!

GÜNDÜZÜN YİRTICISI

Gecənin bağından doğunca səhər,
 Meşədən ağ bəbir çıxaraq gələr.
 O gülər gördüğüm ağ səhər deyil,
 Bəbirdir, qıcamış dişlərini, bil!
 Quyruğunu düyüb, pəncə göstərər,
 O, xalqın başına açar fitnə, şər.
 Saçıdır bu qoca dünyyanın yahı,
 Pəncəsi bəşərin vəzri, vəbali.
 Günəşdir üzündə qızaran gözü,
 Alnında parlayır ədavət gözü.
 Həsədi sonsuzdur, açıqli gülər,
 Nə utanmaq bilər, nə heyə bilər.
 Ceynər insanları, birbəbir udar,
 Onun dişsiz ağızı məzardır, məzar!
 Hamının sırrını açar o, keçər,
 Qudurğan vəhşidir, daim qan içər.

Qanlı pəncəsini **hər** anda atar,
 Bir vacib insannın **köksünü** yırtar.
 Ondan zərər **görməz** heç bir nakiş,
 Yalnız məndlərlədir onun her işi.
 Dünyada səhərdən axşama qədər,
 Qaniçən bu vəhşi hey cövlən edər.
 Gecənin səsini **eşidən** zaman
 Meşədə gizlənər, əl çəkər ondan.
 Başını yuxudan **qaldırıcaq** səhər,
 Yenə tüğyan edər, parçalar, didər.

GECƏNİN FİRİŞTƏSİ

Gecə cadugəri tüstü bürümüş,
 Hər yerde qazəblə gəzib görünmiş.
 Kabus çəngəlində gündüzü tutur,
 Qara dalğaların içində udur.
 Bir əjdaha kimi bəbri yaxalar,
 Qanını axıdar, didər, parçalar.
 Ulduzlar fələkdə qaldıraraq baş,
 Nazlanar, göz qırpar hey yavaş-yavaş.
 Bu zaman açılar yuxulu gözler,
 Qəribə bir aləm sırrını izlər.
 Tüstünün sinəsi birdən yarılarsı,
 Gecə fırıştəsi ay kimi parlar.
 Mələktək ərşədən qanadlanaraq,
 Fələyin səqfinə basaraq ayaq.
 Üzünün örtüsü mavi bir işiq,
 Telləri mehtabdan tapmış yaraşıq.
 Çətri var dibadan, qara məxmərdən,
 Ay üzündə hale, ipək tellerdən.
 Görüncə od tutub yanır yer üzü,
 Su çilər, söndürər odlu gündüzü.
 Gündüzün tozunu göyə sovurar,
 O toz tüstü kimi fələkdə durar.
 Görçeyin aləmin üzünü qara,

Döşündən çıxarar sahir aypara.
 Ayın etəyindən bir dalğa vurur,
 Yuyar yer üzündən nə qədər toz var.
 Ehmalca-ehmalca göydən enerək,
 Qonar torpaq üstə bir pərvənə tek.
 Sanki mişk qoxuyan səba yelidir,
 Gülüñ yanağından öpərək gelir.
 Qonur şəhidlərin cəsədi üstə,
 Ətrindən dirilir can verən xəsto.
 Alır xəstələri qara torpaqdan,
 Gətirir yatağa salır mehriban.
 Zülfüdür hər ağır yaraya məlhəm,
 Silər nəfəsiylə könüllərdən qəm.
 Bir xəste yanından oturar bəzən,
 Kirpiyi çıxarar tikan ürəkdən.
 Şəker ləblərini büzərsə əgər,
 Bizim yaxamızdan əl çəkər zəhər.
 Əl atıb saçına verərsə tumar,
 Yüz nəğmə gəzdirər tellərində tar.
 Başlanar bir həzin layla nəğməsi,
 Kirpiyin yuxuya gələr həvəsi.

GECƏNİN RÖYASI

Çalındıqca şirin, mehriban layla,
 Dünyani qərq edər ağır yuxuya.
 Yuxu asta-asta qanad çalınca,
 Ruhlar ordusunu çəkir dalınca.
 Gənclik röyasına dalsın gözümüz,
 Bəlkə o aləmə düşək özümüz.
 Ayın işığıyla göylərə varaq,
 Çatib ulduzları köpük tek yaraq.
 Xəyal aləmində qanad görərək,
 Camal dənizində seyr edək gərək.
 Gah ipək ləpələr qoynunda üryan

Üzüb pərilərlə əylənək bir an.
 Gah qızıl qanadlı pərvanələrtək
 Eşq bağçasında yarla əylənək.
 Gah necə səbrsiz, dəcəl bir uşaq,
 Bulud kəpenəyi dalınca qaçaq.
 Şəbnəm incisitək səhər nəsimi,
 Düzsün gül boyununa boyunbaq kimi.
 Mişk olub qarışaq səba yelino,
 Qonaq pərilərin ipək telino.
 Gah cənnət quşuya verək baş-başa,
 Səs-səsə qataraq, oxuyaq qoşa.
 Gah göyərçin kimi çevik tərpənək,
 Fələyin damından yer üstə enək.
 Fəlek kilisəsi damında, nurdan,
 Mələk kimi geyək əba, teyləsan.
 Gah naqus səsiyələ ərşİ dolduraq,
 Mavi üfüqlərdə sükütü qıraq.
 Geyinib yamyaşıl fələk çəməni,
 Zöhrənin neyindən dinlər nəğməni.
 Göydə çoban qızı ney çala-çala,
 Sürüşünü yayır fələkdə yala.
 Zümrüd sırgasını qulaqdan asmış,
 Saz kimi zülfünү bağırna basmış.
 Əzəli ahənglə nəğmə oxuyur,
 Əbədi ahular otlayır, budur.
 Çalaraq ecazkar nəfəsiyle ney,
 Yanar şövq odunda, oxuyar o hey.
 Fələk nalo çəkər nəfəsimizdən,
 Fələyin qəsrini bizik titrədən.
 O səmavi neyi gətirrik dile,
 Yerin ahəngiyilə, bəşər eşqiyle.
 Göyər qulağını açaraq dinlər
 Ki, yerde insanlar həsrətdən inlər.
 Fələk qızlarılla gah olub yoldaş,
 Mələk ismətiylə sayılıb sirdaş.
 Səmavi turalar kimi çəkib səf,

Uçaraq fələyin səqfinə tərəf,
 Olarıq ölməzlik mülküne rəvan,
 Canı yar hüsnünə verərik qurban.
 O kərəm çəsməsi qaytarar yeno
 Bir əmr ilə bizi varlıq mülküə.
 Yeno üfüqlərin mehrabında biz
 Salaq tüstülonən ahırmızla iz.
 Yüksəlsin ahımız mavi fələkə,
 Orda məbudunu axtarsın, bəlkə.
 Gah fələk qəndili yandırsın bizi,
 Açaq o mehrabda dileyimizi.
 Gah olaq fələkdə şığıyan şimşek,
 Gah da nərə çəkək bir ildirimtək.
 Gah fəlek xumunda düşüb qaynayaq,
 Gah şəfəq camını içib məst olaq.
 Gah qara buluddan bir teyyarədə,
 Aya hücum edək, yağdırıq hədə.
 Gah şimşek nizəsin alaraq ələ,
 Qərbi Şərqə tikək o nizə ilə.
 Gah ulduz boyununa uzadaraq əl,
 Ətəyə dolduraq çoxlu inci, ləl.
 Gah ay qayıguna yiğib dostları,
 Fələkdən yollanaq sahilə sari.
 Kəhkəşən körpüsü üstünə çıxaq,
 Yiğaq ulduzları hey qucaq-qucaq.
 Gah göy qurşağına naxışlar düzək,
 Gah da ay işığı gölündə üzək.
 Gah bəyaz nur kimi olunca səhər,
 Ayın işığından bağlayaq kəmər.
 Gah bulud torunu alaraq ələ,
 Ayın qarşısında quraq bir tələ.
 Fələyin o çılpaq balığı, mütləq,
 Düşəcək tələyə söküncə şəfəq,
 Lakin o kiçicik çevik balıqlar,
 Torun deşiyindən çıxıb qaçırlar.
 Gah çiçək şimşəkdən iti bir şəmsir,

Edək Marsa tərəf hūcum, necə şir.
Gah kəməndimizə salınsın Keyvan,
Gah da Zöhrə ilə oynayaq çovqan.
Gah fələk atına qoyaraq yehər,
Ay ilə gùnəşdən zer üzəngilər.
Çaparaq fələyin atını her an,
Bəhram kəməndiyələ tütəq bir aslan.
Kamani alaraq mavi foləkdən,
Qoyub oxlar ataq odlu şimşəkdən.
Ayın qalxanımı çəkərək başa,
Girek pəri kimi divlə savaşa.
Gah qoşun düzəldək biz ulduzlardan,
Qəzaya, qədərə verməyək aman.
Ütarid əlindən alaq qələmi,
Firuzə lövhəyə yazaq rəqəmi.
Bəşərin taleyi düşünsən bir az,
Bundan gözəl olmaz, bundan xoş olmaz!
Gah zalım fələkdə bir büsət quraq,
Şahmatın şahını nərdədə aparaq.
Nəsrən, Nahiddən düzək möhrelər,
Günəşin tasına salınsın zərlər.
İşlədek oyunda yüz hıylə, kələk,
Bu cığal fələyi aparaq gərek.
Gövhəri, incini biz qalaq-qalaq,
Tutaq o herifin elindən alaq.
Qovaq Əhriməni qoca dünyadan,
Aləmin hakimi tanınsın Yəzdan.
Gah büllur don geyək necə bir şəbnəm,
Qoyaq gəzmək üçün behiştə qədəm.
Təkcə ruhlar deyil, bitkilər, daşlar,
Səhər badəsindən olsunlar xumar.
Bax, ağıl sahibi bütün ariflər,
Baş qoyub səcdəyə ibadət edər.
Çulğayıb hər yanı səmavi bir şur,
Bir süküt sazitək bir alem susur.
Tavus lələyinə bənzər yarpaqlar,

Gül, fanus içində bir şama oxşar.
Qumru, qırqovullar hər yana baxsan,
Qanadı bağdağı güllərdən əlvan.
Başqa bir aləmdir röya aləmi,
Dindirir baxışla məhrəm məhrəmi.
Gözəllik bir sonsuz kamala yetər,
Xeyal sürətiylə sevgi yüksələr.
Pərdəsiz qorunar hüsndə ismət,
Ehtiras ləkəsi bilməz məhəbbət.
Bir çadır yüksələr dağın döşündən,
Onu Leyli-Məcnun çadırı bil sən.
Orda qəribəlik, kəramət vardır,
Xacə vəsf etdiyi həmin diyardır.
Hafız dərvişlərlə vurmüşdur həlqə,
Hamı sufi kimi geyinmiş xırqə.
Gəlin, qarşısında salama duraq,
Onun sağlığına doyunca vuraq.
Büllur kuzələrdən mişk etirli mey
Süzək, badələri başa çəkək hey.
Bir qədər kənara indi nəzər sal,
Sədi dayanmışdır, başında cəlal.
“Bustan”ı bir cənnət bağına oxşar,
Aləmə nur saçan “Gülüstan”ı var.
Hurilər bağından toplayır çiçək,
Hər biri qızılqıl dərib bir ətək.
Hərlənir başları gül qoxusundan,
Ətək əldən çıxır elə bu zaman.
Bərzəx aləmine nəzər salanda,
Cəhənnəm bir yanda, cənnət bir yanda,
Görərsən, hər addimbaşı bir nəfər
İtmış, unudulmuş heyretlə gəzər.
Musa, İsa, Məryəm o diyardadır,
Adəm baba, Həvvə nənə ordadır.
İskəndər zülmətdə qalmışdır heyran,
Doyunca Xızır içmiş abi-həyatdan.
Qafin qülləsində simürğ hərlənir,

Çabəlqa yanında Qaf bir qələdir.
Vəhdət Kəbəsidir o yerlər ki, biz
Orada görmərik ayaq salmış iz.
Gəlin yeno edək göylərə pərvaz,
Əbədi nəğmələr oxuyaq bir az.
Zöhrə ilə olaq bəzən həməgüş,
Uçsun sinəsində başımızdan huş.
Gah əson küləklə verək əl-ələ,
Uçuşaq fəzada biz gülə-gülə.
Nahidin saziyla rəqsə gələrək,
Vəhdət nəğməsini dildə vird edək.
Ayın işığında titrəyib qalaq,
Əzəli bir hüsnün aşiqı olaq.
Halə tək gəzisək ay ile gahdan,
Çiçək güzgüsüne pərdələr ahdan.
Hüsnün, mələhətin seydası olaq,
Eşqin şərabından məst olub qalaq.
Mavi üfüqlərin saf bədəsindən
Güzgütek qəlbimiz nur alsın bəzən.
Gah da mələk kimi qara geyinək,
Fələk qəndilinin başına dönək.
Gecəni tərk edib ayrılanla biz,
Ay ilə ulduzdan silkinək təmiz.
Üfüq yaxasında qəhqəhə vuraq,
Sübhün nəfəsindən canlansın afaq.
Fəcrin ürəyindən nur dalğa vursun,
Üfüqlər şəfəqdən qanda otursun.
Aləm al geyinsin lalələr kimi,
Qızılıgül üstündə jalələr kimi.
Şəfəq çəşməsinin kənarında biz,
Yığaq ulduzları çıçəktək təmiz.
Gecə sona çatmış, odur, bir kərə,
Ruhları qovurlar fələkdən yerə.
Bir göz qırpmında səhər açılcaq,
Ruhların zindanı bədən olacaq.
Ah, neçin yuxudan durub hər səhər,

Görürəm könlümü çulğamış kədər?!
Hər sabah yerimdən ayağa durcaq,
Qəmlə möhnət olur mənimlə ortaqq.
Gündüzün üzünü görünçə, aman,
Ürəyim köksümdə əsir qorxudan!
Şər, fəsad çulğayır dünyamı gündüz,
Kor qoyur insanda vicdani gündüz.
Salır min möhnətə gündüz bizləri,
O bizə göstərir xəbis üzləri.

GECƏ VƏ ƏLİ

O, Allahın şiri, ərəbin şahu,
Unutmaz heç zaman Əli Allahi.
Əlinin sırrını bilirdi gecə,
Allahın sırrını məhrəmdir necə?
Gecə çox yaxından görübür Əli,
Daha qaranlıqdan görübür Əli.
Gecə münacatı oxudu Əli,
Qaynardı xalıqə eşqi əzəli.
Şirin yuxudaykən o şahı gördü,
Bir ucuq divara dayanıb durdu.
Fəleyin qəsrini qoruyanlara,
Çatırdı naləsi yerin onlara.
Şəmtək göz yaşından olmuşdu bezar,
Göz yaşı tökərək edib ahü zar.
Dərdlinin dodağı açılan zaman,
Qapı, ev, eşik də çəkirdi aman.
Qulaqdan dürər kimi söz asılıbdır,
Kufə məscidi də bihuş olubdur.
Səhərin sinəsin üfüqlər yarib,
Ölkənin gözleri yuxusuz qalib.
Oruc tutan üçün gün ki, qurtarar,
Arpa çörəyiylə o, iftar açar.
Gecə qaranlıqda heç kəs bilmədən,

Ərəb yetiminin şamını verən,
Bir şah ki, gecələr gizlince gedər,
Yoxsullar evinə hədiyyə verər.
Örtürdü bu sırrı pərdeyi-celi,
Heç kimse bilməzdı Əliydi Əli.
Sirlər qanadında uçan o şahin,
Gedir əbədiyyət tərəfə yəqin.
Elə ki, düşmənə o, qılinc çəkər,
Şirlərin başına göydən od töker.
Xətər dənizinə batmışdı Əli,
Peyğəmbər yerində yatmışdı Əli.
O səhər qiyamət kimi alovlu,
Məscid qapısı da nə başılovlu.
Qapı da həsrətlə deyər: "Vəlini,
Qoymaram içəri keçsin Əlini".
Şalı da açıldı, yolu bağladı,
Ata, getmə dedi, Zeynəb ağladı.
Gizli bir səs gəldi, ey şahi-zəmən,
Şəhadət kəmərin möhkəm bağlı sən.
Haqla görüş üçün o böyük insan,
Qatılı oyatdı səhər yuxudan.
Səcdəyə düşəndə, zalim arxadan,
Zəhərli qılıncla vurdub başından.
Qatılı tutaraq əsir etdirilər,
İşarə eyləyib ona dedilər:
Ey əsir! Əlinin qatili sənsən,
Məyer sən Allahsan? Allaha düşmən?
Salıbsan aləmə gör nə böyük şər,
"Əli bəşərdirsə, ən yüksək bəşər",
Ağlayır yuyucu, ağlayır kəfən,
Ağlayır oraya hər gəlib gedən.
Hamı vurulubdur sənə, ya Əli,
Aləm qurban olsun sənə, ya Əli.

ŞEİR VƏ HİKMƏT

Hanı yer üzündə elə bir insan,
Şəhriyar, sən ona arxalanasan?

Qəlbi hünər dolu, özü mərd olsun,
Səhər nəsimitək könlünə dolsun.

Silsin ürəyindən qəmi-qüssəni,
Qolundan yapışib qaldırsın səni.

Son qoysun ömründə bu müsibətə,
Qədr-qiyət versin şərə, sənətə.

Əlindən yapışib, qəlbiniə gırsın,
Sənin ulağını çaydan keçirsin.

Məni qorxutmayır acıdan ölmək,
Qorxuram: faydasız yanana bir şamtək.

Tənha bir guşədə yanım, məhv olum,
Bir ovuc qum kimi yelə sovrulum.

Yox! Mənim od qəibim bir bulaq istər,
Yaratmaq namine yaşamaq istər.

Mən atdan düşəm də, şahiddir aləm:
Yenə də atlambil çapa bilərəm.

Öz yatmış bəxtimdən agaham özüm,
Uzaq üfüqlərə dikilib gözüm.

Nə yaylı çarpayı, nə bağ istərəm,
Nə də zər-zibali otaq istərəm.

Mən aza qailəm, çıxda gözüm yox,
Nəfsimin gözünə batırılmışam ox.

Nədir istədiyim? Bir həsir, bir şam,
Bir balınc, bir kuzə arzulamışam.

Bir az ay işığı, bir cam tomız su,
Bir yaşıl söyüdün bahar qoxusu.

Bir parça çörəyin ağız ləzzəti,
Fəqət dünya boyda ilham qüvvəti!

İnan ki, o suyu, o çörəyi də,
O ay işığını, o küləyi də

Havayı, məccani istəmirəm men,
Əlimlə qopardıb yanar qəlbimden,

Mən sizə od kimi sözler verərəm,
Söz nədir, alovlu gözlər verərəm.

Misra verərəm ki, deşilməmiş dürr,
Hər biri qəlbimin döyüntüsüdür.

Yanar bir ürəkdə yaranan sözlər,
Fikrin şənəsile daranan sözlər!

Bir söz ki, yolsuzu yola götirən,
Bir qəlbən çıxaraq min qəlbə girən.

Sədinin şeritə dördlərə dərman,
Hafız qəzelitək əbədi qalan.

Tutulmuş gözləri aça bilən söz,
İllərin üstündə uça bilən söz!

Yaxşımı yaşadıb, pisi yandıran,
Namusu, qeyrəti qanadlandıran.

Yatmışsı oyadan qüdrətli bir söz,
Ölünü dirildən şəfqətli bir söz!

Bir söz ki, Firdovsi nerəsi kimi,
Döyüşdə azadlıq gulləsi kimi!

Düşmənin əlindən bayraq salan söz,
Haqqın ciyərili nefəs alan söz!

Bir söz ki, sulanmış xəncərə dönsün,
Atəsi namərdin başında sönsün!

Yumruğu dəmərə, daşa döndərən,
İnsanı havalı quşa dönderən.

Döyüş meydanına aparan bir söz,
Qəhreman ürəkdə qəhreman bir söz!

Şairəm, dirlə gör nə deyir ilham:
Mən söz xırıdarı, söz sərrafiyam.

Dünyada hər kəsin öz sənəti var,
Şairin əlində söz sənəti var.

Şahiddir gecələr od tökən ürək,
Sözlər qələm ilə güləşən pələng.

Şair nərə çəkir qəhreman kimi,
Pələngle güləşən pəhləvan kimi.

Şairin həyatı – əbədi döyüş,
Bütün ömrün boyu hücum et, döyüş!

Sən özün bilirsən mənim əzizim,
İşimiz, gücümüz ayrıdır bizim.

Dünyada nə qədər iş var, sənət var,
Birindən yapışar aqil adamlar.

Hər kəs öz yerini tapsa həyatda,
Sanki xəzinə var başının altında.

Sevdiyin sənəti intixab etsən,
Yoruldum deməzsən, nə qədər getsen.

Könül verdiyin iş ucaldar səni,
Könül vermədiyin qocaldar səni.

Sənin yüz sənətdən başın çıxsa da,
Birini sevirsən yəqin dünyada.

İnsanlar görmüşəm, üzlər görmüşəm,
Acizi möhv edən sözlər görmüşəm.

Yazığın, fağırın başından basan,
Zalimin döşündən ordenlər asan

Nökərlər görmüşəm, söz nökərləri,
Boynuyoğunların öz nökərləri.

Mən onda siyirdim öz qılincimi,
Məslək qılincimi, söz qılincimi!

Yetər! Saxta sözlər! Yalançı sözlər!
Ömrü oğurlayan talançı sözlər.

Zövqün, hissiyyatın daşan camitək,
Günəşlə, baharla doludur ürək.

Gəl, sənə bakire sözler verim mən,
Ürəkdə bəslənmiş gövhər verim mən.

Dursun gəlin kimi qarşında sənin,
Bir sevdaya dönsün başında sənin.

Bir müştuluq kimi səsləsin səni,
Bir ana qoynutək bəsləsin səni.

Həyatda hər şeyi unutsan da sən,
Onu eşq kimi əzbər bilesən.

Neyləyim, əlimdən ayrı iş gəlmir,
Mən şair yarandım, sadəcə şair.

Sənin səadətin sevdiyindədir,
Eşqi iliyində, sümüyündədir.

Ona gözlerinin nurunu ver sən,
Ona ürəyindən atəş içir sən.

Dünyada ən gözəl şah əsərləri
Yaratdı zəhmətin casur əlləri.

Zəhmətə arxalan, işə güvən sən,
Budur tərəqqinin yolu əzəldən.

Atalar nə qədər gözəl deyiblər,
Deyiblər: cörəyi çörəkçiyə ver.

Bizdən qabaqdadır avropalılar,
İşi iş bilənə tapşırır onlar.

Gətir xəyalına firəng dostları,
O cərrah biçaqlı böyük Pastoru.

Volteri, Didronu xəyalala gətir,
Onlar Fransanın əzəmətidir!

Volterin olindən qələmini al,
Ona kamança ver, de, bir hava çal.

Kim bilir, bəlkə də alar, çaları,
Fəqət bəşəriyyət onsuz qalardı.

Bu dəndlər mənimdir düşünsən əgər,
Qələm istəyirəm, saygac verirlər.

Mənə nə idarə, nə möhür gərək,
Söz üstə odlanan bir ömür gərək!

Bu aslan könlümü çox incitməyin,
Şiri şifrlərə əsir etməyin.

Düzdür, başım çıxır riyaziyyatdan,
Qovluqdan, hesabdan, mühasibatdan.

Fəqət inanın ki, gözüm ondadır,
Şerimin yarımcıq misrasındadır.

Şeir – azadlığım, şeir – həyatım,
Ömrüm, sədətəm, müqəddəratım!

Qartalı səmadan ayırmayın siz,
Övladı anadan ayırmayın siz.

Mənimtək mühasib həyatda çox var,
Mənimtək şairə çətin tapılar.

Min qəlbə çalınan tar kimiyəm mən,
Əsrinin Hafizi, Saibi yəm mən.

Qələmimdən çıxan inci misralar,
Necin boş çöllərə edilsin nisar?

Şeir – göz üstündə bəslənən xılqət,
Ayaqlar altına düşübür fəqət.

Dilənci şairlər əskildi şeri,
Qara bir pul kimi zay etdi şeri.

Şeri oyuncaga döndərdi onlar,
Şeri mərtəbədən endirdi onlar.

Şeir bir müqəddəs, işıqlı bina,
Qoy natəmiz əllər dəyməsin ona.

Heyhat! Bu sözləri eşitməz onlar,
İlləhamı, sənəti pula satanlar.

Bu bağın bar verən ağaciyam mən,
Sınımiş qol-budağım gör neçə yerden.

Fəqət yandırsa da şimşəklər məni,
Döysə də tufanlar, küləklər məni.

Yenə bar verməli, gül açmaliyam,
Yenə şeir üstündə dil açmaliyam.

Şair şam kimidir, şam özü yanar,
Özgenin süfrosi nura boyanar.

Nə qəm! Qoy şam kimi yansın həyatım,
Təki torpaq altda bəxtiyar yatım.

Məndən gövhər kimi söz istəyirlər,
Qoy ürek qanımdan yaransın gövhər.

Mənim bir ağ saçlı məmləkətim var,
Əcaib, qəraib bir milletim var.

İynənin gözündən keçək də ellik,
Bəzən darvazadan keçə bilmərik.

Şairlik bir zaman burda dəb oldu,
Kəndlər, şəhərlər də şeirlə doldu.

O zaman şairin şöhrəti artdı,
Şair Fərhad kimi dağ qoparardı.

Dillərə düşəndə bəzən bir sözü,
Bəxtini oyadıb, yatardı özü.

Heyhat! Bu təmizlik uzun sürmədi,
Şöhrəti, sərvəti, vari-dövləti.

Doğma balasından əziz sayanlar,
Qızıl yiğmaq üçün xalqı soyanlar.

Yaltaq şairleri qamarladılar,
Əl çəkib, oxşayıb-tumarladılar

Saraya çəkdilər, dar saraylara,
Gözü kor, qulağı kar saraylara!

Raviler, remmaller, qəsidiçilər
Axışib gəldilər hey birər-birər.

Gəldilər zahirde şan-şorəf üçün,
Əslində bir qarın ot-ələf üçün.

Bu ağır zamanda, çətin zamanda,
Sənətin hörməti tapdalananda

Yaxşı ki, dünyaya Firdovsi gəldi,
Məhkum bir ölkənin gur sesi gəldi!

O, sözde-sənətdə misilsiz düha,
Baxdı qaranlıqda qızıl sabaha.

Gəldi, fikrimizin baharı gəldi,
Bağlı dilimizin açarı gəldi.

Vətən sevgisilə ürəyi dolu,
Vətən torpağının ən böyük oğlu.

Mətin addımlarla çıxdı irəli,
Əlinde ilhamın, sözün məşəli.

Yardı qaranlığı şair gözləri...
Zirvələrdə gəzən şahin gözləri...

Yox! Asan deyildi. Bu çətin işdi,
Onda ki, məmləkət ərəbləşmişdi.

Onda ki, Tebrizdən Tehrana qədər
Ərəb dəvələri nər-nər norildər,

Vətən torpağını ayaqlayardı,
Ərəb dodaq tikər, qol bağlayardı.

Onda ki, ərəbə təslimi hamı,
Ərəb əqidəsi, ərəb məramı

İliyə, sümüyü, qana girmişdi,
Xəyalı, idrakı zəncirləmişdi.

Onda bu torpaqdan ucaldı bir səs,
İldirimlər saçan qaynar bir nəfəs!

Yetər bu məhkumluq! Yetər bu zillət!
Bağdada baş əyən başlara lənət!

Nifret əliqanlı qəsbkarlara!
Qoyun qiyafəli canavarlara!

Nifret fatehlərə əl verənlərə!
Milli simasını itirənlər!

Əslindən, kökündən ayrılanlara,
Ərəb boşqabını yalayanlara.

O Tus meşəsinin cəsur aslanı,
Belə harayladı o vaxt İranı.

Qəfil nərə çəkib bar-bar bağırıldı,
Almas pəncəsilə tilsimini qırdı.

Onun köksündəki poləng ürəyi,
Tağını titrətdi doqquz fələyin.

Hər sözü İranda top səsi oldu,
Sinəsi azadlıq qələsi oldu.

O dedi: bu ellər yasa batmasın,
İntiqam qılınçı qında yatmasın.

Cəmşid diyarında, Key ölkəsində
Ağalıq etməsin beş-altı gədə.

İrandan danışdı, böyük İrandan,
Qılınclı, qalxanlı min qəhrəmandan.

Fikrini torpağa, daşa söyledi,
İnsana, çiçəyə, quşa söylədi.

Ayağa qaldırdı dağı-daşı o,
Şimşəyə döndəri gözde yaşı!

Zərdüstün səsiylə oyadı bizi;
Qeyrətlə doldurdu üreyimizi!

Əgər qalıbdırsa, millət onundur,
Can onun, qan onun, qeyrət onundur.

İranın gözünün işığıydi o,
Qaranlıq ölkənin mayağydı o.

Heyhat! Həyatının qoca çağında
Baş götürüb getdi öz torpağından.

Dostlardan qaçaraq, fəryad qopardı;
Düşmən diyarına pənah apardı.

Gözündə böyük bir ölkənin qəmi,
Pay-piyada getdi Bağdada kimi.

Ağsaqqal Firdovsi düşəndə çöle,
Ünsüri əlində qızıl piyale.

Taxtın kölgəsində xumarlanırdı,
Aldığı ənamlı qürurlanırdı.

Tfu pis üzünə, ey çərxi-fələk!
Sen ikiüzlüsen gecə-gündüztək!

Hünərsiz insanlar sondən kam alır,
Hünər sahibləri kənarda qalır.

Günəş buludlarda fəğan cəlyir,
Yarasa ortada cövən eləyir.

Şair ehtiyacın qulu olubdur,
Şeir meddahların mali olubdur.

Onların nə təbi, nə ilhamı var,
Fəqət əllərində şərab camı var.

Onların bildiyi bircə “Əlfiyyə”,
Şerdən qisməti vəzn-qafiyə.

Çürümüş ip kimi beş-on sətir söz,
Mis kimi, daş kimi utanmaz bir üz.

Nə üzlə şairlik eləyir onlar,
Övlad əvəzinə ölü doğanlar?

Onlar eldən deyir, obadan deyir,
Onlar xarabaya abadan deyir.

Maraqlan, seyr elə şərin ömrünü:
Vəfati günündür təvəllüd günü.

Haram tıkə kimi dadi bilinməz,
Bic uşaqlar kimi zati bilinməz.

Heyhat, şair adı daşıyır onlar,
Bizim ömrümüzü yaşayır onlar.

Ən zərif, ən lətif kəlamdır şair,
Ürəkdə qaynayan ilhamdır şair.

Onun cazibəsi, onun sehri var,
Onun hər sətrində fikir nəhri var.

Sönmüş ürəklərdə məşəl yandırar,
Şerî duyanları qanadlandırıar.

Şeir insan gücü, insan əzmidir,
Şeir Firdovsinin ulu nəzmidir.

Sevincdir, şadlıqdır, qəmdir, kədərdir,
Ən təmiz, ən dərin düşüncələrdir.

Gözə işiq verən xılqotdır şair,
Ürəkdən qəm silən qüvvətdir şair.

Harda ki göründü hüsnün cilvəsi,
O yerden ucalır bir şair səsi.

Aslanın qəzəbi, maralın səsi,
Coşan bir dənizin nərildəməsi.

Qalın cəngolliyin mübhəm əsrarı,
Yazda şaqqlıdayan bahar suları.

Ürkmüş bir ceyranın birdən durması,
Gül üstdə bülbü'lün cəh-cəh vurması.

Mətin bir qocanın nûrani üzü,
At üstə bir gəncin od dolu köksü.

Bir bala yuxusu, bir ana qoynu,
Namuslu bir qızın sevgi oyunu.

Bir söyüd kölgəsi, bir dağ çeşməsi,
Sellərin dağlarla pencələşməsi.

Gizli bulaqların üzə çıxmazı,
Günəşin yayılıb düzə çıxmazı.

Dağın qılinc beli, qaynayan döşü,
“Gəl” – deyən gözəlin oğrun gülüşü.

Hicranın atəsi, vüsəlin dadi,
Bir cüt gül dodaqda üreyin odu.

Yarın yar əliyle tumarlanması,
Doymayan aşiqın xumarlanması.

Cəsər insanların pak məhəbbəti,
Bax, budur yaradan şeri, sənəti!

Xəzəllər tökülsün qoy payız günü,
Seyr edim qızılıñ töküldüyüni.

Çırpsın qanadını qara kəkliklər,
Sovuşsun, düşməsin tora kəkliklər.

Turaclar dad çəkib qaqqıldasınlar,
Ərzi dolaşanlar addimlasınlar.

Dinləyim Səbanın saz çalmasını,
Herdən Şəhriyardan söz salmasını.

Comərd insanlara baxım şadlanıム,
Şerin köhlənində mən de atlənim.

Şeir də övladtek canda bəslənir,
İlikdə, sümükdə, qanda bəslənir.

Şairin dilindən saçılan o dürr,
Xalqın dodağında şəkərdir, süddür.

Şersiz bir dünya –ı kədər, qəm kimi,
Şersiz cənnət də cəhənnəm kimi.

İnsanlar şersiz yaşaya bilməz,
Şerə kəm baxana insan deyilməz.

Ey şeir, həyatım, ömrüm sənindir,
Gözümün işığı sətirlərindir.

Ömrümü, canımı alan da sənsən,
Ömrümün qeydine qalan da sənsən!

Sənsən başım üstə açılan səhər,
Sənsiz gündüzüm də gecəyə bənzər.

Bu sulu, palçıqlı, kirli dünyada,
Səməndər quşunu salırsan yada!

Sən torpaq deyilsən, cansan, üreksən,
Sən qartal qanadlı bir gələcəksən!

Apar qəlbimizi əbədiyyətə,
Qovuşdur əlinə bizi hikmətə.

Yaxşı ki, sən varsan, bir də hikmət var,
Bir heçdir gözümüzə, inan, qalanlar.

Hikmət bu dünyanın vücudunda qan,
Hikmətdir dünyada əbədi qalan.

Hikmət mahiyyətdir, hikmət əsasdır,
Şeir bir təlatüm, bir ehtirasdır.

Şeir bu dünyanın zövqü, sevinci,
Hikmət təfəkkürün tapıldığı inci.

Başlangıç da odur, intiha da o,
Şeir isə hikmətin bəzəkli donu.

Şeir söz libası geyinən zaman,
Sanki qız bəzənib çıxar otaqdan.

Mən verdim canımı sözə, sənətə,
Öldüm, çatmaq üçün əbədiyyətə.

Sözün köksündədir şairin canı,
Şairi sözündən, şerindən tanı.

Sevirəm şairin qüsurunu da,
Şerin mənzumunu, mənsurunu da.

Al, bir də varaqla “Gülüstan”ı sən,
Əsrlər şahidi o dastanı sən.

İllərcə döysə də yağış, qar onu,
Soldura bilmədi tufanlar onu.

Payız bağ'a girdi, şera girmədi,
Şeyxin “Gülüstan”ı xəzan görmədi.

Nə gözəl demişdi böyük sənətkar:
“Gül solar, “Gülüstan” əbədi qalar”.

...Məni düşündürür nə vaxtdan bəri,
Şerin şəkilləri, şerin növləri.

Mənsur şeir də var, mənzum şeir də,
Musiqi çırınar mənzum şerdə.

Mövzun şeir də var, ali nəzm də,
Axtarma ateşi, odu nəzmdə.

O şerin sazını oğurlasa da,
Özünükü deyil o səs, o səda.

Vəzni, qafiyəsi buzdan soyuqdur,
Bədəni olsa da, ürəyi yoxdur.

Yaşasın dünyada ürəkli sənət,
Odlu, ehtirashlı, məsləkli sənət!

Gəlsin qiymət versin sənətşünaslar,
Kimdir qafiyəbaz, kimdir sənətkar.

Dünyada nə qədər şeir yazan var,
Xalqın dördlərinə gəndən baxanlar

Bircə misra belə yarada bilməz,
Qəlbi yanmayana şair deyilməz!

Übeyd Zakanının zərafətləri,
Hələ Səfəhani komplimentləri...

Bunlar da kəlamdır, oxumaq olar,
Fəqət şair deyil, nazimdir onlar.

Şair xalqın səsi, əsrin səsidi,
Vətənin ağsaqqal serkədəsidir!

Hökmüyle ordular ayağa qalxır,
Şerinin nəhrindən daşlar da axır.

Serdə cadu var, serdə əsrar,
Yatırar, oyadar xumarlandırır.

Ürəyin kövheri, canı ondadır,
Qartal misraların qanadındadır.

Daşürəkliləri yumşaldan odur,
Bağlı gözü açan onun nurudur.

Şerin düşməni var, şerin dostu var,
O da qılinc kimi döyüsdə parlar.

Ölkələr oyanar şerin səsindən,
Şimşek misraların qəhqəhəsindən.

Göz üstə yeri var hər bir diyarda,
Mayağa bənzəyir firtinalarda!

Onun piçiltisi top səsi kimi,
Sədinin, Hafızın nəğməsi kimi!

Hafız! Günsə dolu bir könuldür o,
Güllərin içində qızılıguldür o.

Şairler içində çələng onundur,
Ən gözəl tərəno, ahəng onundur.

Tar kimi zili var, bəmi var onun,
Sevincdən qiyəmtli qəmi var onun.

Onun "Divan"ına nəzər salmışam,
Yüz dəfə, min dəfə heyran qalmışam.

Mən ona sənətin reyhani deyim,
Yoxsa fars dilinin Qurani deyim?

Ləpələr, külləklər onun səsidi,
Ulduzlar əbədi qəhqəhəsidi.

Yerdə addımlayan o göy şairi
Topladı başına səyyarələri.

Döşündə kiçik bir dəftər saxladı,
Sanki güzgü üstədə gövhər saxladı.

Dünyada yeni bir dünyadı Hafız,
Göyləri göstərən aynadı Hafız.

Şerin qılincını çəkib bülövə,
Gözəl bir dil verdi doğma elinə.

Qeybdən yaratdı "Lisanül-qeyb"i,
Baharın eybi var, onun yox eybi.

Gözün yol çekirse, buyur, gəl fal aç,
Elə bil ondadır hər dərdə əlac.

Əsrlər dolanır, esrlər keçir,
Hafız çeşməsindən nəsillər içir.

Hər kəs öz dərdini ona söyləyir,
Hər kəsə o, təzə məna söyləyir.

Hafız bir kainat: təmiz, nurlu, pak,
Fövqünə qalxmaqdan acizdir idrak.

Sonu görünməyən bir dənizdir o,
Ay kimi, gün kimi ləkəsizdir o.

Baxıram, işlədən gözüm qamaşır,
Açıq, gen alnında nurlu qırışqı.

O baxır təfəkkür zirvelərdən,
Dünyaya nur tökən bir dan yerindən.

O, nələr düşünür, o nələr deyir,
Min dərdin dərmanı nəğmələr deyir.

Onun nəğmələri bahar bülbülü,
Bağrının başında bəsləyir gülü.

Qoruyur gülləri tikandan, xardan,
Qızıl qonçənləri yağışdan, qardan.

Qoruyur körpəcə qanadiyla o,
Qoruyur qəlbinin fəryadiyla o.

Yox, o, bülbül deyil, şair qəlbidir,
Cəmi aşiqləri çekir, cəlb edir.

Bağrının başını yandıranda ah,
İnsanlar Hafızə aparır pənah.

Hafız yaraları açır, bağlayır,
Neçə əsrdir ki, gülür, ağlayır.

Qonağa yer verir gözünün üstdə,
Oxşayır, yatırır dizinin üstdə.

Ürəyi, süfrəsi, qapısı açıq,
Kimsə bu qapıdan sənə deməz: çıx.

Asiman boydadır şair otağı,
Kəhkəşən özür onun çırığı.

Kimin bu mənzilə ayağı dəysə,
Yeri var, şahlara naz eləyərsə.

Gözünün ucuyla baxmaz taca o,
Çinini dağ kimi tutar uca o!

Hafızdən metinlik, mərdlik öyrənən,
Yüksəkdə dayanır səyyarələrdən.

Ay ilə, günəşlə gəzir yanaşı,
Ulduzlu göylərə toxunur başı.

Hafız dərgahına ayaq basan kos
Şahlara əl açmaz, saraya girməz.

Hafız güneş oldu bir cam əlində,
Əbədi xumardır öz mənzilində.

Onun artığını gəlib Xızır içir,
Onun boş taxçası bir xəzinədir.

Ulduzlar içinde durur xeyməsi,
Üzünün niqabı – ayın şəlesi.

Onun məktəbində dərs alır bəşər,
Onun məktəbinə gəlir mələklər.

Əhsən xumarlara xələt verənə,
Bu iki dünyani fəth eyləyənə!

Şəmi keçən üçün şam yandırana,
Əqlin göylərini nurlandırana!

Papağı bir yanda, özü bir yanda,
Pərişan saçları çəndə, dumanda.

Bütün yer üzünün əşrəfiydi o,
Adəmin ən böyük xələfiydi o.

Adəm bir arpaya satdı behiştı,
Hafız də eşqdə bu yolu seçdi.

Verdi Buxarani, Səmərqəndi dənizində
Bir xala, işqli bir təbəssümə.

Onun nəzərində var-dövlət fəna,
Yığdı gözəlləri öz otağına.

Açıldı çohrosi al səhər kimi,
Baxdı zirvələrdən peyğəmbər kimi.

Dünyanı köksündə saz kimi əldədi,
Günəş şüaları mizrabı oldu.

O səsi dərk edən bir qulaq gərek,
Hafız məqamına ucalmaq gərek!

Ən gözəl təşbehlər, istiareler,
Onun bağçasında qönçə kimi tər.

Ariflər şairi, mənalar kani,
Onu axıracan qavrayan hanı!?

Sənə badə verər – ürək şərbəti,
Nuş et. Bas bağrina əbədiyyəti.

Qaynar bir arzudur, diləkdir Hafız,
Təpədən dırnağa ürəkdir Hafız!

İnsanlıq, məhəbbət nümunəsidir,
İnsan çıraqının pərvənəsidir.

Yandırır fitnəni küləş kimi o,
Sevir insanları günəş kimi o.

Bəlkə də günaha batmadı Şümür,
Hafızın yanında sürsəydi ömür.

Onu dərk etsəydi avropalılar,
Bu qədər amanlar, bu qədər ahlar,

Bu qədər göz yaşı, bu qədər tufan,
Bəlkə də olmazdı başdan-binadan.

Hafizi dərk edən, Hafizi sevən
Qan tökə bilərmi? Özün düşün sən.

Hafız çörəyimiz, Hafız suyumuz,
Hafız qəlbimizdə ən saf duyğumuz.

Hafızə vurulan birmi, ikimi?
Qocamı, cavanmı, böyük-kiçikmi?

Əzbər bilməsə də onlar Qurani,
Sinədə əzbədir Hafız “Divani”.

Nədir bu sənətin səbəbi, sırrı?
Yaşayır! Feth edir qorinəleri!

Gətir xəyalına mərhum Arifi,
Qəlbə od tökərdi onun təsnifi.

Gecə yayılmamış bu tərənələr,
Əzbər deyərdilər uşaqlar səhər.

Aşaraq kəndbəkənd, şəhərbəşəhər,
Şerlər dünyani bürüyürdüllər.

Hele Tehran poçtu yola düşməmiş,
Arifin sözleri sərhədi keçmiş,

Sədləri, mərzləri aşmış olardı,
Bütün yer üzündə qanad çalardı.

Tufanda tutlsa telegraf yolu,
Yayardı yeno də küləklər onu.

Bütün yer üzünün üfüqlərinə
Səpələrdi sevən ürəklər onu.

Heyhat! Parçalayır dərdim qəlbimi,
Yağışdan sonrakı göbələk kimi

Yetişir, çoxalır şairciyəzlər,
Ağozlər, dargözlər, pulsuz, xəbislər...

İlhamı xəsisidir, təbi xəsisidir,
Fikrində, hissində qurumlar, hislər...

Sənətin abrını aparır onlar,
Qəlbimi köksümdən qoparır onlar.

Saray qapısında var-gəl edənlər,
Fahişələr kimi alver edənlər.

Şerin gövhərini qəpiyə satan,
Qəlbini, hissini ayağa atan.

Şairlik adını yero vuranlar,
Sinəmə yüz yerdən yara vuranlar.

Böyükler öündə dördqat olanlar,
Abrının üstündən körpü salanlar.

Mirvarini verib saxsı alanlar
Sənətin qəsrini etdi tarimar!

Nə günə qalıbdır görün şerimiz,
İndi göz yumuruq, görüb şeri biz.

Heç yaxşı şeri də saya salmırıq,
Şerimiz tabutda uzanıb artıq.

Qalxanımız idi şeir bir zaman,
İndi şeir oxdur, özümüz qalxan.

Şeri insanlıq düşmən sanırıq,
Az qala Hafızın özün danırıq.

Bütün yer üzündə fitnəni, şeri,
Cəmi fənaliyi, cinayətləri

Şairlərdən görür az qala millət,
Ətalət sayırlar şeri, ətalət.

Qəzəl olmasayıda guya İranda,
İndi biz uçardıq aeroplanda.

Xalqı geri qoyan qəzəldi guya,
Yox, qardaş, qəzəldə deyildir günah.

Sözündə həqiqət olsa da, coşma,
Bir az çək cilovu, həddini aşma.

Misqaldan danışib xalvara keçmo,
Hafızın, Sədinin üstünə düşmə.

Bədəndə her üzvün olur öz yeri,
Qolun qol yeri var, gözün göz yeri.

Ölkəyə bilək də, göz də gərəkdir,
Qılınclla bərabər, söz də gərəkdir.

Hafizi, Sədini, Firdovsini sən,
Könül dəftərindən biryolluq silsən.

Yurdunda, yuvanda bəs nəyin qalar?
Bircə ağızı qırıq nələkin qalar.

Açıb gözlərini bax yaxşı-yaxşı,
Qurunun oduna yandırma yaşı.

Biz demirik şeir göydən enibdir,
O, insan əliyə qonçelənibdir.

Şeir mədəniyyət, incəsənətdir,
İnce ruh, incə zövq, incə sənətdir.

O da müsiqitək qelbin səsidir,
İnsanın en böyük möcüzəsidir.

Sən təkcə torpaqda axtarma zəri,
Ürəkdə yaranır şerin gövhəri.

O tənqid etdiyin Avropaya bax,
Ədibə, şairə qiymət qoyaraq

Gör hara ucaldıb söz rütbəsini,
Sənətin qranit abidəsini!

Havalı köhləntək baş aparma, dur,
Bəlkə kasa aşdan isti olubdur?

Anadan mehriban dayədir belkə?
Günəşsiz somadır şersiz ölkə!

Şeir də insanın vuran əlidir,
Yaradan əlidir, quran əlidir.

Xor baxma şərə son, şeir həyatdır,
Qartal ürəkliyə bir cüt qanaddir!

Kimin güclüdürse şeri-sənəti,
Onun əbedidir mədəniyyəti!

Hey yox, qazanç, qazanç, qazanç
Şərimiz, qazanç, qazanç, qazanç

USTADIN SURƏTİ

Inqilabın qələbəsi
Yerdən qəliblər olsa qaybatı
İngeyə rəmberdi. Sədərə
Rəqiblər qəzəbəyənən qələbə
İsmayıllı ağa Əmir-Xızının
xatırasına

Görkəmi möhtəşəm, başı vüqarlı,
Bir azca qaraşın üzündə tomkin.
İri, qara gözler nüfuzedici,
Üst göz qapaqları bir azca şıskin.

Hər sözü sanballı, hər fikri qəti,
Sevdiyi kütlədən bir azca öndə.
Böyüklüyü məxsus hər şeyi vardi,
Heç nə kəm deyildi böyüklündə.

Çatılı qaşları bir azca qalın,
Bir az ətli-canlı, ortaboy, dolu,
Köksü, ciyinləri geniş və möhkəm,
Nəvazişi – ipək, kini alovlu.

Tanrı elə görkəm vermişdi ona,
Görənlər az qala cadulanırdı.
Onun baxışıyla rastlaşanların
Gözündə ehtiram nuru yanırı.

Sadə insan idi, riyadan uzaq,
Nə tutün çəkərdi, nə mey içərdi.
Ele bil tunc idi sağlam bədəni,
Zərbəsi qurşundan, misdən keçərdi.

Sənətkar xülfünə hopmuşdu onun
Təlim-tərbiyənin zövqü, ahəngi.
İzzətlə, vüqarla yaşadı yüz il
Bir sərkərdə sayaq, bir xadim təki.

Həm xəttat, həm nasir, həm də şairdi,
Can qoyduğu işin hamısı ciddi.

Əmirlər, vezirler onun yanında
Necə balacayı, necə kiçikdi.

Hansi bir məclisə bassayı ayaq,
Yaramaz adamlar ordan qaçardı.
Onun yolu üstdən ötüb keçməyə
Hansi hiylogörin hüneri vardi?

Vicdan hökm edərdi olduğu yerde,
Yalandan, rüşvetdən qalmazdı əsər,
Başı uca idi, mərd, alıq açıq,
Mənliyi susmadı ölənə qədər.

Arxada qoysa da uzun bir ömür,
Yazılıb yaratса da səksən, doxsan il.
İki nisgil qaldı qəlbində yalnız –
Azadlıq nisgili, bir də Vəton, el.

Gənclikdə zamanla ayaqlaşaraq,
Qorxunc döyüşlərdə qəhrəman oldu.
Ancaq döyüşlərdən qayıdan zaman,
Yaralar bağlayan bir loğman oldu.

Əziz həyatını elmə, sonətə,
İnsana, dəftərə, qələmə verdi.
Tükənən ömrünün son çağlarını
Yenə kitab adlı aləmə verdi.

Az bir təqaüdlə məgrur dolandi,
Qənaət bağından bar dərə-dərə.
Ölüm ayağında azca varını
Payladı mərd, yoxsul toləbələrə.

Ağaclar kimiydi, güllər kimiydi,
Həmişə bar verər, etir saçardı.
Doğulub, boy atıb kim ki, Təbrizde,
Ondan ürəyində bir şölə vardi.

İnqilab – Məşrutə tərəzisinin
Yerden çətin qalxan çeki daşıyı.
Fırqəye rəhbərdi, Sərdara katib,
Bütün el-obanın can sirdaşıyı.

İkinci Səditek, Fərahanitek,
Şair əzəmetli, katib qəlemlı,
Şeyx Məhəmmədin məslək elçisi,
“Gave” toplusunun baş müvəkkili.

Kim qalib Təbrizdə ondan savayı?
Bir Yegani qalib, bir Tağızadə.
Arayıb axtarsaq başbilənləri,
Dövran hamısını veribdi bada.

Sinif müəllimi, məktəb müdürü
Yüksəldi, maarif başçısı oldu.
Bütün küləklərə açdı könlünü,
Əl boyda ürəyə deryalar doldu.

Özü köhnə dəbdə şeir yazsa da,
Yenilik gözlərdi məndən hər zaman.
Dünəndən ayrılmaz, bu günə bağlı,
Sabaha can atan teşnə bir insan!

Ruhani atayıdı şagirdlərino,
Köksü dar gələrdi iftixarına.
Ondaki məhəbbət, ondakı şəfqət
Siğmirdi insanhı hüdudlarına.

Ayrılıq çağında, yay totilində,
Sınıq könülləri sözə yamardı.
Bəzen köyrelərdi vida dəmindi,
Kişi sıfətinə yaşlar damardı.

Mən elə bilirdim mirvarilərdir,
Üzündə, gözündə parlayır dən-dən.

Şirin canını da ösircöməzdi
Yaxşı, dərrakəli şagirdlərindən.

Dernəklər yaratdı o, gecə-gündüz,
Mərifət dərnəyi, ədəb dərnəyi.
Çıraqlar keçəydi axşam bir anlıq,
Çıraqa dönərdi eşqi, ürəyi.

Mühəndis Natiqlə mütercim Püsyan –
Onun üzük qaşı, çıraq işığı.
Yaddaşım yar olsa, yad eyləyərəm
Ondan qüdrət alan yüz-yüz usağı.

Ən gözəl sıfətlər timsali olan
Əyalət maarif başçısı Dehqan
Keçirdi ömrünü dağ çayı kimi,
Safdı, atəşliydi qəlbindəki qan!..

Onun idrakından işiq alıbdır
Gör neçə məktəbin zəka ocağı.
Ona şagird olub gör neçə ustad,
Görüm heç sönüməsin onun çıraqı!

Alımlar çağırdı Reydən Təbrizə,
Gəldi Müdərrisi, Hümayi, Bina.
Təbrizin özündə gözlerimizə
İşiq verdi Nüxbə, Hadi və Sina.

Onun məktəbini bitirənlərin
Hərosi bir müdər, bir igid, bir zat.
Hayanda olsalar, xalqın, vətənin
Başını ucaldar yaxşı bir övlad.

Neçə il elmdə nərd oynadı o,
Ulduz tələbələr onun zəriydi.
Hüseyn Umud kimi, Dibaclar təki,
Böyük şəxsiyyətlər möhrəleyirdi.

Sənət sarayının özül daşları,
Onun öz ciyinidir – desəm, yeridir.
Nə qədər dualar etsən də ona,
Yenə zəhmətinin minden biridir.
Təkcə müəllimim deyildi, inan,
Xərcimi ödəyən atamı mənim.
Cismim də, canım da adına qurban!
Onun sevgisilə yaşar bədənim.

Məni o apardı şanlı, şorəlli,
Əzziz Yeganinin yanına bir gün.
O da Şeydaniye tanıdı məni...
Tanişlıq, doğmalıq hər şeydən üstün.

Sayğacı öyrətdi Şeydani mənə,
Bank işçisi oldum, imtahan verib.
Onun çörəyidir yediyim bu gün,
Könül o gülzardan neçə gül dərib.

Bir gün İsfahana apardı məni,
Mənimlə birlikdə dostu Nüxbəni.
İsfahan – dünyanın solmaz gülşəni,
Səpdi yolumuza gülüşlərini.

Neçə mərd əllerə əlimiz deydi,
Sədr ilə, Tac ilə gəzdik elati.
Min işi olsa da, qızıl vaxtımı
Ustadımız bizdən qızırqanmadı.

Ölkənin ən böyük alımlorile,
Əl verib görüşdük məsud, bəxtiyar.
İnsan ömrü boyu başdan keçəni
Dərk eləsə, yazsa, “Şahnamə” olar.

Təbrizə hər dəfə mən qaydarkən,
Mənim görüşümə o özü geldi.

Qapandım hər dəfə ayaqlarına,
 Səpdim göz yaşımı yanaqlarına.
 Ölünü göz yaşı dirildə bilsə,
 Men qan-yaş tökərdim, əziz müəllim!
 Əgər can verməkə, can geri dönsə,
 Həyatımı sənə qurban verəndim!
 Hafizi, Sədini tanıtdım bize,
 Xəzinələr açdın, əlində açar.
 Şəhriyar, Hərir, Rədi özü do
 Sənin ocağında alovlandılar.
 Bərzəgar, Nəsudi, hələ Xürrom də,
 Bir vaxt min eşq ilə sizi anıclar.
 O nəsil bir azca bizdən qabaqdı,
 İndi məzar içərə rahatlanıblar.
 Bütün ömür boyu cəzb etdin bizi,
 Ey maqnit vücudlu möhtərəm ustad!
 Ata-ana etri alardıq səndən,
 Kamal göylərində açaraq qanad.
 Kaş geri dolana zamanın çörxi,
 Sən yenə müəllim, ustad olasan.
 Biz də o məktəbli, dəcel balaları...
 Onda biz qoymazdıq son qocalasan.
 Sən ayrıseçkilik qoyardınmı heç?
 Hamiya bir gözle baxardin, ata.
 Düz yola çəkərdi mələklər bizi,
 Nə qədər ki, vardin sən bu dünyada.
 Təmiz yaşamağı öyrətdin bize,
 Kirli cəmiyyətə ögeydi bu dərs.
 Sənin qazanında qaynadiq, ancaq
 Həyat kif içinde, arzu müqəddəs.

Qaranlıq gecədə yadıma düşsən,
 Xatirən nur olub yarar zülməti.
 Adına, kölgənə səcdə qılram,
 Mümkünmü unutmaq o pak xilqəti?
 Tələbə könlündə yaşar müəllim,
 Bu yeri başqası tuta bilərmi?
 Ürəyi yaşadan ustad eşqidir,
 Eşqdır yaşadan bütün aləmi.
 Neçən təbəcədənək rəsədənək təməni
 Axtı məzənək təməni
 Atabır, məzənək təməni
 ruya nabədə o, nevənqılıq aməbəd
 Eynidir məvəmə, sən aməmə
 Eyni təmədəfədənək təmənəz hərəkət
 Məmə efsənəs, kəmət
 Bu iñənədənək təmənədənək təmənə
 Yoldur, o, məzənək təməni
 Eyni gözədənək təmənə
 Bəsərənək təmənə
 Həy kənənək təmənə
 Biñənənək təmənə
 Hey həyənək təmənə
 Sən efsənək təmənə
 Hətənənək təmənə
 Sən cümbənək təmənə
 Hətənənək təmənə
 Kino qaldırısan o qılımə sən?
 O qobayı... dəstidə sən vənə...
 Seyt et, mənənənək təmənə
 Biñənənək təmənə
 Hətənənək təmənə
 Kəqəm pər bəyənək təmənə
 Nadir bu aqənlə, bu qədərgənli?
 Bəsərənək təmənə
 Bəsərənək təmənə
 Atapın
 İzzənənək təmənə
 Yoləsənək təmənə
 Düşənənək təmənə
 Təhəfə -Nədənək təmənə
 Bəyənək təmənə
 Bizi bəyənək təmənə
 Bəyənək təmənə

HAQQIN SESİ

Bu nurani dünya, pirani dünya,
Əzəldən meyvəli bir bağa bənzər.
Bəşərin qocaman sərt ağacında
Hər insan bir gülə, yarpağa bənzər.

Yarpaqlar, budaqlar ayrı olsa da,
Bu dünya bağının bəhəri birdir.
Udduğu hava bir, içdiyi su bir,
Yerdən şirə çəken kökləri birdir.

Budaq heç yaşarmı budaqdan ayrı,
Ömr edə bilərmi insan insansız?
O doğma gülşəndən, o bağdan ayrı
İnsan xəzəl kimi ölüdür yalnız!

Mənə elə gelir: hardasa, kimse
Bir insan ömrünə qələm çəkirə,
Özü de bilməden yüz qan salır o,
Bəşər ağacına balta çalır o.

Bir insan köçürsə dünyadan əğər,
Sən elə bilmə ki, tək bir can gedir.
Hər sənən baxışda saysız dilekler,
Hər kiçik tabutda bir cahan gedir.

O gedir... qalırıq biz yana-yana,
Bu dərdi ürəkdə daşınmaq çətin.
Hər gün yer üstündən yerin altına
Köçür bir parçası bəşəriyyətin.

Bəşər dedikləri vahid bir bədən,
Bəs nadən düşübür ürəklər ayrı?
İnsan comiyəti yaranan gündən
Yollar, təriqətlər, məsləkələr ayrı...

Bəlkə buna görə biganəyik biz,
Bəlkə buna görə divanəyik biz?

Bəlkə buna görə ürəyi daşıq,
İnsani insandan oğurlamışq!

Bir kiçik budağı qıranda rüzgar,
Budaq qan-yaş tökər, ağac qan ağlar.
Bir durna ayrılsa öz qatarından,
Qatar mənziləcən gedər pərişan.

Bəs bir durna qədər olmadıqmı biz?
Necin buza döndü qaynar qəlbimiz?

Axi biz hamımız yaxın sirdəsiq,
Atabir, anabir doğma qardaşıq.

Eynidir havamız, suyumuz bizim,
Eyni torpaqdandır mayamız bizim,

Yoğurub yapanda xılqətimizi,
Eyni gözdə görüb tebiət bizi.

Heç kəsi heç kəsdən əskik etməyib,
Heç bir balasını ana atmayıb.

Sən ey qılınç çəkib, nahaq qan tökən,
Kimə qaldırırsan o qılınçı sən?

Seyr et, qarşındaki can sirdəsindir,
İnsandır, deməli qan qardaşındır.

Nədir bu azığlıq, bu qudurğanlıq?
O qanlı səngəri seyr et bir anlıq.

Atanın qanıdır, axır dəmbədəm,
Düşmən sandığının sinələrindən.

Təbiət – o böyük ağ saçlı ata,
Bizi bəxş edəndə bu kainata,

Can verdi, qan verdi, qeyrət verdi o,
Bize insaf verdi, mürvət verdi o.

Bize əl verdi ki, imdada çataq,
Yixilan bir kəsin qolundan tutaq.

Bize ağıl verdi – vicedanlı, mətin,
Dərk edək dərdini bəşəriyyətin.

Süssün o ürək ki, buzdan soyuqdur,
Üzülsün o qol ki, yardımı yoxdur.

Kor olsun o göz ki, alovlanmaya,
Bir insan könlüñə işiq salmaya.

İnsan dəndlərinə biganə insan
Quru bir kötüktdür başdan, binadan.

Bu qoca dünyanın seyrinə sən gəl,
Təbiət nə qədər gözəl, mükəmməl...

Necə mehribandır çöldə çıçəklər,
Eyni səmtə əsir əsən küləklər.

Cöllərdə ceyranlar dəstəylə gedir,
Dənizdə ləpələr qol-qola verir.

Yeddi qardaş ulduz – işıqlı, iri,
Hələ bircə dəfə küsməyib biri.

İnsan da dünyada – bir çiçək, bir quş,
Onun da xilqəti belə saf olmuş.

Bəs hardan yarandı ikitirəlik?
Haçan zəherləndi bu qan, bu ilik?

Nədir bu canilik, bu ölüm, bu qan?
Biz ki təmiz idik başdan, binadan.

Sən ey mələk qədər müqəddəs insan,
Ey adı günəşlə qoşa dayanan!

Neçin mələk ikən iblisə döndün,
Qızıl günəş ikən qaraldın, söndün?

Zülmətə çevrildin, sən bir nur ikən,
Bataqlıq yaratdin, saf, büllur ikən.

Dünyaya od-alov tökürsən bu gün,
Dünən qurdugunu sökürsən bu gün.

Göydə ulduzlara sığal çəkirsən,
Fəqət yer üstündə zindan tikirsən.

Baxıram eynində təzə paltara,
Zahirin parlaqdır, batının qara.

Başında kamalın, biliyin də var,
Daha dəhşətlidir bılıkli xunxar!

Biliksiz olmağın beləsi birdir,
Bılıkli canılık daha betərdir.

Hansı mərtəbəyə gör çatıb bəşər:
Silahlanıb fıtın, yaraqlanıb şor.

Boynunda qalstuk, əlinde silah,
İnsan qiyafəli yırtıcı timsah!

Üzdə mədh eləyir mədəniyyəti,
Ancaq batındəsə fikri, niyyəti

Dağıtmak, qopartmaq, parçalamaqdır,
Sözü ipək kimi, diş - biçaqdır.

Gecələr dalıram gur şəhərlərə,
Gecələr bənzoyır al şəhərlərə.

Heyhat, göz güldürən bu işiq, bu nur
Onun silahında ölüm, qan olur.

Deyin, bununçünümü Edison məger,
Əlləşdi, vuruşdu uzun gecələr?

Gözünün nurunu o gilə-gilə,
Əridib axıtdı bir cüt naqılə.

Düşündü: insana bu, bir köməkdir,
İnsan işiq görüb sevinəcəkdir.

Axacaq ürəyə, idraka işiq,
Bəs niyə nigaran, naçar qalmışıq?

Siz ey yer üzünə ölüm yayanlar,
Zərif duyğuları tapdalayanlar!

Siz ey müstəmlékə havadarları,
Dünyanın “mədəni” canavarları!

Yurdaları qurd kimi qamarlayanlar,
Dünyanı min yerdən hasarlayanlar!

Raketlə, tankla, topla, tüfənglə,
Cılız bir ürəklə, dar bir dilekə.

Bu böyük dünyani tikələyənlər,
İnsanlıq adını ləkələyənlər!

Bilik sizin üçün fitnədir yalnız,
İşığı bəbəkdən qoparırsınız.

Baxıram dünyanın xəritəsinə,
Bu başı bələli Yer kürəsinə.

Dünya zolaq-zolaq, dilim-dilimdir,
Çeynənən sərhədlər didim-didimdir.

Nə qədər çəpərlər, nə qədər mərzlər.
Mərz üstə menasız mübarizələr.

Viran Hiroshima, ölüm sükütu,
İyirminci əsrin nəhəng tabutu!

Hələ dəryalarca insan qəmləri,
Daxau, Buhenvald cəhənnəmləri!

Hələ canilərin çoxusu diri,
Hələ Əhrimənlər, Hitlerlər sağdır.

Bəs hansı qüdrötin polad əlleri
Onları dünyadan qoparacaqdır?!

Neçin tərlan kimi havalanmayaq?
Bütün Yer üzünü Vətən sanmayaq?

Qımina çəkilmiş tisbağa kimi
Yaşamaq insana eyib deyilmə!

Gözləri nə qədər dardi onların
Bir qarış yer üstə boğuşanların!

Bir anlıq əl saxla, düşün, ey insan,
Axı nədən ötrü vurhavardasan?

Bir bax ətrafına, gör dünya nədir?
Sonu görünməyən bir xəzinədir.

Nə zəngin yaranmış ana təbiət,
Torpaqda səxavət, suda səxavət.

Almalı, armudlu bu bağlar sənin,
Səadət qaynaqlı bulaqlar sənin.

Gör dünya səninçin nələr saxlayır:
Daşlar öz bağında gövhər saxlayır.

Sənindir ağ saçlı şəlalələr də,
Gözləri al çanaq, tər lalələr də.

Sağımız, solumuz gümüşdür, zərdir,
Dünyanın sərvəti dünya qədərdir.

Tamah cilovunu biz yiğsaq eger,
Bu sərvət, bu nemət hamiya yetər.

Yalnız əmək görək, halal bir əmək,
Zəhmət hələsilə əhatələnək!

Dan üzü quşlarla birgə oyanmaq,
Dəryaz çala-çala şəhədə yuyunmaq.

Gözəldir arxlarda şirildayan su,
Kətan parıltısı, torpaq qoxusu.

Gözəldir baharın bağ çiçəkləri,
Sevgili nəfəsi – dağ çiçəkləri!

Zəmilər qoynunda xeyala dalmaq,
Cörəyin ətrini sünbüldən almaq!

Dalıb üfüqlərin sonsuzluğuna,
Qışqırmaq bu eşqi bütün cahana.

– İnsan Yer üzünün dürdənəsidir,
İnsanın Vətəni Yer kürəsidir

Yalançı sərhədlər silinsin gerek,
Ərzin bütövlüyü bilinsin gerek!

Oyanır Afrika, qalxır fil kimi,
Alıb xortumuna cırtdan hakimi,

Çalır qayalara, çırpır daşlara,
Alqış zülm əlindən qurtulmuşlara!

Nilin əzəməti onun səsində,
Azadlıq eşqi var əsrin səsində!

Oyanıb yuxudan Təbrizim mənim,
Yatmir Şəhrizadım, əzizim mənim.

Azadlıq deyirdik. Azadlıq hələ –
Heyatda bizimcən birinci pille.

Hələ göy üzündə neçə sərhəd var,
Açsin əsrarını aylar, ulduzlar.

Biza Yer kürəsi dar bir qofəsdır,
Yetər bu qofəsdə yaşamaq. Bəsdir!

Qalxaq ulduzlara, aylara qalxaq,
Dünyaya uca bir zirvədən baxaq.

Kainat insanın uçuş meydani,
İnsan – kainatın zəka tərləni.

Buludlar – açılan qanadlarımız,,
Kəhkəşən – ucalıq iqtidarıımız...

Heyf, bu mətləbi bilməyənlər var,
İnsan harayına gəlməyənlər var.

Hələ gör nə qədər yetim-yesirlər
Şaxtada titrəşir, qarda əsirlər.

Qolları qandallı igidlər min-min,
Gəmirir daşını dar möhbəslərin.

Hələ fitnə-fəsad qovulmamışdır,
Zalimlərin burnu ovulmamışdır.

Hələ neçə xəyal əlek-feləkdir,
Ən böyük derd isə bigənəlikdir.

Bizim qəlbərimiz birləşsə eger,
İnsan hər ulduzdan parlaq görünər!

Birləşsə cahanda milyard üzəklər,
Bütün arzulara yetişər bəşər!

PƏRİ

Ey kəndli bacım, könül çıraqı,
Şadlıq gətirən gülün budağı,
Qəlbim üzünün xətində şeyda,
Bunlarla letafətin hüveyda.
Nazınla adın peri misaldır,
Mənan da, sözün də dildə baldır.
Ey nazlı perivəş, ey gur ilham,
Özgə nə deyim, sonə nə cür nam?
Bənzər bu adın uca səmaya,
Bəh-bəh, tapılarmı misli, aya?
Gül əkdi atan, anan doğub gül,
Bar verdi bu nəslinin bağı gül.
Əslin elə safdı – nadir inci,
Sənsən çıraqı, gözü, sevinci.
Gül dəstəsitək bəzəkli, gulgün,
Məktəb yolunu gedirsen her gün.
Çıxdımmi, günəş doğur o andan,
Bir kölgə düşür saçından əlan.
Gizli pərilər halay vurunca,
Ay halədə bənzəyir turunca.
Gül ətri deyir ki, kölgə sallam,
Şümşəd deyir – gözətçi qallam.
Nur saçmalıdır bu nazü qəmzən,
Paklıqla həyadır üzdə pərdən.
Sən evdə sevimli gülsən, ancaq,
Məktəbdə bənövşəsən, utancaq.
İlham bağımın baharı sənsən,
Şerin uca şahkarı sənsən.
Saptək keçib iyənin gözündən,
Yırtdin donunu gülün, gülüm, sən.
İşçi qızıtək əməllerin var,
Ev marşına bax, o oldu sərdar.
Gül nəqsi yaratdığın bu tikmən,
Şerindi və varlığında hökmən.
Quştək ki uçar əlində millər,

Çağlar ipəyin dilində millər.
Ol razü niyaz ki, bir soraqdır,
Zülfünde gəzen qızıl daraqdır.
Çöhrəndi seadətin baharı,
Zülfünsə – qaranquşu, əyan.
Kuyin əbədi behiştidi, vallah,
Ancaq periye yetişdi, vallah.
Ulduzlara cüt bacı gözündür,
Dərya qızının tacı gözündür.
Zülfün tacı şahpalıldı həmrəng,
Bir cüt qanada olub həmahəng.
Bu möcüzü görmeyib xəlayiq,
Ol tuti ilə hüməyə layiq.
Qıvrım hörüyünlə durna boynun,
Salmış yada quyla dalğa oyunun.
Yumçaq dilini o qönçə, bişək,
Dərhal gələcək bu, “Şəbçiraq” tək.
Xətrin ürəyəyatan şərdir,
Ay batıl olar, məger sehirdir?
Bir yaz günüdür – nazın, qaçır qış,
Keçdikcə o, qönçələr açılmış,
Tubadı boyun, özün fırışdır,
Olsan harada dönür behiştə.
Her yerdə ki şüx letafətin var,
Ölməz camalındı bil səbəbkar.
Nağmən can evində zəng çalandır,
Bir sazdı, lətif, ürək alandır.
Sərvin fidanı, bağın vurur bərq,
İlhamıma, veribdi rövnəq.
Ol gül ki, nisarın olmalydı,
Bil ki, Şəhriyarnı olmalydı.
Əfsus ki, təbim deyildi yüksək,
Yazdım bunu, çox zoifdi gerçək.
Pak gövhərin ilki öz atandır,
Saf cövhəri bil ki, öz atandır.
Azər eli çün kərəmdə təkdi,
Ondan Dəri torpağında əkdi.

Sırlarla dolu sefa yerindən –
 Təbriz dağının ətəklərindən.
 Bir dağ əteyi ki, o diyarda
 Cadu sarayı, behişt də orda.
 Yaz göylüyü orda filmə bənzər,
 Lakin payızı əsil qızıl, zər.
 İlhamla həyat bulağı orda,
 Zövqün beiyi düşüb o yurda.
 Saxlardı düha xəzinəsin o,
 Qoymazdı çıxa uca, səsin o.
 Ol pak anada olan lətfat
 Saxlamış idi ero əmanət.
 Pak adla ki yüksəldirdi bir vəqt,
 Tapdıqca zemine, tapdı şöhrət.
 Hər il budığında gözənən bər,
 Bir meyvə idi – sədəfədə gəvhər.
 Xurma ilə sərv olunca peyvənd,
 Şaxlar uca oldu; meyvəsi qənd.
 Hər bir bulağı təbii halla
 Göstərmədə cilveyi-təcəlla.
 Bu, lütfi-təbin yaratdığı pay,
 O, zövq verən saz ilə həmtay.
 Bu, nəğmə qosar, təbi rəvəndir,
 Ol məşqsiz ərgənən çalandır.
 Burda ah ilə şikayət olmuş,
 Orda gözə şölo-ayet olmuş.
 Qaşın kaməni çatıldı burda,
 Zülfün oxusa atıldı orda.
 Söz ustası Vərzi-fəxri-Şiraz,
 Huşəng şəkərilə – fəxri-Əhvaz.
 Var bunda şəkər, düşüb bəyanə,
 Onda ürəyə yatan toranə.
 Hər don geyinərsə dilbərim, bil,
 Mütləq tanıram ki, doğmadır dil.
 Vərzi böyüyündü, qardaşındı,
 Gövhərdir o da, üzük qasındı.
 Saf gövhərini görüb ilahi,

Şair təbini verib ilahi.
 Çaldıqca mələk, o da həməhəng,
 Sözlə ürəyi çalır, sanıb çəng.
 Eşqi sazının burur qulağın,
 Şeri – əbədiyyətin bulağı.
 Oğlandakı gül nə safdı, yarəb?
 Bu, gül ki deyil, sərabdı, yarəb?
 Əks olmadadır gözündə dərya,
 Fikrində qərar tutubdu dünya.
 Beyninda aşib-dasış şərərə,
 Dünya baxışında min səyyaro.
 İlhamı doğub mətinliyindən,
 Qorxmaz özü haq çətinliyindən.
 Zövqün gözəli ad almış, əhsən,
 İlham pərimin bəkarıtindən.
 Hər cadusu, sehri, siri vardır,
 Öləməz, ulu dildə aşikardır,
 O, bir pəridir, güləb məkəni,
 Təmsil eleyir ürəklə canı.
 Təriflərinin əşası vardır,
 Hüsnünlə onun qiyası vardır.
 İncindi, həm ulduzun – nəsihət,
 Qiymətlidi sırgadan fəzilet.
 Məktəbdə çalış son elmi öyrən,
 İslətsən onu evində, əhsən!
 Öyrən sənə vacib olsa hər dərs,
 Öyrən qadının işi nədir məhz.
 Öyrən analıq işin, ol evdar,
 Gəl getmə, idarədə ziyan var.
 Qızçın bu da az olur müyəssər:
 Seçsin özüne ər oğlu bir ər.
 Qız xeylağı qonçədən açılaq,
 Saf inciyə bənzəyər o, parlaq.
 Görmüşsə həyatda təkcə nöqsan,
 Qəlp gəvhər olar, neinkı insan.
 Bir sadə misal da söyləyək biz:
 Ağ dəftəre bənzəyir zərif qız.

Ağ olsa əgər kağızla dəftər,
 Layiqli yazı olar müyəssər.
 Vardır yazı, yaxşidan-yamandan,
 Keçmiş daha yaxşidan, yamandan.
 Səy et, salasan, gülüm, gözəl xət,
 Ta çəkməyəsen pozanda zillət.
 Layiqli əməldi səhvi anmaq,
 Lakin əzabı olurmu danmaq?
 Bir gənc qız üçün qüruru sonda
 Dib siz quyuya dönür yolunda.
 Hər kim pula, hiyəleyə qosar baş,
 Quldurlara uğrayar o, birbaş.
 Zövqün çıraqıyla sən işiq saç,
 Axtardığın ali haqqı yol aç.
 Gəl, yolda unutma ehtiyatı,
 Tut əldə əsa, verər nicati.
 Hər sərv ağacı sənə er olmaz,
 Hər baş da cahanda sərvər olmaz.
 Vardır çoxu ki, tanınmır andır,
 Güldürsə üzü, içi tikandır.
 Üzdə yaranan gözəllik azdır,
 Bir göldi-gedər sutək dayazdır.
 Ol hüsün əbədi və cavidandır –
 Lütfilə lətafəti nihadır.
 Ruhən doğulan parıltı, rövnəq,
 Zahirdə verir bürüza, mütləq.
 Həqqdən nur alıbsa ruh, o aşkar
 Öz cilvesini üzə bağışlar.
 Yoxdur bu gözəlliyin zavalı,
 Solmaz əbədi gülen camalı.
 Burdan yaranıbdi zövqün ilki,
 Hər sərvətin öz əsası, bil ki.
 Ancaq odu “Şəbçirəğ” a varlıq,
 Etməkdədir eşqə hökmüdarlıq.
 Həssas yeri – nəbzidir həyatın,
 Həm cilvəsidir o, pak zatın.

Ondan can alıb çapır öz atın,
 Hər zərrəsi var bu kainatın.
 Güc mərkəzidir o, kəhrəbanın,
 Gülzaridi hüsünü dirlübanın.
 Gah bir gözəlin gözündə parlar,
 Gah cəzəbə dönüb ürekde çarpar.
 Hüsnün odu gah işiq saçar, şən,
 Eşq atəsi tek yaxar da bəzən.
 İnsan xəmirindədir o fitrət,
 Bimaya xəmir fətirdir əlbət.
 Görmüşsə ürek həyat səfasın,
 Haqdən nur alıb saçar ziyanın.
 Zövq ilə keçərsə xoşdu sevda,
 Canlar qovuşarsa, nuşdu sevda.
 Zövq ilə hünərdir ömrün əslisi,
 Puçdur qalamı, bu – yaz nəfəslisi.
 Zövq olsa taparsan övliyalıq,
 Bir də təbiətlə aşinalıq.
 Şeir ilə bu musiqi cahanmış,
 Yoltək əbədiyyətə uzanmış.
 Tut şeri, kədərlə gol vidalaş,
 Tapsın səni ol, vəfali sirdəş.
 Allah nuru parlamazsa qəlbədə,
 Tapmaz yolunu nicata qəlb də.
 Dünyada nə var həyat üçündür,
 Ailah deyilən büsət üçündür.
 Məktəbdi bizə bu zövq, bu nəşə,
 Allahi tanıtırı həmisi.
 Ol şəxs ölümə gülər, sinaqdan
 Cürətlə çıxıb qazansın ad-san.
 Əzbərləməsən ilahi dörsi,
 Seçməz şüurun avındı, tərsi.
 Vardır çoxu, anlamır, zəmanə
 Zindandır ona, ömür bəhanə.
 Əflakə təref dilərsən uçmaq,
 Eşqin qanadıyla uç sən ancaq.

Zövq olmasa, yox hünərdə qüvvət,
 Əfsus, hər hünərdə yox bu nemət.
 Axtarma səfəni bihünərdə,
 Şər çöl də meger doyərmi derde?
 Verme ürəyi, emanətindir!
 Allahsız ilə həyat çətinidir!
 Yaziqsan, eger bəyəndiyin er
 Qəlbən kor ola, ağılca bitər.
 Get zövqü səfaya doğru yalnız,
 Hərçənd bular tapılmir, ay qız.
 Bax, haq yolu xudpasəndlər azmış,
 Sev Allahı, qisməti o yazmış.
 Qandan, qadadan keçib götərsin, Allah səni arzuna yetərsin.
 Sanma gecəni nahaq buraxdım, Əfsanə deməklə keçdi vaxtim.
 Dağlar ağarırsa şübh gözündə, Şamımlə oyaqdı, mən özüm də.
 Bir şam ki, odu qapar çıraqdan, Bənzər o gözə – axır bayaqdan.
 Mən guşənişnəm, ehli-zöhdəm, Bəs mənlə neçindi fikrin həmdəm?
 Mən ki belə küsmüşəm cahandan, Neyçün xəyalın olub mənə can?
 Saysaq gecənin girovu xabdır, Yuxsuzluğumuz hara hesabdır?
 Sənsiz olaramsa, ey gül, əlhaqq, Ollam o dəm Allah ilə ancaq.
 Qəlbim sənə arzular səadət, Şərim də edir buna şəhadət.
 Dövrün pərişi, amandı, barı, Düşsün fəleyin sənə baharı.
 Dünyada eger kama çatarsan, Xoşbəxtlik oxun demək atarsan.
 Ömrün uzun olsa, gör həyatı, Bir dəfə oxu bu xatirati.

Xatırla ki, yatmadım gecə, cün
 Əfsano dedim, qala soninçün.
 Sidqılı dedim göyə, a kəklik,
 Tanrımlə sənə eyləsin köməklik.
 Xidmətlərimi o dəmdə yad et,
 Köcmüşsəm eger, bu ruhu şad et.

Qarşılıqlı mənim abşeron mənim
 Elə hələməm, ləməm, ləməm
 Burulan qəzəllər, ləməm
 Bürməm dərəcəyə, ləməm
 Xalej, da, ləməm, ləməm
 Eşəyə, ləməm, ləməm
 Adı, mənim, ləməm, ləməm
 Xanım, ləməm, ləməm
 Gəzəm, ləməm, ləməm
 Dül, ləməm, ləməm
 Gəzəm, ləməm, ləməm
 Məməm, ləməm, ləməm
 Qalbe, ləməm, ləməm
 Ləməm, ləməm, ləməm
 Külliyyə, ləməm, ləməm
 Bilməm, ləməm, ləməm
 Uzun, ləməm, ləməm
 Bilməm, ləməm, ləməm
 Hələ, ləməm, ləməm
 Səhər, ləməm, ləməm
 Sehər, ləməm, ləməm
 Şəhri, ləməm, ləməm
 Qəzəb, ləməm, ləməm
 Hələ, ləməm, ləməm
 Nə, ləməm, ləməm
 Qayıt, ləməm, ləməm
 Nə, ləməm, ləməm
 Bir, ləməm, ləməm
 Birməm, ləməm, ləməm
 Hələ, ləməm, ləməm
 Nə, ləməm, ləməm
 O, ləməm, ləməm
 Yəşil, ləməm, ləməm
 Dayı, ləməm, ləməm
 Qaz, ləməm, ləməm
 Bırak, ləməm, ləməm
 Qədər, ləməm, ləməm

NİŞABURDA

Dostlarım düdü uzaq, getdi Vətən,
Qaldı bir xəstə ürək, xəstə bədən.
Düşmüşəm bir yero – yoxdur bir adam,
Olsa da gərçi, vilayətdə yadam.
Nə qədər varsa kasib – oğru, rəzil,
Hökəm edir varlı da zülm ilə: əzil!
Lotuluqla qoçuluq “şanlı” əmel,
Bitirib qəm çölü kor ilə keçəl.
İsməti, canı sayırlar osil ov,
Özü öz qollarına canlı buxov.
Hamı arsız və xeyirsiz, gücü az,
Amma xəncərlə bıçaq vurmağa saz.
Badə pulsuzsa, olur badəperəst,
Badə olmazsa, olur qan ilə məst.
Çoxunun geyməyə yox şalvari, bax,
Lakin hazırlı qılınc ilə bıçaq.
Bilmeyirlər nədi ya qazixana,
Uğrayırlar ya da itoynadana.
Hər yan avarəçilikdir, lotuluq,
Hələ min fitnə-fəsaddan da boluq.
Tiryəki, şireyidir bir parası,
Qanazlıq qurudub, yox çarası.
Hərənin qəsdi ölümdür özünə,
Bənzəyir iblisə, baxsan üzünə.
Hamının evləri dar zırzəmidir,
“Ev”ə, “evdar” a ürək nifrat edir!
Nurludur, gəndi qarısqı yuvası,
Buradan xoşdu məzarın havası.
His tutan dər-divari sanki yanib,
O, qəmin palçığı ilə suvanıb.
Döşəmə yoxdu, kəsif torpağı var,
O rütubəti gilin göz dağı var.
Zöhrənin yox günəsi, dam qarışığı,
Qazmanın daxiliq salsın işiq.
Bu lal, iflic, bu çolaq, kor nə demək?

Öldürürlər sağ ikən gordakıtək!
O rütubəti çuxur yerde, aman!
Torpağın cövhəridir, vermədə can!
Dəhlizin kərpici dibdən başadək,
Qaradır zağlı kömür parçasıtək.
Nəzər et burdakı ölgün şama bir,
Qəbrin üstündə yanın şam kimidir.
Qazmalardan ucalan tüstü bu an
Elə bil gürzədi, qalxır yuvadan.
Burulan tüstü iləndir deyəsən,
Xəlqi də çalmış o andır, deyəsən!
Əlqərez, sırlı bir aləmdi bura,
Adı məşhur o cəhənnəmdə bura.
Ürəye nur çıloyən vadıyə heyf!
Dil “Fərəhbəxş” a gərəkdir deyə: heyf!
Geyinib göy donunu dağ, dərə, düz,
Al-yaşıldır ora başdan-başa, süz.
Qəlbə şadlıq götərir sübhün üzü,
Küləyin ətri açır könlümüzü.
O tükənməz, o ezziz nemətin, ah,
Bilməmək qədrini ən ali günah.
Şəhər ətraftı verir ruha cila,
Şəhərin daxili möhnətdi, bəla.
Şəhri viranəlik atmış bir oda,
Görə bilməz onu düşmən yuxuda.
Axi yarəb, nə günah işləmişəm,
Qəzəbinlə belə bir dərdə düşəm?!
Niyə xarlıq gülə üzəagliğima?
Qiyma gel, burdakı dustaqlığımı!
Bir yerin Mücrüm isə qibləgəsi,
Bəndənin orda hünərdir günahı.
Nə deyim, birçə günahımdı-hünər,
Yoxdu “təqsir” daha bundan da betər.
Deyiləmə mən özüm əhli-ədəb,
Bağlıdır onlara sinəmdəki qəlb.
O qədər onlara sadıqdır ürək,
Təniyir varlığımı göydə fələk.

O zamandan mənə düşmən kəsilib,
 Bu cavan canıma qan-qan kəsilib.
 Hər kes ağılıyla eder düşməni mat,
 Ağlım olmuş mənə düşmən, heyhat!
 Bu zəkadan nə ziyan çekmedi baş?
 Qanmayaydım, ulu tanrim, daha kaş!
 Xoş olar fəhlə, ya hammal olasan,
 Başı boş, lüt, özü də mal olasan.
 Qoymaya kimse qəmə, şadlığa fərq,
 Ya da bərbad ilə abadlığa fərq.
 Kəndlinin ömrü xoş, aram üreyi,
 Kəndlinin ömrü – halallıq küleyi.
 Nəyə lazım ayıra dal-qabağı?
 Niyə seçsin sol eli, ya ki, sağı?
 Qəm ilə şadlığa biganədir o,
 El qəmi bir yana, bir yanədir o.
 Bolluğa, dincliyə dalmaq işidir,
 Ləkələnməkdən uzaq bir kişidir.
 Nə rüsumat, görüş ardınca qosur,
 Nə mənim tek sənət eşqilə coşur.
 Nə sevirdə boyunluq ağ ola,
 Ütülü şalvari dümdüz, cağ ola.
 Nə bilir qar kimi köynək, kravat?
 Qaloşa, getrə həvəs zövqünə yad.
 Nə tanışlıq, nə yalaqlıqdır işi,
 Sünilikdən uzaq olmuş gülüşü.
 Qeydü şərtin o, giriftarı deyil,
 Əmrü Zeydə nə qul olmuş, nə veyil.
 Başda yoxdursa əger bir papağı,
 Fikri de yoxdu və dincdir qulağı.
 Yığılı yüz mamaça, hey dolana,
 Düşəcəkdir yenə də güc doğana.
 Ümmileyli deyil Afaq, deyə, mən
 İstərəm mütləq ipək çadra, jupon.
 Nə sevir boynuna taxsin kəpənək,
 Nə da sevmir alaqarson, ya bəzək.
 Saysalar da bu işi bir dəlilik,

Eybi yox, var bu cünunluqda bilik.
 Görünən hər şeyi təqlid nə görək?
 Nökər olsaq da, olaq eşqə gərək.
 Nəyə lazım surulən süni ömür?
 Gəl, ömür karvanını sidq ilə sür.
 Qanmazın ömrü keçir keyf ilə, şən,
 Düşünən insan olur dərdi çəkən.
 Bəlli, artdıqca zəka, gün qaralar,
 Ürəyi min cürə neşər yaralar.
 Artsa elm ilə bəsirot kökü, bil,
 Artacaq canda əzabin yükü, bil.
 Bədənin ağrısı can ağrısımı?
 Yox əzizim, o, şəhid dağ basımı.
 Xalvar ilən bədənə gəlsə də dərd,
 Səy edir misqal ilə tork edə dərd,
 Azalarsa birinin hissi, yəqin,
 Qurtarar zəhməti canın, ürəyin.
 Canın artarsa əzabı, o zaman
 Artacaq hissi də sıddotlo haman.
 Dözə bilse ona hər kim kişitək,
 Bu əzablar onu öldürməyəcək.
 Nə qədər artsa əzab, azdı, ya çox,
 Bu yolun “oldüssü var, döndüssü yox!”
 Ya bu dünyada özün qayda yarat,
 Ya da el çək, əbədi bir yana at.
 Yoxdu bir kəs bu cahandan ala kam,
 Varsa, öz hissina biganədi tam.
 Bilməyince bu cahan eşqini, bil,
 Tanımaq kimsəyə mümkün deyil.
 Bu cahan bəsler ikən kibr ilə qəm,
 Kar olaydıq, kor olaydıq, deyirom.
 Göz görür, qəlb əriyir, yaş süzülür,
 Gəmirir qurd kimi qəm, can üzülür!

Qəsidiələr

HƏYAT

Əzəl gündən bu dünya nemət dolu dəstərxan,
Mən ki, tamah əlimi çoxdan çəkmişəm ondan.
Fələk qara kasadan nə pay vermişdir mənə,
Bu dünya gözlərimdə qaralmışdır hər zaman.
Bir ömürlük göz yaşı axıtmışam aləmə,
Göz yaşı dəryasında dəhşətdir qopsa tufan.
Saçının kölgəsini üstümə sal, ey ölüm,
Nə vaxtacan bu heyat olacaq mənə zindan.
Karxanalar, mədənlər naləsinə qulaq as,
Göylərədək ucalır yerdən qalxan bu fəğan.
Dünyaya göz açanda, uşaq sıvən qoparır,
Cəhənnomi görentek, fəryad qoparır insan.
Olum ilə ölümün arası səfər yolu,
Müsəfir xurcununda qomdir, bir də ki, hicran.
Dərdə tablaşmış ürok, döyüşdə əldən düşür,
Elm, ürfan, mərifət tamam hədyandır, hədyan.
Eşqin qoca təbibi itmiş öz başını,
Çox gəzmiş, dördimizə tapmamış hələ dərman.
Yatağımın başında oturmadı Nuh kimi,
Gəmisi göz yaşımda tufana düşən zaman.
Ölümələ elbayaxa vuruşmaqdır bu heyat,
Bu fəlakət içində necə tab eyleyər can?
İkinci cəhənnəmə nə ehtiyac varmış,
Bu heyat başdan-başa cəhənnəm imiş, inan!
Bu şərə gözlərim sataşan zaman,
Utandım heyatın şərəf-şanından.
Dedim ki, nankərsan, duz-çörək yedin,
Heyat süfrəsində sindi nəməkdan.
Əgər yüksəlişə sənde havəs yox,
Nöqsan özündədir, özündə, inan.

Heyatla ey könlük, əhdin var – dedim,
Abad gördüyüne söyləmə viran.
İnsan zəkalısa, baxıb görər ki,
Heyat başdan-başa elmdir, ürfan.
Heyat dənizində eşq qəvvasi ol,
Oradan çıxarsan əlində mercan.
Çətinlik kamala aparır soni,
Heyat imtahandır, böyük imtahan.
Xızırtek zülmətə qatlaşsan əgər,
Dirilik suyunu onda taparsan.
Ömrü zəhərləyen qara ölüm de,
Heyati özünə seçmişdir məkan.
Heyatın qədrini bildi Şəhriyar,
Heyata şairin canı da qurban.

ATAMIN MATƏMİNDƏ

Yalqız qoyub gedən məni, ey bixəbər ata!
Getdin özün, məni elədin bipədər, ata!

Ey can verən vətəndə, ölən bir qəribətək,
Yandırıdı qəlbimi bu ələm, bu kədər, ata!

Sandım oşa olum sənə, ancaq nə faidə,
Düşdüm özüm də batlağa, bilsən əgər, ata!

Ey bizləri yetim qoyub, kimsəsiz qalan,
Xoş getdin, ay ata, səfərin bixətər, ata!

Gizlin baxım camalına qoy bir də son kərə,
Artıq bu son səfərdi, ağır bir səfər, ata!

Qəlbin qaniyla bəsləyən ey bağban məni,
Dünyada görməyən əməyindən səmər ata.

Oğlundan ötrü eyləmiş eğyar tənələr,
Sarsıtdı bəlkə qəlbini bu tənələr, ata.

Əfsus, qafıl imişəm aləmdə gör necə,
 Heç bilmədim gəlibdir atamdan xəber, ata!

 Sən rəhmətil, vəfali, sən əhli-güzəşt idin,
 Əfv et məni, bu olsa müyəssər əgər, ata.

 Səbrim, mətanətim dağ ola, sindirər qəmin,
 Bu ayrılıq dağın qıracaqdır kəmər, ata!

 Tək mən deyil ki, əhli-hünər bipədər qalib,
 Millət qalib, bu yerdə, inan, bipədər, ata.

 Söylə, necə dönüm evə bir gün bu qəmlə mən,
 Səndən o evdə görməyim heç bir əsər, ata?
 Mən qalmışam, ümid qalib, bir də dərdü qəm,
 Onlar da oldu puç, qəmində hədər, ata.

 Getdin özün, nə etməli, tufani-ruzgar
 Etdi bu xanimanımı zırı zəbər, ata.

 Söndün səhər güləndə sən, ey sübəhün ülkəri,
 Açıdın mələk kimi göyə sən balü pər, ata.

 Ömründə şamtək yanıb, axırdı həmnəfəs
 Oldu səhər sənə, bu nəsimi-səhər, ata.

 Öldün özün, ürkədə admın daima yaşar,
 Çəkdim qəmində gər bilsən mən nələr, ata!

ƏZİZ AZƏRBAYCANIMA XİTAB

Fədakarlıq günüdür qalx, anam Azərbaycan!
 Əbədiyyət beşiyi, ölümsüz bir cahansan.
 Ey min-min belalara sine gərib, mərd duran,
 Ey düşmənlər öbündə qaya kimi sərt duran.
 Ömrünü, taleyini bəxş edən tufanlara,
 Ahin dağlara düşsün, göz yaşın dumanlara.

Ey məhəbbət, ey ülfət məskəni mögrur Vətən!
 Gözü yolda, yaralı, həsrət anam da sənsən.
 Qolumun zəncirləri nə vaxt parçalanacaq,
 Həsrətinlə çirpinan körpə uşağam, uşaqlı!
 Yuvası yetim qalan bir qanadsız quşam mən,
 İsti ana köksünü arzularam ürəkdən.
 Azadlıq müjdəsini alır hər yer, hər məkan,
 Sən başı bələləsan elə başdan, binadan.
 Qorudun başla, canla ellərin iqbalmı,
 Qorudun bir er kimi İran istiqqlalını.
 Səninlə düşmən kimi dolandı dostlar belə,
 Bəlkə düşmən də belə etməzdidi düşmənilə.
 Sən qiymətli, ləkəsiz, saf bəllursan, incisən,
 Özgəden yox, ey Vətən, öz özündən inci sən.
 Ayırmاق mümkün olar elbet qoyunu qurddan,
 Qurd çoban geyimində, sən necə ayırasan?
 Arpa verib əlindən xərmənini qapdılarsı,
 Ağanın tövüsündən sənə çörək yapdırılar.
 Həyatı, keçmişiyələ oynayırlar millətin,
 Sənin kimi ığidlə fəqət bacarmaq çətin.
 Səni yaxşı tanırı də dəşmən də ancaq,
 Ədalətin yolunda millet yenə qalxacaq.
 Ürək qanılı yazdır tarixlərə dərdini,
 Dünyaya nişan verib tarixlər də dərdini.
 Zərdüştlər beşiyisən, mərddir sənin övladın,
 Hər yerde mərd tanmir, ığid tanmir adın.
 Sənsiz başsız qalardı, bikəs olardı İran,
 Canisan bu diyarım, belə can sənə qurban!
 İranın ığid oğlu, bir xələf övladısan,
 Qəlbin azər, yenilməz şöhrətin Azəristan.
 Sən elə bir oğulsan, ad-sanın dastanlara
 Siğışmamış, siğışmaz gələcək zamanlara.
 Dağların gərdəninən incidən boyunbağı,
 Meşələrin, çöllərin əlvan gəlin otağı.
 Qafılolər vurulur sənə Qaflan dağından,
 Gələn hər bir qonağın olur hüsnünə heyran.
 Sənin çarpez yolların – sonsuz bir karvan yolu,

Ulduzlu səmaların uca kəhkəşan yolu.
Sən bu əziz torpağın ürəyisən, ağlısan,
Kürünle, Arazinla bu dünyaya bağlısan.
Nə hedisə yerləşir, nə bəyana qüdrətin,
Döyünlüdür, motindir, eyilməzdür millətin.
Təbiətin, torpağın necə ürek açandır,
Gülüstənin, gülşənin min bir ətir saçandır.
Buruq-buruq yolların hər gün sənə can verir,
Min illərdir bu yollar ürəyinə qan verir.
Bu çarpez yollarında ucalan karvan səsi,
Bir zaman harayıdır, bu sonsuz cahan səsi.
Zəngin qəlbin, ürəyin, zəngin bazarların var,
Tacirlərin dünyaya səni qəni tanıdar.
Təbiətin nə gözəl, göyərin necə əngin,
Tarlaların da zəngin, mədənlərin də zəngin.
Harda belə qəlb açan, göz oxşayan günəş var?
Harda belə dumdur, ulduzladur səmalar?
Bir oyaq gözətçidir şış papaqlı dağların,
Zümrüd geyir həmişə ürek açan bağların.
Çıçoklidir, gülüldür saysız, sonsuz yamaclar,
Çıçok kimi səpilib meşolərə turaclar.
Çaylar ejdaha kimi dağa, daşa sarılır,
Dağların yarganında düşmən bağıri yarılır.
Dalğalanan zəmiler bir dəryadır elə bil,
Düzlerin gözəlliyi bir röyadır elə bil.
Hər qayanan altında acıqlı aslan yatır,
Sənin ana köksündə yenilməz cahan yatır.
Xəzinədir, xəzinə sənin qoynun, qucağın,
Cəvahirat yatağı sənin hər bir bucağın.
Odun düşmən yandıran, bulağın ürek açan,
Şerin dan ulduzutək dünyaya işiq saçan.
Qeyret beiyimizsən halal torpağınlı sən,
Tarixə yaraşıqsan zəhmət dayağınlı sən.
Məğrurdur dağlarıntek igidlerin, ərlərin,
Həm qılıncı ildirim, həm də kamalı dərin.
Sənin qadınlarının əl çatmazdır ismeti,
Ulduzlara bənzəyir qızların əzəməti.
Top kimi körpələrin qızılğıl yanaqlıdır,

Halal süd əmdiyindən şeker, bal dodaqlıdır.
Odludur, alov ludur kişilərin qeyrəti,
Dəyişməzdür, dönməzdür onların məhəbbəti.
Oğulların, ərlərin dosta mehribandılar,
Vuruşlarda eyilməz, dönməz qəhrəmandılar.
Kəndlilərin orağı Rüstəmin kamanıdır,
Öz əlinin zohmeti bəxtinin həyanıdır.
Fəhlə günəş çıxmamış belini işə bağlar,
Coşğun təbiətlidir, coşğun çay kimi çağlar.
İşçilər günəş kimi səhər qalxacaq erkən,
Günəşden tez oyanır, qalxırsan, ana Vəten.
İti nizəyə bənzər alımların qəlemi,
Qılınçın öz aləmi, qəlemin öz aləmi.
Talvarda meynələrin dar ağacı ipi tek,
Çəsmələrin tökülen qanlara bənzər gerçək.
Gün çıxandan ürkətkəçarpar mənim Vətənim,
Ürəyi bir, sözü bir, arzusu bir gülşənim.
Sənin qızıl torpağın, sənin qızıl əllərin,
Şerdə, sənətdə də tanımışdır əllərin.
Şumlanmış başdan-başa hər bir qarış torpağın,
Ürək açar, göz oxşar sənin yaşıl növrağın.
Azərbaycan igidler, qəhrəmanlar yetirir,
Bu təbiət, bu torpaq mərd insanlar bitirir.
Sarılıq, natavanlıq Reyin öz dastanıdır,
Səlamətlik, tərəvet Təbriz ərməğandır.
Bizim palıldızımız kəmənd atır Pərvinə,
Ay da, ulduz da düşər palıdin kəməndinə.
Nazlı səməndə bənzər, Səhənd ay doğan zaman,
Üzəngisi hilaldır, yəherisə asiman.
Səpilmış çöllər boyu qoyun-quzu sürüsü,
Raşadətə səsləyir uzaqda at ilxisi.
Aslanın bağın yarar onun pəhlivanları,
Zinətdir bu cahana igid, mərd insanları.
Qadınları şahsüvar, cəngavər, qəhrəmandır,
Döyüşlərdə ər kimi onlar düşmən yixandır
Bu haman Təbrizdi ki, dəniztək ürəyi var,
Onu düşmən öündə sədd etmişdir ruzigar.

Bu haman Təbrizdi ki, inqilablar zamanı ^{laH}
Dünyaya bəxş eyləmiş ölməz, mərd Səttarxanı.
Bu haman Təbrizdi ki, cavanların qanından
Min-min lale bitirin bu dünya görmüş Muğan.
Bu haman Təbrizdi ki, içmiş ürək qanımı,
Tarixə bəxş eyləmiş igid Xiyabanını.

İranın tarixini odur qanıyla yazan,
Rəşadəti, mərdliyi vermiş dünyaya nişan.
Onun həssas qəlbə var, o azadə bir məkan,
Onun saf baxışları ürəyinə tərcümən.
Vətən eşiqi yolunda imtahan vermişdir o,
Bu cahanını özüne bir cahan vermişdir o.
“Var olsun Azərbaycan” deyir dərdli Şöhrayar,
Var olsun bu dünyada, nə qədər ki, dünya var.

SƏBA ÖLƏRMİ?

Sona çatmışmı cahan ömrü, Səbamız da ölü?
Eşq atəşkədesi, kani-vəfamız da ölü.

Cox əziz dağına səbr eyləmişəm aləmdə,
Buna yox səbrim, ilahi ki, Səbamız da ölü.

Kəfəni ah, gərək göz yaşı olsun qüsli,
Bu əziz ilə bizim zövqü səfamız da ölü.

Ey könül, qəmlı bir ahəngilə ql nalə bu gün
Ki, səni şad qılan nəğməsəramız da ölü.

Bir də Bilqeyş Süleymanə yetirməz peyğam,
Xoş xəbər hüd Hüdümüz, şəhri-Səbamız da ölü.

Ey könül, şam kimi yan, qətre olub gözdən ax!
Hünərin son günüşi batdı, şüamız da ölü!

Haq görən göz daha yoxdur mu bu gün aləmdə?
Haqqı töbliq edən ayati-xudamız da ölü.
Rumun işğalında Səra vəmənə heç bir zəfənən,
Rəsmidir öldürür hər yerde dəva dərdləri,
Bu necə dərd idi, ya rəb ki, dəvamız da ölü.
Aya qılıq düşəvək, vəbə dərdi, vəfədə dərəzədə,
Yaşadırı hünəriylə o, düha əhlimizi,
O gedir indi, bizim əhli-dühəmiz da ölü.
Sənətin qumrusu Şahnazi, İbadı yaşasın,
Ki, susub bülbülməz, sövtü-sədəmiz da ölü.
Həni Tehrani dəfi, harda Bənan avazı?
Ağlasınlar ki, nə ustad, xudamız da ölü.
Gönderin surü nəvə ilə ona xeyr-dua,
Bizi tərk etdi hünər, surü nəvəmiz da ölü.
O hünər qibləsinə üz tutun, ey əhli-hünər,
Bivefa çıxmaz o ustادə, vəfəmiz da ölü.
Soruşun siz, hünər əhlini boğan Tehrandan,
Ki, nədəndir orada eqlü-zəkamız da ölü.
Hünər əhlini çəkibdir ölüm hər yerde hücum,
Nə qədər vardır hünər əhli aramızda, ölü.
Ölməz insan olannı ölməsi bir dərd deyil,
Ölməyə qalsa eger, şahü godamız da ölü.
Lakin hər yerde ki, çəkmiş hünərə pərdə qərəz,
Zövq ölü, sənət ölü, işvə-ədamız da ölü.
Bağiban mehrini salmışa alaq otlarına,
Gül solur, qönçə yanır, badi-səbamız da ölü.

Boş yerə salma özün zəhmətə, bir qanun var,
Yaşayan eşq olacaq, hirsü həvamız da ölür.
Bu hamam təbərzin ki, evənəm qanından
Şəhriyara, ele zənn etmə Səba ölmüşdür,
Bütün aləmdə hünər olse, Səbamız da ölür.

SƏDİNİN BARİGAHINDA

Dahi Sədi, eşqin ilə gəlmışik bu gülüstana,
Bülbül kimi şən nəğmələr qoşuruq biz bu bustana.
Əsərlərin əbədi bir məhəbbətə olub mexzen,
Gəldik qoca yaşıımızda dərs alaq bu məktəbindən.
Yeddi yüz il yatdıq bəsdir, zaman çatmış biz oyanaq,
Dur, gel Reyden Şirazına, biz də sənə gəldik qonaq.
Bəs deyilmiş Gülüstəndən yiğidiğimiz güller hələ,
Gəlmışik ki, bir az giley tikanların alaq əla.
Karvan əqli utanırdı götirməyə bizi bura,
Dərvişlərtək cilde girib min cür hiylə qura-qura,
Gecə yarı hamı yuxu zindanında qalan zaman,
Simurğ kimi Süleymanın dərgahına olduq rəvan.
Sənin əsil dostunuq biz, fəqət xəyal eyləmədən,
Əhdi pozduq, hüzuruna gəldik belə namüyyən.
Ustadımız, kömək əli uzatsana can dostuna,
Axı dərdə dərman üçün gəldik sənin hüzuruna.
Öyrətdiyin dərslər bize ziyan verir indi, ustad,
Möhtac olduq her cəhətdən, kimsədən yox bize imdad.
Çətinliklə boğulurraq, baxan yoxdur şikayətə,
Qumdan durub gəlmışik ki, son qoyaq bu felakətə.
Gözümüzə nur verməyir sürmələnmiş bu İsfahan,
Bize fayda verəmni heç öz gözü kor olan zaman.
Özümüzü məhtab kimi Zinderuda vurub gəldik,
İnci kimi, ümmanlarda gizlənmədən durub gəldik.
Gecələr ay işığında, gizli, açıq yol keçrək,
Hüzuruna gəlmışik ki, eyleyəsen bize kömək.
Şamlar kimi yana-yana ağlayırıq, səs-səmirsiz,
Ahü nəle çəkə-çəkə dərgahına gəlmışik biz.

Əfqanımız boğur bizi, nefəsimiz çətin gəlir, xəzər
Ruhumuz ah etəyindən tutaraq göyə yüksəlir.
Ruminin dar külbesində Şəms olmaraq heç bir zaman,
Əsrin Əbu-Səidiyik, vətənimizdir Xorasan.
Nasir Xosrov taleyinə bənzəməz heç taleyimiz,
Ayrı cüre avareyik, şəhərlərde, çöllərdə biz,
Zavalsız bir nəhəng kimi üzüb vəhdət ümmanınında,
Çarşışırıq yaşamaqcın bu ümmanın tufanında.
Ərəblərin şəmşirinə şinə gərdik biz dəmadəm,
Kafir ikən müsəlmlənləq aləminə qoysuq qədəm.
Küfrü atıb biz qaldırıq islamıyyət bayrağını,
Dinü iman aləmində qurduq inam novrağını.
Qara bulud qaranlığa salan zaman hər bir yeri,
Qəlbimizə işiq saçdı qüdsi Quran ayətləri.
Ey barıgh sahibi! Sən qonaq hesab eylə bizi,
Soruşma heç kimik, bilinə admımızı, yerimizi.
Gərdenbəndi inci olan sədəqətlə bəndənizik,
Qarşında baş əyib səni daim təqlid edən bizik.
Namərd zaman təqib edir, bizi qoyur yana-yana,
Biz dərvişlik paltarını geyib gəldik bu meydana.
Vətən "qərib" adlandırb hey getirir cana bizi,
O ayaqları şil olsun ki, gətirdi Iranə bizi.
Öz xatirat cənnətdən neçün gərək xaric olum?!
Neçün gərək buğda yeyib Adəm kimi mən qovulum?
Ey Şirazın dərd əhliniə pənah olan mürəbbi sən,
Rəhm eyləyib qurtar bizi bu Tehranin məhbəsindən.
Sakit, əmin bir guşə ver, ömrümüzü başa vuraq,
Qoy şerimlə qaralansın dəftərimdə hər aq varaq.

TƏBRİZİN ŞAHZADƏ BAĞI

Bu hamam bağlı ki, burda yaşayıb şahzadalar,
Parça-parça olub indi, yeno xoş görkəmi var.
Ela bir aynıdır, eks eləyir indi yene,
O Abas Mirzəni ki, burda tutardı o qərar.
O ki, öz başını qoysu bu Vətən torpağına,

Tarix olmuş o hekayət, gecə-gündüz ağlar.
 Gördüyü xeyirli işlər çıxa bilməz yaddan,
 Qəlb evində o bulaqtək hələ qaynar, çäqlar,
 Bir bu şahzadə bağı, bir də ki, o Şahgöldür,
 Bil ki, o şahzadədən bizlərə bir töhfə qalar.
 İnqilab tarixi burda göləcək göz öününe,
 Kino lenti kimi bax son ona təkrar-tekrar.
 Atının kişnəməsi indi də dağlıarda qalır,
 Ona rus saldatı bir vaxt burada oldu səvar.
 Sərdarın nərəsini dostları yad eylər hələ,
 Adı Səttarxan idi, cəbhədə oldu sərdar.
 Hər tərəf qapqara dağlar, necə də qorxuludur,
 Sanki zindana çökülmüş qara daşlardan hasar.
 Dünən o milli bağın hökm idi qanuni işi,
 O bu gün gör necə səssizdi, nə fərman, nə qərar.
 Yarısın futbol üçün meydan edib gənclər onun,
 Nə zaman olsa yarış, orda cavanlar oynar.
 Bir azin ordu tutub indi nizamiyyədir o,
 Tutub ərbab bir azin da çəkilib dövərə divar.
 Onun hər hissəsi hərrac olunub da satılıb,
 U dub o milli bağı, iştahəli ejdahalar.
 Qaldırırdı başını göydə fələkden de uca,
 Bir zaman hər gecisi nağməli, dastanlı diyar.
 Yixılر köhnə binalar belə söylərdi o da,
 Var bizimcİN belə tale, görünür lap aşkar.
 Asimanın öz əlilə tikilər şanlı saray,
 Tanrıya bəlkə şikayot eləyər leylü nahar.
 Burda bir arif adam var, o yatibdir əbədi.
 Xarici abad olan daxili bərbad bu məzar.
 O dağın keçmişİ, bu indiki halı, nə deyim,
 Nə gələrsə başına ümmid o Allaha qalar.
 Her şey o bəxt ilədir, çərxi fələk də dolanır,
 Nə Süheyil ulduzu vaqifdi, nə də bir seyyar.
 Milli bağ park idı bir vaxt bu şəhər əhli üçün,
 Nə gözəl günlər idı, xoş da keçərdi rüzgar.
 Mən özüm şahidəm, onda qocalar parka gələr,
 Kimi vərzisə eləyərdi, kimi də nərd oynar.

Bir əsrdir bura zahirdə elə bayramdır,
 Batıne baxsan əger orda hələ matəm var.
 Bəşər övladı tutub min əl ilə dünyani,
 Yarpağın titrəməsi yoxsulu etmiş naçar.
 Gey o qanunları son əyninə paltar yerinə,
 Düzgünən süfrənə də onları, heç eylemə ar.
 Cün qənaət bizi dərman idi, yaddan çıxdı,
 Tək rəqabətdi, zaman keçə də o, yadda qalar,
 Asiman verməyir indi bizi, biz isteyəni,
 Ərzələr ədliliyədə bir-birinin üstə çıxar.
 Dünənamız doldu yaşa, artıq o, pirane olub,
 Nə qədər vursa bəzək, gənc ola bilməz, qocalar.
 Amma şadlıq eləməkün daha yox onda həvəs,
 Çünkü əfsanədi, bu şadlığı ondan kim umar.
 Bu təzə elmlər ilə yer üzü məhv olacaq,
 Bəşəri vəhşətə salmış necə bu qorxu, azar.
 Dünən o, yoxsul idi, qane idi öz halına,
 İndi o, varlıdı, əfsus ki, yoluñ hər gün azar.
 Merifət almaq üçün oldu bu ibret dərsi,
 Tanrıya şükrü bu, hər kəs onu eyləsə car.
 Biri şükər eyledi, o, Allahına oldu yaxın,
 Biri küfr eyledi, Allahdan özün etdi kənar.

MİLLİ İDEAL

Pəyam gönderirəm mən İran cavanlarına,
 Alovlu mərdlərinə, şanlı qəhrəmanlarına.

Mənim gurultu salan nərəmin gərək birisi
 Yatanları oyada, şirlərin gələ arına.

Dözərmi şirlər, o zəncirə bağlanıb otura?
 Əsarət ilə barışmaz, bulaşsa qanlarına.

Bu dar macalda əsirlər sürülmədə yalavac,
 Veribdi hökmünü zalim, qiyibdi canlarına.

Nədir bu naz ilə alver gətirmiş elmə gəda?
Kasıbdan öyrənib elmin, fəqət dönüb harına!

O nəslimiz ki, bizim eradan qabaq xan idi,
Olubdu qeyyuma möhtac yadelli “xanları”na.

Buludla söhbət edən sirlə Təxti-Cəmşidə bax,
Uyubdu Keyvana dair o, dasitanlarına.

Üfűqdə eks eləyən nərələr də layla çalır
Şir Ərdəşirlərinə, qartal Ərdəvanlarına.

O vaxt ki, dindən əsər, elmidən nişan yox idi,
İranda elm ilə din fəxr edirdi öz barına.
Duyammayır sənəti sənətə baxan ağalar,
Misilsiz incəsənət indi bəndədir qarına.

Bu o şahmatdı ki, meydan vəzirlər aləmidir,
Mat olsa, bir baxasan şahın ah-amanlarına...

Beşikdə şirləri boğmuş cavan nəsil doğulub,
Xəyanətin qolunu bir salayı yanlarına!

Bürünməyib ipəye, daşla nizə oynadaraq,
Gərəydi sinəsini taleyin tikanlarına.

Gərək olaydı cəsur, atminən, döyüşkən, igid,
Verəydi oxla qılınc “dərsi” yurd yixanlarına.

Vətən oduyla beyinlər dönəydi gur ocağa,
Ürəklərin qəzəbi – Malikin tiyanlarına.

Siyaset aleminin zülməti, ziyalıların
Fikir çırığı olub, bir güleydi öz yarına.

Cavanların gücü, həm pirlərin duası ilə,
Ağıllı başçıların xalq ilə olanlarına.

Gərəkdi saf məramlı hizbi təşkilat yarada,
İnamla el gələ azadlıq asitanlarına.

Vətən məhəbbətinə hər fəda olan yazıçı
O vaxt qoşulmalıdır ölkə pəhləvanlarına.

Xəyanəti açılan dəstə cani dəstəsidir,
O dəstə yetməlidir öz cəzasının darına!

O gün sevinc ilə aclar əsil cəza verəcək
İran harınlarına, kinli qansorlanlarına.

Dağılsın əqli gərək Şimran üstü villaların,
Kasıbların ahi düşsün o xanimanlarına!

Həmişə alqışa layiqdi xalq fədailəri,
Hüma gəlin gələcək qalibiyət anlarına.

Nə qan tökübsə dəni, Şəhriyara, sən onu bil,
Yetər İran da həyatın qızıl zamanlarına.

Şəhriyara, sən onu bil,
Nə qan tökübsə dəni, Şəhriyara, sən onu bil.

Güllər rəfəbatlı, hər iki qızıl
Qızılırların hər iki qızılırların
Mən dəliklərinə xədim, qələbdəliklərə,
Çox cəhəgnizdi ssəniləməz, qələbdəliklərə

Pervane şəm üste od unduğum
Gül istəməzsin, mənim üste od unduğum
Sən qızılırların hər iki qızılırların
Aylı, bu qızılırların hər iki qızılırların
Axı, gəl nəçür dən, eyni şəhər
Son utir verirsin gülə, gülşənə.

Son verdin qızılırların hər iki qızılırların
Sən qızılırların hər iki qızılırların
Bilidən gülə, gülə, gülşənə
Bilidən gülə, gülə, gülşənə

Qıtələr

DÖRLÜKLƏR

1

Təkklikdə bir dosta öyünd, nəsihət,
Onun xatirini əzizləməkdir.
Lakin yad yanında edilən töhmət,
Dostunu hörmətdən salmaq deməkdir.

2

Ey xəsis, ömrünü hədərə verme,
İnleme mal, dövlət çıxsa əlindən.
Ömr olsa, taparsan itən malını,
Ömr itsə, tapmazsan onu malla sən...

3

Bir sıra adamlar heyvan kimidir,
Zahirdə qulağı, gözü olsa da.
Xeyali bolluca yemək-içməkdir,
Məsləki, inamı olmaz dünyada.

4

Təəccüb deyildir, iki şey üçün
Bütün ömrü boyu dərd çəkər insan.
İtən cavanlıqdır biri, əzizim,
O biri dost üçün çəkilən hicran.

5

Nadan dirisə də canlı ölüdür,
Onun vücudu da məzara bənzər.
Bilikdən güc alıb yaşamayanlar,
Başsız külək kimi avara gəzər.

GÜL SATAN QIZCIĞAZA

Ey cavan nazənin, gül satan məlek!
Güldən söz açırsan yaz bülbülütek.

Geyib gül bəzəkli zərli paltarı,
Güllərlə bəzərsən ilkin baharı.

Ey zülfü bənövşə, gülə həmdəmsən,
Öyrəndin həyani səfali güldən.

Gül kimi camalın çox nazəndədir,
Güllərin sefaşı, şövqü sondədir.

Sünbülli saçların sərv üstə, hər an –
Sevən ürəklər gültək verir can.

Dünya gülşən olur baxanda sənə,
Bülbül heyran qalır sənin nəğmənə.

Özün qonçə gülşən, hər yanın güldür,
Sən Allah, özün gül, aləmi güldür!

Gülləlsən, pərisən, hurisən, nəsən?
Sənin gül üzünүn vurğunuyam mən.

Güller vəfəsizdir, bil ki, tez solar,
Qorxuram sənə də təsiri olar.

Mən də bağban oldum gülə bir zaman,
Çox cəfa görmüşəm tikanlarından.

Pervan şam üstə od tutduğutək
Gül üstə yanmışam mən də, ey mələk!

Sən torif edirsən gülləri, obəs,
Aylı, bu güllərlə ülfətini kəs!

Axi gül nəçidir naz edə sənə?
Sən etir verirsen gülə, gülşənə.

Sən verdin güllərə bu lətafəti,
Sənsiz ola bilməz gülün qiyməti.

Ayiq ol, ey gözəl, nazlı gülşətan,
Özünü qaçırdar mahir bir cavan.

VƏHŞİ GÜL

Qonşuda bir gözəl gül budağı var,
Görəsən kiminçün qoñçesi açar?

Vəhşidir, uzaqdan gördüyüüm zaman
Qaçib qapısını möhkəməcə bağlar.

Baxanda özümü bəyənmərəm mən,
Məni də bəyənməz o nazlı nigar.

Ey qoca könlüm, bil, vaxtı çatanda
Alma dərilməsə, çürümüş olar.

SƏNTURUN MƏZARI

Bir məzar üstündə eşqin perisi,
Şur ilə Mahura saxlardı matəm.
Dedim: "Həbib ölmüş, məzəri bumu?
Ki yazıq könlümə dolmuş dərdü qəm?"
Pəri dilə gəlib dedi: "Bu torpaq
Səntunın qəbridir, Həbiblə bahəm".

MAARİFİMİZ

Neyimiz var öyünməli, cəhalətdir maarifimiz,
Maarifin özüne də xəyanətdir maarifimiz.
Əcnəbiler qələmiyle yazılmışdır programı,
Tutuquşu dərsi verir, o sıfətdır maarifimiz.
Ustalaşib düzü əyri, əyrini düz tanıtmağa,
Yazıq millət, faciədir, müsibətdir maarifimiz.
Harda ki nur qapısı var, yeddi yerdən qıflıayar,
Bir qaranlıq uçurumdur, bir zülmətdir maarifimiz.
Əcnəbinin tənburilə oynadığın yeter, bəsdir,
Oyan millet, öz gözənlə gör, qəflətdir maarifimiz.
Gözlərini aça bilsən bu ağır div yuxusundan,
Nalən çatar fəlakələrə, fəlakətdir maarifimiz.

Cavanlara nə bir sənət, nə də həyat dərsi verir,
Açır zillət qapısını, cəhalətdir maarifimiz.
Oğurlara şərik dövlət, doğruluqdan dərs öyredir,
Başdan-başa quru sözdür, nəsihətdir maarifimiz.
Bu dövlətə qulluq etmək, məmləkətə xəyanətdir,
Xainliyə, satqınlığa delalətdir maarifimiz.
Ömrümüzün altı illik gül tacını yelə veren
Darülfünun nə öyredir, səfaletdir maarifimiz.
Müdərrisler bili-bili təliminə yalan qatır,
Ona belə mənfaətdir, zəlalətdir maarifimiz.
O, "xəyanət bağçasından" gül dərse də, susur yenə,
Nə eyləsin, ələci yox, rəzalətdir maarifimiz.
Bikəs vətən, hünərsizlər, qeyrətsizlər əlindəsən,
Başdan-başa xəyanətdir, cəhalətdir maarifimiz.

ESQİN XUMARI

İki bölmüş məni hicran, iki dünya kimiyməm,
Yarı getmişə yarımla, yarı qalmış məndə.
Cavani aycamal eşqile qoşulmuşdur ona,
Məni bivaxt qocalmış qarı qalmış məndə.
Yaşlı öylə aparmış ki, özüyle o nigar,
Nə baxım güzgüyə, ancaq sarı qalmış məndə.
Aparıb gül-ciçəyi, baxmalı bir mənzərə yox,
Uca hicran dağıyam ki, qarı qalmış məndə.
O zərif ciyinə qonmuşdu göyərçin ruhum,
Hicranın bayqusu qalmış, sarı qalmış məndə.
Aparıbdır balını, qorxulu, pünhan vüsəlin,
Sızlaşır boş petək içrə, ari qalmış məndə.
Hər neyim vardısa əldən gedib, artıq nə deyim,
Nə şikayet ki, bu röya vari qalmış məndə.
Od-alov saçdı məhəbbət, yiğişib getdi o yar,
Bu yanıq cismimə baxma, nari qalmış məndə.
Aparıbdır dodağında o şirin şərqiləri,
Bu sıniq könlümə bənzər tari qalmış məndə.
Bağını dərmış, aparmış bu yazıq Şəhriyarın,
Acıdır, yiğmayıb, həsrət bari qalmış məndə.

MİNƏM EYBİM

Allahımdan gileyim var,
Nə nöqsandır xılqotimdən,
Nemət aşib-dاشan zaman,
Zövq almırıam lezzətindən.
Əldən gedən səadətçün-

Baş aćmırıam həsrətindən.

TƏBİN QUYUSU

Menim təbim dərin quyu,
Qəzəllərim axar suyu.
Yanında deftərim dolça,
Şəfa tapar cavan, qoca.
Tənabimdir yarın teli,
Onsuz susar şerin dili.

ULAGIN NEÇƏYƏ?

Daşımasan yükünü yadin bu xərabədə,
Soruşmazlar, ay gövhər satan, ulağın neço?
Orda saxsı yükə ki, hamı qaçsıñ dalınca,
Yalvarıb söyləsinlər, əmi, növrağın neço?
Şəhriyariyam eşqin, hərdəm bir cüvəllağı
Taci başımdan qapıb: başın, papağın neço?

CAVANLIQ SƏRVƏTİ

Sikayət zeiflərə yaraşır ancaq, inan,
İnsan yoxsul görünür zeif olduğu zaman.
Varlı-karlı qocanın həyatə rəğbəti az,
Gənclik qayğısızlığı ixtiyara yaraşmaz.
Cavansansa, deməli, sən də varlısan elbət,
Varmı gənclikdən böyük, gənclikdən ulu sərvət?

Sərbəst seirlər

RƏSSAM

Əziz rəssam,
Uzaq üfüqlərdə bir xəyal,
Bürünüb buluddan szü'lən
Ayın nuruna.
Qafın zirvəsidir,
Bir guşəye çəkilib.
Salam verirəm mən ona.
Mən gecənin qoynunda
Qorxulu bir mağarayam.
Həm kölgəli,
Həm nurlu,
Həm vahimeli,
Həm də şən.
Sənin də üzün mənim kimi
Soyuq şölədir,
Ötüb keçən karvandan
Düşüb qalmışan, nədir?
Sən ey ötən qərinələrin
Qəhrəmanlıq varisi.
Bir səhərin alaqqaranlığında
Nə onda məhəbbət görünür, nə ay.
Nə ağ deyir ona bir insan səsi
Nə qara.
Öz qəlbə ilə həsbhal edir bu ara.
Vicdanını oyat yuxudan nəvazişlə,
Bir vicdan ki,
Nəşəyle uyuyur hələ...
Götür o firçanı ki, əziz rəssam!
Hər tükü şair xəyalından toxunub.
Çünki şair xəyalı şeir olur.
Vicdanın xatirat heybəsinə sal əlini.

Ara-axtar

Yenə göz təzədən, axtar.
Nə istəsən, orda var,
Bir zərif firça var onda.
Bir gözəl kirpiyinin kölgəsidir o da.
O kirpikdə buza dönmüş
Axan göz yaşı.
Qətlə yetmişdi
O dilbər gəlinin yoldaşı.
Öldürən kimdi?
Namus oğuları!
Bədnəm etmek üçün günahsız nigarı.
İndi o məsum gözlər
Bir ömür giryən olub.
Çıraq olmaq idi ilk arzusu
Övladları yolunda.
Fəqət, buluda döndərdi o gözləri də xəyanət.
Əziz rəssam!
O vicdan heybəndə
Dərdli sinələrdən vərəqlər var.
Yadigar albomlardan ol çok,
O varaqları çıxart,
Bir rəssam dəftəri yarat.
Faciə ilə dolu hər varağı.
Taxtaya dönmüş bir sinə,
Qırışmış deri,
Xətleri qabırğa sümükləri.
Bir sinə de çok,
Ancaq üstündə yaz,
Burada bir ciyər də varmış,
Birvaxt...
Əziz rəssam!
İndi o rəngləri götür,
Biri zindan bucağından
Üfűqə baxan bir məhbəbusun ahıdır,
Bir parça işq ver bu kölgəyə.
O gəncin ki,

Zorla yoldan tutulub
Zindanda ömrü talandı.
Qanından qırmızı rəng yarandı.
Biri də,
Bir yetim üzündən uçan
Heç vaxt geri qayitmayan
Çəhrayı rəngdir.
Biri də
Zəherlə parçalanın ciyər.
Şeytana aldanın,
Mövhumata uyanın
Göy rəngidir.
Biri də,
Zindan şüşəleri ardından
Cavanların gördüyü baharın
Bir az solğun göy rəngi.
Riyalardan uzaq,
Sənin vicdan heybənə biganə
Hər cür yaramaz rənglərə dəyməz.
Fəqət sedaqqət və məhəbbət rəmzi
Rəngləri ya özündən,
Ya da özgəden al.
Ona mezlum bəşərin göz yaşından
Bir-iki damla sal.
Qəlbindən, canından
Qaynayıb gələni qat ona.
Onda sənin bu rəngin
Gəlməz əsimizin xoşuna.
Bilmirəm bəs nə ad verək rəngə...
Əziz rəssam!
İstərəm bu rəngle,
Kağızla, fırçanla
Bir əsər yaradasan vicdanla.
Qoy mən deyim, sən çək.
Çək zövq ilə, ilhamla,
Ürəyin istəyən tək.
Axı sən rəssamsan...

Nakamlıq istedadır
 Sənə deyəcəyim,
 İsterəm bir ay çekəsen,
 O, hilal vaxtından
 Bədr olanadək
 Çıxa bilməyib buludan bir an.
 İsterəm bir tablo çekəsen,
 Rəssamin sinəsində öldü,
 Heyata gəlmədən.
 Bir arzu çək!
 Məhv etdilər onu
 Doğulanadək.
 Bir dağ laləsi çək!
 Şəhla gözləriyle
 Nə aynaya, nə suya baxa bildi.
 Bir kəndli qızı çək!
 Ayaqyalın, başaçıq.
 Ömrünü səhralar taladı.
 Günsən altında yanıb,
 Lale tek təndirlər qaladı.
 Bir bulaq çək!
 Bir ömür dağda
 Qayalar arasında çırpındı,
 O, həyatə teşnə qaldı, həyat ona.
 Sed çəkildi bu zümrüt gözlü
 Şəlalənin yoluna.
 Bir naş çək!
 Kimsə yetişmədi dadına.
 Bir abidə çək!
 Memar səy etdişə nə qədər
 Axırda dağıdır xaraba etdilər...
 Əziz rəssam!
 Bu tablo dünyaya dəyer,
 Bir ilham, bir asude vaxt ola əger.
 O əser ki, əbədiyyətə qovuşar,
 Ruhda və ürekdə izi qalar.
 Xeyalda yaranan hər tablo

Kətan üzərinə gələr sonradan.
 Keşikçi şallağı altında
 Can verən bir məhbusun
 İman şöləsini çək!
 Səmum küləyinə bənzər
 İmansızların əzabına dözüb fəqət
 Bir kəlmə yalan deməyən,
 Ülvə məhəbbətli şəxsiyyət.
 Kimsəyə düşmənlük etməyən,
 Lakin dövlətlə döyüşən,
 Qəlebə kandarına düşən
 Ulduzun işığının söndüyünü,
 Dan yerindən söküldüyünü,
 Günəşin doğmasından xəber verən
 O günəşə ki,
 Əjdaha yuvasını xarab edib,
 Bu qara ləkədən təmizləyəcək hər yeri.
 Bəli, o günəşin şəfəqləri.
 Əziz rəssam!
 Bu tablo inan ki, çox vaxt aparmaz.
 Rənglərlə çəkilər xətlərdəki hər rəmz.
 Elə bir tablo ki,
 Onu hər görən
 Hərəkətə gələcək mütləq.
 Bəlkə də dəyişəcək yerini,
 İşıq əvəz edəcək səmtini.
 Bir məlek surəti görünəcək
 Divin pəncəsində.
 Bir də qul satan,
 Yusif onun qulu.
 Qardaşları arxasında qalan
 Xətər yolu.
 Mehriban gözlərdən axan yaş,
 Yanaqlarda donub,
 Təsəllisi ancaq ah olub.
 Üzündə həm məhəbbət var,
 Həm itaot.

Atadan qəzəb, anadan şəfqət.
 Ciyərinin qanıdır göz yaşı.
 Ürək yanığında acı bir nifrət,
 Nifrət!
 Dua cilvəsində oyan.
 Məsiha simasıdır xəç zindanında.
 Bir Rüstəm qəmi!
 Söhrabın taleyi!
 Hekim Sokrat şükrü!
 Qərq olmuş nicat gəmisi!
 Nuh peyğəmber!
 Qorxulu tufan səsi,
 Müharibə dəhşəti!
 Faşist cəhənnəmindən bir səhnə...
 Bunları çək,
 Demək istəyirəm sənə.
 Daha heç nə!
 Yox, bir də
 Alında bir neçə sıniq xət,
 Baxışlarda möglüb bir qüdərət.
 Zamanın qırılmış ilanı,
 Əsəblərin gərginliyi,
 Bir də yadından çıxməsin ha.
 Röyalardan yaranmış bir tablo.
 Çəkib onu suya axıtmışlar...
 Əziz rəssam!
 Bu tablo yaransa əgor,
 Zamanın muzeyinə verərlər.
 Yadigar albomlarda qalar.
 Sənət eseri kimi yaşar.
 İndi bu zülmətdə
 Bu qədər küduret var, yetər.
 Birdir – görələr, ya görməyələr,
 Bu tablodur,
 Rəssamin yadigarı.
 Heç kəsdən əvəz, ənam gözləmə.
 Nə qəm, Nobel mükafatını

İsteyirlər versinlər hər kimə.
 Fikr edələr, nərm adları, qobirlər?
 Ya etmeyələr,
 Biz da vanq.
 Bu tablonu biz yaratdıq,
 Mər yurda su olsa əger,
 O Ora Sərab deyərlər...
 Əziz rəssam!
 Şeir idealımız Hafızdən,
 Gərək bir şeir tabloda yazasan.
 Ancaq divandan köçürtmə ona.
 Bir şeir ki, düşməyib
 Heç bir divana.
 Bir şeir ki,
 Düşüncəyə siğmaz,
 Bir şeir ki, şairlerin idealıdır –
 Hafız gizlədib bizdən
 illərdən beri.
 Bəlkə de connətdə yazıb
 Hafızə şer!...
 Orda ayındır serin hər kəlməsi.
 Qarışib bir-birinə zir və zəbər.
 Her nöqtədə zamanın zəngi ssələnər.
 Orada qelbə yatan sözələr
 Zamanın qelbinin döyüntüsüdür.
 Yaradanın kələmi,
 Bəşər karvanının ahəngi,
 Sirlərin açarı var.
 Yoxdur məndə belə bir şeir,
 Onu Xacə Hafızdən axtar,
 O şeir belə deyəcək yəqin:
 – Bu qəmlı tablo
 Qəm xəstəsindən,
 Zamanın əzəblərindən,
 Musiqi, şeir və firça dərmanından
 İki min nüsxəyə
 Büküləndən sonra hələ, əlap əlmər-əlmər
 Qalmış belə...

MUMYALANMIŞ ADAM

Cıyarızın qanıda göz yoxdur, qazanıda
Gözlərimi ovuştururam hələ də,
Oyanmışam neçə əşrlik yuxudan.
Axtarırıam qədim, doğma dünyamı,
O gördüğüm daşlardan biri də yoxdur ki,
Hal-əhval tutam.
Yuxuluyam, oyağam, bilmirəm.
Gördüklerim həqiqətmi, röyami?
Nə bir dost qalıb, nə bir tanışım.
Dördimi kimo danışım, hesratımı kimo danışım?
Mumyalanmış adamam, fəqət, diriyəm.
Gözlərim iki qara çuxura benzəyir,
Bədənimdən golir məzar iyisi.
Bəlkə də Misir ehramlarından durmuşam.
Yoxsa Buxt-ən-Nəsrəm, Yoxsa fironlardan biriyəm.
Çürülmüş libasımla
Əşrlərdən qalan bir mirasam.
Yeriyirom soyuq və ağır addımlarla...
Dörd yanım pərişan çöhrələr...
Gəzirəm sərgərdən, mükəddər...
İtirmişəm gedəcəyim yolu da.
Keçirəm döngələrdən, küçələrdən;
Əziz bir məhələyə dönürəm,
Bəlkə o doğma mənzilimdə
Məndən bir xatirə qalıb.
Hani o mənzilim, hani o xatirəm?
Yol verin mənə!

Arzumu itirmişəm, eşqimi itirmişəm.
Onları gəzirəm.
Kölgələr də qaçırməndən;
Onlar dostlarımndır bəlkə də...
Qaranlığa qarışib ərisə də özləri,
Orda-burda qalır tanış izləri.
Qulaqlarına piçılıt gelir.

Yoxsa simasızlar bərkdən danışmazlar?
Yoxsa itibdir onların adları, qəbirləri?
Bəlkə də onlar bir anlığa
diriliblər mənimtək?
Bəlkə məhəşər günüdür bu?
Mənim gördüğüm bu cırkı aləm
Daşqalaq olsun gerek.
Parlaq gövhər tapılmaz bu mədənde.
Ata malı kimi böylər məni;
Yanaqlarımın qızartısı birindədir,
Gözlərimin işığı birindo.
Biri çapıb bir yanımı aparıb,
Biri ürəyimi yerindən qoparıb.
Bəs sazım-çəngim kimdədir görən?
Bəlkə də bütün əzalarım yerindədir?
Axi bu qədər dərđlerimle
Kimə lazımad mən?!
Qarışmdan bir kölə keçdi.
Neco da oxşadı bir dostuma,
Boy-buxunu, yerişi eynən.
Bəs niyə belə soyuq ötüşdü?
“Dost, bir danış görüm?”
(Bu laldır, nədir?)
Birisi də bunu qarət edib, deyəsən.
Dağa bax, dilə gelib,
Kimdən kiməso danışır.
Yaxşı ki, mənimlə deyil,
Dili topuq çalır,
peltəkdir elə bil.
“Dağ dili bilmirəm mən.”
Sən mütərcim gerek.
Şair də deyiləm mən.
Dərdini o adama danış ki,
Dağın da, şerin də dilini bilir”.
Bir qızə rast gəldim.
Qara gözlərinə baxcaq,
On yeddi əsr qabaq

Qeysərin tabutunda gördüğüm gözeli xatırladım.
 O gözəlin sūrməsindən çəkmişdi bu qız da.
 "Üzr istəyirəm, perim!
 Mənə səmalar darısqallıq edirkən,
 Sənin də dar gözlərinə sığmaram.
 Mən məşələri bəyənirəm,
 Sənin bir tutam saçın nədir ki, eylənəm.
 Dərd elindən elə təşnəyəm ki,
 Dənizlər də söndürə bilməz məni.
 Öz yoluna get, perim!
 Quzularından mügəyat ol!
 Arx ensizdir, qaçarlar.
 Sən nə bilirsən ki, dünyada nə var."
 Bu çərkifəlek
 Oyunlarla dolu köhne dağarcığını
 Hər dəfə bir axmağın dalına çatır,
 Yenə bir axmaq yük altındadır.
 Bu yükü daşmışsam mən de bir zaman.
 Özümü gülməkdən necə saxlayım?
 O dağarcığın yükü
 Pərişanlıq və qəlb ağrılıdır.
 Bu acı taleyə
 Gülmümmü, yoxsa ağlayım?!
 Verdiklərini geri aldı bir-bir...
 Bu dünya məni uşağa oxşatdı,
 Qaqqə göstərdi, vermədi, aldatdı.
 Xəstəlik verdi, dərman vermədi.
 Əyləncə öyrətdi, əyləndirmədi.
 Sonra da quraşdırıqlarını açıb yiğdi bir yerdə.
 Vurdu qoltuğuna.
 "Bir daha qaytarmaram" deyib apardı.
 (Daha nə deyəsən buna!)
 "Dünya kişi deyil" – deyən qadınlar
 Min yaşasınlar.
 Dumanlı və qaranlıq bir çayxana
 Qucaqlayıb sekilərin dizini.
 Pəncəreləri açıb taybatay,

Bir incə qəzəl, bir dərdli saz
 məst edib bunları.
 Divarlarındakı kaşilar da yuxudadır,
 Fəqət göz vururlar qapının arxasından.
 Bir məcnun soyud də küçədə durub,
 dalğın, pərişan...
 Su həsrətileyəLIB arxa.
 Bir dostum da qorxa-qorxa
 Köləm olub məni izleyir.
 Herdən titrək səsle,
 Herdən də qəzəbə ne işə deyir.
 Soruşuram: "Nə istəyirsin?"
 O baxır mənə sərt-sərt.
 Dönüb bir də baxır dərdli baxışla
 Deyir: "Dirilt məni!"
 Arzuya bax, aman Allah!
 Qaçmaq, qaçmaq istəyirəm,
 Uçmaq, uçmaq istəyirəm.
 Dörd bir yanım bağlıdır, zindandır.
 Nə qədər ki, ayağımın altında yer var,
 Başımın üstündə səma.
 Cahan həmin cahandır,
 Dünya da həmin dünya.
 Yoxdur nücat üçün bir yer.
 Taleyimin qəzəbli qartalı-
 Sakit gecənin qaranlığında,
 şəhərin alatoranında,
 Sərt və ağır, dağların zirvələrinə bərkidilmiş
 dumanlı bir körpüye bənzər.
 Ay da bu yerlərə baxıb yan keçər,
 Ah... bu gözəllik diyari, bu arzu dünyası!..
 Ah... bu ümid ciğirlər!
 Ah, bu vohşiyatlar, bu iti qayalar,
 Niyə yolumu bağlaşın?!

Necə üçüm, necə qalxım?
 Bu çürümüş libasım
 Gayalara ilişib qalacaq axı,

Tik-tikə olacaq axı.
O tikələrdən qanad düzəldərom.
Taleyimin bağlarını açaram.
Ay işığı bu darışqal dərəyə düşəndə, uçaram.
Ucalaram dağların fəvqünə...
Uçub bu yerlərdən gedərəm.
Uzaqlara...lap uzaqlara!

DUNAY ÇAYININ BƏŞƏRİYYƏTƏ MÜRACİƏTİ

Baharda bulaqlar sevincdən
Xizəkçi zirəkliliyi və oyunbazlığı ilə
Dağın döşündən aşağı sürüşürərlər.
Oynaya, oxuya bir-birinin üstüne yuvarlanırlar
Ki, əzəmətli bir çay yaratsınlar.
Sanki dağın nəvə-nəticələridir.
Qocanın havada süzülən saçlarını hörüb
Cöllərin sinəsinə salırlar.
Həmin qayda ilə gőy Dunayın ucan dalğalarını da
Avropanın qucağına tökürlər.
Bu uca və ürəyeyatan dağların hörukleri
Əsrərin və qərinələrin torpağından keçərək,
Dərya sevincli sinəsini
Təbietin zəngin süfrəsitək sərmisidir.
Bu səxavətli qonaqlıq süfrəsindən
Bir dünya bəhrələnir.
Bu mütəhərrik güzgүyə bənzər dünya öz gordişində
Kəhəşəndəki məiyəti arasında şahlara bənzəyir.
Bütün gözəllişləri qucmaq isteyən
Dəryanın açılmış qollarına oxşayır.
Gecə, mavi səmanın gərdəyi idir,
Əyilib gəlinə şirin öpüşlər səpir.
Çəmənə bənzər sinəsinə
Aydan iri, parləq almaz parçası taxır,
Necə ulduz gülərindən saçına
Gövhər sancaqları düzür.

Bu nazlı balıqların yatağı,
Yaxud, əbədiyyət məkanının köşəyi,
Gecələr musiqi və dəvə zəngləri ilə süslənən
Fikir beiyi, yuxu yurdudur.
Gecə ilə gündüz öz duyulmaz hərəkətlərə
Sanki bu beiyi tərpədirler.
Şirin bir laylayla beiyi yırğayırlar,
Öz fotoaparatinin şüşəsi ilə
Şəkil çəkməklə məşğuldur.
Bir kino pərdəsi kimi hərəkətdə olan dünyanın
Həm dili var, həm de dilçəyi.
Bütün ürkəklər o üzün aynasında
Arzu və xəyal dünyasını görür.
Yer üzündə kəhəşəntək
Sarı və göy rəngli karvanlardan fərş döşənib.
Qayıqsürenlərin şam və çıraqları ilə
Daim axan ay və ulduzlarla
Sanki yer üzündə de nazlı ulduzlar.
Mavi göyün enginliyində
Əzəlin xəberini əbədiyyətə aparırlar.
Sənətin dünya təbiətinə qovuşması
Çayın bətnindəki qüvvədəndir.
İsrafilin suru ilə Allah can verən kimi,
Maşınlara da elektrik ilə can verilib,
Ya da, bu ərşələ fərşin körpü ilə birləşməsidir.
“Dirilik suyu” əfsanəsindəki kimi
Sırlı bir dünyaya körpü salmışdır.
Çaylardan yüksələn əbədiyyət noğması
Təbietin qulağında ilahi ərgənən səsidi.
Keçənlərdən gələcəye
Əbədi ömr haqqında əfsanə söyləyir,
Ana döşündə eşidilən laylaydır o,
Gecələr ay işığında, ya qaranlıqda
Qəm yuxusuna gedənərin əfsanə deyənidir.
Onun keçmişdə necə də məhzun görkəmi varmış,
Nə çox qəmli səhnələrin şahidi olmuşdur.
Sonuncu dünya müharibəsində-

Bu vəhşi mədəniyyətin ətəyində olan
 Tarixin yüzlərlə qara bədnamlıq ləkəsi ki,
 Ölən əsgərlərin qanı ilə yuyulub,
 Onları Dunay heşrə qədər ağlasa da
 Dünyanın üzündən yuya bilməyəcək.
 Qulaq as gör, Dunay çayı
 Fəleklerin fəryadına, vicdanın nidasına bənzər
 Sazının mizrabıyla bəşəriyyətə nə deyir:
 Ey özünü “İnsan” adlandıran ikiayaqlı növ,
 Adam da, div də, adamyeyən vəhşi heyvan da
 Sənətin yüksəlişiyə medəniyyətin zirvəsində,
 Əxlaqnın süqutu ilə vəhşiliyin dibindədir.
 O yandan ərş mülkü və kosmosun qamarlanması,
 Bu yandan gilyotin və qətlətleti!
 O, ruzigarın gilyotini, bu raketlər,
 Pərdənin dalında da namərdin soyuq məharibəsi!
 Yırtıcılar öz həmənövlərinə hücum etmirlər...
 Amma sən! Ya rəbbim, amma sən!..
 İnsaf elə.
 Yaralarından hələ də qan axan
 Təkcə bu iki qanlı məharibədəki ölüm
 Bəlkə də yüz milyon olub.
 İsti məharibənin qrığını bəlkə
 Soyuq məharibənin qrığını yanında bir heç olacaq.
 Allahın lütfilə özünə gəl, ayıl!
 Gəl, bu gün dünyanın ərazisini
 Əhalinin nisbətinə görə bölgündür.
 Millətlərin hər nəferinin üzünü güldür,
 Hər kəsin səhəmini öz elinə tapşır.
 Torpaq genişliyi, içki qabı və istiqlal payından
 Azinkını artır, çıxa az ver.
 Gərək bütün millətlər bərabər olsun,
 Əlbette, xalqın sayına görə.
 Həm də hamısı bir rejim və qanunun himayəsində olsun –
 Nə o qədər ifrat olsun, nə bu qədər israf,
 Nə bu kommunistlik olsun, nə də o müstəmləkəçilik.
 Ayrışıkiliyi kökündən qopar!

Keçmişdən ürəklərində kin saxlayan
 O məzəlum millət və xalqlarla
 Bütün keçmişlərə görə üzrxahlıq ele,
 Milleti narazı qoyma.
 Qoyma xalqlar çərçəng olsunlar.
 Öz böyüklüyün naminə əllərini ətəyindən üzmə.
 Mühəribə divanəsi öz qəbrini itirir.
 Elm və mədəniyyətin doğruduğu bu təkəbbürdən
 Bəşəriyyətin xeyrinə tərəf bir addim at,
 Həc olmazsa birçə addim.
 Dünyanın tutqun üzünü güldür.
 Ayıq ol ki, atom açılarası
 Allahın vəd etdiyi cəhənnəm yaranar.
 Qayıt və dünyamın cəhənnəmini cənnətə döndər.
 Ehtiyatlı ol ki, pərdə dalında sırr var –
 Qurani-kərimdə işarələr edilib:
 Hər başda on min illik bir məhşər var,
 Ölklərədəki dehşətli zəlzələlərlə,
 Dərin, dibsiz yarğanlardan
 Gurultu ilə axan torpaq
 Qaynayıb, fəvvaretkət töküler,
 Bütün dünya lavaya və qaynar suya döner,
 Birinci dövr başa çatıb və indi ruhlar
 Bədən qəlbini terk etməkle
 Nurdan və atəşdən ibarət axırət dünyasında
 Əməllerinə layiq mövqə tutmağa tələsirlər.
 İki min ildən sonra dünya az-az
 Soyuyub və dinciliyə, inkişafa qabil olub.
 Onda ruhların parlamasına imkan yaranıb.
 İlk ruhlar cansızlar və bitkilərdə idi,
 Sonra növbə heyvanlara və insanlara çatdı.
 Birhüceyrlə heyvanın nütfəsindən
 İnsanın yaranması dövrünədək
 “Mən öz qəlbimle onu canlandırdım”
 Buna dörd min il vaxt sərf olundu.
 Allahın xilqəti yaratdığı bu altı gün üçün
 Altı min illik yetişmə dövrü lazım gəldi.

Allahın hər günü bizim min ilimizdir.
 Sonrakı o biri dörd min il ki, qalır, O
 Cinin də, insanın da sınaq müddetidir.
 Dostluğa əhd-peyman bağlayanlar
 Allaha qovuşmaq isteyenlerdir.
 Bu dövrde ruhlar böyük məsuliyyət daşıyaraq,
 Vəhdətin şərəfli paltarını geyinirlər.
 Zülmkarlığa və cahilliyyə qarşı
 Ağilla peyman bağlamaq şərt qoyulur.
 Yenidən Tanrı tərefindən peyğəmberlər gəlirlər,
 Və o köhne əhdidi qulağa oxuyurlar.
 Hər dəfə bir rüşeymin doğuluşu ilə
 Bir işiqli ruh da dünyaya gəlir,
 Onun ölümü ilə təkrar geri dönür.
 Bərzəx dünyası ilə bu dünya arasında
 Bu hal yüz dəfə, ya bir qədər az-çox təkrar olunur.
 Cox, ya az, irq, millət və din
 Öz növbəsində yolunu başa çatdırmalıdır.
 Yaxşı və pis əməllərin hekayətindən başqa
 Qiyamətdə hamı bərabər olur.
 O, dünyanın bütün zərrələrində eks olunub.
 Xəbis ruhların çoxu xəbis adamlara qovuşur,
 Xoşbəxt ruhlar da xoşbəxtlərə qovuşur.
 Şübhəsiz, ziddiyyət donuna bürünmüş bir ruh da o cüdür.
 Dənizdən bir nümunə:
 Xəsəyar şahin dövranı və Aten müharibəsi,
 İskəndərin dövranı və Təxçi-Cəmşid,
 Və onların hər biri belə idi.
 Zalimliyə adət etmiş cəmiyyət
 Öz zülmündən intiqam da almışdır.
 Özlərinin qabaqlar zülm etdikləri
 Məzlumlar da yəqin həmin cür olublar.
 Mənim əziz oxucum,
 Bu hekayədən özüna neticə çıxart.
 Tam küfr, ya tam imanlı bir ruh
 (Rəhmliliyin lüzumu istisna olmaqla),

Bədən qəlibindən getdi, təzədən qayıtmaz.
 Qiymətin vədəsinə yüz il qalmış
 Tam küfr yolu ilə gedənlər
 Bərzəx dünyasının məhbüsü olacaqlar.
 Haqqın mübahisəsini axıra yetirmək üçün onlar
 Bir daha bu dünyaya göləcəklər.
 Bu zaman dünya cəmiyyətlə dolacaq,
 Beləliklə fitnə-fəsad aşib-dاشacaq.
 Və o axırəzzaman fitnəsi də budur.
 Buna görə mədəniyyət tarixi heç vaxt
 Dörd min ildən artıq olmur.
 Bu, çox qədimin əsərləri ilə gelir və
 Kifayət qədər qədim dövrlərə aiddir.
 Adı mavi olan Dunay, bu haqda düşün,
 Orada öz yatağına qərq olanın
 Adını niyə Qara doniz qoyublar?
 Sən ona o qədər qara qanlar axıdırsan,
 Daha bəs deyilmil?!

RUBAİLƏR VƏ DÜBEYTİLƏR

Itibidir cavanlıq, ömrə dostları
 Hey onu gözirler tapsınlar bari.
 Səbada od ilə sazi apardı,
 Bitdi gül ömrünün qısa baharı.
 Şikəstə bülbü'ləm – çəmənə laqeyd,
 Bir xəlvət şəmiyam – gələnə laqeyd,
 Xalqa yad söyləmek insafdan deyil,
 Xalq dostdur, söylənsin qoy mənə laqeyd.

Bu dünya bağından ehməl keç, ürək,
 İnsafa arxalan, xoşhal keç, ürək,
 Sixilsan qonaq ol eşq meşəsində,
 Sevdadan orada zövq al keç, ürək.

Allahın Xatirədən başqa dost yox həyatda,
 Külək də tanımır bir kəs bu adda.
 Cinin də Möhnətlə, qocalıq olurken abad,
 Gənclik külə döndü Behcətabadda.
 Allahın Hələ xatirədən el çəkməmişəm,
 Birdir gülüşündə nəğmə ilə saz,
 Mənim də naləmdə ney ilə niyaz,
 Dilimdə səslənir Səba və Nima;
 Ağılıq qovuşub qəzələ yanğı ilə saz.
 Yenidən Göyerçin qanadlı, mən qanadsızam,
 Onun dərdi ilə təkəm, yalqızam.
 Bir işə Seba pəncərədən baxsaydı eger,
 Görərdi nə günə qalıbdır əyyam.
 Berzən Gecikdi dərmanın könül, işin tərs,
 Bu zəngin aləmdən tez doydun əbəs,
 Qocaların qəlbini cavan qalırkən,
 Sen niyə qocaldım gənc çağında bəs?
 Qıyan Mənə gərək deyil həyat şərbəti,
 Nə də bir əbədi ömrün sərvəti,
 Həbibin vəslinə yetişsem, bir də
 Dilərəm gəncliyi, saf məhəbbəti.
 Deni Bu gecə yənə də eşqinlə məstəm,
 Saqı, gəl vermə cam, əl saxla bir dəm,
 O mələk çöhrəli girib yuxuma,
 Hicrində ölmərəm, ölen deyiləm.
 Öz xəyalı İçib arzu, xəyal alovlarını,
 Sübh olcaq kəsirəm arx kənarını,
 Reydən Nişabura əsərkən külək,
 Müşk ətrindən duyur könül yarını.
 Tam Əvvəlki deyildir o sərv qəddin,
 Can alan gözləri söylə, neylədin?

Hüsnün de itirib təravətini,
 Mənim eşqim isə həmindir, həmin.
 Hələ xatirədən el çəkməmişəm,
 Gözünü andıqca hey artır nəşəm,
 Əgər xəber alsan halımı, canan,
 Qəminlə can çəkmək olubdur paşam.
 Yandırıcı qəlbimi şam kimi o yar,
 Qəmlərin dərmanı – gül dodağı var,
 Bu gün qəm sirdəsi tapmadığımızdan
 Onun xəyalılı yar oldum naçar.
 Bir gecə şəhərdən uzaq yataydım,
 Məcnunla çöllərdə ülfət qataydım,
 Ey gözüm, görəydin o Leylamızı,
 Mən də bir xəyalən ona çataydım.
 Dolu bir cam kimi dayanıb lala,
 Qəlbim qəm meyinə olub piyale,
 Nəsimdən dağlısan pərişan teltək
 Dalmışam kədərlə min bir xəyale.
 Şıltaqlıq eleyib hərdən haq-nahaq
 Tez-tez üzr istərdi anadan uşaq,
 Anası üstüne hirslenən zaman
 Kime siğnarı? Anaya ancaq.
 Ömür kölgəydimi, zülmət əritdi?
 Ya ki, bir gecelik qonaqdi, getdi?
 Qarışq görünən yuxudu belkə?
 Bəlkə bir şimşekdi – üfüqdə itdi?
 İlahi, bir nur saç sən gözümüzə,
 Səfa ver, saflıqla gül üzümüzə,
 Doyduq bu zülmətdə ləkələnməkdən,
 Parlayan bir günəş bağışla bize.

Yoxdur vətənimdən başqa vətənim,
Orda da tapılmaz həmdəmim mənim.
Bəlkə də sərrimi qəbrə söyləyim,
Bir məhrəm kəsilsin mənə kəfənim.

Qəmliyəm, qəmxar yox, qəfəs də dardır,
Artığam, dünya da məndən bizardır.
Qala divarları kəsib arxamı,
Yarəb, qəfəs də dar, nəfəs də dardır.

Sel gəldi, dostları məndən qopardı,
Bahar búsatımı pozub apardı,
Gözüm üstlərində yaz bulududur,
Dürr töker, sanmayın yağışla qardı.

Kəsdi ömrümüzü dövrün zəhəri,
Bir də acı dilin ölüm behəri,
Bədən bir zindandır, can qəfəsdədir,
Ölüm, göl, qurtarsın həyatın şəri.

İnsana xoş gələr terif olsa saf;
Xislətlər ölçüdür, vicdansa sərraf,
Varsa bu nemətin, şükr et, peyğombər:
“Dinin yarısıdır”, demişdir, “insaf”.

Namus insan üçün oyuncaq deyil,
Bir çəmən gülfdür – yəqin eyle, bil.
Qadın bir anadır bəşəriyyətə,
Önündə təzim et, adəbələ eyil.

Yaşamaq istəsək bir ömür əgor,
Onu da sert ölüm kamına çeker.
Bu yer də, o göy də dolanır bir cür,
Dəyişməz bu həyat heç zaman mögor?

Sən verdin aləmə ibret, musiqi,
Yorardı insanı qəflət, musiqi,

Dinlərkən bu yorgun ürəklər səni,
Veirirsən onlara cənnət, musiqi.

Məlektek qazanıb səma, Şəhriyar,
İşter nadan ağızı yuma Şəhriyar,
Əbədi eşq ilə vurdुqça qəlbə,
Yaşayar hər yerdə hüma Şəhriyar.

Əczaçı, məlumdur ki, dəva satır,
Xanəndə oxuyur, xoş səda satır.
Nəfəs almaq üçün bağá gedəndə,
Biri də biletlə boş hava satır.

EYNŞTEYNƏ PEYĞAM

Eynşteyn,
Sənə yad adamdan odlu bir salam!
Əlbət ki, o yadi bağışlayarsan.
Aylı bir gecədə, alatoranda,
Doryalar keçərək, dağlar aşaraq,
Qırçın dağlıları yarılıb-biçərek,
Səhər ulduzuna çatıb qoşaraq,
Sixaraq köksünə gül şaxələrini,
(ö güllər Şirazın Sədiyyəsindən)
Qırırm saçlarını dağdırıb gələn,
Şərqiñ nəsimidir, şərqiñ nəsimi!
Riyaziyyət Sultani,
O şərq küleyi,
Bu uzun yollarda qovub səhəri,
Sənin əzəmətli gözəl qəsrinin
Yanında haqlayıb şübhü açacaq.
Eynşteyn,
Ey böyük, ey ulu düha!
Ona icazə ver hər şeydən qabaq
İpək saçlarını darasın bir an,

Bu Şərqiñ nesimi öz əlleriylə,
 Zərif şanı çəksin xeyallarına,
 Açsin alnindakı qırışları da.
 Bəlkə sənətkara, bəlkə sənətə
 Elə nəvazişdir qalan dünyada.
 Bu şərq küləyile daban-dabana,
 Bu uzun yollarda qovub səheri,
 Böyük Şərq şerinin dühası gəlir.
 Başını söykəyib qoşa dizinə,
 Fikir dəryasına qərq olub yeno,
 Xeyallar taxtında əyləşmişən sən,
 Dilekli gəlmışəm hüzuruna mən.
 Qəlbimdə illərin min bir yarası,
 Bu vaxtsız, gözlənməz gelən qonağı
 Açı könül qapını,
 Kim bilir bəlkə,
 Elə dərdlərimin sənsən çarası.
 Qəbul et şairi, qəbul et, ustad,
 Əlibos gəlməmiş hüzuruna o,
 Gəlib saf ürkəklə, odlu ilhamla,
 Xəyyamın, Hafızın öz kuzəsindən
 Gəlmış hüzuruna bir dolu camla.
 Qarşında hörmətlə diz çökərək, diz,
 Sənə əhsən deyir, sənə mərhəba!
 Elmin Allahısan, ey böyük düha!
 Sənin tapıntınlı, sənin dühanla
 Doldurdu boşluğu nurun sürotü.
 Zamansa qovuşdu əbədiyyətə.
 Məkan məkansızdır,
 Zaman zamansız.
 Eynşteyn, mərhəba,
 Eynşteyn, əhsən!
 Sən elmi din ilə barışdırısan.
 Dedin: enerjidir maddə əzəldən.
 Ürfan fəlsəfəsi tükü də seçir,
 Bu ulu məktəbin şagirdiyəm mən.

Cism dünyasını ruh dünyasının
 Dalğası sayıram, ancaq dalğası.
 Maddədə əsalet, çeki görmürəm.
 Sənə min bir əhsən,
 Fəqət min əfsus,
 Hərif ilhamından, kəşfindən sənin
 Bombalar düzəldir.
 Dünya qopacaq,
 Cahan çıxacaqdır öz məhvərindən.
 Qarşında diz çöküb, yalvarıram mən.
 Şairin gözündən yuxusu qaçmış,
 Hərbin ejdahası, qorxunc, dəhşətli,
 Cəhennəm sayağı ağzını açmış.
 Dünyanın axırı gəlib çatacaq,
 Dolacaq heyatın son peymanəsi,
 Qalxacaq göylərə ana feryadi,
 Tutacaq dünyani “balam vay” səsi.
 Köçəcək dünyadan rehm, deyanət,
 Öləcək sədaqət, vəfa, məhəbbət!
 Dumana döñəcek insan ahları,
 Bürünər zülmətə bütün kainat,
 Yetər, sona yetər bu varlıq, həyat.
 Ey ustad,
 Arzusun eşit şairin!
 Vicdan imperiyası eylə cahani.
 İsliqlı zekanla, ulu dühanla.
 Dönder sən behiştə, dönder dünyani.
 Qoy qəlbini, elmiylə fərqlənsin insan!
 Qardaşlıq, sədaqət,
 Bir də məhəbbət
 Bayraqı altında birləşsin cahan!
 Əlim eteyinə, ey böyük ustad,
 Qəher boğur məni, acı bir qəhor,
 Nələr görməmişəm, dünyada nələr?
 İnsan yarasına məlhəm et, məlhəm
 Sən öz tapıntıni, sən öz dühamı.

Bu daş ürəklərin, bu naməndlərin
Felindən xilas et, qoru dünyyanı!
Nə milli fərq olsun,
Nə de irqi fərq.
Din də ayrimasın qoy millətleri,
Məhəbbət yaşatsın ulu bəşəri.
İnsan ayrılmamasın insanlığından,
Bir bayraq altında birleşsin cahan.
Soruşmaq istərəm bir də ki, ustad:
Viran İran haqqda eşitmisenmi?
Ora beşiyidir korifeylerin,
Orda doğulmuşdur Bu Əli Sina,
Gərək dünya onu ulu dağ sana.
Mədəni vəhşilər tanısın onu,
Dünyanın ən böyük alım oğlunu.
Eynşteyn!
Bir az da irəli, ustad!
Elmin göyərində bir də qanad çal,
Ağıl dünyasında bir az da ucal,
Musani, Isani, Məhəmmədi də
Ele bir məqamda, bir zirvədə gör!
Sənin elindədir qəlbən açarı,
Sənin elindədir elmin açarı.
Bu eşqin, bu elmin, ağlın əlilə
Həll et, həll edilməz müəmmalari.
Köhən qıffılları özün qırıb, at,
Cəhənnəm olmasın bəşərə həyat!
Bir az da irəli, ey böyük düha,
Çatarsan, bir az də qalxsan, Allaha.

GECƏ GÜNƏŞİ

Yuxuda, ay cəməllim, – yatma dedi, – bu gecə,
Yatma, ta ki, gecənin günəşini görəsən.
Şəhər nəql etdim ona yuxumu, – dedi, – get, get,
Elə məntək günəşini sən yuxunda görərsən.

AYIN AYNASINDA

Gecələr aya baxıb, sevgilimi yad edirəm,
Ona əfsanə deyib, mən yene feryad edirəm.
Ola ki, aya, mənim nazlı nigarım baxacaq,
Bu xəyallara uyub, qəmlı könül şad edirəm.

NAKAM SƏVİGİ PƏRÇİN LİTSƏMİLLƏF DƏRİKƏN

HOQQƏ

Ey bafirın hoqqası altına düşən əbləh,
Bafirin xumarından niyə ibrət almadın?
Sən hoqqanı bafira mindirəndə sevincək,
Onun min hoqqasını niyə yada-salmadın?

Elə pərti bəzən qazanıb, qazanıb
Ləsək onu qazanıb, qazanıb
Sənəx, ouqış qazanıb, qazanıb
Bəzən qazanıb, qazanıb
Hər pürə qazanıb, qazanıb
Ləsəkənən qazanıb, qazanıb
Gəzəm dır dəbəz qazanıb, qazanıb
On etibən qazanıb, qazanıb
Yoxsa mən kənara qazanıb, qazanıb
Qazanıb, qazanıb
Pərvənə qazanıb, qazanıb
Bəzən qazanıb, qazanıb
Güləşənən qazanıb, qazanıb
Gəbədi pid yəxədən qazanıb, qazanıb
Sənəcəndən qazanıb, qazanıb
Dərə, dərə qazanıb, qazanıb
Təssüt, təssüt qazanıb, qazanıb
Ey Şəhəzadə, 15 ayar 15 qazanıb, qazanıb
Ba aq cənədən qazanıb, qazanıb
Cəmətdir, cəmət səlli ilə soñ, qazanıb
Dünya cəmənnəmdir, cəmənə dəvə, qazanıb

Mütəfəriqələr

NAKAM ŞAIRƏ PƏRVİN ETİSAMİNİ YAD EDƏRKƏN

Pərvindir söz səməsində sönməz nurlu sitarə,
 Bu ulduza aləm edir heyran-heyran nəzər.
 Ədəbiyyat cəbhəsində qəlem alsə kim ələ,
 Çalışar ki, o Pərvinin sənətinə tuş gələ.
 O, kəfənə bürünüb de olanda gözdən nihan, Məlum oldu,
 ürəkləri alıb köçmüs dünyadan.
 İlhamın öz gərdəyində gəlindi bu aypara,
 Ulduzlardan gərdənbəndi, şəfəqlərdən zərxara.
 Elə bakır gəlindi o, doğulmuşdu pak nurdan,
 Fəlek onun dayosiyidi, beiyişə – kəhkəşan.
 Sonsuz, engin bir fəzadır Pərvinin söz divanı,
 Saya gəlməz ulduzları, bezəmiş asımanı.
 Her birisi bir incidir, iki yüz gərdənbəndin,
 Fəleklerin qulağında zər sırgadır bu Pərvin.
 Ərşin qüdsi ayətidir, əlcətmaş bir məqəmdən,
 Onu təfsir etmek üçün tapılmaz bir tərcümən.
 Atasının dağı ile alovlananda xirmən,
 Pərvin o dəm qığlıcmıtkən sıçradı o atəşdən.
 Bülbüllərin naləsile verəmmədi səs-səsə,
 Gültüstandan çıxıb getdi, pay vermedi bir kəsə.
 Əbədi bir həyat qurdı əsrlərlə dünyada,
 Salacaqqıdır əsərləri onu həmişə yada.
 Dərde, qəmə çarə tapmaq mümkün işə hər zaman,
 Təəssüf ki, bir ölümə çarə yoxdur, ah, aman!
 Ey Şəhriyar, el çək Pərvin atəşindən, yaxşı bil,
 Bu oda can deye bilməz, axı ürək daş deyil.

Səhər pag! eləmə ola yuxarımu, — dədi, — get, get,
 Elə montak günəşə son yuxarında gəverəm.

BİLİK
 Son jidə etmək mətanətən röv
 Ananın gülənlərə vələfərlərə qılıba?
 İnsanlar biliklə hörmət qazanar,
 Bunu heç bir zaman unutma, zinhar! O
 Bilməmək, bil günah sayılmaz müdəm,
 "Bilmirəm" deməkdən utanmaz adam.
 Cəhlı iqrar etmək səmimiyyətdir,
 Haqqı dammaq isə alçaq sifətdir.
 Düzlüyü özüne bir hünər bil sən,
 Çəkinmə bilməyib üzr istəməkdən.
 Ancaq avam iken bəhs etən, inan,
 Dərhal bilinər ki, əsil avamsan.
 Yalan zərər verər daim insana,
 Yalançı benzəyər mələn şeytana.
 Günaha batarsan yalan deyərkən,
 Hörmətdən düşərsən ei içinde sən.
 İnsan hər bir şeyi bili bilməz tam,
 Birce Allah bilər hər şeyi tamam.
 Biliklə ucasan, bunu anla, qan!
 Alim doğulmamış heç kəs anadan.
 Bilməmək qədrini azaltmaz şəxsin, G
 Lakin öyrənməmək eyibdir, yəqin.
 Əhrimən xislatı öyrənməməkdir,
 Bu can düşmənini böğməq görəkdir.
 Ar etmə biliyi əldə etməkdən,
 Yoxsa ömrü boyu boş qalar kəllən.
 Öpməkçin müqəddəs bir mövqə varsa,
 O da müəllimin əlidir, anla!

BEHİŞT VƏ CƏHƏNNƏM

Cənnətdə vuruşdu Adəmlə Şeytan,
 Allahın acığını tutduğu zaman,
 Onları endirdi yerə haman dəm,
 Dedi: buradadır cənnət, cəhənnəm.
 Cənnətdir, olarsa sülh ilə səfa,
 Dünya cəhənnəmdir, etsəniz dava.

Gör necə nadanıq, necə də aciz,
 Şadlığı kədərə deyişirik biz.
 Məger görməmişik cong-i-cahanı,
 Od vurub yandırıdı bütün dünyani.
 Yanğından otuz il keçəsə də bu dəm,
 Hələ də matəmə qərq olmuş aləm.
 Bize gah qəm verən, gah şadlıq verən –
 Allah xatirinə çalışaq həmən.
 Döndərək cənnətə bütün əlemi,
 Olmasın heç kəsin kədəri, qəmi.
 Bu ulduzlar... ***
 Çalıqar kəs...
 O, ki... İsti qucağındır cənnətim, ana,...
 Ülfətim, şəfqətim, həsrətim ana.
 Əlimden alsa da ruzigar səni,
 Ulduz... Gözlerim daima axtarar səni.
 Ele bacır patan...
 Şirin laylaların qulağımdadır,
 Gözünün işığ çırağımdadır,
 Əllerin beşiyi tərpədir, ana,...
 Dilinsə yalvarır göy asimanı.
 Axı bu geceli-gündüzlü karvan,...
 Sənsən bə karvanın başında sarban.
 Onu fezir etm...
 Atasının karvanın həzin ahengi,
 Laylayın olmuşdur dəvələr zəngi.
 Yuxuda, xəyalda səninləyəm mən,...
 Sənin həsrətindir saçimdakı dən.
 Laylayın ruhumda səslenir mənim,
 Könlüm şəfqətinə bəslənir mənim,
 Daima duyuram qüdəsiyyətini,
 Uca xisletini, ülviyətini.

Evdə noyə baxsam nezərdə sənsən,
 Sənin varlığımı unutmaram mən.
 Vardır hər guşədə səndən nişanə,

Sən işiq saçırsan bu xanimanə...
 Ananın qədrini bilərsə külfət,
 O evdə qol-qanad açar məhəbbət.
 Qənə... Analı evlərdə cənnət yaranar,
 Kılıç... Anasız evlərdə həsrət yaranar.
 Durdur...
 Gedə... Döşələrin bir şirin çeşmədir, ana,
 Deyər... Bütün hayatımı borcluyam sana.
 Zülə... Behişt nəğmələri sonin səsindir,
 Amor... Ruhumu oxşayan pak nefəsindir.
 Şirin... Ana, qüssələrin qüssəmi aldı,
 Niye... Gözüm nağılların dalınca qaldı.
 Dağlıq... Sənin pənahında qaldıq bir zaman,
 Qorxmadiq... Gözəl... Qorxmadiq divlərdən, damdabacadan.
 Sen... O doğma qucağın olduqca siper,
 Utarman... Qorxuda bilmədi bizi ifritler.
 Bizi... Ana qayğısını görmüşsə hər kəs,
 Nə vəzifə... Onu, mənim kimi, unuda bilməz.
 Yetimlik... Yetimlik titrətsə söyüdək canı,
 Elin... Yəqin ki, dərk etməz əsil ananı.
 Cəhən... Bir şagird anadan yetim qalrasa,
 Talan... Onun qışqabağı açılmaz əsla,
 Bizi... Ananın südündən doymadan uşaq,
 Nədə... Yetimlik çəngində inleyər ancaq.
 İlmə... Ananın südüdür bizi güldürən,
 Ümidi... Ananın südüdür bizə ruh verən.
 Cixar... Kimə ki anası şirin can ola
 Həyatı boyunca mehriban olar
 Ana sevgisini görməyən bir kəs,
 Həc kəsi boladan qurtara bilməz.
 Bizi... Hörət perdesini yırtanlar yəqin,
 Təzə... Uşaqları görməmiş ana ülfətin.
 Bəzə... Anakan, biz çətin hala düşərkən,
 Cənnət... Cənnətə döndərdin cəhənnəmi sən.
 Əmə... Ana, gülüşünlə üfüqlər gülər,
 Məmə... Səmadan elə bil şadlıq tökürlər.
 Səy... Sənin şadlığını yox olar dərd, qəm,
 Ağlaşan matəmə bürünər aləm.

Ölüm aparsa da cismini, ana,
 Sensən həyat verən cisminlə cana.
 Olmuş gül camalın mənə gülüstən,
 Könlün qəm evinde nurlu çıragsan.
 Sənin göz yaşların səfəmə alımiş,
 Mənəni məhəbbətin oduna salmış.
 Sınmış rübabımın sensən fəğani,
 Sayənde yaratdım mən bu divanı.
 Sənə oxuyardım şərimi müdəm,
 Sen getdin, yüz qüssə qaldı natamam.
 Həmişə ümidi gözlərdin məni,
 Mən isə ümidsiz gözlərəm səni.
 Yadıma düşdükce əzablı günlər,
 Ürək kabab olur, odlanır ciyər.
 Balalar yolunda keçdin canından,
 Sən getdin, dağıldı sanki xaniman!
 Ey ana, üzünü görmərəm daha,
 Sən getdin, ümidi qaldı Allah'a.
 Sənin duan ilə yaşayıram mən,
 Behiştlik olaram sən razı getsən.
 Gözünle baxsalar əgər dünyaya,
 Heç kəsin qəlbində qalmaz kin, riya.
 Allah rızasıyla baxır analar,
 Ana sevgisində müqəddes güc var.
 Bir uşaq qanına qıysa bir barmaq,
 Ana qarğışından ceza alacaq.
 Xain çıxsa əgər bir qız, bir oğlan,
 Qurtarmaz ananın ahü-vayından.
 Ana hörmətini saxlamayan kəs
 Ömrü boyu hörmət qazana bilmez.
 Beşərde anaya ehtiram olsa,
 Tökmez bir-birinin qanını əsla.
 Dünyanı fəth etse ana hörməti,
 Yaradar dünyada əsil cənnəti.
 Belə söyləmişdir böyük Məhəmməd:
 "Ana ayağının altındır Cənnət".

BƏDBƏXTLİK

Gedir bədbəxtliyin ardınca bu avarə iranlı,
 Qara bəxtini istiqbal edir biçare iranlı.
 Küçə, meydancada fal açdırır bədbəxt arvadlar,
 Durub reml atdırır remmale, bəxti qare iranlı.
 Gəda divar küçündə elə cansız dayanmışdır,
 Deyərsən ki, şəkil çəkmiş uçqıq divarə iranlı.
 Zülm qəsrində dustağəm, gözüm qan-yaş tökər daim,
 Aman Allah, necə dözsün bu ahü-zarə iranlı.
 Şirim açmışdır alnında qoca vaxtda riya xətti,
 Niyə möhtac olub ya rəb, niyə idbare iranlı?
 Dağılmışdır könül mülkü, qəmin sultani hökm eylər,
 Gözel Yusifini çəkmiş yenə bazarə iranlı.
 Sən öz ciyində, öz azuqəni düşmənlərə çatdır,
 Utanma əhl-əyalından, satıl egyptarə, iranlı!
 Bizi qoymuş siyasetlər od ilə su arasında,
 Nə vaxtdandır yad əllərdə çəkilmiş darə iranlı.
 Elin amalını eks etməlidir məclisi-şura,
 Cəhalət Kəbəsi məclis, dönbüb zəvvərə iranlı.
 Talanmış mərkəz əmrilə bizim ucqar vilayətlər,
 Bizi yad olduğuñca, doğmadır yadlara, iranlı.
 Nədir atomlar əsrində cəhalət sehrinə düşmək?
 İtirmiş ağlımlı vallah, açıq-əşkara iranlı.
 Ümidin bar verər bəlkə, ümidsiz, Şəhriyar, olma!
 Çıxar ağ günlərə bir gün, bu bəxti qarə iranlı.

CAMAL VƏ KAMAL

Bizim ki, süfrəmizdə yavan çörək də yoxdur,
 Toxa nə var, yoxsula quru əppək də yoxdur.
 Bir erizə yazaraq, iş istədim roisdən,
 Cavab verdi: iş yoxsa, işə istək də yoxdur.
 Əgər pozun alisə, cibin xalisə sənin,
 Mənim ki, ürəyimcə şalvar-pencek də yoxdur.
 Səy ilə bu ölkədə işlər getmir irəli,
 Bir tufan qoparmağa qızıl şimşek də yoxdur.

Dar gündə sevgilimin sözündən başa düşdüm,
Çöreksiz bir məkanda sevən ürək də yoxdur.
Acam bir diyarda ki, baha deyil çörəyi,
Neylərik qılıq olsa, arzu-dilek də yoxdur.
Qiş günü pambıqdan ağ, üzüm kömürdən qara,
Ocaqda yandırmağa quru təzək də yoxdur.
Nə camaldan, nə də ki, kamaldan pay almışam,
Həsrətinə yanmağa bir şüx məlek də yoxdur.
Şikayətçi dünyadan bir sənsənmi, Şəhriyar?
Coxunun süfrəsində yavan çörək də yoxdur!

TƏBRİZ ŞƏHƏRİ

Təbriz şəhərinin dörd darvazası var. Hər darvazada iki üzlü bir tablo asılmış və tablolardın hər iki üzündə Şəhriyarın bir bayti yazılmışdır.

GİRİŞ: Təbrizdir, aləmə yayılmış səsi,
Şəmsin ana yurdu, Rumun kəbəsi

ÇIXIŞ: Kəbə havası var başında eger,
Get, xeyir aparar burdan gedənlər.

GİRİŞ: Təbrizdir, tarixlər görmüş ixtiyar,
Onun dünya boyda əzəməti var.

ÇIXIŞ: Səfərin yaxınmı, səfərin uzaq,
Olsun saf ürəklər yoluna ortaq.

GİRİŞ: Təbriz, inqilablar ocağı Təbriz,
Aslanlar, şahinlər oylağı Təbriz.

ÇIXIŞ: Xoş getdin, müsafir, gözlərim üstə,
Məndən xeyir-dua yoluna istə!

GİRİŞ: Təbrizdir, qonağa qurban edər can,
Sürməsi qonağın yol qubarından.

ÇIXIŞ: Canan şəhərilə ülfət saxladın,
Yükü can telilə çəkib bağladın.

TEHRAN VƏ TEHRANLI

Bir azərbaycanlı əsgərin gileyi

Sən ey münsif, özün söyle, bu iranlı
Nələr çəkmış bu Tehrandan?
Nə möhnətlər görüb, ya rəb?
Fəlakətdir böyüklik eleyə nadan.
Necə rehber çıxar səndən?
Əzəldən naşisan, naşı.
Deyirsən ki, yeyir rəştli balıq başı,
Bu Tus əhli əzəldən kəlləxar olmuş.
Deyirsən ki, Qum əhli, İsfahan əhli
Betərdən də betər olmuş.
Cavamərdane-Azərbaycansa türkəxər olmuş.
Oda yandırdılar İranı,
Hey yelpik çalırdın sən.
Aye, tehranlı, insaf et, de
Eşşək sənmisən, ya mən?

Sən əhli paytextsən,
Leyk, səndə tərbiyət yoxdur.
Mənim sən eybima güldün,
Özündə morifət yoxdur.
Səni vəsf etməyə mən neyləyim ki,
Bir cəhət yoxdur.
Mənə bu bəsdi ki, daim
Ayirdım dostu düşməndən.
Aye, tehranlı, insaf et, de.
Eşşək sənmisən, ya mən?

Gedib çek nəşəni,
Sonra haray sal, eylə bədməstlik.
Sənə məxsusdu düskünlük,
Bu ayrıseçkilik, tərslik.
Sənə layiqdi namərdlik,
Qatı düşmənçilik, sərtlik.
Mən aşkar, sen riyakar,
Başqa qiyət gözləmə məndən.
Ayə, tehranlı, insaf et, de,
Eşşək sənmisən, ya mən?

Kollec qurtarmışan,
Bəlkə sanırsan nurlu dünyasan?
Fəqət sen adıdən adı,
Ne Farabi, ne Sinasan.
Özün öymək, fəqət başqasına
Yüz min yamanlar söylemek asan.
Sən aldın parta ardında
Xəyanet dəri düşməndən.
Ayə, tehranlı, insaf et, de
Eşşək sənmisən, ya mən?

Elə sandım mənimlə bu diyarda
Sən də həmdərdsən,
Səni mən mərə sandım,
Bilmədim ki, böylə namərdən.
Bize qarşı zülməkarsan,
Bəli, soyğunçusan, sərtsən.
Həmişə düşmənə dostsan,
Həmişə dostuna düşmən.
Ayə, tehranlı, insaf et, de
Eşşək sənmisən, ya mən?

Məni qafqazlı qardaşlar
Həmişə səslədi "qardaş".
Min hörmət görmüşəm türkdən,

O olmuş qəlbimə sirdəş.
Fəqət Tehrənə gəldim,
Gözlerim tökü yeno qan-yaş.
Mənə düşmən kimi baxdin,
Nə yerde olmuşam düşmən?
Ayə, tehranlı, insaf et, de
Eşşək sənmisən, ya mən?

Mən İranın yolunda baş qoyub,
Bu yolda can verdim.
Vətənpərvər mənəm, mən,
Mən bu yolda imtahan verdim.
Sənə hər yerde, hər işdə
Bu ömrü ərməğan verdim.
Cölündən bir tikan dərdim,
Sənə bir asiman verdim,
Xəyanətdən, zülüməndən özge
Mən nə görüşəm səndən?
Ayə, tehranlı, insaf et, de
Eşşək sənmisən, ya mən?

Çün ustadi-dəğəl alı əle
Bir gün məhək daşın,
Məni atdı, seni tutdu,
Xəyanət oldu sirdəşin.
O gündən getdi Tehran da,
Kərəc de, sağ ola başın,
Səni tek gördü meydanda,
Qımışdı əcnəbi düşmən,
Ayə, tehranlı, insaf et, de
Eşşək sənmisən, ya mən?
O gündən məmləkət döndü,
Ibarət oldu Tehrandan.
Dağıldı yurdumuz,
Ağlar ürek cəmi-pərişandan.
Bu sərgərdan cəmiyyət

Səndən oldu dərbədər, giryān.
 Vətəni satdın yada,
 Düşmənlərə diam satıldın sən.
 Ayə, tehranlı, insaf et, de,
 Eşək sənmisən, ya mən?

 Sənin düz yolların
 Kindən, inaddan böylə kəc oldu.
 Sənin fikrinçə İran
 Birçə Tehranla Kərəc oldu.
 Sənin arzunla Azərbaycan
 Üzvi-feləc oldu.
 Fəqət bizdən sənə, ancaq
 Sənə bizdən farəc oldu.
 Gülü sən xar gördün,
 Gülşəni gülxən.
 Ayə, tehranlı, insaf et, de
 Eşək sənmisən, ya mən?

 O vaxtacan ki, arxan
 Od diyarı Azəristandı,
 Hərasan olmadın bir kimsədən,
 Düşmən hərasandi.
 Niyə Lor, Kurd olub yağı,
 Onlarla müşkül asındı.
 Hanı o mərd Qaşqaylar,
 Sənin zülmündən, artıq
 Bir harayalar qaldı, bir hayilar.
 Necəsən, “pəhləvan”, indi?
 Nə ox qalmış, nə də cövşən,
 Ayə, tehranlı insaf et, de,
 Eşək sənmisən, ya mən?

 Daha buğda alammazsan
 Nə Simnandan, nə Zəncandan.
 Düyü Rəştən, balıq Reştən,

Çay almazsan Lahicandan.
 Bu qılıqdan, bu müşküldən,
 Çətin ki, qurtarasan can.
 Nə əkdiñsə, onu dərdin,
 Daha torban boşaldı
 Buğdadan, dəndən.
 Ayə, tehranlı, insaf et, de,
 Eşək sənmisən, ya mən?

YETİM UŞAQ
 Sənə

Öz doğma diyarında çəkdiñ nələr, ey yetim,
 Ayaqyalın, başaçıq, ac, dərbədər, ey yetim.
 Axan göz yaşın kimi niyə qiymətsiz oldun,
 Açılmamış qonçəsən, niyə gül kimi soldun?
 Qəminlə üreyimi gel, dağlama, ey yetim,
 Həsrətli göz yaşımsan, sən ağlama, ey yetim!

Bağbansız sütlü ağac, yandım sənin halına,
 Necə dözüm bu acı, dözlüməz əhvalına?
 Dinlədim üreyinin kədər, qəm nəvasını,
 Günahkar millətindir, sən çəkdiñ cəzasını.
 Məktəb sənin dərdinə eylər eləc, ey yetim,
 Ayaqyalın, başaçıq, ac, yalavac, ey yetim!

TİRYAKI TURK ELMƏR HƏBİ
 Ölken düşünsə idi sənin səadətini,
 Duya bilsəydi elmə tükənməz rəğbətini,
 Əl açıb dilənməzdin, bu böyük hümmətinə,
 Yandırmazdın məni de kövrek təbiətinə.
 Öz doğma diyarında çəkdiñ nələr, ey yetim,
 Ayaqyalın, başaçıq, ac, yalavac, ey yetim!

İstəyini ödədim, fəqət mələl, pərişan,
 Mən küllün fikrindəyəm, sən cüzin hayndasən.

Sənə pul yox, tərbiyə, təlim, təhsil gərəkdir,
Sənisə düşündürən bircə günlük çörəkdir.
Məktəb sənin dərdinə eylər əlac, ey yetim,
Öz yurdunda dərbədər, ac, yalavac, ey yetim!

Sınıq sazdır ürəyin, dilə gəlsə danışar,
Bir qıçılcım düşərsə, məşəl kimi alışar,
Millət qəfletdə yatır, xəyanətkardı dövlət,
Bircə nəzer yetirməz sənə, mənə hökumət.
Sən bu biganəlikdən çəkdin nələr, ey yetim,
Ayaqyalın, başaçıq, ac, yalavac, ey yetim!

Bu ölkədə rəhmət ədalet də qalmamış,
Yetim-yesirə xalqda mərhemət də qalmamış.
Menimsədi qeyyumin sənin də var-yoxunu,
Belə gördüm dünyani, belə gördüm çıxunu.
Öz doğma diyarında çəkdin nələr, ey yetim,
Ayaqyalın, başaçıq, ac, yalavac, ey yetim!

Dilini bağladılar, bir dərdin açılmadı,
Fitri istedadından qıçılcım saçılımadı,
Ötdü bahar, ötdü yaz, açılmadı bir gülün,
Niye başa çatmadı sənin təkamül yolun?
Məktəb sənin dərdinə eylər əlac, ey yetim!
Ayaqyalın, başaçıq, ac, yalavac, ey yetim!

TİRYƏKİ TƏRK ETMƏK HƏBİ

Tiryəki tərk eyləmək həbini hazırlayıb,
Zəherlə qarışdırıb, verdiler cəmaətə.
Ondan yaxşılaşmadı fəqət kimsənin hali,
Cəmaəti saldılar daha ağır zillətə.
Bu həbliətler atanlar can tapşırıdı ordaca,
Xalqa qəsd eyləyenler, görüm gəlsin lənətə.
İnsanların canına qəsd eyləyen zəhərə,
Ölüm həbi deyilsə, uyğundur həqiqətə.

QUMARIN BƏLASI

Here bir piltə və hərəkətə qəzəbənən günə perəm
pul qoyur. Toplanan məsləhət yengəyə və məşələyə verir.

Kond soy
Qumara qurşanma, ey cavan oğlan,
Qumar bir boladır, başdan-binadan.
Öz cavan ömrünü eyləmə hədər,
Ora ixtiyarsız gedir gedənlər.

Tikandan gül bitə, görmüsən ancaq
Qumardan gül bitə bir gün, bir sayaq?

Qənilər görmüşəm, qəni necə də,
Gədəya dönənlər bircə gecədə.
Heyali cavanlar tökər həyəsin,
Səpər ayaqlara könül ziyyəsin.

Gecə gövhər sayan səhərə qədər,
Səhər gövhər kimi göz yaşı tökər.

İşiq gündüzünü vermə zülmətə,
Salma öz ömrünü min bir zillətə.
Adını, abrinı göl vermə bada,
Qumar evlər yıxmış, evlər dünyada!

Onun qurbanları saysız, hesabsız,
Qara torpaq örtür üstünü yalnız.
Qumarbaz nabələd oğruya bənzər,
Canı pul yolunda itirib gedər.

O, qurddur, içindən yeyer ağacı,
Polad iradədir onun əlacı.
Qumarda udmaq yox, odur, çox qabaq
Uduzmaq demişlər qumara ancaq.

İŞBİLƏN

Sən bağban, fikrində ol, torpaq qayğı çəkəndir,
Bağban şoranlıqda da becərendir, ekəndir.
Dağıdandır, pozandır bu dünyada ağılsız,
Müdrık dövlət başçısı kərpic-kərpic tikəndir.
Nə gözəl söyləmişdir bu dünyada atalar:
Cörəyi çörəkçiyyə ver, dərdini çökəndir.

ŞƏRHLƏR, COĞRAFİ VƏ ETNİK ADLAR

ŞƏRHLƏR

Heydərbabaya salam

Şəhriyar "Heydərbabaya salam" poemasının birinci hissəsinə yazdığı müqəddimədən əlavə əsərin sonunda şərh və izah da yazmış, adları çəkilmiş səxslərin, yerlərin və bir sira məsələlərin mahiyəthini, söylənilən fikirlərin səbəbini aydınlaşdırmışdır. Şəhriyarin həmin şərh və izahlarının tərcüməsini də ixtisarla veririk. Bax: *Divani-türki. "Sabah", 1993.*

Birinci bənd: Heydərbaba Təbriz yaxınlığında dağ adıdır.

İkinci bənd: "Novruzgülü" və "Qar çıçayı" ilk baharda əriməkdə olan qarın altından baş qaldırın iki gözəl çıçayın adıdır; birisi bənövşəyi libas geymiş həyalı və utancaq gəlinə bənzər; ikincisi ağ geyinmiş şən və fərəhli asiqi xaturladır.

Səkkizinci bənd: Mirzəjdər – məşhur bir çavuşun adı.

Aşıq Rüstəm – şöhrətli bir çalıb-oxuyanın adı.

Doqquzuncu bənd: Şəngülava – öz gözəl bağ-bağçası ilə şöhrətlənən bir kədinin adı.

Aşıq alması – bir üzü sarı, bir üzü qırmızı olan dadlı-sulu alma növüdür.

Onuncu bənd: "Quru göl" – Tehrana gedən yoluñ kənannda Şibli dağının etəyində yerleşən böyük bir gölməçədir ki, orada çoxlu vəhişi qaz, ördək və digər su quşları var. Yayda suyu sahildən çəkiləndə ona Quru göl deyirlər.

İyirmi beşinci bənd: Kənd toyunun müxtəlif mərasimlərindən biri də budur ki, aydınlıq əlaməti olsun deyə bir dəstə piltə, bir kasa islanmış həna siniyə qoyular, bunu qonaqların içerisinde gəzdirdirlər.

Hərə bir pilte və hənadan bir qədər götürür, öz imkanına görə yerino pul qoyur. Toplanan məbləğ yengəyə və məşşatəyə verilir.

Kənd toyunun digər mərasimi də budur ki, gəlini ata mindirib bəy evinə gətirəndə kürəkən dama çıxb, qabaqcadan çərtilmiş almanın var gücü ilə gəlinin ayağı altına vurur ki, yerə dəyib parçalansın. Toxluq əlaməti olan almanın parçalanması onu gösətərir ki, onlar bütün ömrü boyu heç vaxt bir-birlərindən ayrılmayacaqlar.

İyirmi yeddinci bənd: Kənd evlərində damın ortasında baca olur, bu da havanı deyişmək, eve gün və işiq salmaq, həm də təndirin tüs-tüsünü xaric etmək üçündür. Bunlardan əlavə bir sıra digər işlər də bu bacaların vasitesilə görülür ki, mən "Gecənin əfsanəsi" adlı şerimdə bu haqda geniş dənişmişəm. O cümlədən adaxlıbzlıq işində bu bacaların mühüm rolü vardır. Bir də ki, Novruz bayramı gecələri şal sallamaq mərasimi bu bacalar vasitesilə aşağıda izah etdiyimiz kimi həyata keçirilir. İlən axır çərsənbəsindən sonra kədindən gəncləri və uşaqları özlərini tanıtmışdan axşamçağı (şər qarışında) "damlara gedib bayrmalıq tələb edirik" deyə, öz əlvan şallarını həmin bacaların içəri sallayırlar. Ev sahibi öz zənni sayəsində şal sahibinin kim olduğunu güman edib, onun şəxsiyyətinə görə şalının ucuna bayramlıq bağlayır. O vaxtın bayramlığı güllü yun corablar, ipək dəsmallar, dodaq sazi, şirni xoruz, boyanmış yumurta, noğul, kişmiş, şirni və bu kimi şeylərdən ibarət idi. Bu həm də bayramda uşaqları, xüsusən, yoxsul uşaqlarını sevindirməkden, qəlbərini almaqdan ötrü, kənd bayramının, el şənliyinin ən fərəhli və töntəneli mərasimlərindən biri idi.

İyirmi səkkizinci bənd: O ili mənim nənəm rehmətə getmişdi. Buna görə biz bayram mərasimində iştirak etməməliydik, ancaq mən uşaq idim, başım çıxmırkı, şılaqlıq edib, dava-dalaşla bir şal alıb, qonşumuz Qulam xalaogluguşla qaçıdım, dama çıxbacadan şalı sallaşdım. Qulam xalaoglunun anası rehmətlik Fatma xala dərhal şalın mənimki olduğunu bilib, mərhum Xanım nənəmi yada salıb, ağlaya-ağlaya şalına bir cüt corab bağladı. Hələ də mələklərdən gözəl o kəndli qadının ilahi siması mənim gözlərim önungə unudulmaz bir lövhə kimi canlanır.

İyirmi doqquzuncu bənd: Mirzəmməd – Mirzə Məhəmməd deməkdir. Onun Heydərbaba dağının etəyində gözəl və səfali bir bağçası var idi. Mənə və yoldaşlarımı istədiyimiz vaxt oraya getməyə icaze və hər cür azadlıq vermişdi.

Otuz birinci bənd: Azərbaycanda bir ənənə olaraq il axır çərşənbə gecəsi su üzərindən atılıb bu sözləri oxuyurlar:

Baxtim mənim, səid baxtim, bərəkəllah, qəməngən eni
Ağ əllərə həna yaxdım, bərəkəllah,
Atılmatal çərşənbə,

Baxtim açı, çərşənbə!

Tehranda isə su əvəzinə od üzərindən atlanıb, başqa bir şeir oxuyurlar...

Otuz dördüncü bənd: Kənd uşaqlarının əyləncələrindən biri de budur ki, axşamçağı naxır və sürü çoldən kəndə gələndə qoduqları naxırdan ayırb geridə saxlayırlar. Naxır müəyyən bir məsafə uzaqlaşanda, onları minib çapıldır; çavuşları yamsılayaraq hay-küy salıb oxuyurdular. Bəzən də heyvan sahibləri hadisədən xəbərdar olub etiraz edirdilər. Mühabimə başlanardı. Onda uşaqlar özlərini müdafiə etməli olardılar.

Otuz yeddinci bənd: Şüca xalaoğlu – igid və gözəl bir gənc idi. Baki şəhərindən qayıdanda özü ilə çoxlu gözəl sovqatlar gətirmişdi. Göyçək nişanlısı ilə toy etmək isteyirdi. Yaxşı da qarmon çalardı. Hər gün ikindi çağdı damda büsət qurardı. Samovarı qaynardı, kəndin gəncərini başına toplayıb, deyib-gülerdi. Təessüs kि, tale onun həyatını bir facieli kinoya çevirdi. Bədbəxt, toy ərefəsində yatalaq xəstəliyi tutub öldü.

Otuz səkkizinci bənd: Nənəqız və Rəxşəndə – mənim qohumlarımdan və uşaqlıq yoldaşlarından idilər.

Otuz doqquzuncu bənd: Novruz bayramı qabağı soyuqlar töbü hava bir az qızışmağa başlayanda uşaqlar “qar güllesi” oyunun oynamığa başlayırlar, gənclər də qar üstə kürəklə sürüşürdülər. Bunu bir nüv kəndin xizək idmanı adlandırmış olar; o, xeyli məharet, bacarıq və çeviklik tələb edir. Həm də oturub züyündüyünə görə xizək oyundan daha maraqlı və rahatdır.

Qırxinci bənd: Teşi – otdöyen şəklində olan bir növ toxuculuq alətidir (iy) ki, nazik bir çubuq vasitəsilə kənd qadınları onu firladıb, dizləri üzərində topladıqları ağ yunu və ya pambığı əyiririlər. Bu bənddə buludlara bürünmiş günəş o teşiyə bənzədilmişdir.

Qırx birinci bənd: Qış günləri səhər tezdən bibim təndiri yan-dınb, ev-eşiyi yiğişdirib, sehmana salıb, yenidən kürsünü qurardı. Bunun üçün qabaqcadan evdəkilərin kürsünün altından çıxb başqa yero getmələri tələb olunurdu. Ancaq bu yerdəyişmə biz təbəllərin xeyrine deyildi. Xüsusən bibimin qoca əri heç vəchlə isti kürsünün altından çıxb yerini dəyişmək istəməzdı. Bacardığı qədər bu yan-o yan edərdi, yubandırardı. Həm de bibimden qorxduğu üçün bir növ ehtiyatla onunla danışardı. Bibimin hırslı-hırslı dişlərini qıcaması, onların arasında gedən mübahisə və danışqlar, doğrudan da bizim üçün çox maraqlı olardı.

Qırx üçüncü bənd: Vərzəğan – o vaxtlar meyvəsi bol olan bir kəndin adıdır. Oradan etraf kəndlərə çoxlu meyvə aparılıb satıldı. Vərzəğandan gələn armudsatanların səsi uşaqların ruhunu oxşayardı. Müamilə də nəqđ yox, əmtəə ilə olardı, her kəs bir ovuc arpa-bağda verib, bir qədər armud alardı.

Qırx dördüncü bənd: Mirzə Tağı Bağırzadə – mənim bibim oğlu idi. Bir gecə onunla çaya gedib, aya baxdıq. Ay suda qərq olan bir adam kimi sanki qol-ayaq çalırdı. Təzecə mənim şairlik zövqüm il-hama gəlmüşdi ki, birdən çayın o tayında bir cüt şölə yanar çıraq kimi diqqətimizi cəlb etdi. Evvay, qurddur, deyə qayıdib qaçıq, yol baş-yuxarı idi, birtəhər oranı dırmaşdıq, elə qorxmuşduq ki, artıq mənim ayaqlarım getmirdi. Yeriyə bilmirdim, çox zəhmətlə, saralıb əsə-əsə evə gəlib çıxdım. O gecə hələ yorğan altında da uzun müddət özümə gəlməmişdim.

Qırxinci bənd: Molla İbrahim – mənim ustadımdır. O, həqiqətən, çox fazıl bir kişidir. Mənim yadımda olan son 45 ildə məktəb açıb, tədris işi ilə məşğul olub, camaatin dadına çatmışdır. İndi də mahal əhli ona müraciət edir, ondan məsləhət alır. Hazırda bir çox şöhrətli adamlar vaxtılı onun tələbələri olmuşlar. Çoxları öz inkişaflarında ona borcludurlar. Kimsədən kömək gözləməz, son dərəcə izzəti-nəfslə, azadəliklə yaşıyır. Kiçicik tarlasından elde etdiyi məhsul onun yeganə gəlir mənəbəyidir. Həyatının bütün illərini ya öz tarlasında çalışıb, ailəsi üçün ruzi elda etməklə, ya da ki, kənd uşaqlarını başına toplayıb, məktəbdə tədris işi ilə məşğuldur. Məktəblilərdən muzd və əmək haqqı almaz.

Qırx səkkizinci bənd: Ailəmiz Təbrizdə olduğu zaman böyük bibim hər ildə bir dəfə Təbrizə gələrdi. Rəhmətlik atam vəfat edib, ailə Tehranə köçdükdən sonra bibimin Təbrizə geldiyini eşidənə hamımız kədərlənib deyərdik: görəsen, yaziq bibimin əhvalı bizsiz necədir, harada qalır? Bu bənd məhz o hisslərə həsr olunmuşdur.

Əlli birinci bənd: *Qıpçaq* – dağətəyi kəndlərdən biridir. Uşaqlıqda əmioğlum Mahmud Nur Azerlə bir dəfə oraya qonaq getdi. Bir neçə gün qalıb, səyahətlə, at çapmaqla məşgül olduq.

Əlli ikinci bənd: *Qarakol* – Heydərbəbanın böyründəki bir derənin adıdır ki, Qayısqurşaq kəndi ilə mənim ata-baba yurdum olan Xoşginab kəndini birləşdirir.

Əlli dördüncü bənd: *Ağa Mir Qafar* – Xoşginabin görkəmli seyidlərindən idi ki, mərhum Mustəfiəlməmalikin dostu olan rəhmətlik Hacı Mir Şərifdən sonra Təbrizdə və Tehrandan hamidan artıq tanınmışdır. Xoşsüret, xoşsöhbət, səxavətli və şücaətli bir adam idi. Tündməzəc olsa da, yeri geləndə həqiqət tərəfdarı olub, haqq üstədə əsib, haqsızı qılınc kimi kesərdi. Onun zarafatları, möclislərdə söylədiyi ince, şirin sözləri və lətifələri onu bir sənətkar səviyyəsinə qaldırdı. Bu günün dili ilə desək, o, bir çox komik və exlaqı pyeslərin həm müəllifi, həm də ifaçısı idi.

Rollarını çox yaxşı oynayardı. O olan möclisdə hamı gülməkdən az qala huşunu itirərdi. Məsolən, Nəsroddin şah vəfat edəndə vəliəhdə Müzəffərəddin şah Təbrizdən Tehranə gedəndə çox məhzun və kədərli idi, göz yaşlarını saxlaya bilmirdi, saray xadimləri şahın kefini bir qədər açmaq üçün Ağa Mir Qafara müraciət edirlər. O dərhal şahın atının cilovundan yapışır, zarafata başlayır. İş o yero çatır ki, şah gülməkdən qəşə edib az qala atdan yixilacaqdı, fəryad edir ki, gəlin məni seyidin əlindən qurtarın.

Ozünün kiçik bir malikanəsi var idi, bundan gələn gəlirlə ailəsinə dolandırıldı. Dövlətlilərdən aldığına da fəqirlərə paylardı. Onun sarayında o zamankı Xoşginabin kəndliləri də şal və tirmə arxalıq gevərdilər.

Əlli beşinci bənd: Mərhum *Mir Mustafa* dayı atamın dayısı idi. Uca boylu, iri gövdəli, enli, qalın saqqallı, məşhur rus yazıçısı və filosofu Tolstoyu xatırladan bir adam idi. Ruhu etibarilə də Firdövsiyə oxşayardı. Çox epik şerlər və qəhrəmanlıq dastanlarını əzberdən bi-

lirdi. Yerində oxuyurdu, hətta onun adı danışıği belə bir təşbeh, istiarə və başqa-başqa oxşatmalar ilə dolu idi. Bəzən də maraqlı və gülməli danişardi. Məsolən, bir gün qadının uzun burnunu insanların gözünü nişan alan qoşa lüləyə bənzətdi. Şəhərdə o qədər səhərət sahibi deyildi, ancaq kəndlərdə böyük səhərət malik adlı-sanlı şəxsiyyət idi.

Əlli altıncı bənd: *Mecdəssadat* – mərhum Ağa Mir Ətaullah rəşid və xoşəndəm bir kişi idi. Hündür boy'a, cazipəli simaya, uca geniş alma, yanar yaşıl gözlərə malik idi. O da mərhum Ağa Mir Qafar kimi həmişə qaynayıb aşib-dəşardı, həm də çox zarafatçı və möclis yarşığı idi. Musiqini çox sevərdi. Uşaqlarını musiqi öyrənməyə təşviq edərdi. Qəhri mehrinden üstün idi. Hər halda Xoşginabin görkəmli şəxslərindən birisi idi.

Əlli yedinci bənd: Mənim rəhmətlik atam *Hacı Mir Ağa Xoşginabi* xoş sıfətli bir seyid idi ki, ilk baxışda onun zaten əsil-nəcabəti dərhal özünü göstərərdi. Orta boylu, xoş sıfətli, ağır təbiətli, şirin səhbətli, iti baxışlı və çox səxavətli idi.

Onun süfrəsi həmişə açıq olardı. Aile üzvlərinin sayı 30-40 nəfəre çatardı. Onun qapısı ister kəndli olsun, ister şəhərli, hamının üzüne açıq idi. Həddindən artıq seri və musiqini sevəndi, hər cür hünəri, sənəti ürekdən alqışlardı. Özü də gözel xəttat idi. İri məşqi-xətdə mərhum Xoşnevisbaşının, xırda yuzida isə mərhum Əmir Nizam Kerrusinin teləbəsi olmuşdu. Adətən çox toxraq, yumşaq, ince və mülayim möcəz bir adam idi. Lakin bəzən də şiddətli əsəbi olaraq, bərk qızəblənərdə. Bu zaman tükləri biz kimi qalxıb, gözləri qızardı.

Atam ixtisası olan hüquq elmində və məhkəmə işlərində çox bilikli və təcrübəli idi. Bir çox ixtilaf və hadisələrə barişqla son qoyardı, haqsızları, nə qədər pullu və nüfuzlu olmalarına baxmayaraq redd edər, haqları müdafiəyə qalxardı. Yoxsul və məzəlum insanların dadına çatar, qayğısına qalardı, bəzən də öz cibindən onlara xərçlik verib mənzil şəraiti yaradardı. Doğrudan da o bütün ömrünü məzəlumların haqqını müdafiədə başa vurdu. Zahirə hamı ilə uyuşar, qaynayıb-qarışardı, ancaq son dərəcə pak, insaflı və ədalətli şəxs idi. Söyü o vaxtkı alımların yanında çox mötəbər idi. Xoşginab seyidlərinin içərisində, zənniməcə, iki nefəri: mərhum Hacı Mir Ələkbər Xoşginabi, bir də mənim atam çox yüksək səviyyədə durub, böyük səhərət və şəxsiyyət sahibi idilər. Allah onların hər ikisini rəhmət eləsin.

Atam dəfələrlə arzulardı ki, qədr gecəsi vəfat etsin. Belə de oldu. 1313-cü (şəmsi) ilin ramazan ayının 23-də obaşdan səhər azanına yaxın qəfildən beyninə qan sızmadan üzügülər halda dünyadan getmişdir. Mən elə həmin gecə Xorasan yaylaqlarının birində idim. Yuxumda gördüm ki, atam Ayın üstündə dayanıb, Ayla birlikdə dövr edir. Ayın nuru onu sinəsinə qədər örtmüşdü. O elə qəhqəhə çəkib gülürdü ki, səsi üfüqləre yayılırdı. Gözlərimi açanda qoca kənd müəzzzinin “Allahü-əkbər” deye azan verməyə başladı. Mən pərişan halda fənəri yandırdım və Hafızın divanından fal açdım. O vaxta qədər diqqətimi cəlb etməyen qəzəlin ilk beyti belə idi:

*Yarın hicrani, fəraq gecələri sona çatdi.
Tale ulduzum, dövran başa çatdi.*

İki gündən sonra atamın vəfati haqqında telegram aldım.

Əlli səkkizinci bənd: *Ağa Mir Salehin* gözəl xəti və yazı üslubu vardı. O açıq qəlbli, necib bir insan idi. Danışanda elə həyəcan keçirirdi ki, tanış olmayan dinleyici onun özünü delililəy vurdugunu zəmn edirdi.

Rəhmətlik *Ağa Mir Əziz* də cüssəli, enli kürəkli, yaraşıqlı bir kişi idi. O, kəndin toyunda-yasında dəstəbaşı olub, işlərin idarəesində özünün leyaqət və bacarığını göstərirdi.

Mərhum *Ağa Mir Məmməd Ağa Mir Möhsün oğlu* atası kimi yaxşı at minib, sərrast tūfəng atardı. Onunla aralarında olan müəyyən bir məsələdən danışanda özündən çıxardı, yoldaşları onun bu zəif tərefindən yapışib, bəzən də zarafatla ona sataşırıdlar. Bu zaman onun ağızı köpüklenə-köpüklenə danışması, hədə-qorxu gəlməsi çox maraqlı olardı.

Əlli doqquzuncu bənd: Rəhmətlik *Ağa Mir Əbdülxalıq* mənim kiçik bibimin əri idi. Gəncliyində maraqlı işləri vardı. O cümlədən, qadınları yamsılayaraq üz-gözünü bəzərdi, qaşlarına vəsmə yaxıb, gözünə sürmə çəkərdi, çarşaba bürünüb, divarın arxasından boylanar, gənclərə qaş-göz atardı. Onun bu hərəkəti mənim Xoşginabda olduğum uşaqlıq dövrünün şirin xatırılardından biri olduğuna görə nəzmə çəkdim.

Şah Abbas durbini – məşhur Cəmşidin Camı kimi camaat içərisində çox şöhrəti var. Cəmşidin Camı hər şeyi guya özündə eks etdirdiyi kimi, Şah Abbasın durbini də sanki hər şeyi göstərməyə qadir imiş. Onun haqqında bizim yerlərdə çoxlu şirin hekayətlər danışılır. Bu durbinin rolunu, Şah Abbasın ondan neca istifadə edib, nələr görüb-ətməsini həvəslə xatırırlar.

Altmışıncı bənd: Mənim dörd bibim vardi, yaş etibarilə: 1) *Xədicə Sultan*, 2) *Sitaiə*, 3) *Sara (Əmməcan)*, 4) *Səyyarə (Xanım əmma)*.

Altmış birinci bənd: *Ağa Mir Heydər* – böyük bibimin eridir, səksən yaşı, əldən düşmüş bir qoca hələ də zarafatlarından əl götürməmişdir. İndi də öz kinayeli və menali sözleri ilə hamının diqqətini cəlb edir. Çox qonaqsevər, açıq süfrəli bir kişi idi, samovarı həmisi qaynardı, özü də həddindən artıq çay içərdi.

Altmış ikinci bənd: *Məlkəməd* – Mələk-əl-Mövt (Əzrail) sözünün təhrif olunmuş formasıdır. Kəndlərdə onu ölüyuan yerinə işlədirler.

Altmış üçüncü bənd: 1) *Fizzə xanım* (dayım qızının adıdır) – Xoşginabin çox hörmətli qadınlarından birisidir.

Ağa Mir Yəhya – Mərhum Məcdəs-Sadatın qardaşı, çox seimimi və xoşqəlb insandır. Epik şerlərin gözəl ifaçısı idi. Atası kimi də “Şahnamə”ni çox yaxşı oxuyardı.

Rüxsərə xanım (atamın xalası qızı) – bacarıqlı və hörmətli bir qadın idi. Başqalarını təqlid edib yamsılamaqda səhnədəki qüdərəti artisti belə sanki üstəldərdi.

Ağa Seyid Yəhya – Əmioğlumdur, çox temiz və necib bir insan idi. Şəqaqlırlə qohum olduğunu görə son 30 ilde Qıpçaq kəndində yaşırdı.

Ağa Mir Cəfər – Rəhmətlik *Ağa Mir Qafarın* böyük oğlu idi. Çox işgüzər, eməkçi və cəsərətli bir insan idi. Əli də çox ağır idi, kənddəki davalarda iştirak etəsyədi, onda, sözsüz, yaman bir hadisə üz verordi.

Altmış yeddinci bənd: *Dam qaya* – Şəngülava və Güllüce kəndlərinin arasında dağın başında yüksəlib eyilən bir qayadır. Sanki təbətot oranı yada, qışda çobanlar və soyyahalar üçün qardan, yağışdan özlərini qorumaqdan ötrü bir daldalanacaq düzəltmişdir. Uşaqlar da yay mövsümü bəzən oraya çıxıb, qayanın başından etrafi seyrə dalar, o gözəl mənzərələrdən zövq alardılar.

Yetmiş dördüncü bənd: Əsərin bu bəndində *Koroğlu* dastanına işarə edilmişdir. Şair özünü Koroğlunun yerinə qoyub, hadisələr bitməzdən əvvəl yatmaq istəmədiyini söyləyir.

"*Koroğlu*" dastanı Azərbaycanın, bəlkə də bütün dünyanın ən məşhur dastanlarından biridir. Onun xülasəsi belədir: dastanın qəhrəmanı Koroğlu öz oğlu Eyvazı vuruş meydanına gönderir. Gün batur, qas qaralır, ancaq Eyvaz geri qayıtmır. Bütün gecəni Koroğlunun intizar gözlerinə yuxu getmir. Qaranlıq gecədə onun gözleri gah zülmətle, gah tufanla, gah də göydəki qara buludlarla əllaşib çarşışmaq istəyir. Göydə qatar-qatar düzülüb uçan durnalardan öz oğlunu xəbər alır. Sübhə qədər gözlerinə yuxu getmir. Dan yeri söküldən məşhur Qiratını minib düşmən üstünə gedir, ona qəlebə çalır, osir düşmüş Eyvazını azad edib getirir. Eyvazın geri qayıtması dastanın sonudur.

Şeirlər

Çavuş – Kərbəlaya gedən zəvvarı müşayiət edən bələdçi.

Kədiklərin sazax çalan sazları.

Qışda dağ aşırımlarındaki səsləri şair saz səsine bənzədir.

Zihəccəmiz məhərram olmaqdadır.

Zihəccə islam hicri təqviminin 12-ci ayıdır. Bundan sonra gələn məherrem ayı şələr üçün toziyə ayıdır. Misra toyun yasa çevriləməsini göstərir.

Qız-gəlinin findiqçası – barmaqlara həna qoyulub bağlanmasıma findiqça deyilir.

İlləl yəafirə və illəl su və bəldətin leysə ləha ənisu.

(Ərab) mənası: Bu şəhərdə mənə ceyranlardan və dəvələrdən başqa dəst yoxdur.

"*Aradanxır*" – uşaqlarından biri.

Kürsü tovu – keçmiş zamanlarda evin ortasında qurulan kürsünün dövrəsi.

Nəqşləri tərh etmək – xəritə çekmek, plan qurmaq.

Xərməni saqqıza verdik, nə yaman çərçidi bu?

Alverçinin bahaçılığına, müştərini aldatmasına işarədir. Şair, siyasetçiləri alverçiye, çərçiyə oxşadır.

Baxmayıb göz yaşına ingilis əl qatdı biza,
Görürəm rus da Arazdan keçir İran apara.

1941-ci ilin avqustunda ingilislərin cənubdan, Sovet qoşunlarının iso alman-faşist tohlükəsinə qarşı şimaldan İrana girməsinə işaretdir.

İqbal – Məşhur Azərbaycan müğənnisi təbrizli Əbülhəsen xan İqbal Azər(1867-1967)

Təb rişəsi – tibb fakültəsi.

Əl atmaq hacata – silah götürmək.

Pambıq atmaq – yapmış pambıq didib açmaq.

Mazı-mata salmaq – naz-qəməz etmək, bir şeyi metaha çevirmək.

Bütünbüt bəy durmaq – Bəy kimi bütünlüb dimdik durmaq.

Yengə-muşata (məşsato) – toy gecəsi gelinə zinət verən, bəzəndirən və bakırılıyını təsdiq etmək üçün gedən qadınlara verilən adlar.

Sərvan Şəhiri – Şəhriyarin dostlarındandır.

Bəhruz Dövlətabadi – Şəhriyarin yaxın qohumlarından biridir.

Lülələnməkdədi yer-göy neçə tumar sariyanda

Qədim zamanlarda saray şairləri şerliini kağızlara yazıb onları bir-birinə calayıb bükərdilər. Şair yeri-göyə beləcə qatlanıb lülələnmiş şeir bükülməsinə – tumara bənzədir.

Qovutmac – künçütün döyülib doşabla qarışdırılmış forması.

"*Kəlilə-Dimnə*" – Qədim hindlilərin allegorik rəvayətlərdən ibarət ibrətamız kitabı. VI esrda fars, sonralar isə başqa dünya dillərinə de tercümə olunub söhret qazanmışdır.

Mehdiyə-məude-zühur – Rəvayətə görə on ikinci imam Mehdinin vəd olunmuş zühuru.

Həqqa-maşa – tiryek çökək üçün istifadə olunan aletlər.

Fitrət bayramı – Orucluq bayramı, orucluq ayının son günü.

"*Öşiran*" – Mahur dəstgahının bir güşəsi.

"*Hicaz*" – Muğamda "Şur" dəstgahında "Simayı-Şəms" dən sonra ifa olunan güşədir.

Mahmud və Ayaz – Səlcuq sultani Mahmud Qəznəvi (998-1030) və onun qulu Ayaz nəzərdə tutulur. Onların bir-birinə olan məhəbbəti, hörməti Şərq ədəbiyyatında məşhurdur.

Şəriəti – İranın məşhur ictimai xadimi doktor Əli Şəriəti. Milliyətçə türkdür.

Seyidağa Faxriyyə – Cənubi Azərbaycanın məşhur komik gülüş ustalarından (aktyor) olub, Şəhriyarin dostu idi. 1972-ci ilin yayında avtomobil qəzası zamanı həlak olmuşdur.

Professor Əliyev – Rüstəm Əliyev. Azərbaycanın məşhur şərqşünas alimi. Əməkdar elm xadimi.

Setar – Azərbaycanın simli qədim musiqi aləti. Ustad Şəhriyar gözəl setar çalırdı.

Doktor Cavid – Azərbaycanın maarifpərvər alimi. Azərbaycan dili qadağan edildiyi dövrde şifahi xalq ədəbiyyatı nümunələrini çap etdirmiş, ana dilinin tədrisi sahəsində xeyli iş görmüşdür.

Merac gecəsi – dini rəvayətə görə Məhəmməd peyğəmbər gecə yarısı Qüdsdən Buraq adlı bir atla Allahın hüzuruna getmişdir. Həmin gecə merac gecəsi adlanır.

Leylac – Qumarbazların başçısı mənasındadır. Həm də rəvayətə görə tarixi şəxsiyyət olmuşdur.

Tacbəxşin kamani – Şəhriyarın dostlarından olan Tacbəxş gözəl kamança çalandır. Şəhriyar ona bir neçə şeir həsr etmişdir. Bu şeir də onun kamanına yazılıb.

Əfrasiyab – Firdovsi “Şəhənamə”sinin qəhrəmanlarından biri. Qədim Turan hökmətlərindən sayılır.

Pirahən – köynek (Yusufin köynəyinə işaretdir).

İyrcə – İrəc Mirzə. Məşhur Cənubi Azərbaycan şairi. Bütün İran körpələrinin əzber dediyi “Ana məhəbbəti” (“Mehri madər”) şerinin müəllifi (1873-1926).

Qəmər – İranın məşhur müğənnilərindən biri.

Şeyx Bəhayi – Bütün insanları qardaşlığa, sülhə səsləyən bəhailik təriqətinin banisi Mirzə Hüseyin Əli.

Behzad – Kəmaləddin. XV-XVI əsrlər Təbriz miniatür rəssamı, (1450-1535).

Şəbistan – yataq otağı, şahların hərəmxanası, dərvişlərin ibadətlə məşğul olduqları və yatdıqları yer, hücre.

Müsiri – Müasir İran şairlərindən. Şəhriyarın dostu.

Şair Sayə – Müasir İran şairlərindən olub, Şəhriyarın dostu idi.

Nadirpur – Müasir İran poeziyasının görkəmlü nümayəndələrindən olub, Şəhriyarın dostu.

Məftun – Cənubi Azərbaycan şairi, Şəhriyarın dostu, ona “Eşqin sultani” adlı şeir həsr etmiş Yədulla Əmini Məftun.

Babakuhı Bakuvi – Məhəmmədəli Abdulla oğlu. (948-1050). Azərbaycanın filosof şairi. İran, Ərəbistan, Hindistan və başqa olkələri gəzmişdir. Əsərlərini əreb və fars dillərində yazmışdır.

Xosrov – Sasani şahı II Xosrov Pərviz. (590-628). Şərqi bir sıra şairləri, o cümlədən Nizami Gəncəvi ona əsərlər həsr etmişlər.

Hərra (Hira) – Mekke ilə Mədine arasında bir dağın adıdır. Məhəmməd peyğəmbər bir müddət buradakı kahada qalmışdır.

Kəlirnullah – Hərfi menası “Allahla danışan”, deməkdir. Musa peyğəmbər verilmiş ləqəbdir.

“Tövrat” – Yəhudilərin qədim dini kitabı.

Keykavus – İranın əfsanəvi şahlarından biri. Firdovsinin yazdığı “Şahname”nin əsas qəhrəmanlarındanandır.

“Həftcan” – Firdovsinin “Şahname” əsərində pəhləvan Rüstəm Zalim döyüşə-döyüşə sindirdiği yeddi tilsim.

Suniş – Məlek Cəbrayıllın adlarından biri.

Rumlular Həbəşin qanını töksə – Klassik ədəbiyyatda rumlu ağlıq, həbəş qaralıq rəmziidir. Yəni gündüz gecəye qalib gəlsə.

Vəys ilə Ramin – Fəxrəddin Gürganının (XII əsr fars şairi) “Vis və Ramin” əsərinin qəhrəmanları.

Suriyə – Sasani şahı Xosrov Pərvizin oğlu.

Təvaf – Ziyarətə gələnlərin Kəbə daşı ətrafında dövrə vurması.

Dara – Əhəməni şahlarının (b.e.ə. 336-330) on məşhurlarından biri. “III Dariyüs” adı ile hökmənlilik etmiş bu padşah makedoniyalı İskənder tərəfindən möglüb edilmişdir.

Mərix – Mars planeti.

Cingiz – Mongol-tatar imperiyasının banisi, məşhur sərkərdə (1162-1227), onun yaratdığı imperiya Avrasiya materikinin böyük bir hissəsini tutardı.

Yozdan – Zərdüşt dinində tanrı.

Söhrab – Firdovsi “Şəhənamə”sindəki qəhrəmanlardan biri.

Rüstəm – Firdovsi “Şəhənamə”sinin qəhrəmanı. Qüdrətli pəhlivan.

Həxaməniş şahları – Əhəməni süləlesinin hökmətləri. Eramizdan əvvəl 550-ci ildə Kuruşa başlanan bu sülalə e.ə. 331-ci ildə III Daranın ölümü ilə qurtarmışdır.

Şapur – Sasani şahı I Şapur (241-272) nəzerde tutulur. Roma imperiyası ilə döyüşdə azəryançınlıların yardımı ilə qalib gəlmışdır.

Qubad – İran şahı, 488-531-ci illərde hökmənlilik etmişdir.

Firdovsi (934-1024) – Böyük fars şairi. 30 il ərzində “Şəhənamə” adlı nəhəng menzum epopeya yazımışdır.

Volter, Didro – XVIII əsr fransız ensiklopedistləri.

Saib – Saib Təbrizi (1601-1676). XVII əsrin məşhur Azərbaycan şairi. Saib Hindistanda yaşadığı dövrdə ədəbi məktəb yaradıb.

Ünsüri – Əbülcəsim Ünsüri, Həsən ibn Əhməd. (970, yaxud 980, Bəlx-1039). Qəznəvilər dövlətinin banisi Mahmud Qəznəvinin sarayı şairi. Məliküs-şüəra rütbəsi almış, böyük sərvət sahibi olmuşdur.

Übeyd Zakani (1366-1370) – Satirik yazıçı və şair. Bir sıra risaloların, "Kitabi-dilguşa" adlı lətifələr toplusunun və lirik şerlərin müəllifi.

Xızır – Rəvayətə görə zülmətdə dirilik suyu içib əbədi həyat qazanmış peyğəmbər. Darda qalan adamlara kömək etməsi ilə məşhur olmuşdur.

Hacı İsmayıł ağa Əmir Xizi – Səttarxanm şəxsi katibi, bir sıra gərkəmlı xadimlərin, o cümlədən Şəhriyarın müəllimi. Məşrutə hərəkatının iştirakçısı və pedaqoq.

"Kavə" toplusunun baş müvəkkili – Berlində nəşr olunan bu jurnalın (1816-1921) baş müvəkkili-redaktoru Seyid Həsən Tağızadə. Məşhur jurnalist və siyasi xadim, Məclisin de sədri olub.

Xəyyam – Ömer Xəyyam Qiyasəddin Əbü'l-Fəth ibn İbrahim. (təxm. 1048-1022 sonra). İranın məşhur filosof şairi. Əsasən rübabları ilə tanınmışdır.

Napolyon (1769-1821) – Məşhur fransız sərkərdəsi və imperatoru. **Abbas Mirzə (1789-1833)** – İran Hərbi qüvvələrinin baş komandanı, Azərbaycan valisi, Fətəli şahın oğlu. Qardaşı oğlu Bəlimon Mirzənin xəyanəti nəticəsində Paskeviçə möglüb olmuş və alçaldıcı Türkmençay müqaviləsini imzalamışdır.

Ahuramazda – Zərdüştlü dinində xeyir allahi.

Əhrimən – Zərdüştlik dinində şor allahi.

Paulius (Paulyüs) – Böyük Vəton Müharibəsi dövründə Stalinqrada qədər golib çıxmış faşist ordusunun rəhbəri, feldmarşal. Döyüşdə möglüb olaraq sovet ordusuna eşir düşmüş, sonra azad edilərək qayıtmışdır.

Eynsteyn (1879-1955) – Məşhur fizik. Nisbilik nəzəriyyəsinin banisi. Şəhriyar bu böyük alimə məktub yazmışdır.

Rumi – Cəlaleddin Məhəmməd ibn Bəhaeddin (1297-1273) Rumi Konyada yaşamış məşhur türk şairi. Şəms Təbrizini özünə ustad və mürşid seçmişdi.

Şəms – Şəmsəddin Məhəmməd ibn Əli (1245-1272) Təbrizi. XIII əsr Azərbaycan alimi. Konyalı şair və alim Mollayı-Ruminin ustası. Şəms sirli şəkildə yox olmuşdur.

COĞRAFİ VƏ ETNİK ADLAR

Aysor – Assuriya, qədim Şərqiyan ən qüdrətli və yırtıcı imperiyası. 1000 ilə yaxın Yaxın və Orta Şərqi tələmiş və qorxu altında saxlamışdır. Eramızdan əvvəl 614-cü ildə azərbaycanlıların ordusu tərəfindən möglüb edilmiş və tənəzzülə uğramışdır.

Behcətabad – Tehranda bir məhəllənin adıdır. Şəhriyarin sevgilisi Sürəyya bu məhəllədən idi.

Bədəxşan – öz ləli ile məşhur olan Orta Asiya vilayəti.

Bəndərpəhləvi – Xəzər dənizi sahilində İranın Liman şəhəri. İndiki adı Ənzəlidir.

Bərzəx – Dini əfsanəyə görə connətlə cəhənnəm arasındaki keçid.

Cabəlqa – Şərqdə yerləşən qədim əfsanəvi şəhər. Klassik Azərbaycan ədəbiyyatında Cabəlqa Şərqiyan, Cabəltə isə Qərbin son sərhədi kimi təsəvvür edilirdi.

Dəməvənd – Tehran yaxınlığında yerləşən dağın adıdır.

Elborz – (Əlbürz) Dəməvənd dağının ən yüksək zirvesi.

Eynalı – Təbriz yaxınlığında dağdır.

Ərəs – Araz çayı.

Hillə – İpəyi ilə məşhur olan İran şəhəridir.

İskəndər Səddi – Rəvayətə görə makedoniyalı İskəndər Çində olarkən, şimaldan axıb gələn yırtıcı Yəcuc-Məcuc qəbilelerinin karşısını almaq üçün Çin səddini çəkdirmişdir. Şair dağları İskəndər səddinə (Çin səddinə) benzədir.

Kaşan – Mərkəzi İranda şəhər.

Kazbek – Qafqaz sira dağlarında zirvələrin biri. 5033 metr hündürlüyü var.

Kerəc – Tehranın yaxınlığında yerləşən şəhər. Əhalisi əsasən türklərdən ibarətdir.

Qaflan – Cənubi Azərbaycanda dağ adı.

Qaşqaylar – İranın fars əyalətində yaşayan türk tayfalarından biri.

Lahican – İranın vilayət şəhəri. Çayı və sitrus bitkilərlə möshurdur.

Lor – İranda yaşayan kiçik xalqlardan biri.

Mışov – Cənubi Azərbaycanda dağ.

Noçd – Ərabistan yarımadasının mərkəzində qədim əyalət.

Nişabur – İranın Xorasan əyalətində şəhər.

Pəsqələ – Tehrənin Şimran kəndlərindən biridir.

Roşt – İranda şəhər. Gilan əyalətinin mərkəzi.

Riza iqlimi – Xorasanda basdırılmış imam Rza qəbrinin ətrafi.

Sard – qədim Şərqi xalqlarından biri.

Savalan – Cənubi Azərbaycanda və eləcə də bütün Azərbaycanda ən hündür dağdır. 4821 metr hündürlüyü var. Zirvəsi buz gölü ilə örtülmüşdür.

Serab – Cənubi Azərbaycanda mahal və həmin mahalın mərkəzi şəhəri. Savalan dağının etəklərində yerləşir.

Simnan – İranın Mazandaran əyalətində şəhər.

Sahgölü – Təbriz şəhərinin yaxınlığında süni göl.

Şimran – Tehranin şimalında, dağ ətəyində yerləşən məhəllə.

Tocris – Tehranin Şimran kəndlərindən biridir.

Turi-Sina – Dini rəvayətə görə Musa peyğəmber bu dağda Allah'a danışmışdır.

Tus – İranın Xorasan əyalətində şəhər.

Zəncan – Cənubi Azərbaycanın şəhərlərindən biri. Pehləvi səltənətinin şovinist siyaseti nəticəsində Azərbaycandan qoparılbıq ayrı inzibati ərazi bölgüsünə salınmışdır.

Zinderud – İranda çay adıdır.

Zəng – İranda ətrafda yaşayış məskənləri.

Zəngmənzadə – Zəngmənzadənin döyü. Gələnənədən əsasən

Zəngmənzadə – Zəngmənzadənin döyü. Gələnənədən əsasən

Zəngmənzadə – Zəngmənzadənin döyü. Gələnənədən əsasən

Zəngmənzadə – Zəngmənzadənin döyü. Gələnənədən əsasən

Zəngmənzadə – Zəngmənzadənin döyü. Gələnənədən əsasən

Zəngmənzadə – Zəngmənzadənin döyü. Gələnənədən əsasən

Zəngmənzadə – Zəngmənzadənin döyü. Gələnənədən əsasən

Zəngmənzadə – Zəngmənzadənin döyü. Gələnənədən əsasən

Zəngmənzadə – Zəngmənzadənin döyü. Gələnənədən əsasən

Zəngmənzadə – Zəngmənzadənin döyü. Gələnənədən əsasən

Zəngmənzadə – Zəngmənzadənin döyü. Gələnənədən əsasən

LÜĞƏT

-A-

Abəstən – hamilə

Abi-həyat – həyat suyu

Abi-züləl – diriliş suyu

Abpaş – su səpən

Abşar – şələlə

Ac – cürbəcür bəzək şəyərinə, o cümlədən qədim İran şahlarının taxtna işlənən fil sümüyü.

Acalmaq – arıqlamaq

Apartaman – ayrıca binada yerləşən, hər cür şəraitli olan mənzil.

Ataq – üfüqlər

-B-

Balu pər – qol-qanad

Bara – səhv

Barat – pul çeki

Beldar – yer belləyən

Bədel – evəz, evəzcisi

Bədəviyyət – vəhşilik, mədəniyyətsizlik

Bərbət – simli musiqi aləti, ud.

Bəro – behre, məhsul

Bərqiz – işığınız, elektrikiniz

Bətdəye – bəndləyə, düzəldə

Bibalü-pər – qol-qanadsız

Bisipər – zirehsiz, müdafiəsiz

Budarlamaq – vurmaq, döymək

Bünyad – əsas, dayaq

Büti-əyyar – kələkbaz büt, hiyləgər gözəl

-C-

Caddə – şosse yolu

Cağılmaq – kefinin açılması

Calatmaq – boşaltmaq, axıtmaq

Cavidan – əbədi, daimi

Cəbə – mücrü, qutu

457

Cəhaz – cihaz, alət.
 Cızlıq – cırzdaq.
 Colab – qul alverçisi.
 Coşən – zireh
 Cövcü – dodaqların ucu.
 Culğə – yayla.
 Cumalasdıq – yiğışdıq, toplaşdıq.
 Cuyəndə yabəndə – axtaran tapar.

-C-

Çalı – çalır.
 Çatı – yoğun ip, kəndir.
 Çersi – tiryek hoqqası; zəif adam.
 Çəşm-xunbar – qan-yaş tökən göz.
 Çur – qırqovul.

-D-

Dair olmaq – qaydasına düşmək
 Damən – etək.
 Deyləmlər – ağ qul
 Dəfi-mələl – dərdi-kədəri uzaqlaşdırma, dəf etmə.
 Dəğəl – qəlp, saxta.
 Dəndən – diş.
 Dərban – qapıcı
 Dərbəcə – kiçik qapı
 Dərgəhi – xudavənd-Allahın hüzuru.
 Dəşt-i-Muğun – Muğan çölü.
 Didar – görüş.
 Dita – müdafiə, qoruma.
 Dönərgə – üzüdüönük, adamı yarı yolda qoyub qaçan.
 Döşləmək – yemək, uşağın döş əmməsinə də deyilir.
 Döşürmək – dənləmək.
 Duşizə – gənc qadın, qız.

-E-

Ehsas – hissiyat, hiss.
 Etikaf – təklilikdə yaşayan, guşonişin olma, yalqızlıqda həyat keçirmək (dini).
 Etisab – tətil.

Hümen – həmən-nin-həmən – dərinlikdən -Θ-
 Əbqa – qorunma, saxlanma.
 Əbrisəm – ipək.
 Ədəs – mərcimək dənəsi; linza.
 Əflak – fələklər
 Əhli-kərəm – səxavət əhli.
 Əhli-zöhd – pəhrizkar, ibadətlə məşğul olan.
 Əhya – dirilmə, yenileşmə, bərpə etmə.
 Əhzan – hüznərlər.
 Əqiq – qiymətli qırımızı daş.
 Ələm – dərd, kədər.
 Əmmə – bibi
 Ənbənə – torba.
 Ənsab – qohum-əqraba.
 Ənsar – tərefdar; islam dininin tecis və intişanına xidmət etmiş Mədinə əhalisinə verilən ümumi ad, yaxın adam.
 Ənvar – işıq.
 Ərdəm – bacarıq, istedad.
 Ərqəvanlıq – qırmızılıq
 Ərməğan – hədiyyə.
 Ərşədən-tərşədən – yerdən-göydən, on aşağıdan on yuxarıyadək.
 Ərus – gəlin
 Ərziyab – qiymət qoyan, qiymətləndirən.
 Ətənə – etcəbala quş.
 Əyab – qayıtma, geri dönəmə.
 Əyyar – hiyləgər, kələkbaz, avara, işi-peşəsi olmayan adam.
 Əza – üzv, hissə.
 -F-
 Fatihə – Quranın ilk surəsi; başlangıç, giriş, başlama.
 Ferz – şahmatda vəzir fiquru.
 Feyz – ləzzət, həzz.
 Fəraq – ayrılıq.
 Fəramuş – yaddan çıxarmaq, unutmaq.
 Fərər – qoyub qaçmaq, atib qaçmaq.
 Fərzənə – alim, həkim, bilici.

Fəthülfütuh – qələbələrin qələbəsi, zəfərlərin zəfəri.
 Fişqa – fit, fıştıraq.
 Fövq – üst, yuxarı.
 Fülüs – xirdü pul.
 Füzəla – fəzillər, fəzilət sahibləri.

G-
 Gədik – dağ aşırımı.
 Gerdun – dolanan, dönen; felək, tale; göy, səma.
 Girdəkan – qoz.
 Giribən – yuxa.
 Gülbəsər – gülü üstündə olan tər xiyar.
 Gülçin – gül dərən; seçilmiş, seçmə, hər bir şeyin əslası.
 Gürbə – pişik.
 Güşvarə – sırga.
 Güzər – keçmə, yol getmə; el çəkmə.

Daman – əfək.
 Dəvəmlər – ug quş.
H-
 Hadi – yol göstərən.
 Hal-qal – sufi istilahlarından.
 Hamaş – yol yoldaşı.
 Hampa – kənd varlısı (XIX əsrin sonu, XX əsrin əvvəllərinə aid istilah).
 Havar – hay-haray, kömək.
 Hayıl – burada; qorxunc, nəhəng, azman.
 Həkəm – hakim, münsif.
 Həllənmək – həll olmaq.
 Hemil – hamilə, boylu.
 Hemlə – hücum.
 Hemsər – yoldaş, həyat yoldaşı, arvad.
 Hendil – maşınları öndən işə salan əyri açar (dəmir).
 Hənidirmək – nəfəsdən salmaq, əldən salmaq.
 Hənzəl – acı xiyar, it xiyarı.
 Hərəc – qorxu, təzyiq.
 Hərim – hərəm, gizli, toxunulmaz yer.
 Həsbhal – kef-əhval bilmə, halından xəbor tutma.

Hətmən – hökmən.
 Hezyan – sayıqlama, mənasız, havayı sözlər.
 Hicab – perde, örtük; utanma.
 Hövlə – dəsmal.
 Hövləsək – hövlnak.
 Hünermənd və məcliskərm – hünərlü, bacarıqlı və məclisində qızışdırıran.
 Qazəl – ceyran.
 Qazov – qəder – təle, tələviyyət.
X-
 Xanevadə – ailə.
 Xare – qranit daş.
 Xatəm – sonuncu; üzük.
 Xeymə – çadır.
 Xəffaş – yarasa.
 Xəlfə – məclisde başçılıq edən; keçmişdə molla məktəblərində müəllimin (mollanın) köməkçisi.
 Xərdəl – xardal.
 Xəs-cör – çöp, çırçı.
 Xətminə getmək – sonuna yetmək, axıradək getmək.
 Xizab – tünd qırmızı rəngli boyaq.
 Xorata – boş danışq, dedi-qodu.
 Xum – küp; qədim Azərbaycan atəşpərestlərinin içkisi.

Məgl – həq olmazsa.
 Mah – ay.
I-
 İcbar – məcburiyyət.
 İctinab – saqınma, çəkinmə.
 İffət – namus, mənəvi təmizlik.
 İxlal – rəxnə salma, pozma, xələl qatma.
 İxlas – təmiz məhəbbət, sədəqət, ürəyi təmizlik, səmimiyyət.
 İxtiyar – qoca.
 İmamət – imamlıq etmə, məzhəb işlərində rəhbərlik etmə.
 İnficar – partlayış.
 İns – insan.
 İntiba – səna çatma, axira yetişmə, tükənmə, bitmə, axır, nəhayət.
 İntixab – seçmək.

İntisab – nəsb etmə, birləşdirmə. si, zəfərlərinə qələbə – nəmtəb
 İnziva – güşənişinlik. ləzər rəsyəsi, xəstəlik, xəstəliyəs – nuxse
 İstəxr – göl.
 İstiqlal – gələcək, qarşılıma, gələn adamın qarşısına çıxməq.
 İstir – isteyir. or füzərlər sahibi.
 İştibah – səhv, nöqsan, şübhə. nöd – məzəlişəm ev bəyemən
 İştıyaq – arzu etmək, çox istəmək, həsrətində olmaq.
 Gedik – dağ aşırımı.
 Gardun – dolanan, dönen; fələk, tələk; göy, sona.
 Gərdəkən, gəz.
K-
 Kec – əyri.
 Kəftəs – ayaqqabı tikən.
 Kəmor – bel.
 Kəmin (e) – aciz, həqiqi; ən azi,
 Kənkan – quyu qazan.
 Kərdi – bostan, lək.
 Kəsil – yorğun.
 Kət – kənd.
 Kəzəmə – yaranın gözü, qaysağı.
 Kişvər – ölkə.
 Küfr – kafırlıq, Allaha inanmamaq, dinsizlik, inamsızlıq, söyüş, ası olmaq.
 Küpsədi – çırpdı.

Havat – hay-harayı, kömök.
-Q-
 Qacitmaq – qanırmaq.
 Qadaş – qardaş.
 Qafil etmək – xəbərsiz saxlamaq.
 Qafilo – karvan.
 Qanalar – meynələrin söykəndiyi torpaq qalaqları.
 Qapsamaq – bürümək, götürmək, əla keçirmək.
 Qarındaş – bir ana bətnindən çıxan bacı-qardaşlara deyilir. Bu söz tədriceən qardaş şəklinə keçmişdir.
 Qavirix – qovuruq.
 Qazalaq – quş növlərindən biri.
 Qeybnüma – gizlin aləmləri göstərən
 Qəhhər – qüdrətli, güclü; məcbur edən.

Qehvarə – beşik.
 Qem – əsr.
 Qəndil – cilçiraq; sünbüllə kimi sallanmış çiçək; alma növü.
 Qəni – varlı, dövlətli.
 Qərə qeyid – qara fikir, dərd.
 Qəvi – böyük, nəhəng, qüvvətli.
 Qəvza – dikəlt, qaldır.
 Qəzal – ceyran.
 Qəzov – qədər – tale, taleyin gördisi.
 Qibrax – qırraq, cold, sağlam.
 Qissə – hekayət, nağıl,
 Qiyyas – tutuşdurma, müqayisə; bənzətmə, ölçü.
 Qov – qığılçım.
 Quş – biyaban-qulyabani.
 Qürfə – eyvan.
 Qüsür – burada qəsrlər.
 Neysan – sıddətli yağın yığısı, leysənəbə annəmət – nəmətəb
 Nobug – dəbi.
-L-
 Lamihalə – çarəsiz, işter – istəməz; şübhəsiz, labüb; heç olmasa.
 Ləhzə – an, saniye.
 Nəjad – irə, nəsli, ovlad.
 Nəsəs – plan, xəritə, bəmələk, əmək, əmək – məbəd
-M-
 Mağıl – heç olmazsa.
 Mah – ay.
 Mahal – baş tutmayan, çətin.
 Mar – ilan.
 Matemsəra – yaxxana.
 Mehre gəlmək – məhəbbətə gəlmək, sevmək.
 Mehri-çöhre – üzün gənoşı, gözəlin üzündə parlayan gənoş.
 Məbədi-tarsa – kilsə.
 Məbhut – mat, heyran.
 Məbus – göndərilmiş elçi; xalq vəkili, deputat.
 Məclisgərm – məclisqızısdırان.
 Mədar – merkez, orbit; ox, mehvər; özül, toməl.
 Məgəs – milçək.
 Məhafili – gənn – qızğın keçən yiğincaq, məclis.

Məhcub – örtülü, utanın, utancaq.
 Məhfil – yığıncaq yeri, toplanmış heyet; məclis.
 Məhtab – ay işığı.
 Məxrubə – xarab edilmiş, dağıdılmış, xaraba qalmış.
 Məxzən – xəzinə.
 Məqfur – bağışlanmış.
 Məlül – qəmli.
 Məncəlab – bataqlıq, çamır, çirkli su.
 Məndil – süfə, sovqat bağılısı, yaylıq.
 Mərkəb – minik heyvanı, dəvə, gəmi.
 Məşşaq – məşqçi.
 Məzrəə – tarla, əkin.
 Midad-kağızı – qoləm, kağız.
 Minber – burada: çörək yiğilan səki.
 Misdaq – layiq, uyğun.
 Mışkəfəsan – müşksəcan, etirsaçan.
 Mötəmən – temənna edən.
 Mövc – dalğa.
 Mövla – sahib, yiye; cənab, ağa; hamı, havadar.
 Muşək – raket.
 Mübhəm əsrar – gizli sırlar.
 Müdəm – daima, həmişə, arasıksılmadən.
 Müdara – zahirdə dostluq göstərmə, üzə gülmə; dözmə,
 qatlaşma; yubanma.
 Müdava – dərman vermək, müalicə.
 Müdərris – mədrəsə müəllimi, din alimi.
 Mühəyyə – hazırlanmış, tədarük olunmuş, hazırlığı görülmüş,
 bərpa olunmuş.
 Müjgan – kiprik.
 Müinacat – gizli söhbət, gizli müsahibə, söhbət; Allaha dua etmə;
 Allaha xitabən yazılmış klassik şeir forması.
 Münadi – çağırın, sösləyen.
 Münqələb – həyəcanlı, narahat.
 Münzəvi – guşənişin, yalqız hayat keçirən.
 Mürettəb – tərtib olunmuş, sıralanmış; qaydaya, nizama salınmış;
 tərtibli, müntazəm.

Müsavi – bərabər.
 Müstəcəb – isteyi yerinə yetirilən, xahişi qəbul olunan.
 Müstəkber – qürurlu, təkəbbürlü, lovğa.
 Mütəcəddid – bərpa olunmuş, yenidən düzəldilmiş, tezələnmış.
 Müvafiqət – uyğunluq, münasiblik, ahəngdarlıq, uzaşma.
 Müvəzib – səyyü, çalışqan; səbatlıq; qeydəqlan, qayğıkes;
 gözətçi, göz yetirən.
 Müzməhi – məhv olmuş.
 Nəsə – il.
 Naqus – zəng.
 Nar – od – alov.
 Nari-cəhənnərə – cəhənnəm odu.
 Navarın kisi – maqnitofonun düyməsi.
 Nay – ney.
 Neybət – iyrənc, çox pis, çirkin.
 Neysan – şiddətlə yağan yağış, leysan.
 Nəbuğ – dahi.
 Nəfə – nafəs.
 Nehr – böyük çay.
 Nəjad – irq, nəsil, övlad.
 Nəqşə – plan, xəritə.
 Nəqşə-nigar – bər-bəzək.
 Nəssab – ırsiyət, öyrənen alım.
 Nəva – səs, musiqi.
 Nəvar – maqnitofon.
 Nifrin – qarğış.
 Nin – hin.
 Növhə – yas məclislərində avazla oxunan şeir; Mərsiyo.
 Nuri-övliya – müqəddəs insanın nuru.
 Nura – pəndənə - pəndənə - pəndənə
 Nuna – dataq.
 Oqməq – ovmaq.
 Sənəc – əməkçi.
 Səyad – əla bilər ki, hələkə.
 Övbaş – əxlaqsız, xuliqan, pozğun adam, oğru.
 Övsiyər – hövəsələyir, arıdır, təmizləyir.

Öz barası – öz səhvi. an, utsancıq. — nədənə – nəvən M
Öz cələsi – öz çuxuru. dəzi, məliniñ yuxarıñ məqəntisi – deccəsiñ M
Öz famili – qohumu. nəvol, əhəddəxəlet, təhniç – redəsiñ M
Öz hərəkəti – əməkliñ tətbiq etməsi, əməkliñ tətbiq etməsiñ M
Məzəngəlxan – qulubğnəda. -P- — püñut, püñuğyu – təpəñav M
Padaş – mükafat. apəvəp, püñedər, nəşətliş, üyəs – dəxəv M
Pasiban – keşikçi. — nəşətliş, xəş, işçəsəd
Payam – xəbər, müraciət. — qılıq, qumlu vələm – idəməñ M
Pitig – yazı, məktub. — bagħha, yaşıq
Poz – görünüş, hal, vəziyyət, duruş. — vəziyyət
Masaq – məsqə. — nəzər – nəzər
Mazrae – tarla, əkin. — nəzər – bo – təñ M
Ravi – rəvayət danişan. — rəvayət, dəriñ M
Razi-nihanım – gizli sırrim. — rəzə, nihanım
Rətxab – yataq. — rəzə
Rənci-möhnət – dərdin, bəlanın, qəmin əziyyəti. — rəzə
Rikab – üzengi. — rəzə
Risalət – elçilik, peyğəmbərlilik. — rəzə
Rizə – xırda, balaca. — rəzə
Məlühəmərə – gizli sırlar. — rəzə
Müdəm – dəmə, hərmiş. — rəzə
—S-
Sağər – şərab piyaləsi, qədəh.
Sahir – sehr edən, sehrbaz, caduger, məcazi mənada cəzb edən, məftun edən.
Saxtman – bina.
Sail – dilənci.
Salim – sağlam, səlamət.
San – parad, rəsmi keçid.
Sanaq – sayaq, hesab edək.
Sarqınmaq – sanılmaq.
Savirix – tükədirlik, qurtarılıq.
Sayə – kölgə.
Seminar-sendika – sənaye sahibkarlarının birligi-sindikat.
Seydə çıxanlar – ova çıxanlar.
Seydi-qəzal – ceyran ovu.
Səhab – bulud.

-R-

-S-

Səherxiz – səhər tezdən duran adam. — eləc – nəfəs
Səkənə – sakın olan yer. — mər, led xəmər, led ləz – məloş-ibidə
Səkte – iflic. — mələk, təbəqə, təbəqədən, təbəqə – məloş
Səqf – tavan, göy, səma. — təsəbi, təqibələd, təsəb – təsəb
Səlatin – sultanlar. — dəzəgəv, aləd, nəleg, nəzəd, nəzər – təsəb
Səliman – sağlamalar, — xəzən, pənah, pənahın
Səmavat – göylər. — xəzən, vəsət, vəsət – xəzən-ibidə
Səmavi – göyə məxsus olan. — xəzən, pənahın
Sənə – il. — xəzən, gərəcənədən, gəzəl, həndiçəməliş – xəzən
Səngək – xırda çay daşları üzərində təndirdə bişirilən çörək, — çörək
çörək növü – aludən salmanın qırımı tellər, züff. — təmədəz – onətəz
Səntur – musiqi aləti. — təmədəz – mələkə
Sərbəz – sıravi əsgər. — təmədəz – xəzən
Sərnevışt – tale, alın yazısı. — təmədəz – xəzən
Səza – layiq, münasib, uyğun, yaraşan. — təmədəz – xəzən
Simsar – yaxın adam. — təmədəz – xəzən
Sinema – kino. — dəzbed, xəzənət, xəzər, qız – təmədəz
Sinmək – cana sinmək, cana yatmaq. — təmədəz – xəzən
Sırıq – dağ, sine dağı.
Somiə – ibadətgah, ibadət guşəsi, hücre; monastır.
Söban – nəhəng, ejdaha.
Sözalmaq – solmaq, ölüşkəmək. — təmədəz – xəzən
Suz – yanma, alışma; göynəmə, acıma, acımma; kədər, qüssə.
Suzi – güdəz – yanıb – yaxılma, yanıb – qovrulma.
Süflə – aşağıda olan, aşağıdakı; alçaq, qiymətsiz, etibarsız;
pərişan.
Süsəri – tarakan.

Şeyha – nale. *şey sehvi*
Şəhdi-müsəffa – saf bal, təmiz bal.
Şəhdi-şəkerbara – çox şirin, lezzetli şan balı.
Şəhrdarı – şəhər bələdiyyə idarəsi.
Şəmatət – birinin başına gələn bəla və müsibətdən başqasının sevinib kam alması, bədxalıq.

Şəmi-arız – yanaq.
Şəmi-məzar – qəbiristanlıq şamı, qəbir üstə yandırılan şam.
Şərərə – qırgılcım.
Şətəl – qumarda udandan alınan pul.
Şətiənc – şahmat.
Şikarçılar – ovçular
Şirazə – kitaba salınan qaytan.
Şişək – üçyəşar qoyun.
Şövq yaşları – sevinc yaşları.
Şuxum – şum. *şum* – deşdəm, bozalma, qonur *şumluñuz* – şumlu
Şum – pis, qara, natəmiz, bədxah.
Şüvkə – pöhre, kökdən çıxan körpə budaq.
Riza – xida, baitsa.

-T-

Taarif – bir-birini tanıma, bir-birile tanış olma. *taż* – pənişəz
Tağar – xəmir yoğurulan və saxlanan qab.
Tağut – büt, sənəm; kahin; şeytan, yoldan çıxardan, azdırın.
Talis – həsir.
Tar – burada: tutqun, qaranlıq.
Teylesan – zahidlərin baş sarıqlarından sallanan sarıq ucu.
Təclil – şərəfləndirmək, hörmət göstərmək.
Təfriqə – ayrılıq, parçalanma.
Təhəvvül – dəyişmə, başqalaşma, haldan-hala keçmə
Təxsiri-səmavat – göylərin ələ keçirilməsi, zəbt edilməsi.
Təqaza – xahiş.
Təqsimat – bölgü.
Təlai – qızıl.
Təllənmək – üst-üstə qalanib ucalmaq.
Təməddün – mədəniyyət, sivilizasiya.

KİTAB NAKİTLAR
Tənab – ip.
Tənz – zarafat, satira-yumor.
Tənzil – endirmə, aşağı salma; güzəşt, eksiltmə.
Tərəb – sevinc, şadlıq.
Təsmim tutur – qərara gelir.
Təşxis verən – ayıran, seçən.
Təvəkkül – göz dikmə, umma, tapşırma.
Tişə – külüng.
Tuba – əfsanəyə görə cənnətdə gözəl, hündür bir ağac.
Tüng – su qabı.
Türə – alından sallanan qıvrımlı tellər, zülf.

Ağ Mirsadiq Məlikzadə 72
Əminəghəm Mirzəbəyli 73
Bulahbar 74
-U-
Ud – musiqi aləti. 74
Uduxb – donub qalıb. 79
Utmaq – udmaq.

Qardaşım Süleyman Rüstəmə təhaf 84
Süleyman Rüstəmə 85
Qardaşım Süleyman Rüstəmə 86
-Ü-
Ücret – muzd.
Ümmət – xalq, millət: icma, bir peyğəmbərin dininə mənsub olan adamlardan ibaret icma.
Üstürləb – astronomiyada: bucaq ölçən alət.

Üzlət – güşənişinlik, teklik.
Üzvi fələc – iflic olmuş üzv.
Qəm bacı qalyanıru 87
Türkən dili 88
Zəmən söz 89
-V-
Vabəstəlik – bağlılıq, asılılıq
Vassal – özündən böyük feodal hakimindən asılı olan feodal
Vəhyy – bir fikir və hökmün Allah tərəfindən peyğəmbərə xəbər verilməsi (dini).
Vərzişkar – idمانçı

Vəsatət – araya girmək, vasitəçilik; havadar çıxməq.
Qarşıyalı rəsədi 90
Dünya nu yaman tapmaca 91

-Z-

Zəf – zəiflik, qüvvətsizlik
 Zəhab – getmə, yola düşmə.
 Zəxirə – azuqə, döyüş sursatı.
 Zəmbur-(a) – arı
 Zer ilə sim – qızıl ilə gümüş
 Zerdab – sarı su, öd, qatıq, pendir və sairənin suyu.
 Zəri şəltə – zərli tuman.
 Zıxlamaq – vurmaq.
 Zinü-zəber – alt-üst.
 Zinhar – Ay aman! Saqn! Ehtiyatlı ol.
 Zubin – kiçik nizə.
 Zumar – ərzaq, yeyinti.

KİTABDAKİLAR

Kəlamin vişəti 4

AZƏRBAYCAN DİLİNĐƏ ŞEİRLƏRİ

Heydərbabaya salam	37
Behcatabad xatiresi	57
Qaranlıq gecələr	58
Bayatilar	58
Neco keçdi ömrün?	60
Yata bilmeyirəm	61
Səhəndim	62
Ağa Mirsadiğın xeyrəti	68
Əmioğlum Mirəbülfəzle	70
Bəlahbaş	72
Naz cyləmisən	73
Məmməd Rahim həzretlərinə cavab	74
Məhəmməd Rahimin ikinci məktubuna cavab	79
El bülbülli	80
Qardaşım Süleyman Rüstəmə ithaf	84
Süleyman Rüstəmə	85
Qardaşım Süleyman Rüstəmə	86
Şatır oğlan	89
Qaçaq Nəbi	90
Kərcə xatiresi	91
Getmə, tərsə balası	9
Fəxriyyə ölümü	93
Döyünmə – söyünmə	94
Əzizə	96
Qəm basdır qolyanımı	98
Türkün dili	99
Zaman səsi	100
Azadlıq quşu “Varlıq”	101
O taydan gələnə	102
Sənəti məmləkət	103
Pərvanə və şəm	105
Beyadi-dusti-dirinəm Məhəmmədəli Məhzun	105
Dan ulduzu da batdı	105
Qardaşımın məzəri	106
Dünya nə yaman tapmacadır	106

Ancela	107
Hara qacşın insan?	109
Rütəb verib, təzək aldıq	110
Məlül yazılı neyləsin?	110
Əzizə can	112
Bədöv at	112
Alnimin yazısı	112
Allah boyağı	114
Xan nənə	115
Bacım oğlu Bohruzun bayatıları	118
Doktor Cavid də getdi	120
Uşaqlar	121
Məcnun	121
Oyun olduq	122
Çabalır ürek sinəmdə	122
Qarabasdı hekayəsi	122
Ağız yemişi	123
Yarqasidi	123
Gözüm aydın	124
Can Rüstəm	125
İnsansaz inqilabımız	125
Dərya elədim	128
Əslı Kərom şerinə bir haşıyo	129
Sabirin xoruzu	130
Allah vədəsi	131
İns və cin	131
Qafqazlı qardaşlarla görüş	132
Qəmlə atış – barış	133
Yalan dünya	134
Süleyman Rüstəmə	136
Sazlı şairimiz Safi ruhuna təqdim	136
İmanılıq getdi	137
Hekima can	138

TƏRCÜMƏ ŞEİRLƏRİ

QƏZƏLLƏR

Tərcümə edəni M.Seyidzadə

Gecə xumarı	141
Əhdini qıran sənəm	142

Cənnət quşu	143
Aşiqin gileyi	144
Məhəbbətə gölmüş ayüzlü	145
Hidayət çırığı	146
Tufan şamı	147
Qədim əhdi-peyman	148
Kəc bəxt	149
Dəli Pəri	149
Qəzal və qəzel	151
Eşqin meşəsi	152
Hafız əbədidir	152
İnsan ol	153
Yanıqlı saz	154
Səher piyaləsi	155
Tacəbəxşin kamani	156
Həzin nalələr	157

Tərcümə edəni M.Əlizadə

Tərəm mənim	158
-------------------	-----

Tərcümə edəni H.Billuri

Döyüs	158
Əbədi xəzan	159
Tədrici ölüm	160
Qəmli ney	160
Vəhşi şikar	161
Kövher satan	162
Hicabın üz qaralığı	162
Ey qadın!	163
Fələyin bayramlığı	164
Mon olmaz	165
Qış ağası	166
Gülün arxası, üzü olmaz	167
Məhəbbətin məlali	167
Sevinc yaşı	168
Səfər azuqesi	168
Həyat zindanı	169
Sənətkarın ayı	170
Yanan pərvanə	170
Nakamlıqlar	171

Əlim etəyinə.....	171
Mənə həmdərd olan ney	172
Həzin teranə	173
Cananın cilvəsi	173
Divan və divanə	174
Bayram axşamı	174
Hicran çəkmişəm.....	175

Tərcümə edəni F.Sadiq

Azərbaycan	176
------------------	-----

Tərcümə edəni Q.Beqdəli

İntizar	177
---------------	-----

Tərcümə edəni Ə.Hüseyni

Nə çəkmişəm.....	178
Pərvanənlər olublar	178
Bir gecə Qəmərlə	179
Arazin qayıqları	180
İndi niyə	180
Ey vəfasız	181

Tərcümə edəni M.Gülgün

“Əfsanə” şairi.....	182
Sənin ayrılıq gecən	183
Şohriyar və kəndli	184
Dostun sıfarişi	184
Xəbərsiz karvan	185
Tutiya	186
Dost	187
Bülbülün nəlesi	187
Ayın kölgəsi	188

Tərcümə edəni B.Azəroğlu

Ruzigarın bədbəxti	189
Vətənə qayıdarkən	189
Göz yolda	190
Yarı yad etmək	191
Əbədiyyət	192
Bu sənənə Hafız	193

Hafızdan söz açarkən	193
İrəcincə qəbri başında	194
Əşqin intiqamı	195
Süreyyyanın şöbədəsi	195
Hafızın fali	196
Şəhər şanapipiyi	197
Ey Şiraz	198
İqbal və musiqi	199
Həyatın ofsanəsi	200
Yatmış bəxt və oyaq dövlət	201
Ustadın təlimi	201
Ruhun naloşı	202
Yusif ehsan evində	203
Saz və yanğı	203
Yolunu azmış şahid	204
Zamanın saqısı	205
Şöhrətin ziyəni	205
Dost görmedi	206
Soyuq demir və isti ah	206
Köhnə dost	207

Tərcümə edəni H.Kürdoğlu

Nakam nalo	208
Babil cadusu	209
Xoşləhcə tuti	210
Dodaq	211
Deniz ayı	212
Balaca əsgər	212
Huşum gedir	213
Payız	214
Cəmşidin piyaləsi	214
Dost, yoxsa can düşməni	215
Tablo çəkən	216
Vurğunluq	217
Şövq bazarı	218
Göz yaşı arxı	219
Ətekdən tutan tikan	220
İnsan məqamı	221
Şövq karvam	222
Mələyin müjdəsi	224

Yaşayış.....	225
Hafız bargahı	226
Oruc sindiran	227
Dağılmış sedd	228
Şirniyyatçı tüt	229
Ayrılıq məşqi	230
Yarın belə fikri var	231
Kuzoçi kuzə qırığında su içər	232
Fəna künç	233
Məktəb ayı	234
Sinmiş rübab	235
Qara gözlü şirazlılar	236
Şirin püste	237
Ayın qucağı	238
Məndən qaçan ahu	239
<i>Tərcümə edəni N.Rizvan</i>	
Ustadla vidalaşma	240
Tehrani xatirlarən	241
Təbriz gözli	242
Mərhum Mirzadə Eşqinin xatirosine	243
Unudulmuş saz	244
MƏSNƏVİLƏR	
<i>Tərcümə edəni M.Əlizadə</i>	
Gecenin efsanəsi	246
Dağın simfoniyası	256
Dənizin simfoniyası	294
<i>Tərcümə edəni M.Müsəddiq</i>	
Gece və Əli	331
<i>Tərcümə edəni X.Rza</i>	
Şeir və hikmet	333
Ustadın surəti	357
Haqqın səsi	364
<i>Tərcümə edəni N.Rizvan</i>	
Pəri	372
Nişaburda	380

QƏSİDƏLƏR

<i>Tərcümə edəni H.Billuri</i>	
Heyat	384
Atamin matəmində	385
Əziz Azerbaycanıma xıtab	386

<i>Tərcümə edəni M.Əlizadə</i>	
Səba ölərmi?	390

<i>Tərcümə edəni M.Sultanov</i>	
Sedimin barigahında	392

<i>Tərcümə edəni B.Azəroğlu</i>	
Təbrizin şahzadə bağı	393
Milli ideal	395

QİTƏLƏR

<i>Tərcümə edəni M.Sultanov</i>	
Dördlüklər	398
Gül satan qızçıqaza	399
Vəhşi gül	400
Sənturun məzarı	400

<i>Tərcümə edəni H.Billuri</i>	
Maarifimiz	400
Eşqin xumarı	401
Mənim eybim	402
Təbin quyusu	402
Ulağın neçəye?	402
Cavanlıq sərvəti	402

SƏRBƏST ŞEİRLƏR

<i>Tərcümə edəni B.Azəroğlu</i>	
Rəssam	403

<i>Tərcümə edəni F.Sadiq</i>	
Mumyalanmış adam	410
Dunay çayının bəşəriyyətə müraciəti	414

<i>Tərcümə edənləri N.Rizvan – 1-27, M.Sultanov – 28</i>	
Rübailər və dübeytilər.....	419
MÜTƏFƏRRİQƏLƏR	
<i>Tərcümə edəni H.Billuri</i>	
Eynşteynə peyğam.....	423
Gecə gündeşsi	426
Ayın aynasında	427
Hoqqa.....	427
<i>Tərcümə edəni M.Sultanov</i>	
Nakam şairə Pərvin Etisamini yad edərkən	428
Bilik	428
Behişt və cehennəm	429
<i>Tərcümə edəni H.Billuri</i>	
Bədbəxtlik	433
Camal və kamal	433
Təbriz şəhəri	434
Tehran və tehranlı	435
Yetim uşaq	439
Tiryəki tərk etmək həbi	440
Qumarın bələsi	441
İş bilən	441
Şərhlər, coğrafi və etnik adlar	442
Lügət	457
SƏRBƏSİL SƏHİRƏR	
Şəhərin adları	459
Şəhərdə yaşlılar	460
Şəhərdə yaşlılar	461
Şəhərdə yaşlılar	462
Şəhərdə yaşlılar	463
Şəhərdə yaşlılar	464
Şəhərdə yaşlılar	465
Şəhərdə yaşlılar	466
Şəhərdə yaşlılar	467
Şəhərdə yaşlılar	468
Şəhərdə yaşlılar	469
Şəhərdə yaşlılar	470